

O. HAVCHIN

Mereu împreună

EDITURA TINERETULUI

O. H A V C H I N

Mereu împreună

În românește de
M. S E V A S T O S

EDITURA TINERETULUI A C. C. AL U. T. M.
1952

In amintirea comsomoliștilor din școala medie dela Mogocinse, căzuți pe front în Marele Război pentru Apărarea Patriei.

Vor merge la moarte — dar n'au să trădeze.

S. Seipaciov

1.

ELEVII DIN CLASA A OPTA

Cineva bătea stăruiitor în obloanele ferestrei. Cio-căniturile tari erau urmate de altele surde, slabe. Numai tatăl bătea așa, cu codirișca biciului.

Ca prin vis, Cheșa auzi cum mamă-sa se strecură din pat și trecu în tindă, lipăind repede cu picioarele goale. Zăvorul de fier țacăni. Cheșa se zgârci sub pla-

pumă ; aburi geroși năvăliră în casă prin ușa larg deschisă.

Până ce tatăl lui își desfăcu fularul, aruncă scurta blănită și își schimbă încălțăminte, mamă-sa apucă să ațâțe focul la plită, să aducă din cămară niște colțunași și să pună ceainicul pe foc.

Cheșa se întinse și îndată simți pe cap palma aspră a părintelui său.

— Scoală-te, băiatul tatei ! Sparge vreo două lemne.

Trăgându-și cismele înalte, roșcate, făcute din blană de ren și punându-și vesta de lână, Cheșa se gândea de ce s'o fi întors tatăl său așa de devreme din Zagocea.

Tatăl se și așezase la masă. Își netezi cu degetele mustățile pleoștite, cum îi era obiceiul, și începu să mănânce încet, așezat...

Gerul tăios al dimineții îl cuprinse pe Cheșa, de cum ieși în cerdac.

Zorii cenușii se revărsau parcă în silă, cu zgârce-nie, asupra vâlceleii Novie Cliuci. Cătunul se întindea pe vâle. Căsuțele alergau pe amândouă povârnișurile, grăbindu-se parcă să ajungă cât mai repede jos la izvor și, după ce-l întâlneau, se apropiau una de alta înșirându-se până la malul râului Djalinda, care semăna aici cu un arc larg, neîncordat. De partea cealaltă a izvorului, poteci strâmbe și înguste urcau spre culme și dădeau în șleaul care ducea la uzina de în-nobilare a minereurilor. La stânga, peste râu, se zărea, într'o pădure deasă de cedru, clădirea cea nouă a spitalului minelor. Iar dincolo de spital, era drumul de țară — cufundat în taigă — pe care tatăl se întorsese în noaptea asta, venind dela centrul raional.

Cheşa întoarse capul. Deasupra potecii care se întindea peste culme către miază-noapte — spre Ienda şi Ciciatca — încremenise o ceaţă grea, geroasă... Iar de jur împrejur se înălţau dealuri tăcute, uşor învelite cu zăpadă. După obiceiul lui, Cheşa începu să le numere : „Unu, două, trei...” şi zâmbi : parcă n'ar şti că sunt în totul douăzeci şi trei.

Cheşa îşi strânse pe el vesta de lână, îşi înţepeni piciorul pe un butuc îndesat şi, jucându-se parcă cu toporul, îl despică cu mişcări repezi, sigure. Lemnul uscat suna ca o coardă. Aducând în izbă braţe mari de lemne aromate, Cheşa auzi crâmpnee de vorbă.

Moleşit de mâncare şi de căldură, tatăl rostea fraze, scurte :

— Drumu-i tare prost : nici cal, nici măgar... Nu e nici de căruţă — că-i prea târziu... şi nici de sanie — că-i prea devreme. Pe culme nu-i chip să treci. Trebuie s'o iei pe vale, cotind pe lângă vechea cabană de iarnă...

Fumul porumbac al ţigării învăluia faţa tăbăcită de ger a lui Nazar Ilici.

— După sărbători, are să fie mai uşor, zise tatăl. O să ningă. Iarna asta, are să fie multă cărăuşie la mină. Mustăţile tatălui se umflară într'un zâmbet de mulţumire. Toată iarna n'am să duc lipsă de lucru... Vladimirschi dela trust ne-a pus pe toţi pe roate.

Cheşa bănuie : are să vină utilajul noii uzine hidraulice. E treabă serioasă, dacă directorul minei nu s'a întors încă dela centrul raional : e a treia săptămână de când lipseşte.

— Se spune la raion, urmă tatăl, c'ar fi vorba să se deschidă un nou drum spre calea de trecere peste culme... Au să şi înceapă lucrul la primăvară.

— Încă de anul trecut se vorbea, adevări mama. Demult ar fi trebuit ! N'ar mai întârzia atâta poșta...

Mama îl asculta ținându-și aplecat capul împodobit cu un păr negru bătând în albastrui. Prin el, o şuviță argintie se strecura dela frunte la ceafă. Așezându-se la masă, Cheșa începu să asculte.

— Feroviarii și-au turnat un club de piatră, cu două etaje, cu bibliotecă, cu biliard... Nici la Cita nu s'a pomenit așa ceva. Teatrul minerilor dă acolo reprezentații. Am fost și eu într'un rând.

Noutățile erau din ce în ce mai mărunte și mai neînsemnate, ca niște fărămituri de aruncat ; dar Cheșa îl ghici pe tatăl său după ochi : mai ascunde ceva.

Greoi, spătos, Nazar Ilici se sculă și se întinse. Iși privi cu șiretenie feciorul pe sub sprâncenele-i stufoase.

— Știi, flăcăule, am pentru tine o mare noutate. Până în sărbători o să mai fac un drum : un profesor nou mă așteaptă la raion. Vine la școala noastră. I-am și adus bagajele ; le-am lăsat la bază...

Fața pârlită de soare a lui Cheșa, cu pomeții ușor ieșiți (leit maică-sa !) se învioră. Dar tatăl lui se și răsturnase în pat și încheia cu glas somnoros, răgușit :

— Am în cojoc, în buzunarul dinăutru, niște gazete și scrisori... Cele pentru birou am să le duc eu singur. Cea dela director du-o tu la spital, lui Simion Stepanovici... Trage o fugă... M'a rugat foarte mult.

Mama nu mai era în izbă. Glasul ei molcom, mângăios, se auzea prin curte, pe la staul, unde Pestrușca cea ciută răspundea stăpânei sale cu un muget blând.

Cheșa, firește, porni de-a-dreptul la Zahar, prietenul său. Spre casa lui Astafiev trebuie să cobori pe o uliță strâmbă, plină de băltoace. Dar Cheșa, sări gar-

dul, trecu prin dos peste straturile înghețate din grădina de zarzavat și dădu în curtea vecină printr'o porțiță îngustă de scânduri.

Un fumușor albicios, care se împletește cu zorile, iese șerpuind din coș : vasăzică s'au sculat.

Zahar Astafiev, colegul de clasă al lui Cheșa, stă în genunchi în tinda caldă și meșterește un coșuleț pătrat. Ia dintr'un hârdău coajă de mestecăn, fâșii galbene, opărite, le răsucește ; și ele, ca și cum ar fi vii, se încolăcesc cu supunere. Deasupra capului lui Zahar, pe niște polițe lungi, dela un capăt la altul al peretelui, stau înșirate coșuri pătrate mai mari și mai mici făcute din coajă de mestecăn, coșuri în formă de corăbioare, coșuri triunghiulare, de culoare galben-închis, pentru cules poame, totul cioplit, împletit, lucrat de mâinile lui Zahar.

— Zos ! Hei, Zos !

Astafiev își privi întrebător tovarășul, cu ochii lui verzi, alungiți.

— Asta-i pentru afine ?

Zahar dădu din cap și încinse coșulețul cu un cerc de coajă de mestecăn. „Se îipește ca o fașă!“ se gândi cu încântare Cheșa.

Fratele cel mai mare al lui Astafiev e surdo-mut. La mină toți socotesc că și mezinul s'a învățat să vorbească printr'o minune. Moș Borovicov, sacagiul școlii, care vorbea totdeauna scurt și limpede, spusese odată : „Dacă le-ai plăti Astafievilor câte o rublă de fiecare cuvânt, nu te-ai ruina...“

Cheșa se chirci alături de Zahar și îi povesti nou-tățile despre uzina hidraulică, despre clubul feroviarilor, despre sosirea profesorului...

— Tata are să-l aducă pe profesor încă înainte de sărbători...

Zahar cioplea cu un briceag un capac rotund.

— Bagajul lui se și află la bază, adăugă Cheșa.

— Crezi că vine de departe?

— Fără îndoială! Tare aș vrea să știu ce predă!

Briceagul răzăluia lemnul. Capacul se făcea tot mai drept și mai neted. Mai avea numai de sfredelit niște găurele sub urechiușa de coajă de mestecăn, apoi să-l prindă și să-l întărească cu bețișoare rotunde.

— Zosea, întrebă cu sfială Cheșa, când o să ne ducem la Platon Sergheevici?

— Eu nu mă duc.

— Eri puteai povesti o oră întreagă despre bătălia dela Poltava. Doar am învățat împreună. Totuși ai căpătat un „doi“...

În mâna lui Zahar, briceagul se opri.

— Profesorii cred că, odată ce taci, înseamnă că nu ești pregătit...

Briceagul din mâna lui Zahar făcu un cerc, fără niciun rost, pe capacul de lemn.

Lui Cheșa i se făcu milă de tovarășul său.

Scoase scrisoarea din buzunarul vestei și, curios, începu să cerceteze plicul triunghiular, boțit, pe care directorul scrisese la repezeală: „Minele Novie Cliuci. Lui Simion Stepanovici Burdinschi.” Vladimir Afanasievici, pe semne, se grăbise: primele litere, scrise cu creion chimic ud, erau de culoare liliachiu-închis, pe când cele din urmă — spălăcite, de-abia se zăreau.

— Mergem la spital? întrebă Cheșa.

Zahar puse pe poliță coșulețul isprăvit și își strânse cojile de mestecăn. Prietenii, tăcuți, se lăsară la vale, pe povârniș, spre râul Djalinda.

Ca să dai în Zarecie, trebuia să străbați tot cătunul, să ocolești baia îngropată parcă în pământ, să spinteci lăstărișul des, ruginiu, de anin, și să treci Djalinda pe o ghiață subțire, care tocmai atunci se prinsese.

Zorile, de culoarea sucului de afine, se revărsau peste dealurile îndepărtate, peste marginea taigăi. Din toate părțile se auzeau loviturile de topor ale tăetorilor de lemne și cântecul îndrăcit al cocoșilor. Lângă copaci, zăngăneau căldările femeilor.

Cătunul se trezise. Dacă întorci capul îndărăt spre căsuțele minerilor, zărești mai întâi fumurile care ies din hornuri, se incolăcesc, se revarsă ca niște valuri și se destramă apoi în șuvițe, trăindu-și viața lor de câteva clipe.

Spitalul se vedea de pretutindeni. O clădire mare, cu un singur etaj, cu corpuri anexe pe de lături, se desprindea dintr'un pâlț de cedri scunzi. Dealurile din apropiere semănau cu niște creștete rase. Numai ici-colo se înălțau pe ele pini și mesteceni răzleți.

— Mergem acasă la dânsul ? întrebă Zahar.

— Ce-ți mai trece prin minte ! La ora asta Simion Stepanovici e desigur la spital.

În partea cealaltă a clădirii spitalului se afla un cerdac care da într'un maidan năpădit de rosmarin sălbatic. Pe acolo ducea drumul prin taigă spre centrul raional — spre Zagocea. Două-trei case nou-nouțe, încă fără acoperiș, se vedeau galbene, aproape de drum, în revărsarea turbure a zorilor.

Și ți se părea ciudat și surprinzător ca, dintr'un ținut pustiu și neospitalier, să treci parcă în altă lume, dând de uși înalte, bănci albe cu spetează, un cuier rotund orășenesc, o măsuță mică, acoperită cu o față

de masă încărcată cu gazete și cu reviste și un miros pătrunzător de spital, care venea pe uși.

Băieții auziră fârșâind pe coridor, pantofii moi ai unei infirmiere : se ducea la doctor, ca să-i anunțe. Pe urmă Simion Stepanovici veni pe același coridor, schiopătând, cu mersul lui repede. Ușile se dădură larg în lături și chirurgul, ștergându-și cu un prosop mâinile mari, vânoase, se și afla înaintea băiețandrilor. O şuviță de păr cânepiu îi ieșea de sub tichia albă, pătrată. Ridicându-și bărbia ascuțită, doctorul se uită la băieți : ochii săi neliniștiți, de culoare foarte deschisă, îi sfredeli cu privirea.

— Bună-ziua, băieți ! Nu cumva ați venit să vă tai ? El își înclină capul și rosti cu asprime : Trage-ți carâmbii ! Școlar ești tu sau pierde-vară ?

Zahar se fâstâci și, cu un aer de vinovăție, își trase marginile pâslarilor, răsfrânte aproape pe jumătate. Moda aceasta fusese adusă de cei dela internat. Iar aceștia o luaseră dela flăcăii mineri.

Simion Stepanovici luă scrisoarea din mâna lui Cheșa și, strângând subsuoară prosopul, deschise plicul triumhiular.

Cheșa și Zahar înțeleseseră zâmbetul care luminează fața lui Burdinschi.

...La sfârșitul iernii trecute, directorul minei înhă-mase la căruță pe Atlet, armăsarul cel puternic cu coama roibă și pornise peste coturile înghețate ale Djalindei, ca să iasă — scurtând calea — la drumul care ducea spre Urium. Căruța se răsturnase lângă dig și armăsarul îl târîse de hățuri pe director două sute de metri. Vladimirschi, încordându-și ultimele puteri, mănase armăsarul la spital și se prăbușise pe cerdac. De-abia acum o lună și jumătate, Burdinschi îi dăduse drumul acasă, lui Vladimirschi.

— Directorul nostru calcă iarăși ordinea, zise chirurgul, parcă neîncuviințându-l, parcă muștrându-l. Pe mine, slavă domnului, nu m'a uitat: mi-a făcut rost de-o trusă cu instrumente chirurgicale. Tratamentele i-a priit și lui și mie! Ei, dar ce face tata? Ce mai spune? se adresează el lui Cheșă.

Acesta îi povestește toate noutățile.

— Bun lucru! zise Simion Stepanovici, când află că va veni un profesor. E bine și pentru mine și pentru voi. Vai, câtă nevoie avem de oameni noi! Asta-i totul? Bine — bine, puteți pleca... Multe salutări lui Nazar Ilici și Clavdiei Nicolaevna. Spune tatei să treacă pe la mine înainte de plecare...

Tichia albă se ivi încă odată în pervazul ușii. Inchi-zând ușa dela intrare, Cheșă auzi:

— Vino de sărbători, să jucăm o partidă de șah. Joc cu tine fără un cal.

Băieții coborîră spre râu. Se luminase de-a-binelea. Un vânt rece ca ghiața trăgea de pe culme. Îți frigea urechile. Un arbust cu ramurile desgolite, ca o mătură, se apleca spre pământ, apăsător parcă de o mână grea. Câteva case neterminate, nelocuite încă, încremeniseră singuratice în bătaia vântului.

Liniștea se întindea peste Zarecie.

Anul acesta va fi o iarnă timpurie.

Dar nici gerulețul lui Octombrie nici răbufnirile vântului nu-i speriaseră pe cei dela internat. Fără șepci, numai în cămașă, ei făceau exerciții de înviorare înainte de gustarea de dimineață: jucau volei.

Cheșă și Zahar se aruncară din mers în învălmășeală.

Micul Tinia Oichin (cel mai mic elev din clasa a opta) se învărtea, se cinchea, cădea, sărea, păzind mingea și lovind-o cu degetele răsfirate.

Tinia Oichin nu voia să se lase întrecut de nimeni, la nimic... Statura lui mică nu-l stingherea deloc. Era destul ca cineva să-l strige: „Tinia, hai la volei“ — că Maliș¹ se și arunca la joc, lovind mingea din sbor. La jocul „gorodchi“² el doboră cu o singură lovitură de băț figura lui favorită „Maxim“. În caietele lui Tinia, literele se aliniau una după alta, ca soldații în front. Avea un scris care nu era întru nimic mai prejos de cel al Varvarei Ivanovna, profesoara de limba rusă. Mic de statură, dar veșnic în neastâmpăr, el radia vioiciune și chiar bravură.

Între timp, mingea — aruncată de mână puternică a lui Zîrianov — sbură peste gard în curtea vecină. Iar băieții, strigând: „S'o ia cel din urmă“, porniră în goană spre casă, întrecându-se unul pe altul.

Mult răbdătoare Polia Biriulina, care era de serviciu pe internat, ieșise de câteva ori pe terenul de joc, amintind băieților că gustarea e gata de mult.

În dormitorul spațios al băieților stăteau acei care n'aveau de ce se grăbi nici la gustare, nici la lecții, și anume elevii din seria a doua.

Tolia Ciornoborodov citea un volumaș de versuri, șezând în poziția lui preferată: tolănit pe patul strâns și cu picioarele rezemate cruciș de un taburet. Pe alt pat, la capătul celălalt al camerei, Vania Gladchih stătea în aceeași poziție, cu mâinile sub capul său roșcat și se gândea adânc la ceva.

¹ Maliș — mic de statură și de vârstă echivalent cu „piciul“.
(N. R.)

² Gorodchi — joc asemănător celui cu popice (N. R.)

În capul unei mese lungi, așezate pe căpriori, Trofim Zubariov — glumind și zădărnindu-și adversarul — juca șah cu Senia Mișarin. Privitorii se înghețau în jurul șahiștilor.

Numai Anton Treșcenco ședea lângă sobă și își dregea o cismă bătând cu sârguință cuie, în talpa veche.

Cheșa își desfăcu vesta și își mută spre șahiști taburetul, strângându-l cu picioarele. Zahar stătea alături.

— Băieți, zise Cheșa, fără să-și ia ochii dela tabla de joc, ne vine un nou profesor.

Ciornoborodov svârli cartea și se sculă în capul oaselor pe pat. Zubariov parcă nici nu băgă în seamă cuvintele lui Cheșa : era absorbit de joc și nu i se contracta niciun mușchi. Dtorită aerului său calm, plin de demnitate, sau poate din pricina cravatei de sub haina lui cârpită, băieții îi spuneau lui Zubariov la școală, unii — „contele“, alții — „Trofim Ivanovici“, după pronumele tatălui său.

Cheșa se aplecă spre Mișarin :

— Senia, fii cu ochii în patru. Contele o să mute tura..

Senia zâmbi stânjenit.

— Ei, și ce ! zise însfârșit Trofim Zubariov. Profesorul are să stea aici o iarnă și are să plece. După aceea va trebui să ne deprindem iarăși cu un nou profesor.

— De ce spui așa, Troșa ? întrebă Zahar. Nici nu știi cine vine și te-ai și apucat să prevezi ce o să fie.

Zubariov se uită chiorîș la Astafiev, făcu o mișcare la șah și adăugă cu aceeași răceală în glas :

— Cetățeni, atențiune ! Au început să vorbească tăcuții. Poate o să auzim ceva interesant despre bătălia dela Poltava ?

— Dar oare Tatiana Iacovlevna nu este în școală de zece ani ? Dar Varvara Ivanovna ? rosti Cheșa.

— Tu să faci socoteala câți s'au schimbat, nu câți au rămas, zise de lângă sobă Treșcenco.

Tinia Oichin, spălat, cu moțul de pe frunte frumos netezit, intră fuga în cameră. După dânsul alerga Boris Zîrianov, sgomotos ca totdeauna. Auzind noutățile, ei începură să-l sgâlțâie pe Cheșa :

— Cine-i ? E profesor de matematici ? De chimie ? E tânăr ? E de pe aici ?

— Asta nu știu.

Interesul față de noutățile aduse de Cheșa se potoli aproape cu totul. Spori însă atenția pentru regele lui Mișarin, care se afla în primejdie. Tolia Ciornoborodov se apucă iarăși de citit.

Când isprăvi cu cismăritul, Anton Treșcenco se încălță și plecă de lângă sobă. Bătu cu talpa în pământ. Iși cercetă cu privirea isprava și oftă :

— Numai dacă m'ar ține până la sărbători !

Trofim Zubariov își luă ochii câteva clipe dela partida de șah.

— Calitate superioară ! Firma „Treșcenco et Comp.”

În timpul acesta se auziră pe coridor tropăituri dese. Un glăscior proaspăt, curat, îngâna :

La pridvor stă un răstimp.

Pleacă'ntr'un târziu, oftând...

Anton întredeschise ușa :

— Zoia, hai înăuntru !

O fată de statură potrivită, cu obrazii îmbujorați, cu ochi vioi, cu o frunte dreaptă, se strecură pe ușa întredeschisă. Două codițe subțiri îi cădeau pe umeri.

— Bună ziua, băieți! De ce nu vă duceți la gusare? Astăzi avem friptură înăbușită cu macaroane și la urmă cacao. O să vă certe Polia pentru întârziere!

Cu o mișcare iscusită, Zubariov blocă regele, adversarului cu pionii lui și, bănuind o convorbire interesantă, se întoarce cu taburet cu tot spre ușă. Zburlindu-și părul, Senia Mișarin rămase desnădăjduit, cu capul aplecat deasupra oastei lui zdrobite.

— Zoica! zise enervat Anton, cu o voce ascuțită. Când ai s'o isprăvești odată? iar te-ai culcat la ora unu!

Chipul Zoiei încremeni parcă. Pe față i se întipări un aer răutăcios.

— Dar ție ce-ți pasă, înăcritule? îi răspunse ea provocator.

Cheșa zâmbi. Intr'adevăr, Anton avea totdeauna o expresie de acreală, de nemulțumire...

Zubariov se strecură în vorbă:

— Nu trebuie să-l jignești, Zoia Vihrioa. Doar stai de vorbă cu niște oameni în toată firea. Nu-i frumos! O fetiță model, cu codițe...

Buzele Zoiei începură să tremure. Era gata să răspundă cu o nouă obraznicie, dar Anton i-o luă înaintea:

— Calci disciplina! O să ne răfuim noi la adunarea comsomolistă. Te ții numai de club!

Zoia scutură din cap (codițele i se zbătură în lături) și ieși în goană, trântind ușa.

Tinia Oichin bătu cu cartea în taburet:

— Ce v'ați legat de ea? A venit cântând și a plecat cu lacrimi în ochi. Asta nu-i frumos.

— Bine, Malîș, zise împăciuitor Anton, o să vedem noi mai pe urmă ce-i de făcut. Apoi se adresă lui Gladchih: Ai de gând să stai toată ziua întins în pat?

— Nu mă simt bine, oftă acesta. Și apoi n'am niciun zor.

— Nu-l turbura pe Vaniușa, îl înțepă cu vorba Trofim. El desleagă probleme de importanță mondială... în locul problemelor de algebră...

Atunci Treșcenco îi spuse lui Zubariov :

— Bine, Trofim Ivanovici. Haidem în sala de mese. Nu-mi intră în obicei să întârzii la gustarea de dimineață.

În ușa el mai bătu odată cu talpa de pământ, încercându-și cisma.

Băieții se împrăștiară. Numai Vaniușa Gladchih rămase în cameră. Stătea întins în pat ca și înainte și, dus pe gânduri, privea țintă dealul cu spinarea lată, care se vedea pe fereastra internatului.

2.

NOUL PROFESOR

— ...Ție îți vine mai ușor : ești doar secretarul organizației comsomoliste.

Incurcată, Polia Biriulina își plimba pe palmă vârful creionului.

Băieții o înconjurară, cerându-i să intre în cancelarie.

Polia nu știa ce să facă :

— Nu, nu ! Mai degrabă să intre elevul de serviciu... Eu nu pot așa netam-nesam, fără niciun motiv...

— Dar vezi că astăzi este de serviciu Zahar Astafiev, căutară băieții s'o convingă pe Polia. Parcă poți scoate ceva dela el... Asta-i „Marele Mut“.

— Caută un motiv... rosti tărăgănat Anton. Oricum ești doar o persoană cu răspundere.

— Sună peste trei minute ! zise nervos Tolia Cior-noborodov.

— Duceți-vă încolo... Sunteți niște lași ! Lasă că mă duc eu ! strigă Oichin.

Tinia își netezi moțul și întredeschise ușa cancelariei — Bună ziua ! zise el profesorilor.

În cancelarie, Ghenadii Vasilievici se plimba încolo și înapoi cu păslarii lui uriași și lăbărțați... Ca totdeauna, el era ciufulit și plin de cretă, mânjit parcă de făină pe mâini, pe păr, pe haină.

Ghenadii Vasilievici făcea câțiva pași, se oprea, mesteca un capăt mototolit de țigară și iarăși își relua plimbarea fără de sfârșit...

Tinia se adresa profesorului de matematică :

— Ghenadii Vasilievici, ce ne trebuie pentru lecție ?

— Tu ești astăzi de serviciu ?

— Eu, minți curajos Maliș.

În timp ce Ghenadii Vasilievici scotea din dulap un compas uriaș de lemn și un raportor, tot de lemn, cam vechi, cu vopseaua galbenă scorjită din loc în loc, Tinia Oichin măsoara cancelaria cu ochi de cercetaș.

O observă mai întâi pe Varvara Ivanovna, profesoara de limba rusă. Ea stătea lângă sobă și se uita atât de încordat pe fereastră la Dealul Poclonaia, încât Tinia se neliniști de-a-binelea : nu cumva se întâmplase ceva pe deal ? Se aplecă, ca să se uite și el pe fereastră și să cerceteze ; dar își reveni la timp. „E nervoasă, se gândi compătimitor Oichin. Iar au supărat-o Zahar și Mitia”.

Între timp, ușa scârțâi la spatele lui Maliș. Cineva se tot vânzolea acolo. O șoaptă îi răsună drept în ureche : „Care-i ? Arată-mi-l ! Dar nu te îndesa așa, dă-te mai la o parte !”

Atenția „cercetașului” era absorbită de noul profesor. Acesta sta rezemat de capacul pianului și discuta cu directorul Platon Sergheevici. Profesorul era un om de statură potrivită, uscățiv, cu păr negru dat pe spate. Se uită atent la Oichin și își urmă convorbirea. „Ce om serios... O să ne pună pe treabă”, se gândi Tinia.

— Școala noastră are un caracter aparte, spunea Platon Sergheevici. E, ca să zic așa, inter-raională. În raioanele de miază-noapte care țin de raionul nostru, nu sunt peste tot școli medii. La mina Pervomajski, de pildă, nu este decât o școală cu șapte clase; iar în Oziserschi, de-abia anul trecut s'a făcut clasa opta. Așa că vin la noi și băieți de prin satele de miază-noapte, ba unii fac pe jos prin taigă 300—500 kilometri. Vin, ca să zic așa, să cucerească învățământul mediu. Avem și un internat pentru cei dela nord.

Platon Sergheevici îl întrecea cu un cap în înălțime pe noul profesor. El se apleca fără încetare spre dânsul. Măinile lui lungi se aflau tot timpul în mișcare, de parcă n'ar fi știut ce să facă cu ele.

Profesorul asculta și dădea din cap.

— Malîș! Vii odată? șopti Boris, destul de tare, de după ușă. Poate ai nevoie de o lunetă?

De după ușă se auziră râsete. Dar Oichin rămase neturburat. Se găsea la post și își urma observațiile.

— Asta-i totul. Ghenadii Vasilievici îl încarcă pe Malîș cu un teanc de caiete. Ai să le poți duce?

— Ar trebui să schimbăm creta compasului, zise cu viclenie Tinia, ca să câștige încă vreo câteva clipe.

— ...Ai să începi după sărbători, se auzi iarăși glasul lui Platon Sergheevici. N'are niciun rost să stricăm orarul. Au mai rămas numai câteva zile. Insta-

lează-te. Vizitează mina. Vino la serata școlii. Te sfătuiesc să ieși parte la lecții. Elevii sunt sârguitori. Avem profesori cu experiență. Dumneata ești comsomolist ?

— Da.

— Vechi ?

— Foarte vechi, zâmbi noul profesor. Am douăzeci și cinci de ani.

— Prea bine! zise Platon Sergheevici, frecându-și mâinile. Mie, ca unui comunist, ai să-mi fii de mare ajutor. Dar dumneata ce fire ai ? Ești om energic ? Ți place să te avânți ?

— Da, așa se pare! zise râzând profesorul și își netezi cu mâna părul ușor ondulat.

— Prea bine, exclamă directorul, aplecându-se spre dânsul. Minunat! Și eu sunt tot așa.

— Drăguță, ia bucata de crețuță! Lui Ghenadii Vasilievici îi plăcea să glumească și să mai stea de vorbă din când în când. El se apropie atât de încet de Oichin, că elevul tresări. Ei, te-ai săturat de privit? Acuma poți pleca.

— Ce-i ? L-ai văzut ? Cum e ? Șoapte înflăcărâte îl năpădiră pe Tinia de cum țâșni din cancelarie.

Oichin descrise cu de-amănuntul tot ceea ce aduse-se din „recunoaștere“. Dar băieților li se părea prea puțin.

— De unde-i? Din ce oraș?

— Unde a tras?

— A venit de tot sau numai pentru câțiva vreme ?

— Ce materie predă ?

Deșiratul Mitia Vladimirschi se plimba pe coridor cu Linda Ternovaia și cu Serioja Burdinschi. Văzându-l pe Maliș, tustrei se întreprară spre băieții care-l înconjura. Mitia își descheie haina și își vâri mâinile în buzunarele pantalonilor eleganți.

— Tata a și dat dispoziții să i se pregătească o locuință. Lângă biroul aprovizionării.

Anton îi făcu semn cu cotul lui Vladimirschi și, fierbând, izbucni :

— Mitea nu poate să nu se laude.

— Și pentrucă n'are cu ce, vine cu tataia, observă Trofim.

Mitia se retrase îndărăt jignit.

— Cum îl cheamă ? N'ai aflat ? cercetă Serioja.

— Ai apucat să vorbești cu dânsul ? îl întrebă Tolia Ciornoborodov.

— Ihî, răspunse serios Maliș. A venit de-a-dreptul la mine, mi-a strâns mâna și mi-a zis pe nume.

Incântat de răspunsul lui Maliș, Boris Zîrianov îl bătu pe Tolia cu palma pe spate :

— Ați auzit ? Hai ? I-a zis pe nume !

Numai Zahar nu întreba nimic. Il descărca, tăcut, pe Maliș. Ii luă caietele, compasul, raportorul. Abia în clasă Astafiev îl întrebă pe Cheșa :

— Profesorul a tras la voi ?

— Da. Tata l-a adus cu dânsul. Au sosit noaptea. Eu dormeam. Le-a plăcut alor noștri.

— Și tu taci ! Zoia se întoarse (ca și Polia Biriulina ședea în banca din față) : nu-i frumos, Cheșa ! Ce om ascuns ești !

Cheșa zâmbi ușor.

...Polia Biriulina îl întreba repede ceva pe Maliș, Trofim Zubariov șoptea nu știu ce, plin de venin, la ceafa lui Mitia, când Ghenadii Vasilievici intră în clasă, ținând subsuoară o mapă veche, legată cu șnururi negre, pe care era scris : „Geometria“.

PRIMELE ZILE

Vladimirschi, directorul minei, îl poartă la dânsul pe noul profesor de geografie, Andrei Arcadievi Hromov.

În biroul larg și luminos, atenția profesorului fu atrasă în primul rând de minereurile care se aflau înșirate pe polițe, în dulapuri cu uși de sticlă. O etajeră mare, care ocupa aproape o treime din perete, era plină de minereuri, în loc de cărți. Pe pervazul ferestrelor, se găseau pietre în fel de fel de culori, cu scilipiri de mică sau vinișoare albe de cuarț. Mostre colțuroase își jucau focurile galbene, negre și roșii, pe cele două mese (una pentru scris, iar alta — cu o carafă la mijloc — pentru consfătuiri) așezate în formă de „T” și acoperite cu postav verde.

— Le-am strâns din tot raionul. Avem un raion bogat, rosti zâmbind, cu oarecare mândrie, Vladimirschi, un om uscățiv, cu fruntea lată.

Zâmbetul îi șăpa și mai mult cutele aspre din jurul gurii, accentuându-i expresia de severitate. Profesorul întinse directorului scrisoarea primită dela Platon Sergheevici. Vladimirschi o citi repede și o vârî sub cristalul biroului.

— Și eu am un băiat în clasa opta...

Cineva mormăi dintr'un colț al camerei :

— Băiatul a crescut cât o prăjină. Dar ce folos !

Vladimirschi se uită chiorîș la cel ce vorbea. Profesorului i se păru că o expresie de respect și, în același timp, de îngăduință lunecă pe fața directorului.

— Faceți cunoștință, zise Vladimirschi glumind : regele vânătorilor... cuceritorul măruntaielor pământului... și un cicălitor și jumătate.

— Brînov, șeful echipei geologice... se auzi iarăși un mormăit din colțul camerei.

Un om înalt de statură, roșcovan, cu fața arsă de soare, se sculă de pe canapea, se așează la masă și începu să-l măsoare pe profesor, ca și când l-ar fi cunoscut de când lumea. Nu se prea amesteca în vorbă. Fuma numai fără răgaz, aprinzând țigările una dela alta.

— Cum ai călătorit ? îl întrebă Vladimirschi pe oaspete, întinzându-i tabachera.

Profesorul își aprinse o țigară :

— N'am să uit niciodată acești șaptezeci de kilometri. Căruța se legăna ca o rață. Era aruncată și hâțânată în toate părțile. Intr'un rând, roata s'a izbit așa de tare de-o buturugă că mi-am mușcat limba'n gură ! Dar căruțașul dumneavoastră mi-a plăcut. Nu ți se urăște cu dânsul oricum ar fi drumul ! M'a descusut tot timpul : Bate oare la ușă războiul ? Anglia și America de partea cui vor fi ? Pe urmă mi-a istorisit cum odinioară Englezii tăiau și spânzurau la mina dumneavoastră și cum Puterea Sovietică a construit aici o uzină pentru înnobilarea minereurilor. Mi-a mai vorbit de uzina hidraulică pe care o ridicați acum.

— Lui Nazar Ilici i-a căzut în mână un onu nou ! zise geologul, începând să râdă.

Fără să-și ascundă mândria, Vladimirschi adăugă :

— Construim, tovarășe Hromov, construim. Se mărește mina.

Începură să vorbească despre treburile obișnuite, de fiecare zi.

Toate se rezolvară mai simplu și mai bine decât se aștepta însuși Hromov. Va lua masa la cantina serviciului de aprovizionare. Locuința urma să-i fie pusă

la punct în câteva zile. Vladimirschi îi făgădui o masă de lucru („la o adică, vom lua una dela birou“).

Lui Hromov îi plăcu directorul minei. Îi plăcu energia lui activă și chiar costumul, în parte milităresc, care îi venea foarte bine. Își luă rămas bun dela Vladimirschi și dela geologul cel cu fața roșcovană.

Pe povârnișul din spre izvor, șeful echipei geologice îl ajunse din urmă pe profesor și-și continuă drumul alături de dânsul.

— Ei, ce zici ? Ai venit pentru mai multă vreme pe meleagurile noastre ? îl întrebă el.

— Văzând și făcând. Poate până la primăvară.

— Ți-i dor de mămica ? zise râzând geologul. Nu-i nimic. Ai să te deprinzi. Ia te uită, ce frumusețe ! El arată spre dealurile din jurul orașelului. Scoală-te dimineața mai devreme și admiră-le ! Zorile noastre sunt atât de bogate ! Au toate culorile, și vișiniu și portocaliu și galben ca lămâia... Parcă n'ar fi zori, ci o grădină botanică !

Hromov începu să-i pună întrebări lui Brinov, în legătură cu raionul.

Geologul îi răspunse amănunțit, cu plăcere :

— Vladimirschi are dreptate : aici, în taiga Zagocinscaia se află o adevărată comoară de minereuri. Aici este centrul viitoarelor planuri cincinale... Zâmbești ? Crezi că flecăresc ? Bine ! O să vedem ce are să fie aici peste douăzeci de ani. Dar și de pe acum trebuie să scoatem câte ceva din ladă. N'avem dreptul să lăsăm să zacă în măruntaiele pământului antimoniul sau iridiul. Nu ne ajung însă oamenii — asta-i toată nenorocirea. Te duci la Ircuț, la Direcția Geologică. Cei de-acolo dau din umeri: căutați-vă oameni la fața locului... educați-i ! Zi-le birocrați, și pace ! Pleci dela dânsii cu mâinile goale !

— Cine știe ? Poate au dreptate conducătorii voștri. Căutați oameni la fața locului !

— Dar ce ? Crezi că nu caut ? răspunse geologul. Caut, lua-m'ar dracu. Acum însă nu-i ușor deloc : ici se construște o uzină hidraulică, dincolo se taie drumuri sau se organizează un artel de căutători de aur. Pretutindeni e nevoie de oameni... Dumnezeu unde ai tras ?

Hromov spuse.

— La familia Evsiucov ? Sunt oameni cumsecade. Dar la soții Burdinschi încă n'ai fost ? urmă geologul. Fii pe pace ! O să te aducă și la ei. Le plac cunoștințele noi, mai cu seamă ei. E o femeie deșteaptă, cultă, prietenoasă. E foarte pricepută la lucrul de mână. Epoleții ei sunt vestiți în tot raionul. Muncește mult și pe țărâm social. Simion Stepanovici e și el un om de treabă.

Hromov nu-și putea da seama dacă Brînov vorbea serios sau glumea. Cine era familia Burdinschi ? Ce caută aici epoleții ?

Vru să-l întrebe pe Brînov ; dar acesta se opri lângă o căsuță mică, cu două ferestre, și îl apucă de mâneacă pe profesor :

— Hai să facem un popas la mine. Locuiesc singur. Soția mea hoinărește de jumătate de an prin taiga Barguzinscaia. El oftă : Mare pacoste, când și bărbatul e geolog și soția geolog... Să intrăm. Am să te tratez cu dulceață de afine.

Hromov refuză : era foarte obosit.

— Bine, cum vrei. Poate ne-om întâlni diseară la club. O să mergem la uzina pentru înnobilarea minereurilor. Nu-i departe, peste deal.

Ziua era pe sfârșite, când Hromov ajunsese la casa lui Evsiucov, lipită de povârnișul abrupt al dealului.

În poartă, un moș, cu o barbă fumurie care bătea în verzui, îndemna un căluț bălțat, mic de statuiă, înhamat la o căruță. În sfârșit, căluțul intră în curticica strâmtă a lui Evsiucov, hodorogind un mare butoi de fier, strașnic de turtit.

— Asta ori e urcuș ori nu-i ! Am obosit de tot, zise muștrător sacagiul către Clavdia Nicolaevna care venea fuga din cerdac, cu căldările în mână.

Cu capul gol și cu părul dat pe spate, îmbrăcată într-o rochie albastră de casă, ea părea tânără de tot.

— De ce te superi, moșule ? Am să-ți aduc îndată niște cvas... Poștiți în casă, se adresă ea prietenos lui Hromov. Să nu răciți.

Fără să-i răspundă, Hromov îi smulse din mâini cele două căldări pline și le duse în tindă. Dar gazda era mai iute decât dânsul. Ea deșertă repede căldările și, zăngănind din ele, se întoarse fuga îndărăt. Puse căldările pe draghina căruței și, până ce bătrânul scoase apă cu un căuș care avea un mâner lung, Clavdia apucă să schimbe cu dânsul o glumă și noutățile zilei.

— Putina ta e fără fund, Clavdeiușca, o înțepă bătrânul, turnând a douăsprezecea căldare. Curat marea Baical, nu puțină !

Când se umplu putina „fără fund“, moșul adăpă calul dintr'un alt căuș.

— Calul cere îngrijire, zise el, întâlnind privirea lui Hromov.

Apoi sacagiul mai bău o cană de cvas, („Ah, Clavdeiușca, mare meșteră mai ești ! Leită baba mea“) și, strângând între dinți o bucățică de hârtie de ziar, scoase o pungă mare. Presără un fel de buruiană în palma lui neagră, bătătorită și răsuci o țigară uriașă.

— Tinere, dă-mi un foc !

Hromov îi întinse o țigară.

— Mulțumesc, refuză bătrânul. Sunt deprins cu tutunul meu. Mi-l semăn singur.

Amândoi își aprinseră țigările.

— Din ce ținuturi îi fi fiind ?

— Dela Moscova, moșule.

Bătrânul clătină din cap :

— Acuma vine la noi lume de așa de departe ! Bun ! Numai că noi n'avem deloc... cum să zic .. comodități orășenești. Totuși n'aveți să rămâneți fără apă și fără lemne. Cum aveți nevoie de ceva, dați-mi glas de-a-dreptul din deal. Intr'o clipă sunt aici...

Se întunecase. O albăstreală molcomă înfășura dealurile. Umbre liliachii se întindeau adânc, în văgăuna unde se piteau căsuțele cătunu'ui. Moșul își trase mânușile pătrate de doc impermeabil și își înălță barbă spre luna nouă, subțire și palidă, încovoiată ca o seceră.

— După cum se arată cornul lunei acum, zise bătrânul, înseamnă că Noembrie o să fie friguros... Pu-făind din țigară ca un horn, sacagiul începu hodorogeala din nou, ieșind din curte, cu butoiul de fier.

— Cine-i moșul ăsta așa de cumsecade ? întrebă Hromov, intrând în bucătărioara din casa lui Evsiucov.

— ăsta-i moș Borovicov, sacagiul școlii, răspunse Clavdia Nicolaevna care trebăluia pe lângă sobă. Slujește la școală de douăzeci de ani bătuți...

Nazar Ilici sosi puțin după aceea. Hromov nu-l putu refuza, când acesta îl pofti să cineze împreună în bucătărioara caldă. Lemnele trosneau în sobă.

— Ei, Clavdia, mâine să mă pregătești de plecare la raion, zise căruțașul, când nevastă-sa îi dădu al

șaselea pahar de ceai. Plec cu un convoi de căruțe după mașinăriile uzinei hidraulice.

Privi chipul îngândurat al profesorului, își luă nevasta mai la o parte și-i șopti ceva.

— Uite ce — Evsiucov vorbea cu un glas gros, răgușit — instalează-te la noi, tovarășe profesor în odăița asta de alături. N'am familie mare. Este loc destul... Hotărâți-vă, repetă Nazar Ilici cu o simplitate cam grosolană. Și noi avem să tragem foloase: bani de chirie o să primim dela școală... iar ea — o arătă cu capul pe nevastă-sa — n'o să mai fie nevoită să alerge după apă la izvor... Cât despre lemne, lemne, vezi bine, or să ne aducă...

Era atâta bunăvoință și căldură în cuvintele acestea, că profesorul înțelese limpede un lucru: Evsiucov adusesese vorba de bani și de lemne, numai spre a-l convinge să rămână la dânsii.

Hromov rămase.

Profesorul se apucă să-și rânduiască viața în noile locuri. Vizită mina. Făcu cunoștință și cu alți oameni.

Era însă atras de școală, mai mult decât de orice — de clădirea cu etaj de pe malul Djalindei, care fusese pe vremuri a unor concesionari englezi.

Profesorul prindea privirile iscoditoare ale elevilor. Auzea la spate șoapte repezi. Se uita la chipurile copiilor. Senzația de noutate se împletea cu fiorii plăcuți ai neliniștii și ai așteptării.

În ajunul sărbătorilor lui Octombrie, Hromov se duse la școală înainte de a începe seria a doua.

În cancelarie, Tatiana Iacovlevna Dobrovolscaia, profesoara de limba germană, o ființă uscățivă, cu nas coroiat, stătea de vorbă pe o canapea cu o femeie sdravănă, pe care Hromov n'o cunoștea. Băgă de seamă numaidecât jacheta cu bufuri, turnată pe trupul aceleia cu care vorbea Dobrovolscaia. Crețurile bogate dela mâneci îi amintiră cuvântul lui Brînov: „epoleții“.

Andrei ArcadieVICI privi curios chipul cu trăsături mari, trecut de tinerețe. Il întâmpină un zâmbet prietenos.

— Recomandă-ne! făcu femeia, întrerupând ciripitul TatianeI Iacovlevna. Avea un glas gros, grav...

— Andrei ArcadieVICI, dar vino mai încoace! zise Tatiana Iacovlevna, săltând cu cochetărie din umăr. Albertina Mihailovna a venit anume pentru dumneata.

— Burdinscaia, se recomandă „doamna cu epoleți“.

Ea se dădu la o parte, făcându-i loc lui Hromov lângă dânsa, pe canapea.

— Ai făcut foarte bine că ai venit aici, rosti cu voce groasă Albertina Mihailovna, uitându-se la Hromov cu niște ochi puțin bulbucați. Mina are nevoie de oameni culți. Soțul meu arde de dorință să facă cunoștință cu dumneata. N'are să-ți vină a crede, dar și băieții mei s'au îndrăgostit de dumneata — și Valeric, și Seriojenca, și Petrușa. Au să fie încântați de lecțiile dumitale. Geografia e un obiect atrăgător.

Ea spuse toate acestea cu atâta convingere încât Hromov începu să se îndoiască dacă n'a mai întâlnit-o undeva pe doamna asta impozantă ? El nu scăpă nici privirea iscoditoare cu care Burdinscaia îl măsura din creștet până'n tălpi („Poate îmbrăcămintea mea are vreun cusur ?“).

— Așa-i ! exclamă Tatiana Iacovlevna. Dar trebuie să îmbini geografia cu cunoașterea limbilor străine. Noi suntem aliați, Andrei Arcadievi ! Eu n'am co-dași !

Ea se opri deodată ; apoi adăugă cu amărăciune :

— Afară numai de Zahar Astafiev ! Afară numai de el.

O privi pe profesoara de limba rusă cu niște ochi rotunzi ca de pasăre :

— Varvara Ivanovna, când ai să începi să te ocupi de Astafiev ?

Rezemată cu spatele de o sobă rotundă, care era învelită cu foi de tablă neagră, Varvara Ivanovna fuma nepăsătoare. Când își auzi numele, ea înclină capul. Creșturile adânci din colțul gurii precum și culoarea roșiatică a feței îi dădeau o expresie pesomorită acestei femei de treizeci de ani.

Varvara Ivanovna ridică din umeri, se înfășură mai strâns în șalul cenușiu de Orenburg și, fără să rostească niciun cuvânt, fumă mai departe. Parcă ar fi fost înșurubată pe locul acela de lângă sobă.

Șura Ovecichina, o tânără profesoară care predă la clasa a doua, intră în cancelarie. Hromov răspunse prietenos la salutul ei. Fără a isbuti să lase impresia că n'ar interesa-o convorbirea dintre colegii ei de pe canapea, Șura se așează în fața profesorului de matematici, care corecta la masă niște caiete.

Albertina Mihailovna îndreptă în buzunarul jachetei o batistă subțire ca o petală și rosti cu un ton care nu îngăduia nicio contradicere :

— Andrei Arcadievi, în seara de opt Noembrie, dumneata ești invitatul meu. Eu, Simion Stepanovici și copiii o să te așteptăm. Poftim și dumneata, Tatiana Iacovlevna... Șura, vino și dumneata !

Burdinscaia plecă, legănându-și „epoleții“.

Hromov băgă de seamă privirea bănuitoare cu care o petrecu pe Burdinscaia profesoara de limba rusă.

Platon Sergheevici ieși din biroul său.

— Ei, Andrei Arcadievi, ai făcut cunoștință cu toți ? Nu te-ai speriat ?

— Deloc ! răspunse Hromov. De ce să mă sperii ?

— Ghenadii Vasilievici și Varvara Ivanovna, adăugă în glumă directorul, nu prea o au la inimă pe Albertina Mihailovna.

— Și de ce am avea-o ? făcu Ghenadii Vasilievici. Ea ne laudă, dar în același timp ne privește de sus.

— Mie mi-i tot una cum sunt privită, răspunse rece Varvara Ivanovna. Dar eu nū voi îngădui să-i sustragă pe copii dela școală cu niște distracții fără noimă.

Șura Ovecichina izbucni :

— Dar nu-i sustrage deloc ! Şi nu-s deloc distracţii fără noimă ! E un neadevăr sfruntat. Albertina Mihailovna ne dă un ajutor... Chiar eu iau lecţii de muzică cu dânsa... Ovecichina se adresează lui Hromov cu un ton oarecum poruncitor : Vino la Albertina Mihailovna, vino neapărat ! Vine la ea şi tineretul dela mină... Te simţi foarte bine la dânsa... Nu-i aşa că ţi-a plăcut şi dumitale ?

Hromov se uită la Cuhtencov. Directorul stătea la fereastră şi, îngândurat, bătea toba cu degetele, pe geam.

Profesorul de geografie răspunse zâmbind :

— Da, Alexandra Grigorievna, într'adevăr mi-a plăcut.

— Uite, ca răsplată pentru asta ! Şura îi aruncă peste masă un cucuruz de cedru.

Hromov îl prinse. Din cucuruzul de cedru se împrăştie un miros abia simţit de coajă de portocală.

4

SARBATOAREA

Gerul şi soarele fac văzduhul limpede ca sticla. Pojghiţa de ghiaţă a lui Noembrie scârţâie sub picior. În aer pluteşte un miros de afine îngheţate şi cetină proaspătă... Mina este pavoazată cu steaguri şi cu fâşii de pânză roşie. Megafoanele transmit marşuri triumfale, cântece şi cuvântări.

Sala şcolii era decorată. Un covor mare, luat din cancelarie, acoperea scena construită de băieţi şi de moş Borovicov din scânduri şi capre. În mijlocul scenei se afla o masă învelită cu postav roşu. Iar pe masă — crenguţe de rosmarin, în vase de ceramică. Serbarea şcolară se deschise cu raportul lui Platon

Sergheevici. La început, lui Hromov i se păru că directorul vorbește plat, fără entuziasm. Pe chipurile copiilor însă era întipărită o atenție încordată.

Hromov începu să asculte cu atenție și înțelese că Cuhtencov nu făcea propriu zis un raport, ci stătea de vorbă cu elevii. Iar convorbirea lui era serioasă și cordială, presărată cu un humor aparte, nu un humor scânteietor, dar ușor de înțeles.

El îi laudă pe Cheșa Evsiucov, Polia Biriulina, Tinia Oichin, Senia Mișarin și pe alți comsomoliști, pentru sârguința lor la toate obiectele.

Arată apoi destul de limpede, și în același timp cu luare aminte, pentru a nu-i jigni pe profesori, că-i greu să predai fizica și chimia numai cu ajutorul cretei: trebuie neapărat să te folosești de aparate, scheme și de lanterna magică.

El privi deodată pe Hromov și adăugă zâmbind :

— Avem un nou profesor de geografie, pe Andrei Arcadieevici...

Hromov simți asupra-i zeci de priviri atente.

Directorul urmă :

— Acum Zoia Vihrioiva, la întrebarea : de unde izvorăște Dunărea ? n'are să mai răspundă : „Dunărea vine din străinătate“...

Elevii începură să zâmbească, iar Zoia se ascunse la spatele tovarășilor săi.

Platon Sergheevici își luă un aer serios. Începu să vorbească despre lipsa de cultură.

— Voi știți cât de răbdătoare și de pretențioasă este Varvara Ivanovna. Mulți școlari se plâng : „Varvara Ivanovna prea ne zorește !“ Nu vă zorește însă degeaba. Turgheniev vorbea cu mândrie despre marea limbă rusă și despre frumusețea ei. Maiacovschi a exclamat : „Aș fi învățat limba rusă numai fiindcă o

vorbea Lenin". Iar Boris Zirianov și Troșa Zubariov rostesc „șăisprece“, „ei vrea“ — și nu roșesc de rușine !

Directorul scoase din servietă un caiețel cu coperta verde, îl deschise și, ținându-l de-un colț, de parcă ar fi avut în mână o broască sau o cârpă murdară — îl arată întregii săli : urmele creionului roșu se vedeau dela o poștă.

— Asta-i compoziția lui Dimitrii Vladimirschi, elev în clasa a opta. Douăsprezece greșeli de morfologie și de sintaxă... E o rușine !

Oricât se aplecă, Mitia nu se putu ascunde în dosul colegilor : era înalt și mai ales, din lipsă de prevedere, se și așezase în față.

— Vladimirschi mi s'a spus că ai un jurnal și că în el se află însemnări de felul acesta : „Mitia, vără-ți odată mințile în cap“, „Mitia nu mai fii prefăcut“... Vasăzică pricepi și tu că nu mai merge cu felul ăsta de a învăța ?

Dintre elevii clasei a opta, Platon Sergheevici numi drept codași pe Vania Gladchih și pe Zahar As-tafiev.

Cuhtencov încheie astfel :

— Moș Borovicov mi-a arătat o scrisoare primită dela feciorul său, Pavlic. Unii dintre voi, desigur, îl mai țineți minte. El a isprăvit școala noastră acum opt ani, și-a făcut armata și nu demult a absolvit cu distincție academia militară de aviație...

Moș Borovicov făcea parte din prezidiu. Avea barba pieptănată cu grijă : în ea se furișa un surâs de mândrie.

— Și așa, aviatorul Pavel Borovicov salută scumpa lui școală și pe voi toți, cu prilejul sărbătorilor și îl roagă astfel pe tatăl său : „Tătucă, spune-le băieților

că în școală nu există materii de prisos — toate sunt trebuitoare. Omul fără învățătură e ca avionul fără benzină. M'am convins de asta din propria mea experiență..."

În pauză, băieții se împrăștiară grupuri-grupuri. Glasurile celor ce se ciorăvăiau răsunau când într'un capăt al sălii, când în celălalt.

— Acum un an, zise tăios Cheșa, din toată clasa numai tu n'ai dat examen.

— Fiindcă m'am îmbolnăvit, se desvinovăți Mitia. Știi doar foarte bine! Am fost scutit de doctor.

— Te-ai îmbolnăvit? repetă Trofim, compătimitindu-l parcă. Da, da, fără îndoială. Te-ai speriat — asta-i totul!

— Dacă ai fi repetat regulile astă-primăvară înainte de examen, zise cu seriozitate Tinia Oichin, atunci n'ai fi făcut de râs clasa cu astfel de compoziții.

— Eu numai la limba rusă am note rele, se apără Mitia, pe când Zahar — aproape la toate obiectele...

— Mitenca, zise Zoia, sgâlțâindu-l pe Vladimirschi, dă-mi jurnalul să-l citesc. Ai să mi-l dai? Da?

— Ia mai duceți-vă încolo! Ce vă tot legați de mine? zise posomorât Mitia și adăugă amenințător: las'că aflu eu cine se ocupă cu cititul jurnalelor altora.

După pauză începu festivalul.

Tolia Ciornoborodov recită poezia sa „Douăzeci și unu Octombrie". O elevă mică din clasa a șasea declamă versuri revoluționare în limba germană. Dobrovscaia, care ședea în rândul întâi, repeta cu duioșie fiecare cuvânt, aproape cu glas tare.

Infofolită în șal, Varvara Ivanovna stătea pe-o bancă la fereastră, lângă Șura Ovecichina. Alături de

ele şedea Hromov. Profesoara de limba rusă era prost dispusă.

— Ei, nu-i nimic ! zise Şura Ovecichina. Nu face să te superi. Mare lucru, trei-patru codaşi din şaptezeci de elevi ! In alte şcoli sunt cu mult mai mulţi codaşi.

— Nu căuta să mă consolezi ! răspunse aspru Varvara Ivanovna ; vina cade asupra mea. Astafiev şi Vladimirschi fac parte din clasa a cărei dirigintă sunt eu...

— Dar dumneata ți-ai bătut atâta capul cu dânsii ! Ai făcut meditaţii cu ei... Iar cât îl priveşte pe Mitia, de vină sunt tatăl şi bunica lui, care l-au răsfăţat prea mult.

— Dar Zahar ? o întrebă Hromov pe profesoara de limba rusă. Ce-i cu dânsul ?

— Nu pricep ce-i cu băiatul ăsta, răspunse posomorită Varvara Ivanovna. Compoziţiile le scrie corect, într'o limbă frumoasă. Dar când îl strigi la lecţie — tace.

Inconjurat de băieţi, cu capul plecat într'o parte, Ghenadii Vasilievici îşi plimba degetele pe clape şi cânta încetişor. Lângă dânsul şedea moş Borovicov.

— Haidem la băieţi, propuse Hromov. Să cântăm ! Ovecichina, care parcă aştepta vorba asta, se ridică repede dela locul ei.

Fără să aştepte consimţământul Varvarei Ivanovna, Hromov se sculă iute, traversă sala şi se opri în faţa lui Boris Zîrianov şi a lui Anton Treşcenco. Ca la comandă, amândoi se îndepărtară unul de altul, iar Hromov se așeză între tineri pe scaunul liber.

— Ei, care-i solistul ? îi întrebă pe băieţi profesorul de geografie.

-- Zîrianov al nostru are glasul cel mai puternic, zise Tinia Oichin. Alt bas ca dânsul nu se găsește în loată mina.

Zîrianov își țuguie buzele botișor, pregătindu-se să protesteze; dar n'avu când. Profesorul începu deslușit, dar nu prea tare, primele cuvinte ale cântecului:

*Prin vâlcele și pe dealuri
Merg soldații înainte...*

I se adăugă glăsciorul răsunător și îndrăzneț al Zoiei Vihrioiva:

Ca să ia cu asalt Primorie...

Zeci de glasuri tinere, acompaniate de Ghenadii Vasilievici, cântară mai departe. În mica sală a școlii păreau că fâlfâie steagurile partizanilor de pe Amur... escadroane viteze de eroi răzbeau luptând înainte, cucereau orașe, ca să statornicească în ținuturile natale Puterea Sovietelor și să termine victorioși campania pe țărmurile Oceanului Pacific...

Șura Ovecichina începu cu glas puternic un alt cântec. Toți făcură cerc în jurul profesorilor și al lui Moș Borovicov. În locul cântecului partizanilor de pe Amur răsună acum în sală „Trei tanchiști, trei tovarăși veseli“.

Pe urmă Ghenadii Vasilievici începu un cântec de dans.

Tinia Oichin se opri lângă Zoia și, făcând o reverență noastră, invită la dans. Fetița își scutură coștele, bătu din piciorul încălțat cu cismuliță — și amândoi se avântară în dans.

În sala mică totul se rotea, totul era un vârtej.

Hromov se așează alături de Varvara Ivanovna care se afla lângă fereastră, la locul ei de mai înainte. Șalul profesoarei căzuse pe bancă, iar un capăt atârna până aproape de dușumea.

Hromov începu să râdă :

— În sfârșit ai uitat de șalul dumitale.

Fața ca de piatră a Varvarei Ivanovna tresări într'un zâmbet abia schițat.

Deodată, plină de încredere, ea se adresă lui Hromov :

— Vezi dumneata, școala e un izvor de veșnică tinerețe. Cu greu îți îmbătrânești aici sufletul...

Ea își trase încet șalul pe umeri.

Serbarea se isprăvi.

Afară era senin și rece. Cerul părea jos de tot, iar stelele mari și apropiate...

Luminițe se strecurau ospitalier, prin crăpăturile obloanelor. Din drum se auzeau acorduri de armonică la uzina de innobilare a minereului. Cineva cânta pe vale :

*Armele sclipiră 'n munte,
De trei zile ploi și ploi.
Ne luptam de zor cu albi —
Juravliov era cu noi.*

— Ce fel de cântec e ăsta ? Hromov se opri.

— Un cântec de partizani, despre vestitul comandant de partizani Juravliov, îl lămurii Cheșa.

Se întoarseră acasă împreună : Zahar mergea tăcut alături de Cheșa.

— Dela noi se aude cântecul, adăugă Cheșa. Asta înseamnă că a venit babă lui Borovicov. A fost partizană cot la cot cu moșul. Marfa Ionovna îl cântă totdeauna pe ăsta.. sau pe cel cu Pogodaev.

Zahar tăcu cât ținu drumul. „Oare ce glas o fi a-vând?” se gândi fără voie Hromov. Tânărul acesta cu chip gingaș n'a rostit, toată seara, niciun cuvânt și nici n'a cântat.

— Ți-a plăcut serbarea? i se adresă profesorul.

Zahar strânse din umeri. Cheșa răspunse în locul lui :

— Frumoasă serbare!

„Ce-o fi oare cu Zahar? Să fie mut?” își zise fără voie Hromov.

Înainte de a ajunge în dreptul casei lui Evsiucov, Zahar Astafiev își luă rămas bun dela dânsii și, furișându-se pe lângă gard, se mistui în seninul albăstrui.

5

LA FAMILIA BURDINSCHI

La familia Burdinschi veneau și profesori și elevi.

Odată, înainte de sărbători, Șura Ovecichina veni la școală într-o jachetă nouă, cu bufuri. În alt rând, profesorii o văzură cu aceeași toaletă pe micuța Polia Biriulina. Prietenele îi atingeau cu curiozitate mâne-cile bogat umflate la umeri. Între ele căpușorul micuț al Polinei se pierdea de tot.

A doua zi de sărbători, Hromov se duse seara la familia Burdinschi. Gazda îl întâmpină în vestibul cu salutări sgomotoase. Ea însăși își duse mâna albă, mare, către buzele lui Hromov. Se vedea că sosirea profesorului îi făcuse plăcere.

— Dumitale îți vine foarte bine costumul gris, Andrei Arcadievi-ci! rosti amabil Albertina Mihailovna cu glasul ei gros. Să porți totdeauna gris. Nu știi însă să-ți potrivești cravata... Da, da, nu știi. Am să-ți caut

eu o cravată la culoarea costumului... Poți să ai încredere în gustul meu !

Il conduse pe Hromov într'o odaie care sluzea, după cum se vedea, și de sufragerie și de salon.

Pe pereți atârnau tablouri cu fel de fel de flori cusute pe stofă. La stânga unei oglinzi enorme, înaltă cât omul, se afla o pânză cenușie, dreptunghiulară, pe care erau brodate albăstrele, romanițe, nu mă uita... Deasupra pianului, pe o bucată de mătase roșie, niște dansatoare vioaie — îmbrăcate în rochii albastre de mătase — jucau un dans foarte vesel. La dreapta dansatoarelor se găsea un suport de catifea neagră, iar pe el era un papagal exotic, așezat pe niște ramuri.

Masa de sufragerie, pianul și scăunașele rotunde erau acoperite cu niște broderii și dantele de culori țipătoare. O bucată triunghiulară de dantelă ieșea dintre ușile întredeschise ale bufetului, spunând parcă : „Nu vedeți ? Suntem așa de multe, că nici nu mai avem loc : uite unde ne-au închis !“ Ori unde ai fi pus mâna, ai fi atins cu degetele sau un mic elefant de ipsos, sau o oglinjoară în formă de harfă, sau vreun flaconaș de sticlă șlefuită, albastru-închis...

La o cercetare atentă, se vedea însă că toate lucrurile acestea fuseseră atârnate, așezate și rânduite la locul lor, într'o ordine exemplară, în camera nu tocmai spațioasă.

— Totu-i făcut de mâna mea, de mâna mea, Andrei Arcadievi. Imi plac lucrurile frumoase și știu cum să le fac, auzi Hromov chiar la urechea lui glasul grav, profund, al Burdinscăi. Poftim de privește...

Il conduse pe profesor la canapea și îi arătă cu mândrie o machetă care atârna deasupra : o viță de vie ieșea dintr'un coșuleț de mărime potrivită, cu struguri

liliachii în cadrul frunzelor verzi-deschise. Vița parcă fusese ruptă chiar atunci : sub piețița subțire a bobițelor, ai fi jurat că mustește sucul.

— E un lucru foarte simplu, Andrei Arcadieviici ! Bobițele sunt de vată : le-am acoperit cu un strat de clei și de sacâz ; iar Sioma a făcut frunzele din hârtie. Puțin deranj, puțină bătaie de cap, și în schimb, ce încântare pentru ochi !

Albertina Mihailovna îl așeză pe Hromov pe canapea. El se trezi numaidecât prizonierul pernelor și al pernuțelor rotunde, dreptunghiulare, toate moi.

— Taniușa ! rosti Burdinscaia fără să-și schimbe glasul.

Hromov aruncă o privire fugară asupra odăii : la început i se păruse că nu era nimeni în încăpere. O fetiță drăguță, de vreo patru ani, îmbrăcată într'o rochiță trandafirie, cu o fundă mare roz în păr, ieși de după speteaza canapelei de piele, făcând pași mărunți și cu băgare de seamă.

Ajungând la un pas de profesor, Taniușa făcu o reverență, zâmbi și îi întinse lui Hromov degetele subțirele.

Albertina Mihailovna îi potrivi funda și, îndepărtându-o puțin pe Taniușa, o privi așa cum privise vița de vie cu câteva clipe mai înainte.

— E fiica dumneavoastră ? întrebă Hromov.

Burdinscaia oftă adânc și nu răspunse nimic.

— Taniușa, du-te la tine, porunci fetei Albertina Mihailovna.

Funda roz se mistui, supusă, după canapea, unde se afla o măsuță rotundă de copil, înghesuită într'un ficus rămuros. La măsuță, Taniușa gătea cu petecuțe colorate o păpușă cu păr bogat.

— M'ai întrebat, dacă-i fiica noastră ? zise Burdinscaia cu glas scăzut. După moartea prietenei mele, Tania a devenit copila noastră.

Hromov se simți cam stingherit.

— Vom cina împreună ca la Moscova, zise cu glasul-i de tunet Burdinscaia, Simion Stepanovici e la un pacient — un caz grav. O să vină acasă târziu.

Șervețelele și milieu-urile fantezii, cu botișoare de iepuri, cu vișine și cu lalele, dispărură de pe masă. Le înlocui o față de masă albă.

— Șura ! Tatiana Iacovlevna ! Poștiți aici. Avem musafiri !

„E aici și Alexandra Grigorievna“, se gândi Hromov. Dar Ovecichina care se ivi de după draperie, îi și strânse prietenos mâna, iar Dobrovolscaia îi zâmbi cu bunăvoință.

Burdinscaia comandă cu același glas prelung și răsunător cu care se adresase Taniușei :

— Șura, îndeplinește-ți îndatoririle dumitale : taie pâine... Tatiana Iacovlevna, pregătește te rog scrumbia așa cum ți-am arătat. Brânza am s'o tai-eu.

Profesoarele îndeplineau, cu supunere și cu plăcere, dispozițiunile Burdinscăi.

Farfurii mari și mici fură rânduite numaidecât pe masă, într'o ordine anumită. Câteva cuțite, furculițe și șervețele brodate, strânse în inele galbene de lemn, erau așezate lângă fiecare tacâm.

Un serviciu de metal pentru sare, piper și oțet, împodobeau masa. Pâinea se afla într'un coșuleț împletit. Erau pe masă și felii subțiri de șvaițer ca de lut galben, și felioare rotunde de cârnaț, așezate cât se poate de simetric...

Albertina Mihailovna aduse două sticle : una cu vin roșu, alta cu votcă ; pe fund, în lichidul gălbui, se mișcau bucățele mici de coajă de lămâie.

— Am pregătit-o eu însumi ! zise cu glas gros gazda, încântată de felul cum fusese aranjată masa și așezând-o pe Taniușa lângă dânsa.

Ea supraveghia cu luare aminte farfuriile, îi poftea pe musafiri să bea, dar nu stăruia prea mult; și, chiar și atunci când turna ceaiul, părea că ține strâns, în aceleași mâini, firul discuției, depănându-l în direcția cuvenită.

— Imi pare rău că nu l-ai găsit acasă pe Sioma... Când ne-am mutat la mină, el era, poate ceva mai în vârstă decât dumneata. Nu-mi venea deloc să părăsesc Îrcuțul, deși isprăvisem cu teatrul...

Burdinscaia întinse spre Hromov o chisea cu dulceață de coacăze. Profesorul se aștepta ca gazda să înceapă din nou : „eu am făcut-o“...

Dar ea se lăsă furată de amintiri.

— Ii spun : „Ai tuberculoză osoasă. Ești un chirurg tânăr, talentat. Unde ne duci ?“ El însă se și apucase de împachetat lucrurile și-mi răspunse : „Mă duc acolo unde voi avea posibilitate să lucrez din proprie inițiativă“.

Taniușa se amestecă nelam-nesam în vorbă. Fără să uite de dulceață, ea îl privea cu luare aminte pe Hromov. Deodată, funda roz se clătină :

— Nene, dumneata poți să miști din urechi ?

— Nu, Taniușa, nu pot... -răspunse Hromov, căutând să nu râdă.

— Dar nenea Brînov, urmă Taniușa, îl are pe Servis care dă mereu din urechi încoace și încolo, încoace și încolo.

Toți izbucniră în râs. Ochii bulbucați ai Burdinscăi se ațintiră asupra fetei.

— Cere-ți iertare, zise ea scurt ; iar glasul ei gros răsună mai grav decât de obicei.

Fetița se apropie supusă de profesor și, lăsându-și în jos genele lungi, bălaie, își ceru iertare, amărîtă până în fundul sufletului, fără însă să-și dea cât de cât seama care îi fusese vina.

— Tatiana Iacovlevna, du-o te rog pe Taniușa la culcare.

Dobrovolscaia, fiind după cum se vedea de-a casei, duse funda roz la culcare.

— Albertina Mihailovna, ești sigură că severitatea dumitale e întemeiată ? Taniușa n'a priceput nimic.

— Vedeți, și Andrei Arcadieviici este de partea mea, adaugă Ovecichina cu oarecare grabă și vădit intimidată.

Între timp glasuri copilărești se auziră în vestibul.

Albertina Mihailovna ieși din odaie. Hromov, care ședea în fața ușii, apucă să observe fața zâmbitoare a Lindei Ternova, statura înaltă a lui Mitia Vladimir-schi, jachețica de catifea a Polinei Biriulina și pe tustrei băieții Burdinscăi.

În vestibul se auzi glasul gros al gazdei :

— Copii, astăzi n'am să fac lecția cu voi. Duceți-vă în odaia băieților.

— Ce lecții face Albertina Mihailovna cu copiii ? o întreabă Hromov pe Ovecichina.

— De muzică, lucru de mână, bună cuviință...

— Polenca, îndreaptă-ți jacheta, se auzi glasul Burdinscăi.

Hromov își și închipui într'o clipă, cum Biriulina îndeplinește, cu o mutrișoară vinovată, poruncile educatoarei sale.

Când se întoarse, Albertina Mihailovna propuse musafirilor să se așeze pe canapea. Șura strânse masa

— Ți place muzica ? îl întrebă pe Hromov Albertina Mihailovna.

Ea se așeză la pian :

— Vrei să-ți cânt „Marșul otoman“ ?

...Câteva minute Burdinscaia rămase cu mâinile pe clape.

— Dacă ai ști cât de mult regret scena !

— Ce te-a făcut să părăsești teatrul ?

— Crezi că familia, gospodăria ? Nu... A fost o nenorocire așa de mare pentru mine... pierderea vocii. Voiam să mă sinucid. Pe urmă mi-am zis că și o cântăreață fără voce poate fi de folos în țara noastră, dacă vrea să fie utilă. Când am venit la mină, Serioja avea trei-patru ani... Cam la vreo jumătate de an după aceea, într'o noapte, Simion Stepanovici se întoarse acasă zdrobit : nici nu mai era de recunoscut... Se întâmplase o nenorocire : îi murise o lehuză ; tatăl copilului se prăpădise cu puțin înainte în luptele pentru K.V.J.D.¹... Așa a venit în casa noastră Valeric... Mai târziu l-am înfiat pe Petrușa, și însfârșit pe Tania.

Ochii bulbucați ai Burdinscăi se înnegurară :

— Iar când copiii mei au crescut, au început să vină la ei colegi. Atunci am hotărât să le dau lecții...

Tatiana Iacovlevna o privea duios pe Albertina Mihailovna. Ovečichina rămase pe gânduri.

¹ K.V. J. D. — calea ferată a Chinei de Est. În 1929 imperialismul anglo-francez a provocat aici un conflict armat cu ajutorul alb-gardiștilor chinezi. O Armată Sovietică Specială a înfrânt această provocare asigurând drepturile U.R.S.S. asupra acestei căi ferate și securitatea granițelor orientului îndepărtat.

În 1949, după eliberarea definitivă a Chinei, U.R.S.S. a donat această cale ferată Republicii Populare Chineze. (N. R.)

Burdinscaia vorbi toată seara cu o vădită plăcere și cu o accentuată sinceritate. Avea un fel deosebit de a sta de vorbă.

„Îți aduci aminte?” spunea Albertina Mihailovna vorbind despre pânzele lui Suricov, cu un ton, de parcă s'ar fi plimbat de atâtea ori împreună cu Hromov prin sălile Galeriei Tretiakov.

„Îți aduci aminte?” repeta ea, când venea vorba de teatru, ca și cum s'ar fi întors eri dela premieră.

„Îți aduci aminte?” întreba iarăși și iarăși Burdinscaia când se vorbea de Ostanchin sau de Cuscov, de Piața Sebaciaia sau de iazurile Patriarhiei, de Simfonia șasea a lui Ceaicovschi sau de portretele lui Cramski.

Da, ea știa multe, citise mult, văzuse atâtea. Poate numai că își exprima părerile cu prea mare încredere în sine. Era greu să o contrazici : din uriașele rezerve ale memoriei sale, ea scotea citate, dovezi din autori vestiți și concluzii pe care le aplica cu o consecvență și cu o precizie uimitoare.

Trimițându-și copiii la culcare, Albertina Mihailovna le cercetase mâinile, să vadă dacă erau curate ; și îi sărută pe fiecare pe frunte.

Burdinscaia urmă cu glasul ei gros, fără a se sfii de prezența copiilor :

— După cum ți-am spus, lecțiile dumitale i-au înnebunit. Nu visează decât să se facă geografi.

— Dă-mi voe, zise Hromov; dar dumneata greșești : eu n'am ținut încă nicio lecție.

— Asta n'are importanță, răspunse Burdinscaia, cu seninătate.

După ce băieții intrară în dormitor, Burdinscaia zise oftând :

— Simion Stepanovici e un părinte foarte sever. Dă copiilor o educație practică ! Valeric face cumpărături ; Serioja taie lemne, cară apă ; Petrușa derectică prin camere. Nu înțeleg, întrucât sunt necesare toate acestea. Avem o casă îndestulată. N'am avea nevoie să-i împovărăm pe copii.

— Eu sunt de partea soțului dumitale, zise Hromov.

În discuția care se aprinsese, Ovecichina îl susținea pe Hromov. Tatiana Iacovlevna căuta zadarnic să-i pună de acord pe cei ce se contraziceau. Pe urmă Burdinscaia aduse vorba despre școală, muștrându-i pe profesori că nu-s în stare să priceapă sufletul copilului, că le lipsește sensibilitatea necesară acestui lucru. Varvara Ivanovna l-a dat afară pe Seriojenca din clasă, fiindcă l-a prins citind o carte în timpul lecției. Ea-i prea aspră și nu cruță amorul propriu al copiilor. Ghenadii Vasilievici nu vrea să știe de nimic afară de matematica lui; iar Platon Sergheevici nu-i energetic...

— Adică cum vine asta ? nu se putu stăpâni Hromov. Doar dumneata te-ai exprimat în privința lui, față de mine, în termenii cei mai elogioși.

— Desigur, răspunse Burdinscaia, fără pic de stînghereală, fiindcă știu cum să mă port în societate. De ce să rup relațiile ?

— Mi se pare că și așa sunt rupte, făcu Hromov. Nu trebuie să îndulcești relațiile proaste, ci să creezi relații bune, sincere și limpezi.

— Eu nu sunt iubită la școală, răspunse scurt Burdinscaia. Sunt socotită mic-burgheză.

— De ce ?

— Fiindcă îmi plac lucrurile frumoase, fiindcă cer dela copii bună creștere...

Hromov clătină din cap :

— Nu cred că acesta ar putea fi un motiv... Poate că dumneata nu-ți vezi lipsurile.

— Poate, zise Burdinscaia, strângând din umeri.

Trecuse de miezul nopții. Hromov era gata de plecare. Profesoarele se pregăteau și ele să plece.

— Șura, rămâi la mine, rosti cu voce tare Burdinscaia.

Amândouă ieșiră în vestibul, ca să-i conducă pe Hromov și pe Dobrovolscaia.

— Imi pare foarte bine că ai venit la noi. Albertina Mihailovna duse din nou mâna către buzele lui Hromov și se sărută cu Dobrovolscaia. Eu și Simion Stepanovici rămânem prietenii dumitale...

Cum ieșiră, Tatiana Iacovlevna începu să vorbească:

— Aceasta-i una din puținele case de pe aici — auzi : una din puținele case — unde îți odihnești și trupul și sufletul.

Amândoi mergeau pe ghiața de pe Djalinda, ușor acoperită cu un strat de zăpadă.

Hromov nu știa ce să răspundă : încă nu se duminise în privința impresiilor sale asupra familiei Burdinski.

— De ce profesorii n'o agreează pe Albertina Mihailovna ? întrebă Andrei Arcadievi.

— Tocmai asta e ! începu Dobrovolscaia. Ghenadii Vasilievici a scornit nu știu de unde că Albertina Mihailovna este o fostă aristocrată. Iar Varvara Ivanovna crede că ea îi sustrage pe copii dela învățătură.

— Dar dumneata ce crezi ?

— E o neînțelegere la mijloc, Andrei Arcadievi; o neînțelegere reciprocă : asta-i totul !

Ieșiră la mal. Hromov se opri :

— Tatiana Iacovlevna, uite ce de stele! Oricât le-aș privi tot nu mă pot sătura!

El își dădu capul pe spate și privi îndelung stelele mari care scânteiau în senin — presărate pe bolta joasă a cerului din Transbaicalia.

— Unde te uiți? Hromov atinse cotul Dobrovolscăi. Profesoara stătea cu fața întoarsă spre Zarecie, de unde plecaseră cu puțin înainte.

Ea îi arătă o luminiță la o fereastră a spitalului din Zarecie.

— Bietul Simion Stepanovici, zise Dobrovolscaia oftând. Așa de rar dă pe acasă...

6

LECȚIA

Sărbătorile trecură.

Hromov se deprinsese cu școala. Era absorbit de preocupările zilnice. Se ducea în clasă la lecțiile celorlalți profesori și găsea câte ceva de învățat și la Ghenadii Vasilievici și la Platon Sergheevici și la Tatiana Iacovlevna. Asemuia, făcea comparații, învăța, într'un cuvânt, complicatul meșteșug al pedagogiei.

Il interesa și viața minei. Se ducea împreună cu Vladimirschi și cu Brînov și la secția de mine, și la uzina de înnobilare a minereurilor, și la șantierul centralei hidraulice.

Cheltuia mult timp cu pregătirea lecțiilor. Acasă nimeni nu-l stingherea. O liniște adâncă, neclintită, domnea în timpul serilor în casa familiei Evsiucov. Vladimirschi își îndeplinise făgăduiala și îi trimisese un birou bun.

Hromov își închină întreaga ființă școlii, lecțiilor, elevilor. Andrei Arcadieviici se simțea emoționat, ori de câte ori intra în clasă. Prin puterea imaginației și prin cuvântul său viu, plin de căldură, el trebuia să-i poarte pe copii spre piscurile cărunte ale Tian-Șanului, pe străzile și pe piețele Moscovei sau în minele de cărbuni ale Donbassului. Fiecare lecție însemna pentru dânsul o descoperire îmbucurătoare și o cercetare anevoioasă, trudnică...

După sărbători, o săptămână încheiată căzu o zăpadă uscată, o mazăriche mărunță. Dealurile din jurul localității Novie Cliuci se făcuseră și mai aspre, învelite strâns, din creștet până la poale, în niște sarici albe. Dimineața și către seară, zăpezile depărtărilor păreau trandafirii sub razele de soare. Atunci trăgea din spre dealuri o adiere rece, care te înviora.

În recreație elevii, fără șepci, îmbrăcați în niște cămașuțe subțiri, alergau în curtea școlii și pe cărările de ghiață ale Djalindei. Se băteau cu bulgări de omăt, se fugăreau, se luau la trântă și pe urmă își scuturau zăpada din urechi, de după gât, din păslari... „Voi-nici băieți!” exclama Hromov dela fereastra coridorului care da spre râu. Profesorul își frecă locul atins de ger dela rădăcina nasului. Nici nu băgase de seamă cum îl pișcase crivățul, lăsându-i un semn rotund, supărător...

Între timp lupta era în toi pe câmpia de ghiață a Djalindei. Tinia Oichin se feri de bulgărul uriaș al lui Zîrianov și aruncă îndemânatec un bulgăr de zăpadă drept în fața „inamicului”. Acesta răcni ceva, curățindu-se de sfărâmăturile bulgărului și scuipând. Malîș bufni un bulgăr îndesat în spatele lui Vladimirschi.

Veselul flăcăuș, mic de statură, cu un moț pe frunte, începu să-i placă din ce în ce mai mult lui Hromov.

Cheșa atrase luarea-aminte a profesorului. Anton Treșcenco i se aruncă în spate. Indoindu-se nițeluș înainte, crăcănându-și ca urșii picioarele încălțate în nelipsitele lui cisme blănite, făcute din piele de vițel, Evsiucov, dintr'o scuturătură, îl svârli cât colo pe flăcăul înalt care căzu lat pe ghiață. „Zdravăn băiat“, își zise Hromov.

Mai deoparte, Zahar Astafiev și Tolia Ciornoborodov stăteau de vorbă.

Profesorul rămase pe gânduri și își aminti de convorbirea pe care o avusese în ajun cu Cheșa despre Zahar...

Ingrijitoarea de serviciu ieși pe uliță cu un clopoțel în mână. Glăsciorul metalic care-i chema pe școlari în clasă răsuna subțirel pe deasupra albei Djalinde, peste liniștea minei cu zăpadă. Insuflețiți, cu obraji îmbujorați, copiii intrară fuga în coridor, în clase și se așezară în bănci.

De obicei, elevul de serviciu aducea harta. De data aceasta însuși profesorul o aduse în clasă.

Era o hartă nouă. Pânza groasă, cenușie, pe care fusese lipită, era făcută sul și n'avea nici un creț și nicio adâncitură. Stinghia galbenă pe care era înfășurată, avea câteva noduri cafenii și fusese geluită și șlefuită. Șnururi albe, împletite, prinse de două inele, cuprindeau sulul într'o legătură frumoasă. Ele parcă de-abia țineau trupul masiv al hărții înfășurate. Era destul să le atingi, ca harta să se rostogolească în jos, ca o cascadă.

— Particularitatea acestei hărți stă în aceea că ea are grai, zise Hromov netezind sulul ca pe o vietate...

Ros de curiozitate, Vania Gladchih se ridică puțin-
tel dela locul său de lângă fereastră.

— N'are nici motor, nici cablu, făcu el cu naivitate. Mare minunăție !

Tania Oichin, care ședea în banca întâia, cercă să se uite prin sul și strânse din umeri.

— Aici trebuie să fie ascunsă o viclenie, șopti el Zoiei. Dar noi nu ne lăsăm trași așa ușor pe sfoară.

— Uite ce, adăugă Hromov, harta asta vorbește o singură dată în an...

— Aidoma ca și Zahar ! făcu încetișor Trofim.

— ... și asta se întâmplă tocmai la examen.

— Minunată hartă ! zise mișcat Mitia. O hartă șoptitoare !

—Nu, asta nu-i hartă șoptitoare urmă Hromov, deslegând șnururile. Ca să vorbească, trebuie ca, în cursul anului, să stai de vorbă îndelung cu dânsa și din toată inima.

Sulul de pânză se desfășură cu un sgomot scurt, acoperindu-l pe profesorul de geografie cu o perdea verde-cafenie.

Părea că toată întinderea Patriei se desfășura în fața elevilor din clasa a opta : râurile se furișau ca niște șerpi albaștri din munții castanii, prin văi verzi, către mările și oceanele azurii... Orașele te priveau de pe hartă cu ochi rotunzi...

Și nicio denumire, nicio literă !

Orașe necunoscute se aflau pe râuri necunoscute... Râuri necunoscute se vărsau în golfuri, mări și oceane necunoscute.

— E lucrată curățel ! exclamă Boris Zîrianov.

— Hartă mută. Imi place ! rosti Trofim. Ochii începură să-i ardă. El ridică mâna.

Hromov băgă de seamă cum tresări mâna lui Zahar.

— Ce vrei ? îl întrebă profesorul pe Trofim.

— Vreau să răspund eu.

— Troşa, te-ai dus pe copcă ! zise Vania Gladchih, schiţând o strâmbătură de durere. Parcă poţi să ţii minte totul !

— Tocmai tu îmi trebui, zise Hromov şi îi întinse lui Vania o vârguţă : Să-mi răspunzi mai întâi la o întrebare, în afară de program...

Vania era mai mult mort decât viu şi privea harta mută cu un amestec de respect şi de teamă.

— Spune ce orăşele, râuri şi creste se găsesc între mina noastră şi Zagocea.

Mai întâi Vania rămase cu ochii pironiţi la hartă , apoi îşi dădu la o parte moţul roşcat de pe frunte şi se întoarse spre profesor :

— Unde ?

Profesorul îi repetă întrebarea. Gladchih se învioră dintr'odată. Pistruii de pe faţa lui se luminară.

— Trecem Djalinda în Zarecie, începu el cu siguranţă. Tăiem păduricea de cedru. Urcăm dealul Verbliujaia. Cum îl treci — dai de noua cabană, drept la izvorul Cabarojii. Acolo e cel mai nimerit loc pentru popas...

— Hai, hai, mai pe scurt, îl dojeni cu blândeţe profesorul : te-ai apucat acum şi de cabane.

— Iar mai încolo, începu să se grăbească Vania, se află urcuşul cel mai greu... să tot fie vreo şaseşapte kilometri peste Grivastaia... N'apuci să te odihneşti, şi când te uiţi : trebuie să sui creasta Sohatinîi. Iar dincolo, într'o văiugă, se află vechea cabană... După aceea...

— Deajuns, deajuns... Văd că știi toate crestele, izvoarele și văiugele.

— Dar am bătut drumul ăsta, Andrei Arcadieviți, de cel puțin douăzeci de ori.

— Știu. Noi trebuie să străbatem așa, cu mintea și cu inima, toată Patria, dela un capăt la altul. În dosul cercurilor acestora negre trebuie să vedem luminile uzinelor noastre, să auzim șgomotul străzilor și al piețelor, să simțim pulsul mării și interesantei vieți din țara noastră. Să vedem, în dosul șuvițelor albastre ale râurilor, vapoare cu cherestea și cu grâne, noi hidrocentrale, stăvilare, șantiere navale... Ei, ce ziceți? Hai să călătorim!... Să plecăm spre apus, la Moscova...

Acest joc instructiv absorbi toată clasa.

Hromov se plimba printre bănci.

— Tu ce faci acolo? îl întreabă el deodată pe Gladchih, fără să se întoarcă spre hartă.

Dintr'un salt, școlarul se îndepărtă de hartă.

— Șterge! zise profesorul. Nicio însemnare nu trebuie să fie pe harta mută.

Fâstâcindu-se, Vaniușa se întoarce la locul său, în râsetele întregii clase.

Profesorul îl strigă pe Zahar. Il striga a treia oară în curs de o săptămână.

Zahar se sculă în picioare, rămase câțva timp locului — parcă în cumpănă — se uită la Cheșa și se duse în silă la hartă. Fără grabă, Andrei Arcadieviți răsfoi paginile catalogului. Cheșa știa că profesorul caută pretutindeni, pe toate foile, numele colegului său.

Limba rusă. Acolo, Varvara Ivañovna trecuse în întregime, cu un scris apăsător, două cuvinte veninoase: „foarte rău“.

Limba germană. Aici sunt două litere : „f. r.“, îmbufnate ca zbârciturile Tatianei Iacovlevna.

Numai la matematică literele strâmbe și vesele ale lui Ghenadii Vasilievici se uniseră în cuvintele „foarte bine“.

Ajungând la această pagină, profesorul de geografie se opri și se uită spre elevi. Ochii verzui ai lui Zahar îl priveau țintă pe Cheșa, care vedea în fundul lor o suferință mută. Are să-l trimită iarăși la loc.

Cheșa își încrucișă pe pieptul său lat mâinile mari. Fața cu pomeții ieșiți îi încremenise. Numai în ochii lui de culoare căprui-închis, abia mijiți, licărea lumina așteptării.

Seara zilei de duminică și-o petrecuse la Zarecie, împreună cu Simion Stepanovici. Șezuseră la birou. O lumină molcomă cădea de sub abajurul roz pe tabla de șah. Până la mijlocul partidei ei jucaseră pașnic, în liniște. În odaia de alături se auzeau sunetele pianului : Albertina Mihailovna dădea copiilor lecții de muzică.

Cheșa îl urmărea cu agerime pe chirurg la mutarea figurilor, ca să nu-i scape cumva vreo combinație ingenioasă. Mutând piesele, Simion Stepanovici spunea uneori : „Asta nu prea seamănă, flăcăule, cu tăiatul lemnului“ sau : „Pune-ți creierul în mișcare, Cheșa, pune-ți creierul în mișcare !“

Cheșa îi povesti despre Zahar.

Burdinschi sări în sus dela masă și începu să se plimbe șchiopătând prin odaie.

— Dar de ce te joci de-a-mutul ! tăbărește el asupra lui Cheșa. În ce școală înveți tu ? Auzi, Berta ?

Burdinscaia veni la chemarea soțului. Amândoi se puseră să-l dojenească pe Cheșa.

— Doar Ghenadii Vasilievici știe !

— „Ghenadii Vasilievici, Ghenadii Vasilievici“ ! îl îngână Burdinschi. Păcat că bățul mi-i în dormitor ; altfel te-aș măsura eu cu el. Toți trebuie să știe. Bun coleg mai ești, n'am ce zice. Bun îi și Serioja al nostru ! Povestește ! Du-te și povestește cinstit, deschis, ca un comsomolist. Altfel n'am să mă las și am să vin eu singur la voi.

Simion Stepanovici și Albertina Mihailovna îl făcură pe Cheșa să-și dea cuvântul că va povesti totul profesorilor.

Iar seara, Cheșa avu o convorbire cu Andrei Arcadieevici.

„...Și Zahar tăcea mereu, strângând vârguța cu degetele lui subțiri. Intr'un capăt al clasei, Boris căscă sgomotos și, dându-și seama, se lipi cu pieptul de bancă. Anton întoarse capul, uitându-se mânios pe fereastră : „Am făcut rău că m'am sbenguit în recreație... Iarăși are să mi se ducă dracului talpa...“ Trofim Zubariov ședea la locul lui — drept, țeapăn, cu un surâs rece pe buze. Rezemându-și bărbia dreaptă pe degetele încleștate dela amândouă mâinile, Zoia îl privea compătimitor pe Zahar : „Acuși are să-l trimită la loc...“

Dar Andrei Arcadieevici aștepta. Așteptă un minut, două, trei. Puse catalogul pe masuță cu o mișcare prudentă. Se întoarse pe urină spre Zahar, își trecu mâna prin păr, se așeză comod pe scaun, stând costiș către clasă și liarlă, pregătindu-se să asculte, fără să arate nici nerăbdare, nici necaz.

După trei minute, Zahar începu să vorbească. Rostea rar, cu glasul său înăbușit, fraze lungi. Intre ele își lăceau loc pauze, umplute cu strădania gândului.

Cuvintele lui Zahar erau pline de greutate. Harta învie, înflori... Toată clasa era transportată din desișul viilor Abhaziei la plantațiile de tutun ale Adjaristanului, de pe străzile povărnite din Tbilisi pe cheiurile portului Batum...

La început Cheșa făcu o mișcare înainte : parcă ar fi vrut să-l sprijine cu umărul pe Zahar. Trecu așa o jumătate de minut. El oftă, ca și cum ar fi lepădat o mare greutate și trase cu coada ochiului de-a-lungul băncilor. Zîrianov își scoase comic buza înainte : parcă era gata să dea un chiot de uimire. Pe fața rotundă a lui Tolia era întipărită o sinceră admirație. Drăgălașul surăs al Lindei — al bunei Linda — îi părea lui Cheșa deosebit de luminos și de cordial. Iar Zoica nici nu sufla.

Zahar Astafiev vorbi douăzeci de minute. Andrei Arcadieviți nu-l opri, nu-l întrerupse, nu se amestecă în expunerea lui.

Când isprăvi Zahar, în clasă se făcu o tăcere atât de adâncă, încât se auzea cum își cântă cântecul ei, mărunț și scurt, mica picătură desghețată de pe geam...

Prin peretele camerei, unde Tatiana Iacovlevna făcea lecție cu clasa a cincea, se auzea un glăscior subțirel care repeta după profesoară : „Maus, Maus, komm heraus, Maus, Maus...” Apoi răsună glasul melodios al Dobrovolscăi : „Bine, fetițo, bine”.

Andrei Arcadieviți nu-i spuse nimic lui Zahar. Se cunoștea însă, după chipul lui, că profesorul era emoționat.

Foșneau paginile catalogului pe care Andrei Arcadieviți le răsfoia îndărăt, întorcându-se la pagina unde era scris, în colțul de sus : „Geografia”.

Zahar ajunsese lângă Cheșa, când Malîș — care ședea în banca întâia — semnaliză prin gesturi lîtera „e“ — excepțional.

Iar Trofim Zubariov, căruia îi surâdeau numai ochii, aruncă o vorbă cu glas scăzut, fără să se adreseze nimănui :

— Extraordinar : și harta a început să vorbească, și Zahar a început să vorbească.

Intrînd în cancelarie, Hromov se simți cuprîns de înfrigurare. Mai avusese odată aceeași senzație, atunci când avionul său se rătăcise în ceață pe deasupra Caucazului și aterizase pe un aerodrom așezat printre munți. Primele minute de așteptare... Tentația de a-l trece la loc pe școlar, ca să nu se piardă minutele prețioase, necesare „îndeplinirii programului“...

Se așeză pe canapea, fără să lase catalogul din mâini. Voia să povestească tuturor ceea ce se petrecuse la hartă. Dar i se pusese un nod în gât. Hromov își recăpătă cu greu stăpînirea de sine. Nu găsea însă cuvintele trebuitoare :

— Zahar Astafiev a știut uimitor de bine — de nota șase. Păcat că nu există nota asta !

Varvara Ivanovna, care stătea la sobă, tresări ca atinsă de un curent electric. Ii aruncă lui Hromov o privire fugară, în care el cîntă o urmă de atenție și de mulțumire. Zbârciturile Tatianeî Iacovlevna exprimau dimpotrivă o neîncredere binevoitoare.

— Andrei Arcadievi, spui asta poate dintr'un exces de bunăvoință ? Sau te-ai hotărît să-i pui o notă mare pentru a-l încuraja ? Asta nu-i deloc bine, Andrei Arcadievi.

Hromov repetă :

— Zahar Astafiev știe pentru nota „excepțional” și expune încă și mai frumos.

Dar Tatiana Iacovlevna nu se lăsă :

— Dar e codaș până și la mine !

Varvara Ivanovna întoarse încet capul spre Dobrovolșcaia, dar nu zise nimic. Iși îndreptă numai șalul care îi acoperea umerii. Pe fața ei de om închis în sine era greu să-i ghicești gândurile. Dar Hromov băgă de seamă că degetele îi tremurau : ea era diriginta clasei a opta.

Platon Sergheevici se așeză lângă Hromov și, cerând amănunte, ascultă cu interes povestirea profesorului de geografie. Foșnind prin cancelarie cu pâslarii lui uriași, Ghenadii Vasilievici se opri în fața canapelei.

— Ce-i aici de mirare ? Ai văzut ! Băiatul are cap. E bun la matematică...

Directorul școlii îl privi fix pe Ghenadii Vasilievici și zise supărat :

— Eu nu mă mir. Știam asta. Dar programul școlar nu se mărginește la algebră și la geometrie. Nu te-am întrebat eu de ce Astafiev e bun la matematică ? N'ar fi stricat, Ghenadii Vasilievici, să ne fi împărlășit și nouă ceea ce știi — nu să-ți transformi experiența și știința în secret militar !

Glasul Șurei Ovecichina, tăios, plin de indignare, îl întrerupse :

— Ghenadii Vasilievici, de ce te ascunzi, dacă știi ? Nu cumva vrei să-ți strângi experiența în pușculiță ? Doar n'oi fi Pliușchin ¹...

— Bine, bine, Șurenca ! Domolește-te, răspunse profesorul de matematici. Poftim la lecțiile mele, în-

¹ Pliușchin — personagiu din romanul „Suflete moarte” de N. Gogol. Intruchipează avariția. (N. R.)

vață... N'am să te gonesc ! Cât despre mine, treizeci de ani am trăit doar după capul meu.

Clopoțelul răsună în coridor.

Hromov și Varvara Ivanovna rămaseră singuri. Nu mai aveau lecții.

— Vezi dumneata, începu Hromov, e un lucru foarte simplu. Evsiucov mi-a povestit totul. El e prietenul lui Zahar. Băiatul are o meteahnă : își adună greu gândurile. Are nevoie să cuprindă totul dintr'odată. Nu poate vorbi, văzând numai o parte — fără să îmbrățișeze cu mintea întregul. Trebuie să se gândească adânc înainte de a răspunde. Pe când așa, nici una, nici două : „treci la loc“. Parcă i-ai da cu o măciucă în cap !

Hromov se uită nerăbdător la profesoara de limba rusă : „Oare n'o să răspundă ?“

Știa că Varvara Ivanovna are o fire foarte închisă. Profesoara locuia singură. Se spunea că tinerețea îi fusese întunecată de pierderea unei ființe iubite. În școala de pe lângă mină, ea predă de peste zece ani. N'a fost bolnavă niciodată. N'a lipsit dela nicio lecție. Elevii se temeau de ea : era exigentă și nu-i puteai înmuia inima nici cu lacrimi, nici cu rugăminți. Profesorii o respectau. Nu plăcea însă tuturor rigiditatea ei tăioasă, obiceiul de a spune lucrurilor pe numele lor.

Varvara Ivanovna își aprinse o țigară.

— Astafiev a absolvit șapte clase la școala de pe lângă minele Covîhta. Se pare că familia Evsiucov a locuit acolo într'o vreme. E primul an de când băiatul învață la noi. Dar oricum — ea dădu drumul cu putere la o șuviță de fum — oricum : vina cade asupra-mi, și ca profesoară, și ca dirigintă... asta-i doar

clasa mea. Ai greși dacă ți-ai închipui că am de gând să mă desvinovățesc. Imi pare bine de dumneata, dar mi-i ciudă pe mine însămi. Imi dau seama că am greșit. De câte ori nu voiam să mă duc la lecția lui Ghenadii Vasilievici, ca să văd cum l-a „descoperit“ el pe Zahar...

Rămase cu privirea ațintită la dealul din apropiere. Hromov se sculă de pe canapea, se apropie de sobă și se opri alături de profesoara de limba rusă :

— Varvara Ivanovna...

Ochii li se întâlniră. Profesoara îl privea cu luare aminte, strângându-și umerii, înfrigurată, sub șalul moale.

— Varvara Ivanovna, avem un colectiv bun... Pe cuvântul meu, imi pare bine că, de pe băncile facultății, am nimerit în școala asta.

Profesoara îl asculta. Increțiturile din jurul gurii sale erau tot atât de neîmpăcat de aspre. Un păr bogat, auriu, îi încadra chipul sever. Ea privea mai departe fără să-și ia ochii dela dealul Poclonaia.

Hromov era mișcat și își fărâmița vorba în crâmpoe greoaie, neșlefuite :

— Am asistat la lecțiile de istorie ale lui Platon Sergheevici. Nu mi-a fost dat încă să văd un tablou cronologic așa de original, lucrat numai de copii. Fiecare dată are ilustrația ei... M'am minunat cu câtă iscusință știe Ghenadii Vasilievici să repete, din lecție în lecție, tot programul anual... Toți elevii din clasa a șaptea ai Tatianei Iacovlevna vorbesc aproape curent nemțește. În școala noastră elevii sunt foarte sârguitori...

— Atunci ce mai vrei ? În glasul Varvarei Ivanovna vibra limpede ironia...

— Pe mine asta nu mă mulțumește !

Varvara Ivanovna se întoarse spre profesorul de geografie și îl privi așa cum te uiți la o dihanie sălbatică.

— Da, da, repetă stăruiitor Hromov, asta nu mă mulțumește. Eu vreau ceva mai mult. Noi putem face mai mult. Asta-i !

— De pildă ce ?

— Dumneata ai codași. Li ajuți la lecții. Te ocupi seara de dâșii. Dar ceilalți profesori ce fac ? Aproape nimeni nu corectează vorbirea elevilor. O elevă a Șurei Ovecichina vorbește greșit, și Șura o lasă în pace. Iar Ghenadii Vasilievici întrebuițează el însuși în glumă expresii locale...

Hromov respiră adânc. Varvara Ivanovna nu-l întrerupea.

— Mai departe. De ce Anton Treșcenco a spus limonadă în loc de lămâie iar o elevă din clasa a cincea a susținut că „Grecii purtau sandale de bronz“, confundându-le cu „zale“. Inseamnă că, pe lângă meditații suplimentare la limba rusă și la matematici, în afară de seriile petrecute cu elevii, mai este nevoie de ceva...

Varvara Ivanovna îl privea cu interes pe Hromov. Pe buzele ei lunecă un surâs.

— Dumneata însă știi precis ceeace cauți ? îl întrebă ea cu același glas monoton.

— Aicea-i buba : că nici eu nu-s lămurit deloc. Știu un singur lucru : trebuie să ne îngrijim de orizontul elevilor și să-i legăm mai strâns de viața minei, de munca băiașilor, să-i facem să se gândească mai mult la viitor, să viseze... Dar asta n'o poți realiza singur. Asta cade în sarcina tuturor profesorilor și nu numai a profesorilor. Uite, am fost la Burdinscaia...

Grebțova își întoarse deodată fața dela dănsul și privirea ei se opri din nou asupra dealului.

— Dar Burdinscaia ce rost are aici ? Ai fost la ea, să-ți fie de bine !

— Varvara Ivanovna, singuri n'o să ieșim la capăt; trebuie să ni-i apropiem pe toți intelectualii din partea locului.

— Tocmai l-am chemat pe Mitia la meditația de seară ; dar el, vezi dumneata, nu poate : s'a nimerit să aibă lecție de dans la Burdinscaia... Nici nu mai vreau să te ascult...

Varvara Ivanovna își aprinse iarăși o țigară.

Hromov rămase descurajat.

— Ei, bine, să vedem ce-i de făcut... Hai să lucrăm împreună. Aici e nevoie de o alianță, de un ajutor mutual... Hai să lucrăm împreună, Varvara Ivanovna... N'am uitat convorbirea noastră cordială, plină de miez, pe care am avut-o la serbare. Pe semne, dumneata ai uitat-o.

Profesoara tăcu. Strânse numai ușor din umeri ; apoi răspunse :

— Ei, fie, dacă ții atâta...

7.

O CONVORBIRE PE FAȚĂ

Vizita la familia Burdinschi, cazul Zahar și convorbirea cu Varvara Ivanovna treziră în mintea lui Hromov o mulțime de gânduri.

„Ce lipsă are școala noastră ? se gândi tânărul profesor și tot el găsi răspunsul : ne lipsește influența colectivă asupra elevilor, n'avem un scop determinant

În munca noastră, nu există o legătură cu oamenii din cătunul minier, în centrul căruia se află școala...”

Își aduse aminte de cabinetul lui Vladimirschi : seamănă mai degrabă cu un muzeu de mineralogie. Își aminti cu câtă pasiune îi povestise Brinov despre bogățiile taigăi Zagocinscaia... Gândurile îl duseră la familia Burdinschi.

De fapt, care-i păcatul ? că Burdinscaia dă elevilor lecții de dans, de muzică, lucru de mână... că le insuflează buna cuviință ? Păcatul stă aiurea : ea lucrează orbește, fără legătură cu celelalte probleme de educație, independent de școală.

Peste câteva zile Hromov îl întrebă pe Cheșa :

— Te duci câteodată la Albertina Mihailovna ?

— Da. Joc șah cu Simion Stepanovici, răspunse tânărul.

— Te simți bine acolo ?

— Mă simt bine. Sunt oameni cumsecade. Numai...

— „Numai“ ce ?

— Numai că uneori nu te simți prea bine la dâșii.

— De ce ?

— Albertina Mihailovna e prea severă. Dacă spui o vorbă nepotrivită — observație... dacă nu ții furculița cum trebuie — observație... Pe urmă sunt dansuri, cântece, muzică... Asta-i plăcut, interesant... Dar noi am vrea uneori și altceva : să discutăm, să vorbim despre o carte, despre viață... Simion Stepanovici n'ar fi împotrivă. Dar față de Albertina Mihailovna nu îndrăznim.

Hromov nu știe ce să răspundă elevului său. Școlarul însă nici nu bănuie cât de mult limpezește el gândurile profesorului.

Cu cine să se sfătuiască ? Poate ar fi bine să se sfătuiască cu Cuhtencov. Oare ce părere are el despre

Burdinscaia ? Nu cumva aceeași ca și Varvara Ívanovna ?

Dar însuși directorul puse capăt șovăielilor profesorului. Il pofti pe Hromov la dânsul.

Era o seară geroasă... nicio suflare de vânt — una din serile obișnuite de Decembrie în Transbaicalia. Stelele verzui-albastre sclipeau înghețate. Pinii încremeniți presărați de zăpadă se înșiruiău de-a-lungul gardului școlii, temându-se parcă să se clatine. De pe Djalinda venea trosnetul tăios al ghețurilor : natura părea că geme, strânsă în cercurile de fier ale lui Decembrie.

Sgomotul de toate zilele al școlii se potolise demult. Numai moș Borovicov umbla prin clasele tăcute, scormonind focul în sobe și vârînd printre lemnele încrucișate zadă și vreascuri de mestecăn. Moșul nu lăsa pe nimeni să se apropie de sobe. „Eu am zidit cu mâinile mele sobele de teracotă, zicea el, eu am să fac foc într'insele. Ele mă cunosc pe mine !”

— Ce-i, Andrei Arcadieveci, ai înghețat ? zise cu compătimire bătrânul, văzând cum își freca profesorul urechile și obrazii. Asta-i un fleac ! Să vezi dumneata de crăciun : te trăznește un ger de cel puțin șaizeci de grade.

Cuhtencov ședea la gura sobei. Răsfrângerile focului jucau pe chipul lui uscățiv. Directorul trase taburetul spre sobă. Hromov se așeză lângă dânsul și îi povesti tot ce-i trecuse prin minte în zilele acelea.

Cuhtencov îl ascultă. Iși puse pe genunchi mâinile lungi, pe care le întindea din când în când spre foc.

— Oho ! zise în sfârșit directorul, glumind. Parcă am fost gând la gând... Acuma văd într'adevăr că îți place să te avânți...

Cuhtencov, pe gânduri, își mișca buzele livide.

— Știi ce, Andrei Arcadievi, glumi el : deși am mâini lungi, nu pot cuprinde totul cu ele... Despre director se spune îndeobște că are cap de profesor și picioare de intendent ! Cel mai strălucit director însă nu poate face nimic fără colectiv. Nu-i mare lucru să ai profesori buni. Totu-i ca ei să alcătuiască un colectiv bun. Și încă ceva : câți intelectuali răsăriți avem aci — Vladimirschi, Brinov, soții Burdinschi... Ei se țin însă departe de școală. Și aici e vina noastră. De pildă Burdinscaia. Dă lecții elevilor din proprie inițiativă. Crește copii străini. Dar mi se pare că-i furată de latura exterioară a lucrurilor, de ceea ce-i arătos. „Eleganța“ pentru dânsa e mai presus de orice. Educă copiii cicălindu-i, dar fără a fi severă cu ei. E însă cinstită și deșteaptă. Ea va înțelege dacă i se vor arăta greșelile. Trebuie să fie îndrumată. Dar nu are cine s'o îndrumeze ! Noi stăm de-o parte... Varvara Ivanovna și Ghenadii Vasilievici au despre ea păreri preconcepute. Văd numai partea cea rea, dar nici nu bagă în seamă partea cea bună. Iar Tatiana Iacovlevna, dimpotrivă, se prăpădește de entuziasm. Nu procedăm bine. Dumneata ce părere ai ?

— Vrei să pui de acord amândouă punctele de vedere ? îl întrebă Hromov.

— Nu. Eu nu sunt partizanul compromisurilor. Trebuie să smulgem din oameni rămășițele, vechiul, și să le umplem sufletul cu tot ce-i nou. De ce să n'o încadrăm pe Burdinscaia sau, să zicem, pe Brinov în activitatea unui cerc ? Aici ar exista o singură primejdie. Și trebuie să ne ferim de ea : să nu transformăm totul într'un scop în sine, ci să-l supunem lucrului principal care este învățătura.

Amândoi vorbiră îndelung, căutând mijlocul de a face ca școala să palpite și în timpul serii de aceeași viață ca și ziua, sporindu-se astfel sârguința elevilor și trezindu-le interesul pentru carte...

— Andrei Arcadieviici, hai să punem pe roate atât pe profesori cât și pe elevi, zise la despărțire Cuhtencov. Aliajul dintre programul școlar și viață este un bun aliaj, de factură sovietică. Îi vom învăța pe elevi să viseze și să fie cutezători !

Inchise porțița sobei, făcând parcă un bilanț al convorbirii, scutură cu putere mâna lui Hromov și se așeză la biroul său.

„Să dau o raită mai întâi pe la Brînov, își zise Hromov, după ce se despărți de directorul școlii. Cu dânsul te poți înțelege, desigur, mai ușor“.

Hromov ajunsese să cunoască bine mina. Cu toate că era târziu, el găsi ușor căsuța mică, cu două ferestre, a geologului.

Brînov îl întâmpină prietenos. Îl conduse pe profesor într'o odaie mică, curățică, mobilată după moda spartană. Două puști încrucișate, o cartușieră și o torbă atârnavă deasupra unui pat de campanie. Un câine uriaș, alb, se ridică de pe o blană de urs, întinsă pe jos, îl mirosi stăruitor pe Hromov și apoi se culcă la locul lui.

Brînov lucra. Un singur beț, cu abajur verde, atârna jos de tot deasupra planșetei. Pe ea era prinsă în ace cu gămălie o foaie de desen cu schița raionului. Alături se aflau creioane colorate, cu vârful ascuțit.

Hromov examinează încăperea. Brînov îi prinse privirea și rosti contrariat :

— Ce te uiți așa ? Dumneata îți închipui că un om care duce trai de burlac trebuie să aibă neapărat în colț sticle și cutii goale de conserve ?

Adăugă cu o sinceră amărăciune :

— În asta eu n'am niciun merit. Soția mea m'a învățat să fiu ordonat.

Gazda se apropie de etajeră. Pe polița de sus se afla o fotografie.

— Privește. Brînov întinse oaspetelui fotografia.

Vasăzică asta era soția geologului ! O femeie tânără, cu privirea hotărîtă, fățișă, și cu buze fraged conturate. Iar alături era lipită de dînsa o mutrișoară slăbuță, ageră, de băiețel.

Hromov nu știa ce să facă : să întrebe sau să pună tăcut fotografia la loc.

— Și ea-i geolog. E foarte capabilă ! Un caracter dintr'o bucată, lămuri Brînov. Hoinărește în taiga Barguzinscaia, cu o expediție geologică.

— Dar fiul ?

— Se află la părinții ei în Ircuț. Nu mai pot de dor. Brînov învârtea în mână fotografia, venindu-i parcă greu să se despartă de ea.

Amândoi stăteau aproape unul de altul. Hromov îl privea țintă pe geolog : „Ce privire limpede are !“

— Bine-bine ! Dar ce te-a făcut să vii pe un astfel de ger ? îl întrebă Brînov, luându-și ochii dela fotografie.

Hromov se interesă de activitatea lui.

— Prelucrăm rezultatele prospecțiunilor din timpul verii. Eu împreună cu un om și jumătate...

Brînov dăduse peste calul său de bătaie.

— Iată, Hromov, admiră ! El îl duse pe profesor la planșetă. Aici, dincolo de creastă, spre Sud-Est de Olecma, trebuie să fie o mulțime de metale... El arată pe harta raionului cu vârful ascuțit al creionului. După socotelile mele am făcut cercetări aici, timp de

cel puțin trei ani, noi ar trebui să descoperim în Prăpastia Albastră cele mai rare minereuri. E vorba de minereuri care măresc puterea patriei noastre. Dintr'acolo, din spre apus, vine miros de fum. Iar birourății din truștul nostru n'au încredere în mine, nu se îndură să dea bani pentru cercetări. Un profesor nu-i de acord cu teoriile mele și, stând la birou, le respinge. Iar conțopiștii scriu pe rapoartele mele: „a se mai aștepta“, „chestiunea nu-i actuală“, „a se include în planul de viitor“. Parcă statul nostru poate aștepta !

Hromov se aplecă asupra planșetei.

— Dar dacă ți-aș da ajutoare ? îl întrebă el ; și, întorcând capul, se uită de jos în sus la geolog.

Brînov, la rândul său, se uită întrebător la profesor.

Atunci Hromov îi poveste fără înconjur lui Brînov despre planurile sale.

Brînov se așeză pe pat și, mângâind urechile moi clăpăuge ale câinelui, începu să vorbească cu dânsul:

— Uite, Servis, eu și cu tine am ajuns pedagogi. Nu știu ce părere ai tu, dar eu nu primesc. Nu stă în puterile mele. Nu-i după gustul meu.

— Cuzma Savelievici, zise Hromov, hai să vorbim deschis. Bine înțeles, nu mi-i indiferent dacă vei găsi, împreună cu elevii, zăcăminte sau nu vei găsi. Dacă vei găsi, va fi bine — fără îndoială. Eu am încredere în dumneata. Dar altul e lucrul de căpetenie : în fața elevilor are să se pună o sarcină colectivă. Ai venit vreodată la profesor pentru fiul dumitale ? Să te sfătuiești cu dânsul, să ceri ajutorul său ? Eu însă am venit la dumneata, fiindcă pe noi, profesorii, ne preocupă nu soarta unui singur elev, ci soarta a douăzeci, cincizeci, a o sută de elevi... Ești doar comunist, Brînov. De ce te încăpățânezi, fire-al dracului !

Geologul îl privi pe Hromov cu ochii surâzători și dădu din cap, refuzând.

— După dumneata vor veni și ceilalți : medicii, inginerii, conducătorii de întreprinderi, urmă Hromov. Trebuie ca ferestrele școlii să fie luminate seara. Trebuie să-i conducem pe elevi înainte !

Brînov clătină din cap și izbucni în râs :

— Ascultă, dascăle, într'adevăr, strașnic de focos mai ești. Dar, oricum, n'am să primesc. Mai bine să bem ceai cu dulceață de afine.

Atunci Hromov îi zise mânios :

— Hai, scutește-mă ! Dacă nu primești singur, am să fac să ți se dea asta ca sarcină de partid.

— Ia'n te uită, ca sarcină de partid. Poți să te și bucuri : l-ai ademenit vasăzică pe Brînov, l-ai ademenit ! Ciudat om mai ești ! De-un sfert de ceas de

când stau culcat pe spate și-ți admir elocvența. Și Servis te-a ascultat cu luare aminte. Primesc, dragă, primesc. S'o aducem și pe Burdinscaia... Ei, dar ce zici de ceai și despre dulceața de afine?

De data aceasta Hromov nu refuză.

8.

LA INTERNAT

Duminica era o zi geroasă cu soare. O lumină aurie scâldea văzduhul. Dealurile, acoperite de zăpadă, păreau și ele aurii. Când ieșeai pe uliță, soarele îți lua ochii. Aerul înghețat îți tăia răsufierea, dar era bine și ușor de mers.

Internatul era gol. Trofim Zubariov, Anton Treșcenco și Tinia Oîchin plecaseră de dimineață cu schiurile la Ciciatca : se antrenau pentru crossul raional. Zahar Astafiev și Cheșa Evsiucov, luându-și puștile, plecașeră cu cei dela mină.

Pe întinderile de ghiață ale Djalindei, elevii jucători de hochei fug după bilă. Uriașul Boris Zîrianov aleargă pe ghiață. „Când dă să câștige crossul, îți rupe cu crossa osul“, îi face versuri Tolia Ciornoborodov care, părăsindu-și gravitatea lui domoală, fugărește acum bila. Dar cum s'ar putea asemui el cu ciolănosul și oțelitul Vaniușa Gladchih ! Agerul nordic se temea numai de Boris : acesta era iute la picior și-i răsărea mereu, din senin, în cale, de undeva dintr'o parte.

În camera din colț a internatului, fetele erau ocupate cu treburile lor de toate zilele.

Așternând pe masă o pătură albastră de barchet, Polia Biriulina calcă o rochie de lână, „pentru zile mari“. Fierul e stricat : clempușul se deschide veșnic.

Atunci fierul cascade o gură de crocodil în care cărbunii ard ca niște ochi înroșiți.

Zoia zice parcă din invidie, parcă a dojană, ridicându-și ochii de pe carte :

— Multă răbdare mai ai, Polia ! Eu aş trânti de perete fierul ăsta vechi, decât să mă chinuesc cu el.

Zoia şade pe taburet lângă sobă, cu picioarele strânse sub dânsa. Ține pe genunchi o carte nu tocmai mare, cu scoarțe groase.

— Trebuie să isprăvesc ! răspunde Polia. Nu pot s'o las când mai am de călcat numai mânecile.

— Mare nenorocire dacă nu le calci, răspunde Zoia tușind.

Capacul fierului, clempănind, se deschide din nou. Polia se uită cu coada ochiului la Zoia și se chină îndelung să închidă clempușul de metal.

— De ce ? întreabă ea. Zoia, de ce mă condamni ? Parcă aş fi săvârșit o crimă.

Zoia își scutură codițele.

— De ce ? repetă ea întrebarea. Fiindcă costumul tău de schi spânzură în dulap. E un cross comsomolist, și băieții au plecat la antrenament fără tine. Mă mir !

— Astăzi am lecție de muzică, se desvinovățește Biriulina. Nu pot lipsi. Mă mustră, dar și tu ai rămas acasă...

— Zoia e bolnavă, se amestecă în vorbă Linda, care şade la masă și își pregătește lecțiile. Poate — fata izbucnește în râs — poate că n'a ieșit din pricina lui Anton. Să mai scape puțin de cicăleala lui.

— Anton are dreptate în multe privinți... începe Polia.

— Poate să aibă dreptate, se încăpățânează Zoia, dar pe mine mă apucă toți dracii. Pentru ce s'a deschis clubul, ca să nu se ducă lumea acolo? În schimb uită-te la Polia, secretara organizației comsomoliste: face vizite actrițelor bătrâne...

Fierul clempăni din nou.

— Cel puțin dacă l-ai lega cu sfoară sau cu sârmă, zise Zoia.

— Sfârșesc îndată, Zoinca, răspunde Polia. Dar ce, nu-ți place artista? E o femeie foarte cultă.

— Pentru nimic în lume nu m'aș duce la dânsa, o înfruntă Zoia, uitându-se provocător la Biriulina. Ca să mă sucească și să mă învâртеască ca pe-o păpușă: „șezi jos“, „scoală-te în picioare“, „zâmbește“!

— Nu-i vorba despre asta! Și apoi nu mi se cade mie s'o învăț: e mai în vârstă decât mine, adaugă Biriulina.

Lasă fierul pe colțul mesei și-și cercetează rochia: n'are nicio cută, de parc'ar fi fost adusă atunci din magazin.

— Actrița ta miroase dela o poștă a vechiul regim, rostește Zoia ne mai putându-se stăpâni.

Polia Biriulina ridică din umeri:

— Tu citești „Un cuib de nobili“ de Turgheniev. Nici nu-l lași din mână.

— Ce comparație! izbucnește Zoia. „Un cuib de nobili“ a lui Turgheniev și „un cuib de nobili“ din Novie Cliuci!

— Adică de ce? se amestecă în vorbă Linda. De ce numaidecât de nobili? Fiindcă în casa ei se face muzică, fiindcă dela ea poți să înveți a broda?

Zoia pufnește din nas:

— Parcă aş fi împotriva muzicii ! Dar ia spune-mi : de ce nu-l lasă ea pe Serioja în taigă. Eri Serioja era așa de măhnit ! Simion Stepanovici zice : „Lasă-l să se ducă, cu asta are să se oțelească mai tare“ ; dar Albertina Mihailovna de colo : „Nu-l las !“ Chiar Serioja mi-a povestit... În felul acesta, Burdinscaia l-a stricat cu totul și pe Mitenca Vladimirschi. Poartă părul pieptănat cu cărare, ca manechinele. Își toarnă în fiecare zi pe dânsul un flacon întreg de parfum. E un filfison !

Linda zâmbește tot timpul. Doar obrazii ei fragezi i se îmbujorează.

— Dar nu despre asta-i vorba, Zoia... zice tacticos Polia. Lasă-l să se îmbrace și să se înfrumusețeze cât o vrea ! Ți se face milă să te uiți la dânsul, când îl scoate profesorul la tablă. În privința asta, tu Linda, ești vinovată : ce rost are prietenia voastră când el se împotmolește la fiecare lecție !

— A venit eri la club, mândru de nu-i ajungeai cu prăjina la nas. Își răsucea capul în toate părțile. Zoia se ridică și începe să se plimbe prin cameră, imitându-l pe Mitia. Imi zic : Oare ce-i cu dânsul ? Când colo, își pusese o cravată nouă, cu picățele roz... și făcea pe grozavul.

Zoia se așează din nou lângă sobă și ia cartea în mână.

— Las'că și tu ești grozavă, zice supărată Polia. În fiecare zi, o pornești la club. Bine înțeles, că nu-ți mai rămâne timp pentru lecții.

Zoia își îndreaptă spatele. Cartea îi cade din mâini. Scoarțele ei groase se izbesc cu sgomot de dușumea.

Linda se uită pe fereastră și râde cu glas tare.

— Fetelor, Vaniușa îl fugărește pe Boris. S'a înfuriat !

Fetele se îngrămădesc la fereastră. De-un minut ele urmăresc pe băieții care forfotesc pe Djalinda.

— Totuși, Zoița, rostește domol Polia, dacă ai să vii și astăzi după ora zece...

— Ei și ce? Ba am să vin! Zoia își scutură, încăpățânată, codițele fără să-și ia ochii dela fereastră. Astăzi este un film nou.

Polia se posomorî :

— O să desbatem chestia asta la adunarea comsomolistă.

— Nu mai ai de cine să te legi, afară de mine! răspunde cu aprindere Zoia. De băieți ți-i frică; atunci te năpustești asupra mea! Mitia Vladimirschi a căpătat doi la limba rusă... Iar Vania Gladchih, doi la algebră...

— Fetelor, când a făgăduit că o să vină Andrei Arcadieviți? schimbă vorba Linda.

— După prânz, răspunde sacadat Zoia.

Se apropie de sobă, își ridică cartea, o deschide la întâmplare și se reazimă cu coatele de genunchi. Polia, care urmărise cu atenție toate acestea, zice nemulțumită :

— Ei, poftim, după prânz... Iar băieții parcă au intrat în pământ. Ce-i de făcut? Au să întârzie! Imi spune inima că au să întârzie!

— Dar de unde, Polia! face Linda. Doar până la Ciciatca sunt în totul optsprezece kilometri. Iar ei au plecat de dimineață.

— Așa-i, se potolește Polia.

— Mai cu seamă că acolo-i Anton, zice cu convingere Zoia. Pe Anton îl știu din clasa a cincea. N'a întârziat niciodată la prânz, timp de patru ani.

Câteva clipe de tăcere.

— Zoinca, ai învățat la anatomie ? o întreabă cu băgare de seamă Polia.

— Am citit odată, răspunde în silă Zoia.

— Dragă Zoinca, lasă cartea, pregătește-ți lecția, zice cu blândețe Biriulina.

— Parcă n'am altă treabă ! Acuși are să vină Boris și o să-mi ia cartea. E a lui.

— Hai să învățăm împreună, îi propune Linda.

Polia o privește cu recunoștință.

— La revedere, fetelor, mă întorc numaidecât, adaugă ea. Să ieșiți în întâmpinarea lui Andrei Arcadieviici. Nu cumva să uitați.

— Spune-i să-i dea drumul lui Serioja ! îi strigă din urmă Zoia. Auzi ?

Polia își întoarce capul :

— Aud, Zoinca, am să-i spun. Tu să nu crezi că mie-mi plac chiar toate cele.

Urcându-se cu picioarele pe taburet și, sprijinindu-și bărbia în pumni, Zoia o privește pe Linda.

„...Toracele este alcătuit din coloana vertebrală și coaste... Forma lui se apropie de forma unui con...”

Dar poate că Zoia nici nu ascultă. Nu cumva se gândește la ale ei ?

Polia Biriulina oftează și închide încetișor ușa în urma ei.

În internat, un glas puternic răsună în fundul coridorului.

— Zoica, dacă te ajung, are să fie vai de tine ! Dă-mi înapoi cartea !

Zoia era gata să răspundă foarte obraznic, dar rămase încremenită, strângând cartea cu amândouă mâinile la piept. Hromov și Varvara Ivanovna intrară din stradă în coridor.

— Văi, dumneavoastră sunteți ! Vihrio va îi aruncă o privire cruntă lui Boris Zîrianov : La băieți e murdar. Pofțiți la noi !

La început erau numai fete în jurul lui Hromov : Polia Biriulina, cea cu ochi albaștri, neastâmpărata Zoia Vihrio va și Linda Ternovaia, care zâmbea mereu.

Băieții intrară câte unul, câte doi, iar pe urmă — ca un adevărat puhoi.

Ei vorbeau despre excursia la Ciciatca. Trofim îl tachina pe Senia Mișarin, care-și pierduse pe drum o mânășă. Anton intrase în cameră cel mai de pe urmă : mușca dintr'o chiflă și mesteca de zor.

Vania Gladchih și Tolia Ciornoborodov intrară, cio-rovăindu-se ; dar văzându-i pe profesori, tăcură.

— De ce vă ciondăniți ? îi întrebă Varvara Ivanovna.

Tolia Ciornoborodov dădu lămuriri.

— Discutăm care-i calea pentru a ajunge om cult. Eu susțin că nu poți ajunge om cult fără a te instrui. La cel de-al treilea congres al Comsomolului, Lenin a spus că trebuie să stăpânim toate cunoștințele pe care le-a adunat omenirea...

— N'am nimic împotrivă, răspunse Gladchih. Totuși moș Borovicov, cu toate că n'are școală, este mai cult decât Anton, care nici nu dă profesorului bună-ziua de câte ori îl întâlnește.

Anton, care tocmai isprăvea de mestecat chifla, fu luat pe neașteptate : el se mulțumi să-și desfacă larg mâinile.

— Nu te turbura, Anton, observă Trofim Zubariov : Vania își motivează științificește eșecurile sale la algebră și la copierea rezultatului dela alții...

Vania se uită încruntat la Trofim, dar se stăpâni.

Varvara Ivanovna se amestecă în vorbă, cu glasul ei monoton :

— De ce, Vania, culturii izvorâte din gândire și din instrucțiune tu îi opui cultura bunei creșteri ?

Vania tăcu.

— Nu face două parale „politețea” ta de leneș, roști tăios profesoara. Tot atâta face și mândria lui Anton, cu toate că-i atât de sânguincios.

Lui Hromov i se păru că Varvara Ivanovna întrecuse măsura. El făcu chiar, fără voie, un gest cu mâna.

Înțelegându-l, pe semne, profesoara adăugă :

— Voi știți, copii, că mie îmi place să spun lucrurile neplăcute pe față... Andrei Arcadievi, lasă-i să se simtă jigniți acum. Peste cinci ani au să mă ierte cu toții.

După aceste vorbe ale Grebțovei, convorbirea cu elevii se mai învioră.

— Țineți minte ,copii, întâmplarea de anul trecut cu cartușul ? zise Tinia Oichin, întorcându-se spre profesori : O bătrână venea cu niște pachete dela centrul de colectare a aurului. Iar Boris care era la doi pași îndărătul ei, a lovit capsă unui cartuș. Bătrâna a scăpat pachetele și și-a dus mâinile la inimă. Iar băieții noștri cei mai răsăriți stăteau și râdeau. Mă rog, asta-i „cultură” ?

— Malîș, dar eu n'am vrut... nici n'am văzut-o ! strigă cineva de lângă Hromov.

Profesorul își ridică fără voie ochii. Și el, și Varvara Ivanovna se aflau în mijlocul băieților strânși cerc în jurul lor. Nu numai Boris și Anton, dar și Zahar și Cheșă; precum și multe fete se adunaseră lângă cei ce discutau cu aprindere.

Polia Biriulina începu să vorbească :

— Acum câteva zile, Mitia Vladimirschi i-a spus bunicii sale: „Treaba ta e casa, gospodăria, vaca, iar treaba mea — învățătura. De ce vrei să știi ce note am !” Și Mitia e doar elev în clasa a opta.

— Dar cum era să arate el bunicăi carnetul de note, când acolo „treii” nu-și găsesc loc din pricina „doilor” ! Ii era rușine să-i arate, zise Cheșa, strângând din umeri.

— Dar Zoia Vihrioiva cum se poartă ! scârțâi glasul lui Anton care tocmai dăduse gata chifla. Ea calcă disciplina. Asta-i cultură ?

Obrajii fetei cu cosițe se îmbujorară :

— Dar ce ? Am să aștept până când Anton Treșcenco are să organizeze o serată la școală ! Și mai ești membru în comitetul școlar. Trântorule !

— Destul ! Tinia Oichin puse capăt încăerării care amenința să ia proporții. Andrei Arcadievice, povestește-ne ceva despre Moscova.

Elevii tăcură. Deodată Hromov își aduse aminte, nu știu cum, de școala lui — o clădire mică pe întortochiata străduță Ostojenka... Cât a trecut de atunci ! Și ce departe e Moscova !

...Iată-l tânăr cu părul negru, merge încolonat cu școlarii pe străzile Moscovei, purtând sus un steag roșu pe care-s scrise cuvinte de foc : „Trăiască cea de-a zecea aniversare a Marelui Octombrie !”

Amintirile îl duc pe Hromov la turnătoria de fontă, plină de fum, a vechii uzine din Zamoscovecie. Această uzină, care până la revoluție făcea plăci de fontă pentru monumentele funerare, construște astăzi turbine. Focul cuptoarelor luminează placarda : „Vom îndeplini cincinalul în patru ani !” Iar Ilici, meșterul cel gras, strigă comsomoliștilor udarnici, agitându-și

pumnul păros : „Puișorii mamei, nu ne faceți de râs ! Construim doar turbine, nu cruci de mormânt !” Și uite că aceste turbine, care ies una după alta din secția de montare, sunt turbine pentru Dzoraghies, pentru Canacir, turbine rusești pentru construcții armene.

Apoi sborul de neuitat la inaugurarea depărtatului șantier hidroelectric, în localitatea cu nume gutural : Calaghe-ran. Și iată cum constructorii centralei electrice armenesti îi îmbrățișează, îi sărută și îi adapă cu vin gros, stifos, pe dâșii — constructorii turbinelor : strungari, modelatori, montori.

Dar anii trec...

Și iată-l pe el, Andrei Hromov, în colectivul uzinei, cum pășește pe dinaintea schelelor de pe șantierul metropolitanului, sub lozinca fierbinte : „Trăiască cel de-al cincisprezecelea Octombrie”.

Mai trece un an, și Andrei Hromov șade în biroul secretarului comitetului raional al Comsomolului. Acesta, pe gânduri, învârtiște în mâini o foaie de drum și spune : „Ai școala medie. Țara are nevoie de pedagogi. Du-te la învățătură !”

Și uite cum un profesor înalt, tânăr, cu o figură fină și nervoasă, ține lecții în aula rotundă a Institutului despre imperialismul englez și despre perfida diplomatie britanică. Iar un învățat cu mustăți albe, care seamănă cu o morsă mânioasă, povestește — fulgerând din ochii lui plini de vioiciune — despre bogățiile pământului Patriei, despre Cuzbasul care se înalță din măruntaiele țării, despre Niprul domolit, despre Arctica cucerită...

Și iarăși el, Andrei Hromov, student în ultimul an, trece la braț cu prietenii pe străzile asfaltate ale Capitalei întinerite, pe lângă noile clădiri de marmură și

de granit și din nou răsună pe deasupra rândurilor de manifestanți o lozincă: „Trăiască cea de-a douăzecea aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie!”

Astfel și-a petrecut tinerețea la Moscova: în taberele de pionieri dela Zvenigorod, cu discuții în câmpurile studențești, înaintea tablourilor lui Repin și ale lui Suricov în sălile Galeriei Tretiacov...

„Iar acum ți-a venit timpul, Hromov, să dai învățătură noii generații”.

Cheșa Evsiucov asculta cu luare aminte. Zoia Vihrioa se îmbujorase la față. Tinia Oichin își purta ochii cenușii dela profesori la elevi. Polia Biriulina își rezemase fața rotundă în pumnii ei mici.

Hromov povesti cum se hotărîse, după ce isprăvise Institutul, să plece în Transbaicalia... povesti despre drumul lui până la Zagocea și despre mină.

Asta-i tot... încheie Hromov, zâmbind. Iar acum hai să ne întoarcem la treburile noastre școlarești și la problema culturii... De ce să nu discutăm asta la adunarea comsomolistă?

9

AȘA S'A SFÂRȘIT ADUNAREA

...Pe ordinea de zi sunt două chestiuni — regulamentul interior al internatului și raportul geologului Cuzma Savelievici Brînov.

Cu ochii ei albaștri, înfundați în orbite, Polia Biriulina urmărea cu încordare neastâmpăratul auditoriu. Tinia Oichin care scria procèsul verbal se uita preocupat, la comsomoliști.

Hromov se aplecă spre urechea lui Platon Sergheevici :

— Trebuie să-i desbărăm pe băieți de obiceiul de a veni la adunare îmbrăcați cu paltonul și cu căciula în cap. Umblă prin curte în cămăși, iar aici, uite în ce hal vin.

Alături de Cuhtencov, Șura Oveçichina nu-și mai afla loc pe scaun. Intr'un colț, ca să nu piardă vremea, Varvara Ivanovna corecta niște caiete.

Radioasă, emoționată, Tatiana Iacovlevna stătea de vorbă cu fetele care o înconjuraseră.

Burdinscaia, poftită la adunare, ședea în fotoliu, neobișnuit de serioasă.

Lângă ușă ședea un om, ținându-și căciula pe genunchi. După vârstă el nu se potrivea deloc cu adunarea. Era moș Borovicov.

Niciodată moșul nu fusese considerat un simplu „colaborator tehnic” al școlii. Se socotea un om necesar. Moș Borovicov căra apă, dregea băncile, făcea chiar bănci noi, puneă geamuri și refăcea sobele. Făcea totul repede, trainic și cu dichis. Nu se mulțumea însă numai cu atât.

Borovicov venea la adunări, ședințe, la consiliile pedagogice... Toți erau deprinși cu asta. Odată, cineva îl întrebă de ce ține atâta să vină la adunări? Moșul se simți jignit și răspunse înțepat:

— Dumneata îți închipui că, dacă căratul apei nu-i trecut în program, moșul nu mai are nimic de făcut? Eu am zidit școala asta cu mâinile mele... Asta-i! Iar la adunările comsomoliste, poți învăța totdeauna câte ceva nou. Ba mai capeți uneori și o veste...

Polia Biriulina vorbi cu amărăciune despre murdăria din camerele băieților, despre grosolănia, neascultarea și obraznicia lor...

Apoi se făcu tăcere. Zadarnic îi îndemna Polia pe elevi să ia cuvântul: ici-colo băieții râdeau, își arun-

cău vorbe în șoaptă; iar deodată izbucniră râsete și se auzi o zarvă în colțul unde ședeau Boris, Anton și Trofim.

Atunci Tinia Oichin se sculă în picioare și, cum era puțin mai înalt decât masa, bătu cu palma peste foile procesului-verbal :

— Uite ce, Anton, nu mai șușotiți atâta prin colțuri și pe coridoare ! Doar tu ai fost acela care ai cerut să ținem adunare. Aici se cade să vorbești — dar pe față, ca un adevărat comsomolist, nu să te ții de caraghioslăcuri.

— Hai, Antoșa, hai ! Toarnă-le adevărul ! îl susținu Zîrianov, șoptindu-i destul de tare, ca să fie auzit de ceilalți.

Acesta se sculă în silă dela locul lui.

— Ce să spun ! începu el să bodogănească. Toate fetele noastre sunt cumințele, curățele — mă rog : model. Dar ele calcă în picioare regulamentul... da, îl calcă !

— Cum ? Toate ? Spune cine anume ? începură să facă tărăboi fetele, pline de indignare.

— Nu vorbesc de toate, ci numai de unele. Anton se uită chiorîș spre Zoia Vihrioa. Toți dorm noaptea, ca omul ; numai acestea se fâțâie tot timpul pe coridor, și scârțâie ușile. Ne e lehamite ! Și așa nu poți dormi ca lumea, iar când te uiți — ele mai lasă și ușile deschise, cu tot gerul de-afară... Acestea își închipue, urmă el, că, plimbându-se așa prin cătun, au să treacă în clasa a noua...

Anton nu apucă să-și mântue vorba. Zoia sări în sus și își întoarse spre dânsul fața care îi ardea ca focul, de furie.

— Dar tu cine-mi ești ? Cine-mi ești ? Te crezi mai bun ? Mai bun ? Tu care fumezi cu Zîrianov, prin col-

țuri, mucuri de țigări ! Poți aștepta mult și bine până să auzi un cuvânt bun dela voi ! Ea îl imită cu necaz pe Anton : Sunteți niște „ursoaice“ și niște „fălcoase“ ! E o rușine să ții pe unul ca ăsta în clasa a cincea... Dar tu, Vaniușa, ce tot râzi ? Mai bine ți-ai aduce aici caietul de algebră. Ai fi de râsul lumii ! Aha, te-ai ascuns !

Zoia abia își luase avânt, când Polia Biriulina, înspăimântată, începu să bată cu creionul în masă :

— Zoia ! Zoia !

Atunci Vihriova își revărsă toată furia într'o exclamație de mânie : „Aștia se cheamă colegi !“ și, înflăcărată, cu ochii scânteietori, trecu la loc, lângă Linda Ternovaia, trântind cu sgomot capacul băncii.

Glasul tăragănat al lui Mitia Vladimirschi rupse tăcerea care se așternuse o clipă :

— La noi, în general, domnește lipsa de cultură... se citesc jurnalele altora... Tuturor li se dau porecle... Uite chiar și pe mine m'au poreclit...

— Prăjina ! îi suflă cineva, îndatoritor.

— Cintezoii ! răsună din fundul camerei.

— Vedeți, vedeți, chiar și aici ! Mitia se adresa de data aceasta profesorilor.

Comsomoliștii, care întrecuseră măsura, rupseră iarăși tăcerea cu zarva glasurilor lor sgomotoase și ve-sele.

— Platon Sergheevici ! șopti Șura Ovecichina aproape amenințător la urechea directorului. Dar dumneata ce faci ? Rămâi cu brațele încrucișate ?

Burdinscaia se aplecă spre Hromov :

— Dar nu merge așa, Andrei Arcadievi.

Hromov dădu să se ridice de pe scaun, dar Cuhtencov îi atinse mâna :

— Mai așteaptă !

Dându-i la o parte cu băgare de seamă pe Zahar și pe Tolia, care ședeau alături de dânsul, Cheșa ieși din bancă.

Călcând fără sgomot cu cismele lui blănite, el se apropie de masă și își întoarse fața arsă de soare spre elevi. Cheșa se hotărîse cel dintâi să nu ia cuvântul dela locul său.

— Uite ce, Zîrianov, zise el foarte domol, fără pic de amenințare. Mă cunoști doar. Să taci din gură...

Hromov se uită din nou la chipurile băieților. „Pe ăsta îl respectă — pentru puterea lui“.

— În școala noastră sunt fel de fel de porecle. Uite, lui Tinia Oichin i se spune Malîș. Cheșa rosti cu o deosebită gingășie cuvântul din urmă. Ia spuneți-mi: oare nu-l respectăm? Ba îl respectăm. Și pentru că învață bine, și pentru că-i un tovarăș adevărat, și pentru că știe să se apere. Il respectăm pe Malîș, repetă Cheșa, și îl iubim... Și pe mine m'au poreclit...

— Amiralul, îi suflă Zubariov.

— Știu. Amiralul, adevări Cheșa fără urmă de îngâmfare. Fiindcă eu știu ceea ce vreau...

„Mi se pare că tânărul e respectat nu numai pentru puterea lui“, își zise Hromov, ascultându-l plin de emoție.

Cheșa urmă, aruncând o privire nu spre Mitia ci, în spre partea unde se afla Linda :

— Iar pe tine te-au poreclit Prăjina...

— Cheșa ! îl întrerupse aspru Biriulina, uitându-se cu spaimă la Platon Sergheevici.

Lindei îi pieri zâmbetul.

— ...și Cintezoii, urmă cu încăpățănare Cheșa. Prăjină — fiindcă ești lung. Cintezoii — fiindcă nu ți s'a copt încă mintea. Te ascunzi după spatele tatălui

tău: Ce-ai învățat? Să faci diferite figuri cu picioarele? Strașnică știință! Cum vine examenul pac și certificatul medical: „lui Mitenca i s'au zdruncinat nervii... e slab de cord.“ Alții te duc în cărcă din clasă în clasă. Adică ce-ți închipui tu: că au să te dădăcească așa și în Armata Roșie? Fii sigur că anul trecut, la lacul Hasan, nu s'a dansat fox-trot, ci s'a luptat.

Statura înaltă a lui Mitia Vladimîrschi țâșni deasupra băncii:

— Nu-i adevărat! Nu-i adevărat!

— Ba nu, Mitia, e adevărat! zise Cheșa cu convingere. E adevărat și că Vania Gladchih stă tolănit în pat ceasuri întregi... și că a copiat dela Boris lucrarea la algebră... Comsomoliștii nu se poartă așa!

Cheșa tăcu, însă nu se urni din loc; dorind, pe semne, să adauge ceva, stă la îndoială. Se hotărî în cele din urmă.

— Iar cât privește jurnalul tău, zise el, uitându-se țintă la Mitia, eu i-am povestit totul lui Platon Sergheevici. Nu ți l-am luat eu, pe cuvântul meu... mi-a căzut în mână întâmplător... Alții mi l-au arătat, dar cine anume — nu pot să spun.

Cheșa făcu un gest cu mâna și, călcând ca un urs, se îndreptă spre prietenii lui.

Isbucni un sgomot nemaipomenit. Boris țipa. Trofim Zubariov bombănea ceva în ceafa lui Mitia. Fetele discutau turburate, între ele. Moș Borovicov îl amenința cu degetul pe Anton, care lovea furios cu pumnul în bancă. Creionașul Poliei țopăia zădarnic pe masă. Emoționat, Maliș își netezea moțul. Numai Zoia ședea nemișcată, de parcă nu auzea și nici nu vedea nimic.

Pe fața rotundă a Albertinei Mihailovna era întipărită turburarea.

— Andrei Arcadievi, nu se mai poate aștepta, rosti Cuhtencov. Trebuie să iei frânele în mâini...

În timpul hărmălaiei aceleia, se părea că nimeni nu băgase în seamă că un om înalt, îmbrăcat într-o haină caucaziană, se îndrepta spre tabla neagră, care se afla în spatele mesei prezidiului. Prinse în pioneze o hartă mare; apoi se apropie de o masă, dădu la o parte hărțile lui Tinia, își scoase cretele colorate și rămase în picioare, așteptând să se facă liniște. Chipul lui ars de soare zâmbea.

Acesta era Brinov.

„Ce-i cu dânsul? își zise Hromov, aproape indignat. Doar chestiunea lui e a doua pe ordinea de zi!”

Dar Brinov și începuse să vorbească.

— Știți ce, băieți, începu geologul: destul ați bătut baligă înghețată pe uliță.

Un răs ușor trecu prin sală: căci una din distracțiile școlarilor în timpul recreațiilor era să bată, în loc de minge, bulgări înghețați de baligă de cal.

Hromov se uită cu muștrare la geolog, dar privirea lui se pierdu în gol: Brinov nici n'o băgă în seamă.

Geologul se adresă astfel elevilor:

— Cunoașteți minunatele cuvinte ale lui Lomonosov: „Haidem acum prin patria noastră... nu ne va fi urât pe drumul în care ne vor întâmpina comori, deși nu pretutindeni... vom căuta minereurile de aur, argint și așa mai departe...” Marele om al pământului nostru vi se adresează vouă, prieteni, peste vuetul și zarva a două veacuri... face apel la voi, anume la voi, ca să scoateți la „lumina soarelui” bogățiile din pământul Patriei noastre.

Brinov vorbi de Pallas, Parșin, Cropotchin, despre aurul din Balei, despre cositorul din Onon, despre iridiul, cinabrul și realgarul din Cicoi.

Luă creionul din mâna Poliei Biriulina și începu să arate cu el pe hartă. Prinse apoi să deseneze cu cretă colorată pe jumătatea liberă a tablei. El reprezintă antimoniul, iridiul, realgarul și alte minereuri sub forma unor mici figuri omenești — unele groase, altele firave, lungi sau scurte... Ele se nășteau, trăiau, aveau semnele lor distinctive, caracterul, soarta lor — toate trebuiau să-și slujească Patria, fiecare în felul său și în unire cu altele.

Se așternuse o liniște încordată. Într-o liniște ca asta ia naștere sentimentul de dragoste față de colectiv, năzuințele unite, legătura vie a inimilor...

Varvara Ivanovna își pusese demult caietele de o parte. Chipul zbârcit al Tatianei Iacovlevna era radios. Ochii negri ai Șurei Ovecichina ardeau ca niște cărbuni. Moș Borovicov îl privea cu încântare pe geolog. Comsomoliștii ascultau — și Boris Zîrianov, și Trofim Zubariov, și Mitia Vladimirschi. Zoia își plecase capul adânc în pământ și rămase așa, nemișcată.

— Am să vă învăț geologia, încheie Brinov. Iar la vară — el arată spre tablă — la vară vom pleca să căutăm „omuleții”.

Începu să-și strângă cretele. Elevii tăceau de parcă ar fi așteptat ca geologul să le mai spună ceva.

Brinov își îndreptă ținuta și își trecu palma peste bărbie.

— Numai, uite ce, adăugă el: să-mi învățați, dragilor împielitați, algebră și gramatică. Și să nu călcați disciplina. Eu n'am nevoie de ștregari.

După ce se traseră concluziile și se votară hotărârile, elevii se repeziră spre Brinov.

Acesta nu reușea cu niciun chip să ajungă până la profesori. Odată cu dânsul înainta și cercul copiilor care-l înconjura.

— Dumneata ai dat peste cap tot regulamentul nostru, se adresară profesorii geologului, răsând și strângându-i cu căldură mâna. Am fost nevoiți să luăm, dintr'odată, o singură hotărîre asupra a două chestiuni.

— După părerea mea, eu v'am restabilit ordinea, mormăi Brinov. Dar ce? Asta nu-i pedagogie?

— Dumneata ești un pedagog talentat! rosti cu convingere Cuhtencov. Cât privește hotărîrea — de fapt, cred că nici nu era nevoie decât de una singură...

Brinov și Hromov o conduseră pe Burdinscaia. Geologul și profesorul își spuseră unul altuia impresiile dela adunare. Burdinscaia răspundea în treacăt, distrată...

— Acuma-i rândul dumitale, Albertina Mihailovna, zise geologul luându-și rămas bun dela Burdinscaia. Organizează un cerc de arte frumoase. Altfel o să-mi fie urât singur la școală... Dar am vorbit destul, noapte bună! Servis s'o fi săturat așteptându-mă.

10.

EVENIMENTE NEPREVĂZUTE

Zoia Vihriova fugi în timpul nopții din internat. Sculându-se mai devreme, ca să repete la fizică, Linda rămase uimită: patul Zoiei era strâns, dar ea — nicăeri... La început fetele nu se neliniștiră. Se alarmară numai când Polia, plecându-se să ridice de jos un pieptene, dădu un țipăt: lădița vărgată a Zoiei nu se mai afla sub pat.

— Ei, poftim, poftim! Ce-i de făcut? Oare ce-o fi cu dânsa?

Polia alergă palidă încoace și încolo prin tot internatul, uitându-se în fiecare cameră, trase o fugă chiar până la mica baracă părăsită din curte, deși era limpede pentru toată lumea : Zoia nu era nicăeri.

— Ați scos-o din răbdări, ați scos-o din răbdări ! tăbări înstârșit Polia asupra băieților.

— N'are să se ducă mai departe de Urium ! făcu printre dinți Anton, de altfel destul de nesigur și se grăbi s'o șteargă cât mai repede din ochii Biriulinei.

Toți membrii biroului comsomolist se strânseseră în cabinetul directorului. Fusesse poftită și Varvara Ivanovna.

— Ei, băieți, începu Cuhtencov, ce-aveți de spus ?

— Cum s'a putut întâmpla una ca asta ? exclamă turburat Hromov.

— Despre pricini — vorbim mai pe urmă... nu-i timpul acum, zise Varvara Ivanovna, mișcându-și aproape neobservat buzele subțiri. Ce măsuri luăm ?

— Zoia nu putea pleca, bine înțeles, decât acasă la Urium, își spuse părerea Polia Biriulina.

— E necugetată, zise Senia Mișarin, neputându-se stăpâni. Se aprinde ca praful de pușcă și apoi tot ea se căește.

— Până'n seară, Zoia are să ajungă la cabană... spuse, preocupat, Tolia Ciornoborodov.

— Așa-i, dacă are s'o ia pe culme, încuviință Senia. Dar dacă o s'o taie de-a-dreptul pe drumul de cărat lemne ? Atunci are să ajungă mai devreme.

— N'o s'o apuce pe drumul de care ! făcu Malîș. Până la el ai de mers patru kilometri de-a-lungul râului... iar în taigă — nu ți-i îndemână... e pustiu. Are să pornească peste culme, pe drumul de țară, roști cu convingere Tinia.

Se vedea însă că el nu-și spusese tot gândul.

Cuhtencov tăcea și se uita la copii, așteptând parcă ceva. Varvara Ivanovna — aspră, posomorită, tăcea și ea. Tăcerea aceasta îl făcu pe Hromov să-și dea seama că se va lua o hotărîre importantă.

Noi o s'o luăm pe lângă râu, zise Maliș precaut, până la cotitura a șasea, iar de-acolo, o s'o apucăm spre drumul de cărat lemne.

— Care sunt acești „noi“ ? întrebă repede Cuhtencov.

Oichin se uită la Biriulina :

— Zubariov, Astafiev... și cu mine.

Tinia vorbea ca de un lucru hotărît.

— Cu schiurile ?

— Da, cu schiurile.

— Pe drumul de cărat lemne ?

— Pe drumul de cărat lemne... O să luăm cu noi și o pereche de schiuri pentru Zoia, adăugă Maliș.

Cuhtencov își aruncă privirea pe fereastră. Căzuse zăpadă din belșug în zilele acelea. Băieții vor trebui să facă pîrtie de schi. Drumul era greu. Varvara Ivanovna se uită iscoditor la băieți, iar Hromov — la directorul școlii, cu curiozitate și cu o emoție ascunsă.

— Doar dumneavoastră știți, Platon Sergheevici, căută să-l convingă Maliș, că Troșa Zubariov a ieșit întâiul la crossul raional de schi...

— Anton a cerut să vină și el cu noi, zise Senia. E și el schior bun. Dar băieții sunt de părere că nu se cuvine să meargă...

— Atunci înseamnă că nu se cuvine... răspunse directorul și puse mîna pe umărul lui Tinia. Ei, fie, numai să nu dați greș, băieți !

Inchise încet ușa după școlari, și, frecându-și vesel mîinile, se întoarse către profesori.

— Minunat !

— Ai și găsit când să te bucuri ! strânse din umeri Hromov. Adică de ce ?

Cuhtencov se posomorî. Zbârcituri, ca niște firișoare, subțiri, îi brăzdară fruntea lată, palidă-gălbue.

— Andrei Arcadievice, îl șfichiui Varvara Ivanovna cu vocea ei metalică, directorul nu se bucură fiindcă i-a fugit o elevă, ci fiindcă ea are tovarăși buni care știu să treacă la faptă, cu pricepere, repede și din proprie inițiativă.

— Iartă-mă, Platon Sergheevici, adăugă Hromov din toată inima și își zise în sinea lui : „Încă o lecție”.

Peste un ceas, trei oameni — doi mai răsăriți pe delături și unul mic la mijloc — se lăsau grăbiți spre Djalinda. Iar în recreația cea mare, profesorii și elevii îi urmăriră dela ferestrele școlii pe tovarășii lor, până ce aceștia se mistuiră la cotitura râului.

Iar seară târziu un alt eveniment sgudui școala.

Inochentii Evsiucov, elev în clasa a opta, îl bătuse pe colegul său Dimitrii Vladimirschi, umplându-l de sânge.

Lucrurile se petrecuseră astfel :

Un grup de băieți se întorcea acasă dela club. Mergeau veseli, cântau, se băteau cu bulgări de zăpadă... Nu era nicio neînțelegere între dânsii : se contraziceau doar, dacă schiorii au sosit sau nu la cabană, dacă au apucat s'o ajungă sau nu pe Zoica. Dar parcă asta se poate numi neînțelegere !

Tot drumul, Mitia Vladimirschi îi povestea ceva, râzând, lui Serioja Burdinschi. La izvor, înainte de pâlcul de anini, Cheșa, care mergea îndărătul lor, îl ajunse din urmă pe Mitia. Se opriră, vorbiră ceva câteva minute ; apoi Cheșa, cu o lovitură sdravănă, îl întinse

la pământ pe Vladimirschi. Serioja tropăi pe loc, dând neputincios din mâini, și alergă înapoi ca să cheme lumea în ajutor. Dădu peste muncitorii care ieșeau dela uzina de înnobilare a minereurilor. Aceștia, aflând despre ce-i vorba, porniră repede spre râu. De departe, ei îl văzură pe Vladimirschi cum se apăra cu desnădejde : avea fața plină de sânge și-și ținea gâtul întins. Il văzură apoi clătinându-se și prăbușindu-se cu fața în zăpadă. Când se apropiară muncitorii, Cheșa stătea deasupra lui, cu pumnii strânși. Vesta de lână a lui Cheșa zăcea pe zăpadă ; cămașa îi era sfâșiată...

A doua zi, de cum mijiră zorile, Cheșa intră în bucătărie încetișor, ca să nu-l trezească pe tatăl său. Mama lui, aplecată asupra unei albii de lemn, spăla rufe. Spuma de săpun, ca niște fulgi albi, i se prinsese pe păr, pe față...

— Incotro așa de devreme ? îl întrebă încet mama, fără să-și ridice capul.

Putea el s'o mintă pe mamă-sa care îi înțelegea orice pas, orice privire, orice suspin !

— Schimbă-ți cămașa, zise mama cu aceeași voce domoală, fără să-și ridice ochii din albie.

— Am rupt cămașa, rosti surd Cheșa.

Clavdia Nicolaevna se uită de-abia acum la fiul ei. Ștergându-și cu prosopul spuma de pe mâinile ei, subțiri, smeade, ea se apropie de Cheșa.

— Ce trăsnaie ai mai făcut ?

— L-am schilodit ieri... pe Mitia Vladimirschi...

Cheșa se apropie de ușa odăiței de-alături. Andrei Arcadievi ci dormea adânc, cu palma sub obraz. Cartea îi căzuse din mâini și zăcea pe jos.

Cheșa îi povesti mamei sale, șoptindu-i sacadat, cu aprindere, despre bătaia de eri dela pâlcu l de anini.

Uitându-se cu tristețe la șuvița argintie din părul mamei, Cheșa îi zise :

— Mă duc puțin... mă întorc îndată... am să-ți spun tatei...

Umblă mult timp prin curtea de din dos. Zorile cenușii de iarnă nu-l liniștiră. Asta mai trebuia : ca Zahar să fie plecat cu schiurile !

Când se întoarse Cheșa, tatăl său nu mai era acasă. Nazar Ilici se sculase și el devreme și se dusesese grăbit la bază. În timpul acesta Clavdia Nicolaevna lipsea de-acasă, așa că tatăl său plecă, fără să afle nimic. Se întoarse însă repede. Se așeză pe un taburet la masa din bucătărie, fără să-și scoată scurta blănită. Mama spăla mai departe.

— Dar ce ? se adresă mohorât Nazar Ilici fiului său. Tu nu știi că Evsiucovii nu se bat fără socoteală ? Avem mână grea...

El își privi pumnul, pe care și-l pusesese pe masă.
Se sculă în picioare și se uită în odăița de-alături.
Profesorul dormea. Evsiucov își scoase scurta :

— Haidem în magazie, să stăm acolo de vorbă.

— Să nu te atingi de dânsul, șopti încet mama.
Du-te...

Nazar Ilici, încetinidu-și pasul, se întoarse. Din ochii mamei svâcni o scăpărare rece.

Evsiucov făcu un gest cu mâna și ieși din izbă cu scurta între umeri.

La mijlocul orei a doua, Hromov se și găsea la școală. Se urcă la etaj. Atmosfera școlară de dimineață îl învălui din coridor. De după ușa unei clase se aude un foșnet, un sunet... deodată scârțâie o bancă... se desprinde un glas răzleț... un vuet ușor izbucnește și se stinge îndată... se aude tușind profesorul.

Hromov se uită la orar : directorul avea lecție. Trecu în cabinetul lui Cuhtencov și se așeză la biroul directorului, frământând în minte ceea ce-i spusese Clavdia Nicolaevna. Peste puțin, sună telefonul.

— Acolo e tovarășul Cuhtencov ? Era un glas autoritar și hotărît.

— Platon Sergheevici are lecție.

— Cine-i la telefon ?

— Hromov.

Câteva clipe de tăcere...

— Uite ce, tovarășe Hromov, aici e Vladimirschi. Spuneți directorului să vină numaidecât la mine. Dar numaidecât.

Rostise apăsând cuvintele.

— Adică ce să fac ? Hromov nu-și ascunse ironia.

Să intru în clasă, să întrerup lecția și să-l trimit pe director la dumneata ?

— Te rog să nu faci spirite. N'am chef de glume. Bine înțeles, după lecție.

Cineva intră în cabinet. Hromov își ridică ochii și văzu figura posomorită a Varvarei Ivanovna. Ii făcu semn : „să nu pleci“. Ea se așeză și își aprinse o țigară.

— Bine, zise Hromov la receptor. Dar aş putea spune directorului de ce ai nevoie de dânsul ?

Vladimirschi nu-și mai stăpâni enervarea :

— Cred că nu-i greu de ghicit, mai cu seamă pentru dumneata.

— Dacă-i vorba de bătaie, de ce nu vii dumneata, ca părinte, la școală ?

O nouă pauză — scurtă și încordată...

— Ascultă, Hromov, dumneata cred că nu te afli de azi, de ieri, în școala noastră.

Profesorul simți la aparat răsuflarea grea a directorului.

— Vladimir Afanasievici, eu nu mă aflu totuși demult în școala aceasta ; dar nu pot pricipa de ce rânduielile de aici trebuie să fie altfel, decât...

— Ce să-i faci ! O vădită amenințare vibra în vocea lui Vladimirschi. Am să fiu nevoit să comunic raionului dezordinile care se petrec la școală... E un desmăț...

Directorul minei închise telefonul.

— Ei, ce zici de asta ? se adresă Hromov, Varvarei Ivanovna.

— Mie nu mi-a plăcut cum ai vorbit cu Vladimirschi, răspunse Grebțova. N'ai vorbit ca un pedagog, ci ca un slujbaş jignit.

— Asta-i bună ! se miră Hromov, care se simți atins.

Nu se așteptase la așa ceva.

— Fără îndoială, începu să-l dăscălească Varvara Ivanovna ca pe-un școlar, cu calmul ei obișnuit. Nouă ni-s dragi toți elevii. Și încă nu se știe de partea cui e dreptatea. Te găsești la școală, nu la tăiat lemne în pădure. Nu trebuie să dai cu toporul.

— Eu știu totul, răspunse înfierbântat Hromov. Mițenca e vinovat. Dar tatăl lui nici nu vrea, pe semne, să descopere adevărul.

— Iar dumneata îi dai ajutor ? Desigur, el poate să vină la școală ; dar trebuie să te pui și'n situația lui. Eu n'am avut niciodată copii. Imi închipui însă ce trebuie să simtă el. Și dumneata ce-ai făcut ? Te-ai socotit jignit... pentru onoarea uniformei școlare.

— Bine, du-te și-l mângâie ! zise mânios Hromov.

— Am și fost, îi răspunse scurt Grebțova, și cu același calm.

Cuhtencov care intră năvalnic, întrerupse discuția aprinsă. Hromov începu să povestească, plin de indignare, despre convorbirea avută cu Vladimirschi. Varvara Ivanovna tăcea.

Cuhtencov se uită la Hromov de parcă l-ar fi văzut pentru întâiași dată.

— Andrei Arcadievi, îl muștră el cu blândețe, dumneata nu ți-ai dat seama că Vladimirschi nu vine la noi, tocmai ca să ne cruțe autoritatea ?

— Adică cum ?

— Uite așa. El nu vrea să se vorbească prin cătun : „Vladimirschi s'a dus la școală ca să-i scarmene pe profesori“.

Totuși Hromov caută a-l convinge pe Cuhtencov să nu se ducă la Vladimirschi :

— Asta nu-i nici drept, și apoi n'are niciun rost. Dumneata încă n'ai descurcat lucrurile. Trebuie să-i chemi pe băieți, să lămurești cazul în toate amănuntele și să afli care-i pricina. De altfel Varvara Ivanovna a și fost la Vladimirschi.

— Ce-i cu băiatul ? întrebă repede Cuhtencov.

Ea ridică din umeri :

— L-au împachetat în bandaje. Geme. Dar nu-i nimic grav.

Tustrei intrară în cancelarie. Hromov și Varvara Ivanovna stăteau la sobă. Lângă ușă, moș Borovicov moțăia ținând o țigară stinsă între degetele lui negre, noduroase... Ovecichina și Tatiana Iacovlevna, care ședeau pe canapea, discutau cu însuflețire.

— Demult am băgat eu de seamă : Evșucov are mutră de derbedeu, zise Tatiana Iacovlevna.

— Da' de unde, Tatiana Iacovlevna ! o contrazise Ovecichina. Dimpotrivă, Cheșa mi s'a părut totdeauna un băiat reținut și capabil.

— Reținut ! Eri Serioja nici nu era de recunoscut... L-au îndopat cu valeriană. Putea să-l ucidă și pe el !

— Toate deodată, parcă într'adins, oftă Cuhtencov. Fuga Zoiei Vihrioa, incidentul cu Vladimirschi... Și asta după o adunare așa de reușită !

— Serioja nu ți-a povestit nimic ? o întrebă Hromov pe Tatiana Iacovlevna.

— Ce întrebare ! Nici n'am cutezat să vorbim cu el. Era așa de înspăimântat !

— Dar Simion Stepanovici ? întrebă directorul oprindu-se înaintea profesoarei.

— Ce-i cu Simion Stepanovici ? zise Tatiana Iacovlevna, neînțelegând întrebarea.

— Ce-a spus tatăl ?

— Simion Stepanovici era cât pe ce să-l bată pe Serioja, fiindcă nu s'a amestecat în încăerare și nu i-a despărțit...

— Vezi, asta-i ! Cuhtencov se uită cu mustrare la profesoară.

Deodată, un glas bătrânesc, dogit, veni din spre ușă :

— Evsiucovii nu se bat de florile mărului. Le cunosc neamul de cincizeci de ani. Au suflet curat... Ghenadii Vasilievici, dați-mi un foc... Iaca așa.

Moșul clătină din cap și ieși din cancelarie, pufăind un fum verzui și amăriu care ieșea din barba lui stufoasă.

Nici Hromov, nici dirigintele, nici directorul nu putură scoate nimic dela Cheșa.

Cheșa tăcea cu încăpățănare.

— Hai, pleacă ! zise în sfârșit Cuhtencov, săgetându-l pe tânăr cu o privire mânioasă. Și mai spui că ești comsomolist ! N'am să te las la lecții până n'o să povestești tot adevărul.

— Să spună Mitia, răspunse Cheșa. El trebuie să spună — și Serioja.

Profesorii îl chemară pe Serioja. El începu să povestească, fără a se lăsa rugat, ba chiar cu însuflețire :

— Noi mergeam și discutam... când deodată el din urma noastră...

— Despre ce vorbeați ? îl întrerupse Hromov.

Băiatul căută cu ochii în lături. Sprâncenele subțiri începură să i se miște.

— Despre ce vorbeai ? repetă întrebarea Grebțova cu glasul ei aspru, neîndurat, și își aprinse o țigară.

— Am vorbit despre un tablou, îmi reveni Seriojenca. Și încă...

— Și încă de ce ? îl întrebă din nou Hromov, uitându-se la sprâncenele lui Serioja.

Băiatul se codea, mutându-și greutatea corpului când pe un picior, când pe altul, și nu știa ce să mai facă cu mâinile.

— Vorbeam și... de învățătură, zise încet Serioja.

— Ce spuneai ?

Băiatul privi pe fereastră : parcă ar fi văzut ceva extraordinar de interesant.

— Ce sunt manierele acestea ! i se adresă rece Grebțova.

Cuhtencov o opri cu un gest.

— Urmează ! îi zise directorul lui Serioja.

— În ajunul adunării, Mitia căpătase un „doi“ la compoziție. Mergeam noi, și el râdea : „Oricum, tot am să trec în clasa a noua“. Cheșa a auzit, ne-a ajuns din urmă și a spus : „Noi te vom ajuta împreună cu toată clasa să-ți îndrepti notele“. Dar Mitia de colo : „Duceți-vă la dracu cu clasă cu tot !“ Atunci Cheșa s'a mâniat...

— Asta-i totul ? Și Cheșa l-a lovit ?

Serioja se codi.

— Nu, răspunse el în silă. Au mai vorbit și despre jurnal. „Tu nu poți să-mi fii îndrumător, a spus Mitia. Tu furi jurnalele altora“. Cheșa s'a supărat grozav. „Mitia, zice, retrage-ți cuvintele“. Dar Mitia vedea că asta îl doare pe Cheșa și începu să-l zădărească : „Hoțule !“ Ei, atunci Cheșa nu s'a mai putut stăpâni...

— Dar tu de ce nu te-ai amestecat? De ce n-ai despărțit? întrebă sever Hromov.

Serioja rămase tăcut, cu capul în pământ.

— Te-ai speriat? îl întrebă iarăși profesorul

Serioja nu răspunse.

Varvara Ivanovna se sculă de pe scaun și se apropie de băiat:

— Ridică capul.

Serioja se uită la ea, și iarăși sprâncenele îi svâcniră în sus.

— Spune, Serioja, tu crezi că Cheșa a putut fura jurnalul?

El se uită cu spaimă la profesoară.

— Nu-u... răspunse Serioja, oarecum buimăcit.

— Nici eu nu cred, zise Varvara Ivanovna. Altul a făcut-o și apoi a arătat lui Cheșa jurnalul. Tu știi cine a făcut-o? Cine-i lașul ăsta care se teme să-și recunoască fapta și vrea să rămână necunoscut?

Serioja își acoperi deodată fața cu mâinile și începu să plângă cu suspine.

Profesorii se uitară unul la altul.

Cuhtencov îl chemă îndărăt pe Serioja dela ușă:

— Ia spune, e adevărat, că Evsiucov l-a lovit pe Vladimirschi pe la spate?

— Nu... Mitencă l-a mai făcut „amiral al flotei de uscat” și l-a dat la dracu... și l-a îmbrâncit.

— Până și aici ai încercat să-ți calomniezi tovarășul, zise indignat directorul. Pleacă!

— Ce deosebire-i dacă l-a lovit din față, dintr-o parte sau pe la spate?... zise Hromov, după ce Serioja ieși din cabinet.

— Mare deosebire, ripostă Cuhtencov. Totdeauna, și în orice împrejurare, noi trebuie să avem în vedere

trăsăturile viitorului caracter. Noi educăm caractere, nu facem chiseliță.

După o scurtă consfătuire, profesorii hotărîră ca Varvara Ivanovna, ca dirigintă, să se mai ducă odată la familia Vladimirschi și să cerceteze victima cu binișorul.

Iar Hromov urma să procedeze, în așa fel, ca Evsiucov să-și deschidă sufletul.

11.

CABANA

Mergeau unul după altul : în frunte Zubariov, după dânsul Maliș, iar cel din urmă — Astafiev. Trofim purta în spate schiurile — pentru Zoia. Zahar avea o pușcă pe umăr.

Primii cinci kilometri au fost cei mai grei — drum făcut pe Djalinda prinsă de ghețuri. Cu toate că pe ghiață căzuse un strat proaspăt de zăpadă, schiurile se hârțoiau pe ici pe colo, iar ei erau adeseori nevoiți să ocolească niște uriașe petece de ghiață subțire, umflată, cu reflexe gălbui-închise.

Răbufnirile viscolului învolburau zăpada.

Când ieșiră la drumul de cărat lemne, băieții începură să meargă mai ușor. Vara, după un incendiu de pădure, pe drumul acesta fuseseră cărate vreascuri la cabană, iar de acolo — la cătun. După aceea nimeni nu s'a mai folosit de drumul acesta. Calea nu era bătătorită. Școlarii mergeau pe locul înțelenit, năpădit de zăpada luminoasă, presărată cu urme de lupi.

Zubariov își înfipse bățul în zăpadă — o făcea pentru a patra oară în ziua aceea — și se așeză pe o cioată în așteptarea tovarășilor de drum.

— Locurile acestea sunt bune de vânat cocoși sălbateci, îl îndemnă Troșa pe Zahar.

Astafiev își mișcă ochii verzui și se mistui printre copacii pufoși. Se auzi o împușcătură, și în curând vânătorul se întoarse cu o pasăre împușcată.

— Când e bătaia cocoșilor sălbateci, atunci îi împuști lesne, zise Zahar. Ei își cântă cântecul lor și nu aud altceva nimic. Te lasă să te apropii.

— Știu, știu, făcu neîncrezător Troșa. Mi s'a întâmplat și mie. Intr'o primăvară mă dusesem cu Boris la vânat dincolo de Olecma. Bag eu de seamă un cocoș pestriț, în șase culori. Mare necaz mi-a făcut. Cântă el ce cântă, și deodată își întrerupe bătaia. Și stai crăcănăt, ca o momâie, cinci — zece minute, cât timp se odihnește gotcanul cântăreț. Cum începe iar să bată, faci vreo cinci pași și iar te oprești. Ii bine dacă ai dece să te apuci, altfel rămâi cu mâinile și picioarele în cumpăneală, gata parcă să-ți iei sborul, și te trec sudori reci...

Malîș și Zahar izbucniră în râs.

— Tarina noastră are să vină la masă pusă, făcu Trofim, când trei găini sălbatece se și aflau în torba lui Zahar.

Apoi tustrei porniră iarăși în aceeași rânduială: Zahar în urmă, Malîș la mijloc, iar Zubariov tăia părtie de schi pe drumul păraginit, așternut cu omăt tare.

Stele albastrii, ca niște stropi de aur, răsăriseră pe cerul senin, când drumeagul de cărat lemne îi scoase în șleaul de căruțe al Uriumului. Schiorii își dădură drumul pe o coastă povârnită. Peste un sfert de ceas, în taigă se făcu un mic luminiș și înaintea băieților se ivi vechea cabană, durată din bârne înnegrite de vreme. Cabana aceasta se afla în taiga Zagocinscaia

de vreo jumătate de veac, dacă nu încă și mai de mult, adăpostind pe oamenii din taigă. În anul acela, ea rămăsese pustie din pricina bolii paznicului. Deaceia mulți preferau să-și urmeze calea până la cealaltă cabană, dela izvorul Piatra Sură.

— Băieți, aici nu-mi miroase tocmai a bine, zise Trofim, stând în cumpănă. Doar de atâta vreme n'are cabana paznic...

Aveau și de ce să se mire băieții : o luminiță slabă licărea în ferestruică.

— Mai încet, conte, făcu prevăzător Tinia. Să nu fie acolo cine știe ce vagabonzi ! Atunci am pățit-o. Ar fi bine să fugim, dar cum o lăsăm pe Zoica...

Rămaseră câteva clipe nehotărâți, uitându-se unul la altul.

— Zoia e acolo, zise Astafiev ; iar dacă nu-i...

Și, fără să sfârșească vorba, el își luă pușca de pe umăr.

Își sprijiniră schiurile de perete și încet, cu inima cât un purece, întredeschiseră ușa grea a cabanei.

La o masă de scânduri, pe care pâlpâia un muc de lumânare gata să se stingă, Zoia Vihrioiva, cu o expresie de încăpățănare întipărită pe față, ședea îmbrăcată într'o blăniță, cu capul sprijinit în mâini. Lădița ei vărgată se găsea alături de dânsa, pe masă. Lumina tremurătoare cădea pe fața tristă a Zoiei, pe ochii ei rotunzi, duși pe gânduri, pe cosițele ei subțiri, care îi atârnavă pe gulerul blăniței.

Ușa scârțâi.

— Care-i acolo ? întrebă Zoia, ridicându-se speriată de pe bancă.

Atunci tustrei băieții intrară în cabană, unul după altul.

— Crossul de schi Novie Cliuci — Urium, răspunse ironic Troşa, apropiindu-se de masă.

— Zoica, adaugă Malîş, ştergându-şi ochii cu dosul palmei, noi doar te iubim, prostuţă încăpăţânată ce eşti.

— Chiar şi eu, adevăraţi Trofim.

Zoia îşi ridică asupra-le ochii bănuitori. Intâlni însă o privire nemaipomenit de blândă şi de prietenoasă.

Iar Zahar Astafiev se așază pe bancă lângă dânsa, şi, tăcut, îşi puse palma caldă pe degetele ei scurte, roşii, îngheţate.

— Uite ce, dădu dispoziţii Trofim : fiecare cu munca lui. Zahar o să care vreascuri şi o să facă foc în plită. Malîş are să cureţe vânatul şi are să pregătească cina. Iar eu o voi linişti pe Zoia.

În curând cabana se umplu de fum, din pricina sobei în care nu se făcuse demult foc. Uscăturile trosneau, arzând cu o flacără vie. Un miros gustos se împrăştia din ceaunul cel mare, care bolborosea pe plită.

Trofim găsi în odaia paznicului o farfurie mare şi o lingură. Turnă supă şi adăugă câteva bucăţi de piept alb de găină sălbatică.

— Supă „paysanne“, cum stă scris în menu-ul cantinei noastre, zise el, așezând farfuria în faţa Zoiei. Altă veselă nu mai este, cetăţeni. Fiecare să mănânce cu mijloace proprii.

Băieţii băură supa din căni, iar bucăţile de carne le puseră de-a-dreptul pe masă.

Zoia vârî lingura în supă. Lacrimi mari picurară în farfuria de aluminiu.

— Zoia, rosti aspru Trofim, te rog să nu mai sărezi supa. Tinia a sărat-o destul.

Atunci Zoia îşi ridică ochii şi zâmbi.

— Aşa parcă-i mai bine, adăugă mulțumit Troşa. Iar acum, hai la culcare! Mâine, anunță el, participanții la crossul de schi se întorc... deși dela mijlocul drumului — în schimb cu premiu.

12.

DIRECTORUL MINEI

Uşa cancelariei se deschise brusc. Un tânăr cu picioarele scurte, cu obrajii trandafirii, îmbrăcat în haine semi-cazone, intră năvalnic în cameră.

Era Spiridon Gorchin, secretarul comitetului raional al Comsomolului. Hromov făcuse cunoștință cu dânsul în Zagocea, încă de cu toamnă.

— Spiria! se bucură Ghenadii Vasilievici. Bravo! vasăzică nu ne-ai dat uitării.

Indată după absolvirea școlii pedagogice, Gorchin lucrase câțiva ani la școala de pe lângă mină, pe care o părăsise de-abia în primăvara anului trecut.

— Am sosit, Ghenadii Vasilievici, am sosit! răspunse tânărul. Dar unde-i Platon Sergheevici?

— La Vladimirschi.

Gorchin dădu mâna cu profesorii și se năpusti numai decît cu muștrări asupra lor.

— Ați făcut-o fiartă, rosti Gorchin cu o voce de tenor, răsunătoare, puternică... Iar acum trebuie să-mi pun eu obrazul pentru voi!

— Gorchin, rosti rece Grebțova, poate-i mai bine să plec? Altfel va trebui, poate, să ascult grosolăniilor...

— În asta-i tare, făcu liniștit Ghenadii Vasilievici.

— Dar înțelege-mă odată, Varvara Ivanovna... Gorchin roși. Apucă fără rost linia de pe masă și începu să se lovească cu ea peste mână. Înțelege-mă că nu

pot rămâne nepăsător față de asemenea întâmplări, petrecute mai cu seamă în școala mea.

— Vasăzică, dumneata îți închipui că eu... că noi suntem nepăsători ! Grebțova privi pe fereastră. Atunci dă-ne afară, dacă nu vrei să lămurești lucrurile.

— Na-ți-o bună ! se încruntă Gorchin, ca și cum i s'ar fi făcut un duș rece. Nici n'am astfel de drepturi.

Discută îndelung cu profesorii despre toate : despre sănătatea lui Mitia, despre starea de spirit a lui Cheșa și despre starea de spirit a elevilor. Se interesează de colaborarea cu geologul și cu cercul Burdinscăi.

În sfârșit, el se întoarce spre Hromov.

— Dumneata ești membru în biroul organizației comsomoliste ? Haidem împreună la Vladimirschi. Bine că e acolo și Platon Sergheevici.

Directorul minei se plimba turburat prin cabinet, oprindu-se ba la fereastră, ba la birou, ba la dulap, lua minereurile și le așeza iarăși la loc. În partea stângă a biroului, Cuhtencov ședea nemișcat, cu mâinile mari așezate pe postavul verde.

— Luați loc ! îi pofti sacadat Vladimirschi, ca și când i-ar fi invitat la o consfătuire.

Hromov și Gorchin se uitară unul la altul. Cel dintâi se simțea stingherit. Gorchin însă nu putea fi turburat cu una cu două.

— Ei ? Ce ai stârnit atâta panică, Vladimir Afanasievici ? rosti Gorchin cu glas de tenor, ca și cum nu s'ar fi întâmplat nimic deosebit.

— Mă mai întrebi ? își ieși din fire Vladimirschi. De trei zile băiețașul meu zace în pat.

— O să-i treacă și are să se scoale.

— O să-i treacă ! De ți-ai fi aruncat ochii la dânsul ! Era tot numai o vânătaie...

— O să fie o bună lecție pentru băiețel ! Va respecta altă dată colectivul.

— Spiria !

— Am fost Spiria. Acum sunt Spiridon Gavrilovici.

— Tot una-i. Copil ai fost și copil ai rămas, zise Vladimirschi, dând din mână.

— Vorbă învechită, Vladimir Afanasievici. Invechită și fără duh.

— Lasă asta, Gorchin. Vladimirschi tăcu câteva clipe ; apoi, încruntându-se ca de durere, adăugă : Hai să vorbim serios. Doar nu-i glumă : școlarii fug din internat, se bat între dâșii. O adevărată debandadă în ceea ce privește educația...

— Și eu vorbesc serios, spun și eu același lucru, numai cu alte cuvinte. Eu nu-i apăr, zise Gorchin, arătând spre profesori. Au și ei păcatele lor... Dar iată că tovarășul Vladimirschi — Gorchin rosti cuvintele acestea cu o înfierbântare neobișnuită — nu vrea să priceapă că are să scoată din fiul lui un nătărău, nu un om sovietic ! De ce i-ai dăruit anul trecut o bicicletă, iar anul acesta un ceas de mână ? De ce ? E al treilea an de când trece din clasă în clasă fără examen. Și asta se face sub presiunea ta...

Îmbujorându-se din ce în ce mai tare și trecând dela turburare la furie, Gorchin urmă să-l atace pe Vladimirschi :

— Vladimir Afanasievici, îți închipui că asta nu-i o lovitură dată școlii ? În ce situație îi pui pe profesori ? Ce să mai vorbim de Mitencă ! Tu ai dezvoltat într'însul, cu voie ori fără voie, aroganța față de tovarăși, lipsa de respect pentru munca profesorilor. El capătă orice fără nicio efortare, fără să-și pună în acțiune propriile lui forțe.

Vladimirschi îl ascultă pe Gorchin cu mâinile sprijii-

nite pe marginea biroului. Niște nodule se iveau și piereau pe pomeții chipului său uscățiv, autoritar... El arunca din când în când câte o privire spre Cuhtencov, stăpânindu-se cu greu.

— De altfel, feciorașul tău n'are să-ți aducă mai târziu nicio bucurie, Vladimir Afanasievici. Tu o să ai într'însul un rău ajutor, iar statul — un trântor !

— Nu te privește ce ajutor o să am eu, zise Vladimirschi.

Gorchin dădu cu necaz din mână și se așeză pe canapea, alături de Hromov.

Cuhtencov îi întinse lui Vladimirschi o cutie cu țigări „Severnaia Palmira“ :

— Hai să fumăm o țigară. Liniștește-te... Dar încă ceva, Vladimir Afanasievici : dumneata l-ai întrebat pe Mitia de ce a sărit Cheșa la el ?

— Da. Mitia băgase mai demult de seamă că prietenia lui cu Linda nu era pe placul lui Evsiucov. Iar jurnalul tot el i l-a luat, ca să-l facă de rușine pe Mitia. E limpede doar.

— E limpede, fiindcă nu știi cum stau lucrurile, Vladimir Afanasievici, îi răspunse rece, dar politico, Hromov. Cheșa l-a bătut pe Mitia nu din pricina prieteniei cu Linda, ci fiindcă el a jignit colectivul... ba l-a jignit și pe Cheșa.

— Hromov, vrei să spui că dumneata îl cunoști pe Mitia mai bine decât tatăl său ? rosti supărat Vladimirschi.

— Nu afirm asta ; faptul însă rămâne fapt. Dar chiar acum dumneata nu vorbești ca un părinte, ci ca un director de mină. Un părinte trebuie să înțeleagă că fiul său, ca școlar sovietic, nu se cuvine să se poarte sfidător cu tovarășii lui, care nu-i cer decât un singur lucru : ca el să învețe cumsecade. Iar cât privește jur-

nalul, eu sunt convins că nu l-a luat Cheșă. De altfel nici elevii nu cred așa ceva.

— Asta înseamnă, rosti Vladimirschi cu o furie reținută, asta înseamnă că fiul meu a fost stâlcit în bătăi, iar vinovat e tot el. Și eu deasemenea. Dumneata ești de aceeași părere, Platon Sergheevici ?

Cuhtencov începu să vorbească cu voce înceată, monotonă, șovăind parcă :

— Dumneata ce crezi, Vladimir Afanasievici ? Dacă i-am chema pe elevi și i-am întreba : de partea cui sunt ei : de partea fiului dumitale sau de partea lui Evsiucov... ce crezi că ar răspunde ?

Vladimirschi se uită chiorîș la profesori :

— Dacă i-ai crescut prost...

— Nu te îndârji. Chiar dacă îi educăm încă prost, ei sunt totuși copii cinstiți, buni, copii sovietici. Sunt copiii noștri. Ei vor fi de partea aceluia care s'a ridicat în apărarea colectivului. Evsiucov trebuie să fie pedepsit, fără îndoială. Pentru că și-a făcut singur dreptate. Profesorii și înșiși comsomoliștii vor face asta. Dar va fi vai de școală, dacă Evsiucov va înțelege care-i partea lui de vină, iar Mitia și tatăl lui nu vor înțelege.

Cuhtencov se opri.

— Vladimir Afanasievici, adăugă el, am să spun cinstit : și școala e vinovată. Să punem umăr la umăr ca să îndreptăm vina comună.

Vladimirschi se lăsă pe speteaza scaunului. Îmbătrânise parcă dintr'odată. Stătea cu ochii închiși. Cuhtencov se sculă în tăcere, turnă apă din sticlă și puse paharul înaintea lui Vladimirschi. Gorchin îl privea cu oarecare compătimire pe directorul minei.

— Vladimir Afanasievici, zise domol secretarul comitetului raional, de ce nu vrei să înțelegi ? Dumneata nu dai pe acasă zile întregi — ba ești pe șantierul

uzinei hidraulice, ba ești plecat în raion, ba ești chemat la Cita. Copilul este crescut de o femeie bătrână... De câte ori ai stat tu de vorbă cu dânsul așa, în general, despre toate cele, nu numai despre școală și despre învățătură? Așa încât l-ai scăpat din mână...

— Asta nu-i bine, zise încet Vladimirschi, deschizându-și ochii, asta nu-i bine, tovarăși... Dacă eu sunt directorul minei, înseamnă oare că mi-i îngăduit să greșesc? Nu-i bine deloc! rosti el pentru a treia oară.

Directorul școlii se sculă și se adresă tuturor:

— Știți ce, tovarăși, hai să corectăm răul și să ne corectăm și pe noi.

13.

PENTRU ONOAREA CLASEI

Elevii interni erau frământați de întâmplările din ultimele zile.

Era greu să te descurci din pricina divergenței de sentimente și de păreri în rândul copiilor.

Senia Mișarin o compătimea pe Zoia și îl condamna pe Cheșa.

Boris Zîrianov lua partea lui Cheșa: „Pentru una ca asta m'aș fi luat de piept nu numai cu Mitia, dar și cu Dumnezeu!” Iar lui Anton cu care era prieten, Boris îi făgădui o mamă de bătaie, dacă n'o va lăsa în pace pe Zoia Vihrioa.

Vania Gladchih îi învinovăța pe toți: și pe Zoia, și pe Anton, și pe Cheșa, și pe Mitenca, și mai cu seamă pe Polia Biriulina: „secretara organizației comsomoliste e o fată deșteaptă, dar lipsită de orice autoritate”.

Tolia Ciornoborodov umblă două zile dus pe gânduri și în sfârșit citi cu glas tare următoarele versuri:

*Prietenia să se coacă,
Ca și spicul de secară.
Să iubești prietenia,
Prețuind din cale-afară !*

Ciornoborodov respinse o sfioasă observație a lui Senia Mișarin, care susținea că ar suna mai corect „prețuind-o” spunând că Senia era înapoiat cu un secol și că „la Maiacovschi întâlnești expresii încă și mai îndrăznețe”.

Poetul respinse deasemenea cu indignare propunerea lui Trofim Zubariov de a schimba cuvântul „prietenia”.

Între timp, întoarcerea Zoiei îi bucură pe toți, și pe cei ce-o aprobau și pe cei ce-o condamnau.

Schiorii se întoarseră aproape de miezul nopții. Dar internii încă nu dormeau.

— Ia-ți în primire bagajul, zise Trofim, împingând sub patul Zoiei lădița vărgată. Nu-i nevoie de chitanță. Nici de mulțumiri... Se adresă apoi lui Tina : Stimate cross-man, hai să ne spălăm și să ne ducem la culcare.

Polia Biriulina se așază pe patul Zoiei, iar Linda se cuibări pe dușumea alături de prietena ei, îmbrățișându-și genunchii cu mâinile. Incepură care mai de care să povestească despre bătaia dintre Cheșa și Mitia și despre noua adunare comsomolistă.

— Au fost toți profesorii, și Moș Borovicov, și Vladimir Afanasievici, și Simion Stepanovici... zise Linda.

— Dar Simion Stepanovici ce rost avea ?

— Chiar la începutul adunării el s'a sculat și a spus : „Fiul meu Serioja are să lămurească numaidecât povestea cu jurnalul”. Apoi Serioja a recunoscut

că el a luat pentru o zi jurnalul lui Mitia ca să-l citească. A vrut să-i spună și lui Mitia, dar n'a avut curaj. I-a povestit apoi lui Cheșa despre jurnal, iar Cheșa — lui Platon Sergheevici, fără niciun gând ascuns...

— Iar Platon Sergheevici de unde și până unde s'a făcut așa de sever? Și noi care-i ziceam „tăciune stins“...

— Mitia a venit bandajat din cap până în tălpi. Tot gema și gema... Până la urmă a recunoscut că n'a făcut bine ceea ce a făcut. Vladimir Afanasievici i-a tras o săpuneală în fața tuturor: „Pentru noi, pentru comuniști — a zis el — colectivul e totul!“

— Cheșa, alb ca varul, abia mai vorbea...

Zoia asculta toate acestea, nu contrazicea, după obiceiul ei, zâmbea numai, parcă sie însăși. Prietenele o măsurau de sus până jos: „Oare asta-i Zoia?“

Polia Biriulina îi zise cu un ton părintesc:

— Și pe tine, fetișo, ar trebui să te luăm la rost. Te-ai îndopat cu romane. Ți-a sărit țandăra, fiindcă te-au certat. Și ai răsturnat toată școala cu susul în jos... Dar ia spune: de ce ai fugit?

Linda se uită speriată la Polia: „Taci din gură! De ce începi vorba?“

Dar Zoia nu izbucni ca de obicei. Căscă dulce și mormăi somnoroasă:

— Dacă l-ar păru cineva pe Antoșa, știu că i-aș mulțumi. Își rezemă apoi capul de umărul Poliei și adăugă încetișor: Și ce ochi are Troșa: buni — buni! Vai, fetelor, sunt frântă de osteneală...

Zoia adormi.

Polia Biriulina continua să-i mai demonstreze nu știu ce prietenei sale. Pieptul Zoiei se ridica ritmic,

iar Linda, uitându-se la ea de jos în sus, zâmbi enigmatic.

— Măcar astăzi de n'ai zâmbi, îi zise Polia. Ai prins și tu ceva minte ? Ai să-i dai sfaturi lui Mitia, ca o comsomolistă ce ești ?

— Am prins, răspunse blând Linda. Am să-l sfătuiesc. Ia'n te uită la Zoinca : de când doarme...

Fetele își desbrăcară cu băgare de seamă prietena și o așezară în pat.

Troșa Zubariov și Tinia Oichin nu putură adormi așa de repede.

În camera lor, băieții discutau furtunos, cu patimă, de parcă ar fi continuat adunarea comsomolistă de astăzi : era a doua adunare ținută într'o singură săptămână.

— Bine a spus Platon Sergheevici, zise Senia Mișarin. Nu trebuie să-ți arăți forța luându-ți la bătaie colegii.

Zîrianov însă nu se lăsă :

— Gândește-te bine de ce l-a bătut Cheșa ! Doar Cheșa nu sare degeaba la bătaie ! Dar dacă ți-ar fi zis și ție așa...

— Ia te uită la cavalerii pumnului, se indignă Senia. E nevoie aici de-o acțiune morală, nu de judecata pumnului !

— Unii nu se lasă convinși numai prin acțiune morală, zise cu tâlc Anton.

— Asta așa-i, făcu Vaniușa Gladchih, luându-și o înfățișare nevinovată. În schimb, dacă Anton începe să-ți bată capul, atunci o iei la sănătoasa, fără să te mai uiți în urmă, și te duci nu numai până la Urium, ci până la Baical. Dar tu ai stat vreodată de vorbă, prietenește, cu Zoia ? N'ai făcut decât s'o iei în răs.

Oichin și Zubariov, goi până la brâu, intrară în cameră, frecându-se cu niște prosoape albe, plușate, până li se înroși pielea.

Li se povesti, cu amănunte, despre ultimele evenimente și despre adunare.

— Băieți, știți ceva ? zise Tolia. Pe mine cuvintele Varvarei Ivanovna m'au mișcat foarte mult. „E rău să citești jurnalul altuia ?“ întreabă ea. „E rău“, răspunde. „E rău, întreabă iarăși, când te temi să-ți recunoști fapta ? Rău. E rău, când unul nu respectă colectivul, iar alții se folosesc de bătaie ca de mijloc de rezolvare ? Desigur că-i rău“. Stăteam noi așa și ne simțeam cu toții, desigur, triști și rușinați. Rău și prea rău... Când mă uit eu, văd fața aspră a Varvarei Ivanovna... iar ochii, dacă nu chiar veseli, dar plini de un fel de lumină aparte...

— Are inimă bună, îl întrerupse Vania. Numai nu-i place să-și arate bunătatea.

— Ce-a mai spus Varvara Ivanovna ? întreabă nerăbdător Trofim.

— Ea spune: „Iar acum să vorbim și de partea cea bună. E bine să știți cu toții, că Cheșa n'a luat jurnalul. E bine că Serioja a avut curajul să-și recunoască greșeala. E bine că Mitia e nemulțumit de sine însuși și caută să se îndrepte. E bine că noi, un colectiv școlar sovietic vorbim deschis unul cu altul despre greșelile noastre“.

Tinia asculta discuția și ochii lui cenușii alergau dela unul la altul.

— Imi place Varvara Ivanovna, zise el. Severă, dar dreaptă...

— Uite, Polia noastră nu face două parale ca secretară, observă Boris. N'are pic de severitate.

— Boris duce dorul frâului, glumi Zubariov.

Tinia Oichin, care ședea gânditor pe bancă, tresări brusc.

— Troșa, zise el, cred că ai făcut o glumă prostească... Băieți, știți la ce mă gândesc? Iată noi învățăm împreună de patru luni. Am venit aici din toată țara: Vania — din Pervomaisc, Zahar — din Covîhta, Anton — din Oziorchi, Cheșa e din localitatea... Avem de învățat împreună trei ani... Dar cine dintre noi se gândește la onoarea clasei? Și doar acesta-i lucrul de căpetenie.

Toți începură să vorbească: Tinia parcă dăduse pe față gândul fiecăruia.

— Ar trebui să ne fie rușine de orice notă rea, zise Tolia.

— Eram în clasa a cincea, își aminti Boris, când în loc de „Cristofor Columb“ am spus „Svetofoor Columb“. Și azi îmi crapă obrazul de rușine, când îmi aduc aminte.

— Aha! făcu Zubariov. Dar Tolia care acum un an

a cuvântat: „Marea este înconjurată din toate părțile de apă“. A fost un balamuc întreg. Am pierdut jumătate din lecție: nu era chip să ne liniștim.

Băieții izbucniră în râs.

— Hai să propunem întregii clase, zise Tinia, să nu luăm la excursia geologică pe nici unul dintre cei cu note rele!

— Senia-i în capul listei! Incheindu-și cămașa, Trofim se apropie de Mișarin. Dar ce-i cu tine? Te pregătești să intri la Academie?

Senia stătea înconjurat de cărți. Se uita când într-o carte, când în alta și însemna câte ceva în carnet.

Zubariov răsfoia cărțile.

— „Determinarea plantelor“, „Cum se alcătuiește un ierbar“, „Vânătoarea după urmele fiarelor“, citi Trofim câteva titluri. Oho, tovarășul nostru se și pregătește de excursia geologică!

Luă o carte, se așeză lângă Mișarin și începu să citească.

— Ce-ai găsit aici de mirare! răspunse Gladchiu. Uite, eu am și făcut un proiect de itinerar. Iată-l.

Vania scoase din dulăpaș un caiet. Pe pagina din urmă a scoarței era desenat ceva.

Băieții se aplecară asupra caietului lui Vaniușă. Trofim se ridică puțin de pe scaun și se uită peste umărul lui Senia Mișarin:

— Degeaba ți-ai bătut capul!

— De ce? întrebă Vania, bănuind vreo uneltire.

— Pe tine n'au să te ia în excursie, răspunse rece Trofim. Și își vârî iarăși nasul în carte.

— Pe mine? sări ca ars Vania. Pe mine? Pe mine care rezist cel mai bine la drum? Eu trec înnot Olecma fără popas, încolo și înapoi.

Trofim adevărit, răsfoind cartea:

— N'au 'să te ia, fiindcă ești cel mai leneș... Într'adevăr, tu treci înnot Olecma; dar la matematici te scufunzi...

Boris intră în vorbă :

— Așa-i Vaniușa, n'ai auzit și tu ? Cine-i slab la învățătură, acela n'are să plece în excursie.

Vaniușa fluera încet printre dinți, în tăcere, făcu caietul sul și se duse la patul său.

— Tu nu-mi fluera, zise Senia. Cuzma Savelievici a spus-o răspicat : „Cine nu știe chimie și fizică, acela are să se uite la minereuri ca vițelul la poarta nouă“. Și a adăugat : „Eu am nevoie de colaboratori, nu de turiști“.

— Când o să aibă loc trecerea Olecmei, atunci se va vedea cine-i colaborator și cine-i turist. Vania Gladchih se vâri sub plapumă.

În aceeași seară, Hromov și Cheșa o tăiară de-a-lungul cătunului, trecură Djalinda și se înfundară în Zarecie. Lăsară în urmă locul plin de mușuroae de popândăi, scheletul caselor gălbui, nelocuite, și spitalul, ale cărui luminițe se întrezăreau prin păduricea de cedri. Mergeau tăcuți. Gerul de cincizeci de grade le tăia obrazul ca briciul.

— Vara este pe aici mult merișor, zise Cheșa așa, numai ca să rupă tăcerea apăsătoare.

Hromov nu răspunse.

— Iar pe locul cu mușuroae de popândăi au vrut, astă primăvară, să construiască un stadion, rosti des-nădăjduit Cheșa.

Profesorul se gândea la altceva.

— De ce tăceți, Andrei Arcadieveci ? nu se mai putu stăpâni Cheșa. Eu am înțeles totul încă înainte de consiliul pedagogic de astăzi, încă înainte de adu-

niarea comsomolistă. Am greșit. Așa-mi trebuie. Aveți să vedeți, aveți să vedeți că... Glasul i se frânse.

— Știu, Cheșa, răspunse profesorul. Am să văd, fără îndoială. Am să te văd și pe tine și pe Mitia — buni tovarăși.

Amândoi se opriră. Hromov puse mâna pe umărul lui Cheșa, și se uită pe lângă dânsul undeva departe.

— Lucrul de căpetenie, Cheșa, este că tu te-ai apărat pe tine, ți-ai apărat tovarășii, dar ai uitat de colectiv : n'ai știut să te sprijini pe el. Iar colectivul — e o forță. Așa că, tovarășe amiral al flotei din Oceanul Pacific, hai să stăm de vorbă...

În seara aceea, profesorul și elevul se întoarseră acasă târziu.

14

EXCURSIA

Primăvara veni pe nesimțite.

Dealurile își lepădară cojoacele de zăpadă. Nu mai rămaseră pe coaste decât niște petece albe care se topeau din zi în zi. Ele răspândeau, dimineața, o lumină trandafirie — și se topeau, se topeau... Pe scoarța de ghiață a Djalindei, lovită de razele soarelui, se zăreau niște pete sure — de parcă ar fi fost urme de vânătaie.

Pelinul era ars seara pe dealuri, pentru ca iarba nouă să crească mai deasă.

Moș Borovicov se uită la cerul limpede ca izvorul.

— Aprilie caută să-l ajungă din urmă pe Mai, rosti el. Invidioasă lună !

Mai târziu însă, pe la mijlocul lui Mai, căzu o ninsoare ușoară. Bătrânul sacagiu se burzului.

— De ce am întâmpinat cu atâta bucurie luna Mai? se mânie el. Dar nu-i nimic! Primăvara tot are să iasă deasupra.

Și într'adevăr aceasta a fost izbucnirea cea de pe urmă a iernii nedomolite din Transbaicalia, iarnă care ținea luni și luni în șir. De departe părea că un fum liliachiu, neastâmpărat, fără odihnă a început a se târî stăruitor pe dealuri: înflorea rosmarinul — frumusețea și bucuria naturii din Transbaicalia.

Primăvara!

Vacanța începuse pentru elevii cei mai mici. Cărduți de copii hoinăreau pe malurile Djalindei, se duceau peste dealul Poclonaia, pe dig, în vechile galerii, și mina răsuna de vesela lor zarvă copilărească.

Elevii claselor superioare se pregăteau de examen. De două ori pe săptămână, Cuzma Savelievici Brînov venea seara la școală cu hărțile, cretele colorate și cu colecțiile lui de minereuri.

Geologul aduna în juru-i câte o droaie de băieți gălăgioși și iscoditori. Lecțiile lui Brînov se desfășurau furtunos. Izbucnea deodată o discuție aprinsă. Cuzma Savelievici, cu o figură mulțumită, îi ațâța pe cei ce discutau. Sau cineva aducea niște pietricele găsite și toți începeau să le cerceteze pe o parte și pe alta, căutând să le identifice. Uneori geologul se apuca să povestească întâmplări interesante din excursiile sale de odinioară. Atunci izbucneau în clasă hohote de râs. Geologul ba istorisea cum călătorise o săptămână încheiată pe Selemджа în susul apei și cum nu mâncase tot drumul decât ciorbă de mihalți... ba își aducea aminte de vreun popas făcut pe locul

unde se desparte râul în două... ba povestea cum ro-somaha¹ vânează/căprioara.

Totodată, elevii aflau că dealul Octiabrscia e plin de antimoniu, ca o plăcintă... că pe Cucican s'a descoperit iridiu la spălarea aurului... și că valea Etachei e „o vale a ocrului și a miniului“.

— Ah, măi băieți, repeta adesea geologul, pe acolo ochii ți se pironesc dela sine în pământ !

Nu degeaba vorbea Brînov despre zăcămintele de minereuri : el îi încânta pe copii cu romantismul peregrinărilor anevoioase. Imbrăca formulele chimice ale minereurilor în poezia cercetării și a descoperirilor. Iar când geologul agita lopățica lui de fier, părea că ea nu era făcută pentru explorarea straturilor, ci pentru scoaterea unei comori de aur din adâncuri.

Membrii cercului stabileau itinerariile, pregăteau echipamentele, făceau marșuri de antrenament...

Cercul geologic al lui Brînov se născuse în sgomotul și în emoțiile stârnite de fuga Zoiei și de bătaia de lângă pâlcul de anini. Cercul de lucru manual al Burdinscăi pătrunsese în viața școlii încetișor, fără să-ți dai seama când. În cercul acesta se înscriseseră numai fete. Nici fiii Albertinei Mihailovna nu se hotărîră să intre în el : se temeau să nu-i ia la vale tovarășii. În deobște, elevii claselor superioare n'aveau încredere în cercul de lucru manual.

Anton Treșcenco îl numea disprețuitor : „Artelul Munca zadarnică“.

— Ei, Polia, ce faceți acolo ? o întrebă cu un prefăcut interes Trofim Zubariov pe Biriulina, șefa cercului. Vă țineți de floricele ?

— Și ce-i cu asta dacă facem floricele ? răspunse

¹ Rosemaha — animal de pradă din taigă. (N. T.)

bănuitor Polia, temându-se de vreo năzbâtie pusă la cale. Ce-i cu asta ?

— Nu-i nimic. Mai întâi floricele, pe urmă — fructe, răspunse liniștit Trofim în hohotele de râs ale băieților.

Chiar și unii profesori n'aveau o atitudine binevoitoare față de îndeletnicirile cercului.

— Mă tem că fetele n'o să aibă timp pentru pregătirea lecțiilor... mă tem să nu lege cartea la gard, zise Varvara Ivanovna.

Iar Ghenadii Vasilievici săgeta în toate părțile cu ochii lui cenușii și își bătea joc : „Mă rog, să vedem ce-au pus acolo la cale Cuhtencov și Hromov !“

Directorul și profesorul de geografie nu veniră la primele lecții ale cercului. O lăsaseră pe Burdinscaia în seama planurilor și a intențiilor ei. Trebuia să aștepte, până ce conducătoarea cercului se va aclimatiza cu școala și cu elevii. Zoritul Hromov îl tot grăbea însă pe Cuhtencov cel chibzuit. În sfârșit, directorul consimți : „Haidem !“

— Vă mulțumesc pentru atenția ce-mi arătați, rosti Albertina Mihailovna cu glas gros, întâmpinându-i pe profesori. Purta o rochie simplă, cenușie.

Burdinscaia arăta profesorilor broderiile care reprezentau vițe de vie, coșuri cu buchete de flori în culori vii, botișoare de iepuri. Profesorii cunoșteau aceste chipuri din casa familiei Burdinschi.

Fetele brodau și făceau lucru manual pentru ele înseși, aduceau de acasă perdele, batiste, prosoape...

— Da, zise directorul, frecându-și mâinile... plăcută ocupație. Desvoltă simțul artistic. Foarte bine !

Burdinscaia zâmbi amabil :

— Frumosul educă totdeauna pe copii.

Hromov vru să riposteze ceva. Cuhtencov însă îi făcu un semn: „taci!”

— Tocmai de aceea, adăugă directorul, nu mă încântă înfățișarea clasei în care lucrați.

Fetele își luară ochii dela lucrul lor de mână. Burdinscaia și Hromov se întorceau ba într'o parte, ba în alta, după direcția în care se întindea mâna lungă a directorului.

— Ferestrele n'au perdele. Pereții sunt goi. E o priveliște tristă... Ei bine, haidem, Andrei Arcadie-vici!

Ei plecară fără să-i mai spună ceva Burdinscăi, lăsând-o să deslege singură ghicitoarea simplă pe care i-o pusese Cuhtencov.

Peste două săptămâni, în ajunul primei zile de examen, Varvara Ivanovna — intrând în clasă — se opri uimită, în prag. Clasa strălucea ca o monetă nou-nouță: ferestrele erau împodobite cu perdele albe de dantelă. Un preș roșu cu verde era aruncat pieziș dela ușă la catedră. Pe masa profesoarei se aflau niște flori într'un urcior. Până și pe tablă atârna într'un cui un săculeț verde pentru cârpă și cretă.

„Ei, chiar că-i de prisos!” își zise Varvara Ivanovna despre săculeț. Pentru întâia oară ea se gândi cu simpatie la Burdinscaia.

Făcând lecție cu tinerii geologi în clasa aceasta, Brînov remarcă:

— Fraților, nu știu cum, dar parcă acum e mai plăcut la voi. Te trage inima să vii aici.

— Asta-i isprava fetelor noastre, care fac lucru de mână, îl lămură Boris. Ele ne împodobesc școala.

— Și Anton parcă a devenit altul, zise Zoia, neputându-se stăpâni: mai înainte nu-și curăța niciodată

noroiul de pe tălpi, pe când acuma nu ocolește niciun grătar de șters ghetetele.

— Ție ți-ar șede bine la lucru de mână, bodogăni Anton ; dar tu, de colo, nu vrei. Te-ai dus la geologie.

Cuzma Savelievici îl privi țintă pe Anton :

— Dar îți închipui că băieții n'ar avea ce face în cercul de lucru manual ?

Anton se uită încurcat la Boris, căutând parcă un sprijin.

— Tu știi să coși ? îl întreabă deodată geologul pe Anton.

— Nu, dar mă pricep la cismărie.

— La armată însă prinde bine, printre altele, și cusutul : acolo nu-s mămuțe, nici dădace... de altfel n'au să fie nici în excursie... Ei, bine — bine, hai să ne întoarcem acum la minereurile noastre...

În curând, Zahar Astafiev și Senia Mișarin se înscriseră în cercul Burdinscăi. Anton Treșcenco rămăsese însă la părerea lui.

— Ați băgat de seamă cum își schimbă elevii atitudinea față de școală ? o întreabă odată directorul pe Burdinscaia.

— Da ?

— Acuma, dacă elevii zăresc gunoaie sau noroi pe jos, se iau singuri la rost.

— Intr'adevăr, răspunse Burdinscaia, la școală e parcă mai frumos acum.

— Albertina Mihailovna, lucrul de căpetenie este că frumusețea asta are un scop. Ea e educativă, aduce un folos.

— „Iată și fructele !“ îl înfruntă Polia Biriulina pe Zubariov.

Cercul Burdinscăi isbuti să fie recunoscut și de

— Citește ! ordonă profesoara.

Vania desfăcu foaia și începu să mormăie repede-repede :

Ivan n'o să plece'n marș

Corigența i-a rămas !

— Versurile nu-s cine știe ce, dar sunt juste, remarcă Varvara Ivanovna. Șezi jos, Vania ! urmă ea neobișnuit de blând, încât Gladchih tresări și își mușcă buza. Dimitrii Vladimirschi s'a prezentat anul acesta pentru întâia oară la examen...

— Dacă s'ar fi prezentat în fiecare an, ar fi fost acum de-abia într'a cincea, bombăni Boris.

— Ai spus ceva ? îl întrebă profesoara de limba rusă. N'am auzit bine.

— Eu... se codi Boris. Eu... am vrut să-l felicit pe Mitia pentru însănătoșire...

— La drept vorbind, n'ai de ce să-l feliciți, ripostă aspru Varvara Ivanovna. Are „trei“ la toate obiectele, afară de limba rusă la care are „rău“. Scrie necorect. Nici Mitia n'are să plece în excursie.

Vladimirschi se juca cu creionul pe bancă, cufundat într'o prefăcută nepăsare. Pete roșii îi apăărură în obraji. El tăcea.

Atunci Varvara Ivanovna zise :

— Greșește cel care crede că, în societatea sovietică, poți căpăta totul de-a-gata, din cer. Trebuie să te zbați, să lupți, să isbutești prin merit. Apoi adăugă aproape cu același ton : Vă felicit pentru trecerea în clasa a noua. Cuzma Savelievici m'a rugat să vă anunț că astăzi e ultima lecție a cercului de geologie.

Pe coridor Vania Gladchih se apropie de Senia Mișarin și scoase încet din buzunarul pantalonilor un caiet făcut sul.

— Uite ! Ți-l dăruiesc ! îi zise el posomorît.

profesori, și de elevi. Acum nimeni nu se mai mira văzând-o la școală pe Albertina Mihailovna.

Varvara Ivanovna citea elevilor notele dela examene.

Ferestrele clasei erau larg deschise. Vântul de vară clătina perdelele albe. Razele soarelui se jucau, ca niște pisoai, cu dungile roșii și verzi ale preșului.

Tihon Oichin, Polina Biriulina, Trofim Zubariov și Inochentii Evsiucov au „foarte bine“ la toate obiectele..

Varvara Ivanovna rostea cuvintele cu vocea ei obișnuită monotonă.

Zahar Astafiev... — profesoara își rări vorba, se uită la chipul palid al tânărului și în glasul ei se simți vădit, o duioșie — Zahar are nota trei la limba germană... ăsta-i ultimul trei. Nu-i așa ?

Zahar își lăsă capul în pământ.

— Nu te amări, Zahar, zise Trofim, zâmbind din ochi. În excursie avem să vorbim cu tine numai nemțește.

— Zubariov, liniște ! își ridică ușor glasul Varvara Ivanovna și urmă : Ivan Gladchih are „rău“ la algebră. Ghenadii Vasilievici l-a lăsat corigent...

O foaie albă, ruptă de Tolia Ciornoborodov dintr'un caiet, se strecură până la Tinia și se furișă din bancă în bancă, până ce ajunse la Zoia care o vâri în mână lui Vaniușa.

Fără să-și ridice ochii din catalog, Varvara Ivanovna rosti încet :

— Citește-o tare !

— Varvara Ivanovna, cum prindeți dumneavoastră orice ! zise cu admirație Tinia.

Vania Gladchih se ridică puțin, sprijinindu-se cu o mână de bancă și cu alta strângând hârtia.

— Ce-i asta ?

— Itinerariul. Trei luni m'am chinuit cu el. Ia-l, ți-l dăruiesc ! Să-l arătați numai lui Cuzma Savelievici. Vania vârf repede micul sul între degetele lui Senia : Ia-l, până nu mă răsgândesc !

Seara, Brinov cercetă îndelung proiectul lui Vania.

— Bravo, Mișarin, itinerariul tău se apropie de cel schițat de mine.

— Dar ăsta nu-i itinerariul meu, răspunse încurcat Senia și începu să clipească din ochi.

Geologul însă ajunsese la tablă..

Desenă itinerariul pe tablă, cu crete colorate, însemnă râurile — cu niște fire albastre... taiga — cu pete verzi... drumurile și cărările — cu linii galbene... iar locul popasurilor și al cabanei — cu cercuri albe.

— Plecăm cu toții împreună dela Novie Cliuci spre Urium, pe lângă vechea cabană și pe lângă căsuțele chinezești. Zona bogată în zăcăminte începe dela Urium ! Deaceea vom merge până la Ienda în două grupuri — și nu pe drum, ci pe potecile din taigă... vom trece Olecma, ne vom întâlni la Ienda, unde vom face bilanțul cercetărilor și apoi vom urma drumul spre Aniutchi. Dela Aniutchi vom porni spre halta Chedrovaia și vom lua-o de-a-lungul liniei ferate până la Zagocea, de unde ne vom întoarce la Novie Cliuci, închizând astfel cercul... Intr'o lună și jumătate, va trebui să străbatem aproape trei sute de kilometri. Prin urmare, vom face câte opt-zece kilometri pe zi. Vom dormi în taigă, pe malul râurilor, în corfuri. Popasurile mari le vom face la Urium, Ienda, Aniutchi și la Chedrovaia.

Discuție mare se stârni în jurul alcătuirii celor două grupuri care urmau să meargă dela Urium la Ienda. În sfârșit, se hotărî ca în primul grup, condus

de Cuzma Savelievici, să intre Boris Zîrianov, Anton Treșcenco, Senia Mișarin, Polia Biriulina, Tinia Oichin și Serioja Burdinschi. Iar Trofim Zubariov, Tolia Ciornoborodov, Linda Ternovaia, Zoia Vihrioa, Cheșa Evsiucov și Zahar Astafiev intrau în grupul al doilea, în frunte cu Andrei Arcadieveci și Alexandra Grigorievna Ovecichina.

— Grupurile nu-s egale: unul are șapte persoane iar celălalt — opt... băgă de seamă Boris.

— Greșești, cetățene Zîrianov, zise Trofim. Sunt exact câte opt.

— Ce-ai pățit? — se minună Boris. Hai să ne numărăm!

— N'ai ce număra, răspunse imperturbabil Trofim. Doar merge cu voi și Servis.

Cu toți izbucniră în râs. În timpul acesta, Servis stătea culcat sub masă, la picioarele geologului, ferindu-se de căldură. Făcea parcă semne de înțelegere cu pata roșcată de lângă ochiul său stâng.

Apoi, Andrei Arcadieveci dădu de știre:

— Cuzma Savelievici e șeful expediției. Eu sunt adjunctul lui. Să alegem acum consiliul excursiei geologice.

Fură aleși în consiliu Cheșa, Trofim, Malîș, Polia și Boris. Il aleseră pe Zahar Astafiev — secretar al excursiei, iar pe Anton Treșcenco — intendent, ca omul cel mai econom și mai zgârcit. În fiecare grup fură aleși responsabili cu aprovizionarea, cu ierbarul și cu colecțiile de minereuri. Toți vor ține la zi câte un jurnal de observații. Insemnările cele mai interesante din jurnalele individuale vor fi trecute în jurnalul general al excursiei.

Fiecăruia i se dădură în seamă anumite însărcinări pregătitoare.

— Zahar are la el coşuri. Or fi vreo cincizeci.

— Cheşa o să facă rost de farmacie. El doar joacă şah cu Simion Stepanovici.

— Zoia o să ne facă scovergi.

Andrei Arcadieveci ţinea în mâini un caiet gros :

— Acesta-i jurnalul general al excursiei geologice. Cele mai importante însemnări ale fiecăruia dintre voi vor fi trecute aici. Zahar Astafiev se va îngriji de ţinerea în ordine a jurnalului.

În sfârşit sosi şi ziua de întâi Iulie — ziua „start“-ului.

Aproape toţi locuitorii îi petrecură pe elevi. Şcolarii începură să se adune dela orele şase dimineaţa, cu toate că plecarea fusese hotărâtă pentru şapte.

Nazar Ilici şi fiul său sosiră înaintea tuturor. El aduse doi cai de povară, daţi dela mină şi — împreună cu Cheşa — încărcă grijuliu bagajele grele pe animalele supuse.

Dimineaţa se arăta senină şi răcoroasă... Dealurile păreau că sunt scăldate în aur, iar cerul se înălţase sus, sus de tot, în albastrul dimineţii. Cu jumătate de oră înainte de „start“, veni Vaniuşa Gladchih şi începu a se ruga să fie luat şi el în excursie. El îl credea pe Trofim Zubariov preşedinte al C.E.G.-ului (consiliul excursiei geologice) şi se ţinea scai de dânsul, spunându-i, aproape serios, Trofim Ivanovici.

Zubariov îi explică pe larg lui Vaniuşa că chica lui de foc va băga în sperieţi minereurile care se ascund în fundul pământului — şi că expediţia nu va isbuti. Vaniuşa se pregătea tocmai să-l ia la bătaie pe Zubariov ; dar tocmai în clipa aceea, sosi Andrei Arcadieveci, şi bietul băiat dădu busna spre el. Profesorul însă îl întrebă : „Dar ce are să se aleagă din algebră ?“ Vaniuşa începu să susţină că numai învăţătura

în are liber îi va fi cu spor... că visul lui din cea mai fragedă copilărie fusese să lucreze în asemenea condiții favorabile și că este gata să deslege toate problemele pe doi ani înainte. Convocară pe loc consiliul chiar în cerdacul școlii.

— Lasă-l să meargă, zise Polia. Să ne dea cuvântul că are să se țină de carte.

Ea se uită cu compătimire la Vania.

— Da eu... rosti el, înecându-se... pe cuvântul meu...

— Ba chiar așa ! zise Zîrianov șovăind. Nu merge cu atâta severitate ! Vai, Vania, Vania, cum ai scrântit-o la algebră !

Gladchih, plin de nădejde, își plimbă privirea dela unul la altul.

Trofim și Malîș se împotrivesc. Cuvântul hotărîtor îl avea Cheșa. El nu se hotărî dintr'odată ; dar, după ce luă hotărîrea, își spuse gândul cu tărie și cu asprime :

— Dacă vom face una ca asta, atunci la anul numai trântorii au să meargă în excursie... Mi-i milă de tine, Vania, rosti el mai blând, dar așa ceva nu se poate.

Vaniușa rămase pe loc câteva clipe, sburlindu-și părul bogat. Se întoarse tăcut și se îndreptă spre internat.

Geologul zise semnificativ, adresându-se lui Hromov :

— Regulile noastre sunt aspre. Dar altfel nu-i chip.

Elevii erau bine echipați : aveau ciocane geologice ascuțite, cu mânere lungi, pentru scoaterea mostrelor, apoi lopeți mici de fier pentru explorarea rocilor moi. Boris era înzestrat cu o daltă de desprins fosilele și minereurile din rocile tari. Cheșa și Senia aveau două rulete pentru măsurarea grosimii straturilor de pă-

mânt. Nu uitară nici sacii de campanie pentru mostrele luate, nici hârtie de învelit și vată pentru împachetarea lor, nici etichete de hârtie albă, ca să se noteze exact locul de origină al mostrelor, nici caiete de trecut observațiile, nici mape pentru plante.

Brînov și Hromov pregătiseră dinainte două hărți ale regiunii râului Olecma. Luară trei busole. Zahar și Cuzma Savelievici aveau aparate fotografice.

— Tolia, n'ai uitat cumva sculele de pescuit? Întrebă deodată Anton cu o umbră de neliniște.

— Da' de unde! Se poate?

— O să pescuim în Urium și în Olecma... o să facem ciorbă de lostriță și de lipan.

— Mi se pare că n'am uitat nimic, zise preocupat Brînov. Platon Sergheevici, hai să ne luăm rămas bun!

Directorul se afla în cerdacul școlii. Excursioniștii făcură un semicerc în fața lui. La spatele lor se îngrămădeau școlari, părinți, profesori... Cuhtencov privea cu emoție figurile fericite: elevii nu simțeau încă greutatea rucsacurilor de pe umeri... picioarele încă nu le erau chinuite de kilometrii cățărilor fără sfârșit. Oare cum o să se simtă mai târziu? Înaintea lor se afla creasta puțin explorată a Olecmei, Olecma și Iablonoğlu...

— Ei, copii, zise directorul, jumătate în glumă, jumătate în serios, apelez la voi să faceți niște descoperiri care să umple de faimă școala, orașul, raionul, regiunea și țara întreagă... Să vă socotiți drept tinerii exploratori ai viitoarelor cincinaluri. Poate că nici nu veți descoperi zăcămintele bogate. Pentru asta nu se poate pune mâna în foc. Dar eu aș vrea să descoperiți în voi înșivă și în tovarășii voștri ceea ce vă va fi de folos în marea „excursie” care se numește viața...

Varvara Ivanovna nu ținu nicio cuvântare, dar ea controlă echipamentul fiecăruia.

Sosiră și soții Burdinschi : Simion Stepanovici — sprijinit în băț, șchiopătând, iar Albertina Mihailovna — susținându-și soțul de braț, majestoasă și amabilă ca totdeauna.

— Cuzma Savelievici, rosti ea cu vocea-i groasă, eu nu sunt partizana acestei idei, după cum știi prea bine : dar m'am resemnat... Și te asigur că, în cursul acestei veri, cercul meu nu va face mai puțin decât geologii voștri în taigă... Serioja, ți-am adus o jumătate duzină de batiste. Pune-le în rucsac !

— Da, iar dacă ai să capeți vreun guturai, dă-mi un telefon la spital, zise doctorul, trăgând cu coada ochiului la soția sa.

Albertina Mihailovna era însă imperturbabilă.

— Oricum, rosti din nou Simion Stepanovici, cu toată seriozitatea, dacă se va întâmpla ceva, doamne ferește, cu vreunul dintre voi, victima poate conta pe o reparație curentă, mijlocie și radicală în spitalul de dincolo de Djalinda.

— În farmacia noastră, zâmbi Brînov, mi se pare că se află totul, afată de instrumente chirurgicale și de o masă de operații.

Părinții tuturor copiilor din localitate care luau parte la excursie veniră să le spună drum bun. Nazar Ilici care nici nu mai plecase acasă, îi zise aspru lui Cheșa că „neamul Evsiucov” nu-și pierde cumpătul în nicio împrejurare : fiul său trebuie să țină minte asta. Clavdia Nicolaevna zâmbea tot timpul, vorbea puțin și îi cinstea pe copii cu plăcinte calde.

Tinerii geologi erau gata de plecare, când sosi Vladimirschi. Ii luă de o parte pe Platon Sergheevici și pe Andrei Arcadieveci. Indreptându-și mereu bluza de

croială militară și de-abia mișcându-și buzele, el îi rugă să-l ia și pe Mitia în excursie.

— Asta-i peste putință ! rosti cu hotărîre Hromov. Mi-e și penibil să te ascult.

Vladimirschi stăruie.

Atunci, Platon Sergheevici îl chemă la dânsul pe Cheșa și, frecându-și mâinile, îi zise scurt :

— Convoacă consiliul. Se adresează apoi directorului minei, făcând un gest spre școlari : Să hotărască ei înșiși.

Copiii se așezară iarăși pe treptele cerdacului școlii. Mitia, îmbrăcat într'un costum de excursie, ca scos din cutie, stătea în picioare, cu capul în piept, înaintea colegilor.

— Ai și apucat să te împopoțonezi ! făcu mânioasă Zoia care ședea mai deoparte.

— Înțelegeți-mă, băieți... spuse cu greutate Mitia : înțelegeți-mă cât de mult aș vrea să merg în excursie !

— Și Vania voia, răspunse Trofim ; dar băieții nu l-au primit. Cu ce ești tu mai breaz ?

Mitia tăcea.

— Asta nu-i o pedeapsă, zise Tinia Oichin, netezindu-și moțul. E un act de dreptate.

Mitia se uită rugător la Boris. Acesta oftă tare și își desfăcu larg mâinile. Mitia își îndreptă atunci privirea spre Polia.

— Pricepe odată, Mitenca... Dacă nu se poate, nu se poate...

Mitia nu-i prinse privirea lui Cheșa. Evsiucov își întoarse fața în altă parte.

Vladimir Afanasievici se apropie de cerdac cu pași mari. Chipul directorului minei se făcuse pământiu din pricina emoției. De-abia vorbea :

— Copii, vă rog, nu ca director și nici fiindcă mi-i fiu... Vladimirschi strânse, cu degetele, atât de tare mâna băiatului, încât acesta începu să geamă. Eu vreau ca acest... acest lungan să știe măcar odată în viață ce-s acelea greutățile.

Vladimirschi nu se simțea „stăpân” al minei, poate pentru întâia oară, și rosti cu glas scăzut :

— Eu nu pot decât să vă rog.

Asta covârșea puterile copiilor. Cel dintâi se dădu învins Cheșa.

— Facem asta numai pentru dumneavoastră, Vladimir Afanasievici, zise el, uitându-se nehotărît la Mitia.

— Dar dacă n'are să se țină de învățătură... făcu foarte serios Malîș și, în deobște, dacă are să se mai fudulească...

— O să-l trimitem îndărăt, încheie Trofim.

— Atunci trebuie să-l îngăduim și pe Vaniușa, zise Zoia care se găsea lângă cerdac. N'are cine stărui pentru dânsul... Pot trage o fugă după el ?

Fără să mai aștepte consimțământul colegilor, Zoia sbură spre internat. Se întoarse însă necăjită, cu lacrimile în ochi :

— Vaniușa nu-i nicăeri.

— Cum nu-i ? Unde s'a dus ?

— Nu-i și nu-i. Și-a strâns lucrurile și a plecat.

— Uf, Prăjină, Prăjină ! i se adresă, cu ciudă, Anton lui Mitia. Na, cară ! Ai aici o sarcină ca pentru doi, pentru tine și pentru Vaniușa. „Intendentul” îi dădu lui Mitia Vladimirschi cea mai grea povară.

Profesorii și părinții petrecură pe tinerii geologi până la marginea localității Nove Cliuci. Moș Borovicov cocoțat pe vestita lui saca, îi conduse pe băieți mai departe decât toți ceilalți.

JURNALELE

Caiete, carnete, blocuri de notițe, foi de hârtie albă, cusute la repezeală...

Un caiet gros cu scoarțe de mușama cenușie... Pe foaia întâia era scris cu litere rotunde, citețe, ca semnele tipografice :

„Jurnalul lui Zahar Astafiev. Excursia geologică, 1939, vara“.

Urma un spațiu. Pe pagina următoare, aproape de colțul de sus se afla un motto :

„Clădiri de munți care te uimesc prin forma și prin ținuta lor... văi acoperite de-o verdeață care desfată ochiul... o sumedenie de căprioare și de alte sălbăticiuni... un belșug încă și mai mare de păsări felurite, totul face ținutul acesta atât de plăcut încât nu poți dori ceva mai plăcut... și de altfel nici n'am văzut în viață ceva mai frumos.

O natură atât de fermecătoare, și mai cu seamă puzderia asta de plante, toate în floare, de pe coasta de miază-zi a munților, mi-au pricinuit cea mai mare încântare.”

ACADEMICIANUL PALLAS

Jurnalele din anii 1773 — 1786

„Dela Ural și până la Baical, n'am întâlnit nicăeri niște creații atât de minunate ale naturii, cum am întâlnit în Dauria. Și nicăeri aceste creații nu se găsesc așa de îmbelșugate și de desăvârșite ca în Dauria”.

Mai departe urmează însemnările jurnalului, scrise foarte îndesat și strâns în pătrățelele caietului.

Din caietul lui Zahar

Eri am poposit lângă vechea cabană, unde acum jumătate de an am găsit-o pe Zoica.

Cum deschiserăm ușa, o foaie de hârtie căzu din crăpătura ușii. Cuzma Savelievici o ridică și citi :

— „Pe plită se află apă fierbinte“. Ați văzut, măi băieți : La noi în taigă e un obicei foarte frumos și anume : să ai grijă de cel ce va veni după tine.

— Numai că, de obicei nu se lasă însemnări, replică Cheșa.

— Ba nu. Asta depinde de om ! observă geologul. Intrarăm în cabană. Intr'un ceaun uriaș, zidit în plită, clocotea într'adevăr apă.

— Nu demult a trecut pe aici acest grijuliu om al taigăi, zise Cuzma Savelievici.

Troșa nu se putu lipsi de plăcerea de a face un spirit. În timp ce elevii beau ceai, el declară solemn că această cabană a jucat un rol însemnat în arta schiului și în arta culinară.

În sfârșit, Zoia recunoscuse că atunci, când au găsit-o aici, ea stătea în cumpănă : să se întoarcă sau nu... că-i era grozav de frică, simțindu-se singură de tot (ceea ce noi știam prea bine !) și că Troșa Zubarov poate acum să facă spirite mult și bine, căci oricum ea n'are să se supere pe dânsul.

Mitia se ține de o parte.

Din carnetul lui Hromov

Izvorul Chislîi Cliuci își are obârșia într'o ramură a lanțului muntos Olecma. Se smulge din țihla deasă a unui răchitiș, iar apa lui străvezie și nemaipomenit de rece răsună pe pietre.

Am băut apă din pumn și chiar m'am strâmbat puțin. Cuzma Savelievici, care descărca alături povara de pe cai, mă întrebă :

— Ce-i ? Pișcă ?

— Mă înțepă la nas. E mai tare decât narzanul ¹ !
îi răspunsei.

— Apa asta este tot atât de binefăcătoare ca și narzanul, răspunse serios Brînov.

Pe când ne răcoream, beam apă și stăteam pe iarbă, geologul ne povesti lucruri foarte interesante.

Peste trei sute de izvoare minerale se află în ținutul nostru : unele feruginoase, altele bogate în bicarbonat de sodiu sau bioxid de carbon. Multe au însușiri medicamentoase. Acum o sută de ani profesorul și scriitorul V. Parșin din Nercinse a scris despre aceste izvoare în cartea lui „O călătorie în ținutul Transbaicaliei“. Parșin spune că Siberia este un pustiu, foarte bogat însă în zăcăminte naturale. În cartea sa, Parșin spune că în Transbaicalia se găsește la fiecare 25 de kilometri un izvor de apă minerală. Totuși izvoarele fuseseră prea puțin studiate chiar după o jumătate de secol dela călătoria lui Parșin. Astăzi pe lângă aceste izvoare s'au înființat o serie de stațiuni balneare : Darasun, Olentui, Iamarovca, Sivanda și Iamcum.

Era o zi foarte călduroasă. Petrecurăm jumătate de zi lângă izvorul nostru, studiind terenul din juru-i.

Înainte de a pleca, Cuzma Savelievici mă întrebă încet, potrivindu-mi ruosacul în spate :

— Pe dumneata nu te neliniștește starea de spirit a copiilor ?

¹ Apă minerală bogată în bioxid de carbon, care se găsește la Chislovodsc (Caucaz). (N. T.).

— Puțin.

— Copiii aproape nu vorbesc cu Vladimirschi, rosti el printre dinți.

— Și doar i-au îngăduit ei înșiși să meargă cu noi.

— Totul e din pricină că Vaniușa n'a fost primit și că el a plecat acasă, pe când Mitia a isbutit să fie primit. Copiii nu pot suferi nedreptatea.

— Nu te temi că lucrurile au să ajungă până la...

— Nu. Totuși trebuie să fim atenți.

Din caietul lui Zahar

La amiază văzurăm, la o cotitură povârnită a Uriumului, patru căsuțe lipite cu lut. Aici locuiesc niște grădinari chinezi. Căsuțele sunt astfel rânduite, încât — împreună cu marile grădini de zarzavat de pe lângă ele — alcătuiesc un sătuc. Grădinarii aprovizionează mina noastră, Ienda, Uriumul și Covînta cu cartofi, varză, castraveți, roșii și ridichi. Grădinile chinezilor te uimesc prin belșugul de zarzavat. Primăvara, când se revarsă Uriumul, apa ajunge până la casele chinezești și până la grădini. Atunci chinezii își părăsesc locuințele și se mută la deal, în corturi.

Pe când stăteam și priveam casele chinezești, cotul râului și desișul de cetină, Tolia Ciornoborodov compuse niște versuri :

Patru căsuțe — chinez târgușor —

Stau pe Urium și de strajă îi fac.

Soarele arde... un lin vântișor...

Taiga se'ntinde în juru-ți, posac.

— A ! „posac” — asta-i pentru rimă, începu să râdă Andrei Arcadieviici. Odată ce-i taigă — trebuie să fie neapărat posacă ? Dar de fapt este ea posacă ?

Tolia se turbură puțin. Hotărî însă să sfârșească poezia.

Intrarăm în casa lui Liu Ia-mi, a cărui fiică învață la noi : e în clasa a șasea și locuiește în internat. „Unchiul Vasia” ne întâmpină prietenos, cu bucurie.

Marfa Stepanovna, nevasta lui Liu Ia-mi, tăia o ridiche în felioare subțiri.

— Cuzma Savelievici, o să mâncăm numaidecât colțunași cu carne. O să prăjim îndată și ridichea.

Liu Ia-mi spuse soției câteva cuvinte în chinezește. Ea lăsă din mână ridichea și ieși din odaie.

— Ați mâncat vreodată colțunași chinezești ? întreabă Cuzma Savelievici pe profesorul nostru. Chinezii amestecă carne și ridichi în părți egale, și fierb colțunașii la aburi. Ies nemaipomenit de gustoși.

— Vasia, ai zice că ne și așteptai ! Ne pregătești chiar prânzul.

— Vă așteptam, cum să nu vă aștept, începu să zâmbească Liu Ia-mi. Fie-mea Nadiușa mi-a spus. Afară de asta până și păsările dau de veste prin taigă.

— Ia'n te uită ! Cuzma Savelievici clătină mirat din cap. Până și păsările...

În vreme ce se pregăteau colțunașii și se prăjea ridichea, eu și Senia am hotărât să desenăm „târgușorul chinezesc”. Cum ne așezarăm albumurile pe o buturugă mare, dreaptă, ca o masă, o discuție se aprinse între elevi ; eu nu isbutii să fac nimic.

Anton îl chemă pe Mitia :

— Prăjină, ajută la descărcat samarul de pe cal.

Acesta se supără :

— Când ai să mă scutești de porecla asta toantă ?

— Când ai să-ți dai corijența la gramatică și ai să treci în clasa a noua.

Trofim turnă și el gaz peste foc :

Anton, micșorează tainul Cintezoiului. El nici nu

s'a apucat încă de limba rusă. Mănâncă pâine de po-mană.

Mitia, care îi da ajutor lui Anton, izbucni :

— Dacă n'ar fi fost tata, n'ar fi avut loc nici excursia. Cine a dat caii ? Cine a ajutat la echipare ?

Cheşa rosti printre dinţi :

— Dacă n'ar fi fost tatăl tău, nici nu te-am fi luat. Ce tot te agăţi de pulpana tatii ? Nu poţi să trăieşti prin tine însuţi ? Nu poţi să răspunzi pentru tine ?

— Cum poate răspunde el pentru o nulitate ! adăugă Trofim.

— Mitia, zise Maliş, recunoaşte că ai hotărît să ne tragi pe sfoară. Ai să te apuci odată de învăţătură ?

— Am să mă apuc, mormăi Mitia, numai să mă lăsaţi în pace.

Din blocul de notiţe al lui Maliş

În Urium vom sta cel puţin trei zile.

Cuzma Savelievici are aici nu ştiu ce treburi : a hotărît să-l aştepte pe şeful exploatărilor aurifere plecat pe la brigăzile de băiaşi.

Zoia nu mai putea de bucurie. Ea a copilărit în Urium. M'a chemat pe mine, pe Zahar şi pe Troşa la ea acasă ca să ne dea lapte. Tatăl Zoiei a murit încă pe când ea era copil mic. Mamă-sa e o femeie prietenoasă care nu stă o clipă locului. Toată lumea îi zice Ivanovna. Se întreţine ducând lapte la creşe şi la spital, şi pe deasupra tivind pături. Are un mobilier modest. Nu o duce prea uşor. Dar Ivanovna nu se pierde cu firea. „Am să-mi cresc fata şi atunci o să mă pun şi eu pe trai”.

Ivanovna ne îndopa întrună cu lapte fierbinte, brânzoaice făcute din brânză de vacă şi piroşti cu morcovi.

Ne miram numai că părea cam neliniștită, își arunca adesea privirile în toate părțile și ieșea mereu din casă.

Ce încăpățânată mai ești, o judeca Ivanovna pe Zoia, în timp ce ne ospăta. Uite prietenii și tovarășii tăi — ei nu te-au lăsat să părăsești școala.

Deodată auzirăm o bătaie sfioasă în geam. Ivanovna intră în bucătărie și apoi, crăpând ușa, o chemă pe Zoia. Ascultarăm vreo cinci minute o șușoteală care venea de undeva de aproape.

Zâmbind enigmatic, Troșa zise :

— Desigur, vreun complot împotriva excursiei geologice.

Vor să ne țină pe loc cu ajutorul prioștilor și al brânzoaicelor.

În timpul acesta, Zoia intră ca o furtună și începu să se învârtă prin odaie. Codițele i se sbăteau pe umeri, îi sfichiuiău obrazii...

— „Ah, ce bine-i de trăit pe pământul sovietic !” începu ea să cânte.

— Ce-i cu tine Zoinca ? o întrebă Troșa. Ai și descoperit ceva fără noi ? Aur ? Antimoniu ? Cositor ?

— Asta-i secret, băieți. Nici să nu întrebați... că tot n'o să vă spun.

Și nici nu le spuse nimic.

Din carnetul lui Hromov .

Ierbarul meu se completează repede cu ajutorul lui Senia Mișarin și al Zoiei Vihriova. Cuzma Savelievici ne dă lămuriri interesante asupra fiecărei mostre. Ei nu-i numai un geolog, ci și un botanist și un zoolog. Multe plante din Transbaicalia au un istoric interesant și un viitor strălucit. Astăzi, în timpul popasului, geologul ne-a spus următoarele :

— Unii vorbesc despre sărăcia ținutului nostru. Să nu-i credeți! Cu toții știți că în Transbaicalia e belșug de poame: coacăze, fragi, apoi caprifoi (care se numește aici zimolojca), măcieși, mălini... Doar le culegeți voi înșivă în fiecare vară. Și se află într-o cantitate imensă. În 1916 negustorul Hozeev a pregătit la Cicoe 40.000 puduri de făină de mălin. Dar ciuperci? În Transbaicalia dai la tot pasul de ciuperci: nicoreți, rășcovi, bureți-galbeni, iuțari, hulu-bițe... Oamenii le usucă, le sarează și fac marinată din ele.

Aici se găsește tot ce îți trebuie de mâncare.

Ai nevoie de ceapă? O înlocuiește aici manghirul, care se mănâncă și crud, și murat ca varza. Se și usucă.

Ai nevoie de zahăr? În Arguna se găsește o rădăcină dulce-osolodca. Rădăcina aceasta se usucă, se taie și pui băcățelele în pahar, ca zahărul.

Ai nevoie de ceai? Poți folosi frunzele de agrișe, de afine, de măcieș și de iarba-surzilor. Se află și o plantă numită răchițică. Și ce chisel¹ se face din cepe de crin de pădure! Dar cașă făcută din crupe de iniță cu lapte?

Toate acestea sunt plante comestibile. Există și plante medicinale: brăncuță, ochiul boului, sunătoare sau „iarbă de inimă“, ghetum, sau „iarba lui Cuzmici“, lăcrămioare, valeriană, floarea-cucului... Din coajă de anin se scoate o boia neagră cu care se vopsește stofa și pielea. Din rădăcină de măcriș se extrage o culoare galbenă...

Dar pădurea de cedru! Un minunat izvor nesecat de bogăție! În Transbaicalia o întindere de 555.000

¹ Chisel — un fel de peltea făcută din zeamă de fructe și făină de cartofi (N. T.)

hectare este acoperită de cedri. Pe fiecare hectar se găsesc în mijlociu două sute de arbori roditori. Poți culege dintr'un singur copac nouă-zece kilograme de cucuruzi, iar din șaisprezece kilograme de cucuruzi ies trei până la șapte kilograme de alune. Inmulțește aceste cifre și vei căpăta nu mai puțin de o sută șazece — o sută șaptezeci milioane de kilograme de alune. Să zicem că jumătate din recoltă este nimicită de ciori, samuri, cocoși sălbatici și de veverițe. Oricum, îți pică în mână de-a-gata optzeci milioane de kilograme — optzeci de mii de tone. Iar din fiecare tonă de alune putem scoate patru sute kilograme de untdelemn ! Fără să mai punem la socoteală turtele !

Frumoase cifre ! se minună Boris Zîrianov. Cuzma Savelievici, vă rog încetați, altfel veți face din mine, artilerist de front, un botanist obișnuit.

— Bietul Senia Mișarin ! oftă prefăcut Zubariov. Lumea civilizată l-a pierdut pe Senia pentru totdeauna ! Are să pună manghir la murat pentru toată Siberia și are să scoată untdelemn dela teasc de pe 500.000 de hectare. Numai că-i cu capul aiurea : să nu încurce cumva manghirul cu alunele.

Senia Mișarin își miji ochii visători și își îmbrățișă prietenește tovarășul :

— N'avea grijă, Troșa, n'am să le încurc ! Dar unde-i Mitia ? Mitia, hai la învățătură ! Ce om mai ești și tu ! De fiecare dată trebuie să te trag cu boii... De fapt, mare leneș e și Mitia ăsta.

Din caietul lui Zahar.

Iată cum s'au petrecut lucrurile. La popas, Senia a început să se ciorovăiască cu Linda. Ea se hotărîse să-l necăjească pe Senia și i-a spus că, după dânsa,

toate plantele sunt la fel. Senia s'a simțit jignit și ne-a făcut o întreagă lecție :

— Plantele au viclenia lor : iată măcieșul — el atrage insectele cu mirosul lui, rosmarinul — prin culorile sale frumoase, iar coacăza neagră — cu suculei dulci. Și tu spui că toate sunt deopotrivă ! Să-ți dau numai să miroși păducel — ai ține minte cât ai trăi !

— De ce ? îl întrebă Linda.

— Fiindcă miroase a hoit și atrage muștele.

— Dar eu nu-s muscă, zise supărată Linda și se ridică în picioare. Incetează să mai spui grosolănii, Senia ! Altfel te pălmuesc.

— Eu nu spun grosolănii, zise Senia fâstâcindu-se, și nici n'am vrut să te jignesc. Aruncă-ți ochii la creasta muntelui : pe coasta de miază-noapte și pe cea de miază-zi se află o vegetație cu totul deosebită.

— Ba tu ești vegetație ! făcu Linda, furioasă. Ea se îndepărtă și apoi se întoarse :

— Dar ce-i cu foaia albă de pe spatele tău ?

Senia ședea cu spatele rezemat de trunchiul gros al unui pin. El se sculă. O foaie de hârtie care fusese prinsă, pe semne, de o creangă, căzu la pământ.

Senia ridică foaia. Il înconjură. El citi cu voce tare :

— „La zece kilometri Nord-Vest de Tunghir este mult merișor“.

— Senia, de ce ai scris asta ?

— Din distracție, de bună-seamă, observă Trofim. S'a temut să nu uite.

— Dar n'am scris-o eu ! izbucni Senia. De unde ați scornit-o ! De unde să știu eu că se găsesc poame la zece kilometri de aici !

— Atunci înseamnă că Troşa a scris. Nu putea să scrie altcineva.

— Dar de ce era să scriu ?

— Ca să ne sileşti să facem o plimbare !

— Nu, măi băieţi, n'am scris eu, zise serios Trofim. De atfel parcă-i un scris cunoscut.

Cuzma Savelievici ne cuprinse pe toţi într'o privire :

— In cabană cineva ne-a pregătit ceai. Cineva l-a anunţat pe Liu Ia-mi despre sosirea noastră, şi acesta ne-a aşteptat cu masa. La popasuri, cineva pregăteşte din timp vreascuri pentru noi. Cineva ne dă de veste unde sunt poame. Cine-i acest „cineva“ ? Poate-l ştiţi voi ? Spuneţi !

Dar noi nu-l ştiam.

— Ciudat ! zise Andrei Arcadievici.

El îl luă la braţ pe Cuzma Savelievici şi îl trase mai la o parte.

Din carnetul de notiţe al lui Malîş.

Am înnoptat pe malul stâng al Tunghirului. Iată ce s'a întâmplat aici cu Mitia Vladimirschi : fie că podeţul nu l-a ţinut, fie că o bârnă era putredă, dar Mitia s'a răsturnat în apă... iar şuvoiul l-a luat la vale. L-a dus vreo cincizeci de metri. Insfârşit, Mitia s'a agăţat de un copac prăvălit. Stă el în apă... i se zăreşte numai părul, iar Servis aleargă pe mal şi latră de mama focului.

Cheşa îi aruncă lui Mitia o frânghie. Noi, împreună cu Trofim, îl traserăm la mal pe bietul băiat. Mitia al nostru stă pe mal, tremură, îi clănţănesc dinţii... Iar Trofim îşi arată bine înţeles compătimirea :

„Știți cum a fost ? Dau o fugă, mă uit — strălucește parcă ceva. Hm, îmi zic, am descoperit o pepită¹ în copacul doborât. Când colo, în loc de aur. — Mitia !” Lui Vladimirschi îi trecu pe loc frigul. Mai-mai să-și ia la bătaie salvatorul. Mitia dădu apoi fuga în răchitiș, să se usuce.

Tolia și Anton au prins un nisetru, în greutate de jumătate de pud, și câteva lostrițe. Făcură o ciorbă de pește. Se așezară lângă foc. Senia Mișarin spune deodată, oftând :

— Ce-i aceea CEG ? Consiliul Excursiei Geologice. Eu aș vrea ca aceste trei litere să sune ca deviza excursiei noastre.

— Poftim ! CEG — Cupru, Eșen, Grafit, compune repede Trofim.

— Nu ! Glasul lui Tolia vibrează inspirat. Nu ! Asta înseamnă : Curaj, Eroism, Grandoare !

— Ba după mine : Cutezanță, Emulație, Gigantic, rostește Cheșa scurt și sacadat.

— Cincinalul Este Grandios ! strigă Boris, entuziasmat de născocirea lui.

— Cetățeni Eroi Generoși, propun eu după câteva clipe de gândire.

— Hai să punem toate acestea la un loc și să alcătuim deviza noastră, zice foarte serios Cuzma Savelevici. Țineți-vă bine, băieți ! Indată începe lanțul muntos Olecma.

Din caietul Zoiei

Totul se dădu pe față datorită poamelor. Vai, ce proastă și nechibzuită am fost. Se găseau atâtea poame — că n'aveai unde să calci cu piciorul. Erau

¹ Pepită — metal în stare natură (N. R.)

merișoare mari, coapte bine de tot. Culesul îi furase așa de tare pe toți, că nu ne mai dam seama cât timp trecuse.

Ne-am supărat pe Anton. L-am însărcinat să ducă până la tabără o lădiță de poame; iar el s'a învrednicit s'o golească pe trei sferturi până la popas.

— Nu mi-a fost încă dat să văd asemenea mîncău, zise mînioasă Polia. Numai Anton e în stare de așa ceva!

— Și încă l-am pus intendentul excursiei! remarcă Troșa. Cum poți să-i încredințezi unui astfel de tovarăș bunuri materiale!

Anton își dădu ochii peste cap și plescăi din buzele învinețite de poame. Asta mă scoase din sărite:

— Mai bine n'ar fi spus Vaniușa unde se găsesc poame, unor oameni ca tine!

Atunci Anton își făcu ochii mari. Puse lădița jos și se așeză pe ea. Eu îmi mușcai buzele; dar era prea târziu.

— Vaniușa? Caré Vaniușa?

— Al nostru, Vania Gladchih. Cel care a scris biletul.

Acum nu mai putui scăpa de întrebări. A trebuit să povestesc tot ce știam. Maliș se simți jignit, fiindcă nu-i spusese nimic despre întâlnirea cu Vania la Urium. Vai, dacă ar fi știut el cum voiam să-l târăsc atunci pe Vania în casă și să se lămurească lucrurile!... Îi pusei pe băieți să-și dea cuvântul că nu vor sufla vreo vorbă nici lui Cuzma Savelievici, nici lui Andrei Arcadievic.

Începurăm ascensiunea pe lanțul muntos Olecma.

La un popas, Cuzma Savelievici ne povesti . cum se făcea odinioară explorarea nisipurilor aurifere din taigă.

— Grupurile de exploratori nu erau mari : cinci-zece oameni. Organizatorul prospecțiunilor puneă în fruntea grupului un om de încredere — un șef minier. El căpăta „atâta la pud“ — adică o cotă parte din exploatarea nisipurilor aurifere descoperite. Prospecțiunile aveau loc mai cu seamă iarna — ceea ce nu era tocmai potrivit, căci aflorimentul¹ rocilor se găsea acoperit de zăpezi, iar ziua era scurtă. În schimb nu existau pături de apă „superioară“ care să îngreueze sondajul. Se angajau călăuze : evenci care veneau cu renii lor. Evencii sunt meșteri în alcătuirea samarelor, pe care le așează pe reni. Și așa, grupul de exploratori pornește pe o potecă îngustă de-a-lungul unui pârâu care șerpuește printre copacii doborâți de furtună, printre lespezi de piatră, șlefuite de ghețuri, smulse din pereții de stâncă ai văii. Merg până ajung la poalele unui luminiș stâncos : aici ei rămân peste noapte. Călăuza — evencul — duce grupul în desișul unui brădet, unde se află multe vreascuri. Peste un sfert de ceas samarele sunt puse unul lângă altul, se rânește zăpada, copacii uscați cad sub topor și se aprinde un foc din câțiva butuci. Într-o parte a focului se așterne un strat gros de lăstari tineri și subțiri de zadă : asta-i „salteaua“ taigăi. Un tufiș de mestecăn troznește, explodând ca praful de pușcă. Ceaune și ceainice se pun în cujbe — întocmai ca și la noi... numai că ceaiul nu se pregătește din apă, ci dintr'un bloc de ghiață curată de care ai făcut rost din timp.

¹ Porțiunea de suprafață a unui strat (N.T.)

Toți se așează cinchiți la foc, în partea de unde nu bate vântul, și își curăță încălțăminte înghețată. Apa clocotește în ceaune, în care se pun sfărâmături din calupașe de ceai. Iar dimineața pornesc cu toții iarăși pe poteca samarelor.

Cuzma Savelievici povestește despre niște viscole care au făcut să se rătăcească atâtea grupuri și despre pieirea multora din ele.

— ...Odinioară, până la revoluție, când se găsea aur, răsăreau ca din pământ negustorii de spirt. Se nășteau rivalități între grupurile de exploratori și lupte cu exploatarea prădalnici, care nu făceau singuri prospecțiuni, dar urmăreau grupurile și căutau să smulgă din mâna băiașilor rodul muncii lor. Incepeau bețiile. Tăbărau unii împotriva altora. Era un duel de viclenii. Toate acestea durau până când terenul aurifer era înconjurat cu stâlpi și intrau în funcțiune rânduielile „prescrise de legi“... Așa se făceau explorările în vechime, până la revoluție.

— Aha, acum am să știu ! glumi Trofim Zubariov. Să nu mă tragă cumva pe sfoară Vania Gladchih ! Eu am să fac descoperirea, iar el are să înainteze declarația !

— Păi, tocmai asta-i, ripostă Cuzma Savelievici. Nu-i cine știe ce deosebire : indiferent care dintre voi va descoperi ceva, Patria, oricum, va câștiga. Dar de ce tocmai Vania Gladchih ? întrebă deodată geologul. Doar el nu-i cu noi.

Zubariov, care de obicei nu-și pierde firea, se fâștăci : ●

— M'a luat gura pe dinainte....

Brinov îmi aruncă o privire și, bănuitor, clătină din cap. Și mie nu știu de ce mi se păru că asta nu era numai o vorbă scăpată.

Astăzi avui o convorbire aspră cu Mitia Vladimirschi.

Dacă nu se îndreaptă — avem să-l trimitem acasă.

Din carnetul de notițe al lui Maliș

Eri noapte ne apropiarăm de malul drept al Olecmei. Intr'o cabană mică, șeful expediției adună pe toți excursioniștii.

Anton turnă ceai în cești. Toți se așezară la masa cea mare din mijlocul odăii.

— Dar ceașca asta pentru cine-i ? Anton, ai greșit socoteala ! făcu Andrei ArcadieVICI.

Ceașca de prisos rămase pe masă.

— Numai decît ! răspunse Anton.

— Ce-i „numai decît“ ?

— Chiamă-l, îi șopti Zoiei, Anton.

— De-acum încolo, după ce vom trece Olecma, vom lăsa la o parte drumul cel mare, destul de cercetat, și ne vom infunda în taigă, urmă Cuzma Savelievici. Eu am să conduc un grup, tăind Prăpastia Albastră, iar alt grup va trece pe la izvorul Ivan-Talii... Numai uite ce, Andrei ArcadieVICI, nu știu ce-i de făcut. Cu toate că ești geograf, dar nu-i mare lucru să te rătăcești.

Brînov rămase pe gânduri.

— Pe poteca aceea, peste izvor, sunt semnele mele pe copaci, lămuri Cheșă. Am umblat cu tata la vânat după căprioare.

— Ia'n te uită până unde ai ajuns ! izbucni bucuros Cuzma Savelievici. Bun, atuncea tu ai să-i dai ajutor lui Andrei ArcadieVICI să călăuzească grupul al doilea. Grupul care va ajunge cel dintâi la Ienda, îl va aștepta pe celălalt. Ne vom întâlni peste șapte — opt zile... Măine dimineață vom împărți echipamentul și vom schimba samarele pe cai... Dar de ce sunteți astăzi așa de neliniștiți ? Ce-i cu voi ? De ce nu beți ceaiul ?

Zoia sări deodată dela masă... Era cât pe ce să răstoarne o ceașcă. Dădu fuga în tindă și se întoarse, târând de mână pe Vania Gladchih care nu se lăsa. Puteai număra toți pistruii de pe fața lui Vaniușă, albă ca varul.

Gladchih smulse din sân o carte și o întinse profesorului nostru :

— Poftim, controlați !

Andrei Arcadieșici luă mașinal cartea și o așeză pe masă.

— Ce să controlez ?

— Problemele, regulile... Totul — după program...

— Vasăzică tu ai fost acela care ne-ai urmărit două săptămâni ? îl întrebă Cuzma Savelieșici.

— Eu, recunosc Vaniușă.

— Șezi jos, bea ceai, îi zise cu blândețe Andrei Arcadieșici. Anton ți-a și turnat o ceașcă... Nu-i așa că el merită ceașca asta ? ne întrebă profesorul.

— Fără îndoială, Vaniușă, dar șezi odată aici ! Incepuserăm să-l tragem pe Vania în toate părțile — și mai cu seamă Zoia.

Deodată, Andrei Arcadieșici rosti cu asprime :

— Vladimirschi, uite care-i deosebirea dintre Vania și tine : el și-a câștigat dreptul de a lua parte la excursie, pe când tu, dacă Senia și Linda nu s'ar ține de capul tău, ai fi încântat să tragi chiulul.

— Mitia, nu te mai prefăce ! îi zise încet Trofim.

— Pe derbedeul ăsta trebuie să-l trimitem acasă, bodogăni Boris.

— De ce nu ? Asta-i o propunere chibzuită, rosti serios profesorul nostru. Ce părere ai, Cuzma Savelieșici ?

— Tu îl înșeli și pe tatăl tău, mormăi mânios geologul.

Toți tăceau. Mitia se schimbă la față. Vedea în juru-i chipurile posomorite, pline de hotărîre, ale tovarășilor săi.

— Sau vreți să punem la vot ? întrebă Andrei Arcadieșici.

Serioja Burdinschi nu se putu stăpâni și îi dădu un ghiont lui Mitia.

— Băieți... mă simt tare rușinat... foarte tare... Și față de voi, și de Vaniușa, și față de tata... Iertați-mă...

— L-a răzbit, totuși, zise mulțumit Cheșa.

Dar lui Mitia îi fu dat să treacă încă prin câteva clipe grele: în timp ce amândouă grupurile se băteau pentru Vania, nimeni nu-și arăta dorința să-l ia pe dânsul, pe Mitia. În sfârșit, Brînov hotărî: „Gladchih merge la Ivan-Talîi, iar Vladimirschi — la „Prăpastia Albastră“.

Astăzi — pregătiri de drum, strângerea lucrurilor...

Măine vom trece Olecma și — înainte, spre Ia-blonca !

Din carnetul lui Hromov

Trebuia să ne așteptăm la asta ! De atâtea zile cerul strălucea într'o zăpușală sinilie. O ploaie cu găleata ne prinse în drum spre Olecma.

Recunosc, nu mă așteptam la atâta dibăcie din partea copiilor. Adevărați oameni ai taigăi ! Jupuiră coaja de pe copaci, construirea barăci, cărară acolo tot echipamentul nostru. În chipul acesta, cum se spune, „am ieșit uscați din apă“.

Cuzma Savelievici îmi spune :

— Imi aduc aminte, am fost odată în taigă cu niște studenți care făceau practică, oameni cu totul neîncercați. Ne-a apucat și atunci o ploaie ca asta. Știu că m'am chinuit ! Au întins cortul prea târziu. Eram uzi learcă — de-ți venea rău să ne și privești. Imbrăcămintea se umflase pe noi. Pâinea ni se prefăcuse într'un fel de cașă, care mirosea a înăcrit. Dar cu băieți dintr'aceștia nu te prăpădești. Uite că până

și Mitia s'a dat pe brazdă. Iar dacă Albertina Mihailovna l-ar vedea pe Serioja, oare ce figură ar face?

Dar cum o să trecem Olecma? După ploaia asta torențială, râul s'a revărsat aproape cât e valea de largă.

Din caietul lui Zahar

Trecurăm Olecma pe o plută cam veche. Vania Gladchih o găsisse pe mal. Fiind dela Nord, el trecuse Olecma de mai multe ori. Pluta rămăsese dela excursia pe care cei din Nord o făcuseră anul trecut la Novie Cliuci.

Apa se învârte, clocotește și ne leagănă pe valurile ei mari, mânioase... Dar Vaniușa e meșter la condus pluta. În două rânduri, Vaniușa trece tot grupul peste șuvoi.

Tolia Ciornoborodov compune „Marșul excursiei”. Primele versuri le și cântăm :

*Prin arșiță și ploi,
Zăpezi și noroi,
Prin clocotul apelor crunte,
Ni-i drumul greu și lung ;
Dar, tânăr geolog,
Pășesc cu fală înainte.*

Din carnetul lui Hromov

Am ajuns la poalele lanțului Iablonovîi. Ne luarăm rămas bun dela grupa lui Brînov. Cu toții ne simțiam oarecum întristați : nu ne venea să ne despărțim. Zoia începu chiar să plângă. Dar Brînov conduse această „operație” cu o deosebită răceală.

— Să ai grijă de băieți, îi zisei.

— Bine-bine, dar să nu uitați rocele îmi răspunse el.

16

JURNALELE

(Urmare)

Din caietul lui Zahar

Grozavă potecă ! Nu-i chip să meargă doi oameni alături. Suntem nevoiți să pășim unul în urma celuilalt. Pinii și molizii ne ating fața cu crengile. Rădăcinile se împletesc ca niște noduri umflate. Te împiedici la fiecare pas. În poienele rare, se găsesc ici-colo mesteceni ca niște pete albe. Se văd tufișuri de rosmarin. Urcușul pe înălțimile Iablonovii pare fără sfârșit.

Mergem tot înainte spre culme. Din loc în loc poteca se bifurcă. Noi însă ne-am deprins să ținem drumul cel drept după „semnele lui Cheșa“. A treia zi ieșim într'un drum mare de pădure, croit parcă de mâna unui uriaș. Pini și molizi zac pe jos, smulși cu rădăcină cu tot din pământ, prăvăliți în aceeași parte.

Pe aici a trecut furtuna.

Iar noi mergem înainte, cântând alte versuri din „Marșul excursiei“ :

*Râzând de furtuni,
Pornim prin păduri,
Căutând metale rare.
Din poalele muntelui,
Pe drum de cerb mă sui
Spre înzăpezita trecătoare.*

Andrei Arcadieviici era nemulțumit: nu descoperisem încă nimic, cu toate că lucrasem de zor cu cio-canul, dalta și cu lopata. Alexandra Grigorievna dimpotrivă era foarte bine dispusă, ierbarele ei se umpleau

mereu cu noi plante. Se vede la dânsa o mare înclinare pentru botanică. Ea ne pune să culegem frunze, tulpini, flori și rădăcini.

Nu găsim însă minereuri.

— Ce-or fi făcut tovarășii noștri? Poate că ei au avut mai mult noroc.

Cu cât ne apropiem de culme, cu atât se schimbă mai lămurit înfățișarea lanțului muntos. Firea e mai aspră. Pinii, plopii, mestecenii și cedrii înalți fac loc unor tufișuri de cedru care se întind pe pământ. Alunele lor sunt mici, uleioase, gustoase... Este multă coacăză aromată, cu boabe mari.

Se găsește și smeură...

Se întunecase de-a-binelea, când ne oprirăm pentru popas.

Andrei Arcadieviici adormi. Noi ne așezarăm în jurul focului și ne puserăm să coacem pe cărbuni cartofi mari (bunul Liu Ia-mi ne dăruise o jumătate de aci se stingea.

Zoia îi dădu lui Zubariov jumătate de cartof :

— Troșa, gustă... Dar de ce ești așa de plouat?

Intr'adevăr, Trofim n'avea niciun chef. Scormonea cărbunii cu o nuia. Capătul nuielii aci se aprindea, aci se stingea.

— N'am văzut-o pe mama de un an încheiat, zise deodată Troșa. Peste câteva zile vom ajunge la Ienda, și am s'o văd... Ea are să se prefacă din nou : că-i sănătoasă, că o duce bine... Picioarele însă i se umflă. Îți închipui ce greu îi vine să-mi trimită cele o sută de ruble ! Numai pe mine mă are... Mă trezesc uneori noaptea în internat, și mă gândesc, mă gândesc : oare cine îi sparge lemne ? Cine se repede pentru ea la prăvălie ? Dar dacă-i bolnavă în pat și nu-i în stare să

se scoale ? iar eu trebuie să mai stau la învățătură doi ani...

Zoia își puse mâna pe mâna lui și, câteva clipe, scormoniră împreună, cu nuiua, cărbunii din foc...

— Cât de puțin ne cunoaștem unul pe altul, îmi zise Cheșa. Uite ce-i cu Troșa...

Începurăm să vorbim despre școală și despre toamna viitoare.

— Vom găsi un zăcământ bogat. Are să ni se ducă faima în toată țara ! începu să viseze Tolia.

El stătea întins pe iarbă, cu mâinile sub cap.

— Nu te gândești decât la faimă, poetule ! îl înțepă cu vorba Vaniușa. Dar dacă n'o să găsim ?

— Platon Sergheevici a garantat că vom găsi ! zisei eu.

Linda începu să râdă :

— Cum poate să garanteze Platon Sergheevici, dacă nici n'a fost pe aici !

Cheșa se uită la mine. Cum știe el să-mi citească dintr'odată gândurile !

— Ba se poate și se prea poate. El ne-a spus că vom descoperi o avuție care nici nu se oxidează, nici nu se descompune — un minereu numit „Mereu împreună“.

Trofim aruncă nuiua în foc și se întoarse repede spre noi :

— Bine ai spus, Cheșa. Și eu tot așa spun. Excursia asta este numai începutul prieteniei noastre.

Tolia se ridică deodată :

— Ce-ați zice, băieți, dacă am scoate o revistă școlară ?

— Ar trebui să facem reparații la școală. E timpul s'o zugrăvim, zise Linda.

— Să organizăm o serată plăcută, adăugă Zoia.

— Dar să începem, băieți, cu defrișarea țelinei din dosul pădurii de cedru, încheie Cheșa, ca și cum s'ar fi luat chiar o hotărîre. Să construim un stadion.

El expuse planul demult chibzuit de noi: „planul lucrărilor de reconstrucție” dela Novie Cliuci...

Andrei Arcadieevici ne-a spus odată că Lenin ne învață să visăm — dar să visăm în așa fel, ca visul să ne cheme la mari realizări... să-i facem pe oameni harnici, stăruitori, tenaci. Noi vom visa numai așa...

La stînga potecii văzurăm o zadă groasă care zăcea la pămînt. Patru trunchiuri mai subțiri, arse, se aflau pe ea, așezate cruciș.

Cheșa o coti din cărare.

— Ce-i cu tine Cheșa? îl întrebă Alexandra Grigorievna. Cauți ceva?

— Am umblat pe aici cu tata, în iarna trecută, la vânătoare de veverițe, răspunse Cheșa. Ne îndepărtasem mult de colibă și nu ne venea să ne întoarcem...

Trofim se așează călare pe zada prăvălită:

— Să ascultăm, cetățeni, o întâmplare din viața de luptă a Amiralului!

— Nu-i nimic deosebit, răspunse Cheșa. Era o noapte întunecoasă, ger tăricel — vreo cincizeci de grade. „Hai să poposim aici”, zice tata. Il întreb: „Cum se poate așa fără colibă, sub cerul liber?” Atunci, tata mă învață cum să procedez. Rânirăm zăpada, doborîrăm copacul acesta verde și așezarăm pe trunchiul lui, ca o piramidă, patru bușteni mai mici, uscați, astfel ca vîrfurile lor să iasă în afară, iar sub ei așătarăm focul. Capetele buștenilor se aprinseră și arseră. Venea dela ei o căldură așa de mare, că ne și descălțarăm... Am făcut un popas minunat...

— Asta-i totul? îl întrebă Linda.

— Asta-i. Ce vrei mai mult? Iar dimineața ne-am sculat și am pornit mai departe.

— Aceasta (și Trofim ridică un deget) — aceasta, luați act, e o pagină de uscat din viața Amiralului, cu mult înainte de campaniile lui maritime...

— Dar unde-i... aici partea romantică? îl întreabă Linda.

— Partea romantică? Stă în meșteșugul de a nu îngheța în taigă, răspunse Cheșa zâmbind.

— Și în aceea — de a te descurca într-o situație grea, adăugă de astă dată serios Trofim.

Am terminat urcușul. De jur împrejur, la picioarele noastre, se întinde taiga, legănată de vânt, ca o mare fără sfârșit și fără margini. Uriase dărâmături de piatră stau de strajă în preajma piscului Iablonca. Pe creastă, o mulțime de copaci uscați până la rădăcină...

Incepem coborișul. Pe coasta de miază-noapte, intrăm în împărăția zădeii din Dauria, a lăstărișului sălbatic de rosmarin, a aninului, a cununiței și a salciei.

Cântăm în continuare „Marșul excursiei”:

Ciocanul : boc, boc,

Lovește în bloc :

Noi scoici cătăm în stânci, trușas !

Unde n'ajung nici zorii,

Dar umblă vânătorii,

Acclo-i bravul cercetaș.

Facem un popas la izvorul Ivan-Talii, bogat în protoxid de sodiu.

Izvorul se pierde în desișul răchitișului. Luăm în pumni apa acrișoară, cu beșicuțe.

— Chislovodsc ! Foaie de drum gratuită ! glumește Trofim.

Iar Linda șade pe iarbă și geme. S'a lovit la picior, când mai avea doi kilometri până la izvor. Cheșa și Vaniușa au dus-o în brațe până la Ivan-Talii. Am hotărît să poposim aici. L-am desenat pe Vania Gladchih „tocind“ la algebră : într'o mână ține cana cu „narzan“, iar în cealaltă — cartea...

Din blocul de notițe al lui Cheșa

Eri seară am ajuns la Ienda.

Am fost găzduiți la școala din Ienda. Cum luarăm gustarea de dimineață, Zoia zise :

— Haidem acasă la Troșa.

— Poate nu e bine să mergem. Zahar se uită întrebător la mine.

— Aha ! Dar el n'a fost musafirul meu la Urium ? Vreau s'o cunosc și eu pe mama lui.

Bravo Zoia ! Mi se pare că noi doi suntem gând la gând : poate mama lui Troșa are nevoie să-i dau o mână de ajutor !

— Andrei Arcadieviči, Alexandra Grigorievna, nu mergeți cu noi ? întrebă Zoia.

— Ba mergem, răspunse zâmbind Andrei Arcadieviči.

Pornirăm. Ajunserăm la o căsuță cam veche, cu două ferestre, cu o mică grădină de zarzavat. Găsirăm acasă pe Daria Feodorovna și pe Troșa. Amândoi eram îngrijați.

— Grădina e pe coastă, zise Zahar mijindu-și ochii. Ploile au spălat straturile...

Văzându-ne, Troșa se fâstâci. Daria Feodorovna începu să umble forfota :

— Poftiți, poftiți, oaspeți dragi...

Avea fața istovită, zbârcituri adânci îi brăzdau frun-

tea și obrajii ; glasul, în schimb, suna tineresc, prietenos...

— Luați loc. Numaidecât am să mulg capra și am să vă ospățez cu lapte...

De-abia o convinserăm să renunțe. Toate mamele au, pe semne, obiceiul ăsta : să te ospățeze cu lapte. Dacă Zahar sau Tolia ar veni la mine, mama le-ar aduce numaidecât un ulcior : „e rece, dela ghiață“, sau : „e cu spumă, chiar acum am muls vaca“. Și nu-i chip de refuzat.

Andrei ArcadieVICI începu s'o întrebe îndată de sănătate.

— Aș fi eu sănătoasă, dacă n'ar fi reumatismul... Mă dor oasele, mă umflu... Sunt trudită...

— Dar de ce nu te cauți ?

— Ba mă caut. Opăresc țărâțe și asta mă ușurează... Dar vezi că așa-i slujba mea : tot timpul cu apă am de-a-face.

— Dumneată unde lucrezi ?

— La exploatările aurifere de aici. Sunt îngrijitoare.

— Mamă, zise necăjit Troșa, lasă asta...

— Troșa, îl întrerupse deodată Zoia, arată-mi casa voastră.

Trofim se ridică în silă. Amândoi ieșiră.

— Se rușinează, rosti cu amărăciune Daria Feodorovna. Alții au părinți — ingineri, doctori, băiași, mineri... pe când el are o mamă — îngrijitoare. Dar eu ce pot să fac cu învățătura și cu sănătatea mea ? E mândru și are o fire independentă. Tatăl lui s'a prăpădit dintr'o răceală. Pe vremea aceea Troșa avea zece ani ; de-atunci a început să mă ajute pe lângă casă... A făcut aici șapte clase ; voia să intre la lucru : „Nu mă despart pentru nimic în lume de dum-

neata ! Cine are să-ți care apă, cine are să-ți aducă lemne ?" Cu greu l-am trimis la școala de pe lângă mină, în clasa a opta.

Zoia și Troșa se întoarseră. O expresie de desnădăduită hotărîre se citea pe fața arsă de soare a Zoiei. Mă apucă de mână și mă duse într'un colț al odăii :

— Tu ești tovarăș cu Troșa ?

— Da.

— Trebuie să-i dregem acoperișul.

— Da.

— Trebuie să-i reparăm grajdul.

— Da.

— Trebuie să-i aducem lemne.

— Da.

— Vai, Cheșa, nu m'am îndoit niciodată de tine !

Din carnetul lui Hromov

Dimineața, am adunat grupul meu.

— Copii, le zic, când am ajuns la Ienda, eram foarte rău dispus. Sosisem doar cu mâinile goale. Acum însă sunt într'o dispoziție minunată. Mi se pare chiar că am descoperit minereul acela, despre care ne vorbea Platon Sergheevici la plecare. Ne înțelegem acum unul cu altul fără a mai fi nevoie de cuvinte. Asta se întâmplă numai atunci când există la mijloc o adevărată prietenie.

Când mă uit, ochii școlarilor ardeau de însuflețire. Iar Zoia de-abia se stăpânea să nu-și dea drumul vorbelor.

— Ei, Zoia, ce-ați mai hotărît ? Cum credeți că o să ajutați pe mama tovarășului vostru ?

— Cheșa și Zahar au să dreagă grajdul și cerdacul. Vania, Linda și cu mine, ne vom duce după lem-

ne. Troşa şi Tolia vor repara acoperişul. Până se vor întoarce ai noştri, noi vom pune toate la cale.

Şura Ovecichina tăbări asupra Zoiei :

— Dar mie şi lui Andrei Arcadieviici nu ne-aţi găsit nimic de lucru ?

— Ai puţină răbdare, Alexandra Grigorievna, ziceu. Zoia n'a sfârşit încă ce avea de spus. Mai întâi, va trebui să cerem un cal dela exploatare ; în al doilea rând, mi se pare că mai este pe-acolo un gard de refăcut. Nu-i aşa ?

Zoia roşi :

— Aşa-i...

Trofim tăcea ; apoi se ridică. Işi strânse atât de tare degetele, încât trosniră :

— Tovarăşi...

Nu putu însă rosti niciun cuvânt mai mult.

Din caietul lui Zahar

Trei zile bură, iar de astă-noapte începu să toarne cu găleata. În Transbaicalia acum e anotimpul ploios. Bine că am apucat să isprăvim totul în gospodăria lui Troşa. Niciodată nu mi-am închipuit că poţi să ai sufletul atât de împăcat, când îţi ajuţi un tovarăş, nu cu vorba ci cu fapta. Muşchii ţi se frâng, te doare tot trupul, dar inima ţi-e plină de bucurie... Toate ar fi bune. Suntem îngrijoraţi numai de soarta grupului lui Cuzma Savelievici.

— Dacă ei nu vin până mâine, zise Cheşa, trebuie să plecăm în recunoaştere în întâmpinarea lor.

— Senia e aşa de slăbuţ, rosti Linda cu ochii înlăcrămaţi — are malarie. Ce ne facem dacă îi vine un acces ?

— Trofim Zubariov, membrul expediţiei de salvare,

este gata să plece la drum la orice oră din zi sau din noapte, declară Troşa.

— Să mai aşteptăm, băieţi, liniştiţi-vă ! zise Andrei Arcadieviici.

Dar şi el era îngrijorat.

Eri seară, Andrei Arcadieviici ne povesti despre viaţa decembriştilor în Transbaicalia, în temniţa din Cita şi în fortăreaţa din Petrovsc. Şi aşa, la sfârşitul anului 1826, când decembriştii (în număr de optzeci şi doi) sosiră la Cita, aceasta era un cătun mic. În timpul decembriştilor s'au ridicat aici căsuţe noi ; iar cele şase căsuţe, unde locuiau soţiile decembriştilor, alcătuiau o uliţă care se numea „Uliţa Doamnelor“. După ce ieşi din temniţă, decembristul Gorbaciovschi intră la fabrica din Petrovsc, unde şi muri. Decembristul Zavolşin rămase în Cita şi făcu mult pentru propăşirea ei.

Iar noi nu ştiam despre decembrişti decât ceea ce-i scris în manuale. La reîntoarcere, am să-mi fac rost neapărat de cărţi despre traiul decembriştilor în Siberia...

De dimineaţă, băieţii îl luară cu asalt pe Andrei Arcadieviici :

— Haidem îndărăt la Iablonca, în ajutorul tovarăşilor. Alexandra Grigorievna ne susţine.

Andrei Arcadieviici începu să râdă :

— Uite sperioşii ! Dacă vă spun eu că acolo unde este Brînov nu se poate întâmpla nimic ! N'o să faceţi decât să vă udaţi până la piele, şi să vă îmbolnăviţi.

— Bine, propuse Cheşa, atunci lăsaţi-ne numai pe noi amândoi : pe mine şi pe Zubariov.

— Vom vedea, consimţi în sfârşit Hromov. Să aşteptăm însă până diseară.

Copiii sunt plouați. Zoia umblă cu ochii roșii. Nimeni n'are chef de vorbă... Nu-ți vine nici măcar să treci însemnările în jurnal.

Către seară, Andrei Arcadieșici rânduie așa : el, Cheșă, Trofim și cu Vaniușă vor merge în căutarea tovarășilor noștri. Alexandra Grigorievna va rămâne cu noi...

Hromov și băieții urcară destul de repede panta lină dinspre Iablonovii. Innoptară într-o mică cabană, iar dimineața se lăsară pe povârnișul care ducea spre Prăpastia Albastră. Ploaia torențială se potoli. Merșeră toată ziua, umplând desigur taigăi cu chiote puternice. Dar nimeni nu le răspunse. Profesorul și băieții răgușiseră de atâta strigăt. Spre seară, nici nu băgară de seamă când coborîră în prăpastie.

Mergeau doi câte doi, cercetând valea. Se înțeleseră să se întâlnească la stratul înalt de piatră din partea din spre apus a Prăpastiei Albastre.

— Hăp ! strigau din când în când Hromov și Cheșă.

— Hăp ! Hăp ! răspundeau Vania și Trofim.

Ieșiră la un pârâu, îl trecură călcând pe pietre și porniră mai departe pe malul lui drept. În curând, Trofim și Vania ajunseră la locul, unde mormane de piatră — năruite în albia pârâului — îl fărâmițau în mici șuvoaie. Cele văzute îi făcură să-și cheme în grabă tovarășii.

— Uite, uite ! rosti Vaniușă ; bâlbâindu-se îngrozit. Acolo-i... cortul...

Cortul, sfâșiat și turtit de pietre, se întindea pe pământ. Ici-colo foaia cortului se umfla, silindu-se parcă să-și scuture de pe dânsa povara de piatră. Nu departe, Volcloc păștea liniștit.

acoperite de frunze stacojii. În râpile mlăştinoase şi pe coaste se căţarau, din bălării încâlcite, camarini, mesteceni, sălcii şi rosmarin cu frunză mărunţă.

O mulţime de izvoare tăiau poteca. Apa lor avea un iz ba de leşie, ba de acid carbonic. Era însă totdeauna rece şi bună la gust. Răcorea, reîmprospăta puterile excursioniştilor.

Merişoare şi coacăze negre, coapte, se aflau din belşug. Ierunci şi cocoşi sălbatici sbucneau din când în când din tufişuri. Uneori săreau năvalnic căprioare.

Poteca îngustă, plină de muşuroae de popândăi, îi ducea pe băieţi tot mai departe, până în locurile cele mai neumblate. Tinerii geologi nu vedeau nimic afară de desişul verde care se întindea fără capăt, fără margini, prin care fulgerau ici-colo iezere albastre şi pârlăiaşe lucii. Din loc în loc se zăreau petele paşiştilor de munte.

Câteva incidente mărunte nu reuşiră să strice buna dispoziţie a excursioniştilor.

Aproape de Prăpastia Albastră, Mitia Vladimirschi şi Senia Mişarin o luară înaintea grupului lor; mergeau aşa, vorbind, pe potecă. La o cotitură povârnită, la vreo sută de paşi înaintea lor, un urs cobora poteca cu paşi mărunţi. Mitia şi Senia hotărîră că n'au acelaşi drum cu ursul şi se grăbiră să se întoarcă din drum.

Altădată, Servis a fost eroul unei întâmplări. Isteţul câine intră într'un desiş de cedri. Deodată se auzi de acolo un schelălăit ciudat. Boris Zîrianov şi Anton Treşcenco, care alergară la chemarea lui Servis, dădură peste o privelişte caraghioasă: o cioară siberiană, neagră, stropită cu mici pete albe ca nişte fulgi de zăpadă, şedea pe o piatră sub un cedru, printre cucuruzii desghiocaţi. Ghiftuită cu alune, cioara su-

Cheșa și Hromov se și apucară să scormonească pe sub pânza cortului. Zubariov și Gladchih se repeziră spre dânsii.

Cheșa se împiedică de-o lădiță sfărâmată : ciupercile dinăuntru erau chiseliță .In altă parte, Troșa zări un nasture de metal, vârît în pământ.

— Ce-i cu tine, Vania ? întrebă deodată Hromov.

Vania Gladchih dădu la o parte marginea foi de cort și se așeză pe pământul ud. El închidea și deschidea gura, fără să poată rosti niciun cuvânt : îl arăta numai pe Serioja Burdinschi, care stătea întins sub foaia cortului, pe o manta de ploaie. Hromov se repezi la dânsul, dar n'apucă să pună mâna pe Burdinschi, când acesta sări în picioare, își șterse ochii și îi privi țintă pe tovarășii săi :

— Cum ați ajuns aici ?

— Unde-l Cuzma Savelievici ? Unde-s băieții ?

17.

PRĂPASTIA ALBAȘTRA

După ce se despărți de tovarăși, grupul lui Brînov se înfundă numaidecât în desișul taigăi. Poteca îngustă aci se pierdea în negura verde-albastră a zădăi, a rosmarinului daurian și a bălăriilor de baltă... aci luând-o drept în sus, îi scotea pe școlari în lumea covoarelor de verdeață, a mestecenilor pitici și a tufișurilor de smeură.

Uneori cărarea, care se îngusta din ce în ce mai mult, era întovărășită în călătoria ei de un pârâiaș al taigăi, care murmură pe pietre sub acoperișul sălbatic, împletit din sălcii, mălini și din caprifoi. Mai aproape de coastele din spre miază-noapte se puteau întâlni barba caprei, șoc și răsură. Crengile lor erau

ghița și îl privea pașnic pe Servis, înclinând capul ei cu plisc lung, când într-o parte, când în alta. Ii era lene să se miște din loc. Purtarea păsării bete îl uimi cu totul pe Servis: el semăna cu un paznic al ordinei publice, căruia nu-i vine la îndemână să pedepsească pe un bețiv, într-atât e acesta de neputincios și de blând.

Aceste întâmplări nu-i sustrăgeau pe tinerii geologi dela căutarea zăcămintelor. Brînov și băieții nu lăsară nicio clipă din mâini ciocanele geologice cu coadă lungă. Din când în când, șeful expediției era nevoit să-i strige pe școlarii prea îndrăzneți, care ba se repezeau spre stâncile ce străjuiau intrarea dela gura prăpastiei și se cățarau pe ele, sgârîindu-și până la sânge mâinile și picioarele... ba se apucau să cerceteze pietrele, peste care se scurgea murmurând câte un pârâiaș. Rucsacurile, buzunarele și chiar lădițele erau pline de mostre de roci. Excursioniștii păzeau cu zel colecțiile adunate cu atâta trudă.

Toate meraseră bine, până începu o ploaie torențială. Ea surprinse grupul lui Brînov chiar la gura Prăpastiei Albastre. Asta se întâmplă într-a șasea zi de drum. Poteca — toată numai noduri de rădăcini — cobora pe-un povârniș drept. Te puteai lăsa pe ea numai ținându-te de ramurile desişului de păducel și de coacăză neagră.

Ploaia torențială îi mână pe tinerii geologi în Prăpastia Albastră, întrucât cortul nu se putea întinde pe poteca îngustă. La stânga și la dreapta, desişurile taigăi se înălțau ca un zid de nepătruns.

Lunecând, căzând, răsturnându-se unul peste altul, pierzând lădițele și rucsacurile, ude learcă, băieții coborau dârz în urma lui Brînov, infundându-se tot

mai mult în valea strâmtă, năpădită sălbatic de tufărișuri.

După câteva ceasuri, pe un astfel de drum, Mitia Vladimirschi păli și se trase la față. Serioja Burdinski pășea cu dinții strânși, încruntându-și sprâncenele subțiri. Boris Zîrianov răsuflea sgomotos, rupând ramurile tufișurilor, ca un urs. Mergea după șeful expediției. Polia se ținea de dânsul. Brînov era îngrijorat mai cu seamă pentru Senia Mișarin, care era slăbuț și bolnăvicios. Senia nu se plângea : fața lui însă era numai zbârcituri. Frigurile începuseră să-l scuture încă înainte de a ajunge la Prăpastia Albastră, iar acum el de-abia își mai târa picioarele. Băieții îl ușurară de poveri. O bună parte din bagajul lui Senia îl luară Anton Treșcenco și Tinia Oichin.

Brînov conduse pe băieți spre versantul povârnit de piatră din spre apus, care se înălța deasupra prăpastiei. La poalele lui un pârâiaș mic, acum umflat de ploaia torențială, își rostogolea valurile. Drumeții îl trecură cu greu prin vad, străbătură desimea răchitișului și se treziră pe-un mic tăpșan între pârâiaș și peretele de stâncă cenușiu-închis. Stânca era încoronată la vârf cu o streășină de piatră. Toți excursioniștii se strânseră aici, apărați de ploaie, de ieșitura stâncii.

— Ei, poftim, zise Brînov, rotindu-și ochii : suntem aici chiar ca Robinson. Nu știu dacă cineva, înainte de noi, o fi pus vreodată piciorul pe aici... Cum va înceta ploaia, măi băieți, să începem prospecțiunile, să cercetăm toate colțișoarele... După socotelile mele, am ajuns la țintă !

Boris, Anton și Maliș se și apucară să bată țărui în pământ și să întindă cortul. Ploaia torențială nu

se potolea. Nori grei, umflați parcă de apă, spânzurau deasupra Prăpastiei Albastre. Se însera din ce în ce mai mult.

O latură a cortului se sprijinea aproape de stânca năpădită de verdeață. Boris Zîrianov întindea frânghia ; iar Polia Biriulina care stătea în genunchi, o răsucea pe țărushi. Fata simți deodată frânghia slăbind în mâna ei.

— Boria, ce-i cu tine ? Ești istovit de tot ! exclamă Polia... Niciun răspuns...

— Boria, lasă gluma ! Sunt udă learcă și obosită. Din nou tăcere.

Polia sări în picioare. Boris — nicăeri... Fusesse cu puțin înainte lângă dânsa și acum... ia-l de unde nu-i.

— Polia ! auzi ea deodată, și i se păru că cineva îi atinge mâna.

Polia dădu un țipăt : lângă dânsa nu era nimeni !

Se întoarse în toate părțile, dar nu putu înțelege nimic : în fața ei se afla cortul, iar îndărătul lui — stânca dreaptă de nepătruns...

— Polia, vino aici ! auzi ea o chemare nerăbdătoare. Recunosc vocea lui Boris.

Abia atunci Polia băgă de seamă în stâncă o crăpătură îngustă, astupată cu crengi de mălin și de păducel. Fata se aplecă și se strecură printre ramuri. Se împiedică și ar fi căzut, dacă mâna puternică a lui Boris n'ar fi sprijinit-o.

Boris și Polia se aflau la gura unei peșteri, nu prea înaltă, dar destul de mare.

— Aici ! Aici ! strigă Boris. Iar excursioniștii se furișară unul după altul prin crăpătură.

Neobositul Servis se și apucă să miroase toate colțurile peșterei.

— Aha ! Dar aicea-i' cald și uscat ! zise Cuzma Savelievici. Hai să ne aducem tot bagajul să ne încălzim și să ne zbicim. Aici are să fie mai bine decât în cort.

În jumătate de ceas, băieții strămutară în peșteră tot avutul grupului geologic — păturile, sacii cu proviziile și colecțiile. Iar calul îl legară drept la gura peșterei.

Pe Senia Mișarin care era vlăguit de oboseală și de friguri, tovarășii îl așezară pe două pături, în locul cel mai înalt și mai uscat al peșterei.

Găsiră la intrarea noii locuințe câteva vreascuri uscate, ferite de ploaie de streășina stâncii. Ațâțară focul în mijlocul peșterei și atârnară într'o crăcană un ceainic cu apă. Polia scoase afară o căldare, care se umplu până la margine cu apă de ploaie cât ai bate din palme.

— Să strângem și cortul ? întrebă fata, aducând căldarea în peșteră.

— Lasă-l acolo, răspunse geologul. E un fel de vestibul al nostru. O să-l strângem mâine dimineață... Copii, hai să bem ceai !

Anton turnă ceaiul în cești, împărți pesmeți și deschise câteva cutii de conserve.

După cină, excursioniștii începură să se cuibărească pentru odihnă : oboseala le cuprinsese trupul. Dar Brînov care nu mănăcă aproape nimic, așteptând ca școlarii să isprăvească cina, puse numaidecât mâna pe ciocan.

— Copii, vă cer încă o viteză pe ziua de astăzi : Haidem să cercetăm peștera !

Scuturându-și oboseala, tinerii geologi se împrăștiară prin toate colțurile locuinței lor încăpătoare. Pâl-

pâiau flacărele lumânărilor, vorba copiilor se amesteca cu loviturile de ciocan, iar prin gura peșterei se auzea vuetul nepotolit al ploii torențiale.

— Cuzma Savelievici ! Veniți aici ! Mai repede ! strigă Boris.

Geologul și băieții se repezără spre un îndepărtat ungher al peșterei, de unde venea sgomotul loviturilor de ciocan ale lui Zîrianov. După Brînov se aruncă și Servis, lătrând.

Boris Zîrianov se uita buimăcit. O grămadă de pietre vărgate cu muchii ascuțite, desprinse din perete, zăcea la picioarele lui. Iar Boris ținea în mână o bucată plată de minereu, care semăna cu un sandwich : o intercalație, albă, abia se zărea între două straturi groase, roșcate...

— Aha ! exclamă geologul. Asta-i cinabru. E minereul de bază din care se extrage mercurul. Și ce pătură bogată ! Aici calcarul se prezintă, ca să zic așa, doar din politeță. Numai în Cicoe am întâlnit un minereu așa de bogat.

Cuzma Savelievici mai rupse câteva bucăți cu ciocanul și luminează în sfârșit, cu un tăciune aprins, toată partea de miază-zi a peșterei : șuvițe roș-aprins brăzdau stânca, într'o mreajă deasă.

Brînov își puse mâna pe umărul tânărului :

— Ei, Boris, onoarea descoperirii îți revine ție.

Băieți îl priveau pe „Zîrianul“ lor, sorbindu-l din ochi, de parcă nu i-ar fi văzut niciodată părul aspru și buza lăsată în jos. Iar lui Boris nici nu-i trecea prin minte să-și ascundă mândria triumfului : zâmbea și chiar își trosnea degetele.

— De astăzi înainte, rosti solemn Tinia Oichin, peștera noastră se va numi Peștera Argintului viu.

Deodată Cuzma Savelievici făcu câțiva pași înainte și, fluturând „sandwichul“ de cinabru, declamă patetic :

*Profesorule,
Scoateți ochelarii-bicicletă !*

Așa isprăvisese el „discuția“ cu șeful său din Ircuț. Băieții strigară cu toții „ura“. Entuziasmul lor încă nu se liniștise, când răsună o detunătură cumplită. Pereții peșterei parcă se cutremurară, și băieților li se păru că bolțile de piatră se năruiesc peste capetele lor. Prin gura peșterei se auzi nechezatul puternic și înspăimântat al lui Volcioc.

Un sgomot, un trăsnet și încă două izbituri mai slabe... apoi deodată se făcu tăcere.

Geologul își recăpătă cel dintâi stăpânirea de sine :
— Intrarea !

Fără să lase minereul din mână, el ajunse din câteva sărituri la gura peșterei. Intrarea era liberă. Ploaia torențială vuia ca și mai înainte. Dar în vuetul acesta se mai amestecau niște sunete : parcă un uriaș își făcea gargară.

După ce strigă : „Așteptați-mă aici !“, Brînov se mistui prin gura peșterei, iar după dânsul — Servis.

Boris vru să sară și el, dar Tinia îl apucă de mână și îi spuse serios :

— Comandantul a dat ordin să-l așteptăm aici !

— Vai, zise cu ciudă Polia. Vroiam să vă spun încă de când am adus apă !

Boris o întrebă fără să-și ia ochii dela gura peșterei :

— Ce voiai să spui ?

— Când am ieșit din peșteră, am văzut cum din streășina de piatră cădeau peste cort bolovani... mari...

— Pe semne apă a spălat streășina, care s'a năruit, zise Boris, scoțându-și capul pe gura peșterei.

— Poftim, rosti amărît grijuliul Anton, desigur că n'au mai rămas din cortul nostru decât niște zdrențe...

— Ia te uită la Anton. E îngrijorat din pricina cortului! zise Polia, îmbujorându-se. Aici trebuie să te gândești la om...

— Ai și început să plângi, ai și început să plângi! zise Anton fără să-și ascundă ironia. Și eu care credeam că ești curajoasă...

— Băieți, dăr Volcioc? Ce-i cu Volcioc? întrebă neliniștit Tinia Oichin.

Servis intră ca o furtună în peșteră, suflând greu și începu să se scuture, improșcând cu apă și cu noroi în toate părțile.

Peste câteva minute, prinseră să foșnească crengile tufișurilor care se mișcau. Copiii văzură chipul îngrijorat al geologului.

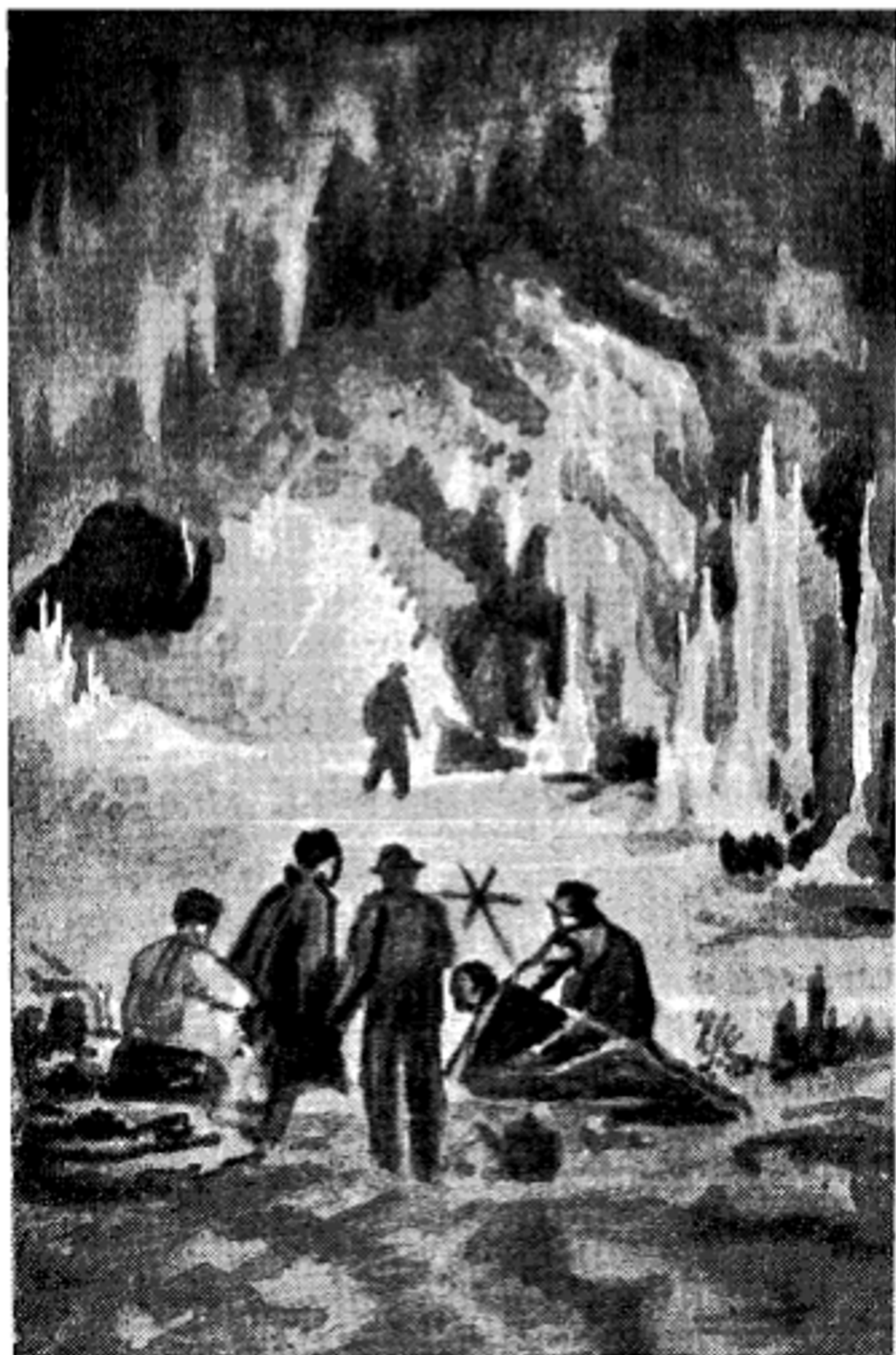
Iși aruncă mantaua de ploaie, scoase batista și începu să-și șteargă fața, ceafa și părul...

— Așteptați puțin! Lăsați-mă să răsuflex!

Iși scoase tabachera, bătu cu țigara pe capacul ei și începu să vorbească numai după ce trase câteva fumuri.

— Măi copii, nu-i de glumă. Pârâul a fost barat în josul peșterei. Poate să ne inunde. Iar lucrul de căpetenie este că apa ne-a înconjurat din toate părțile, și n'ai pe unde să treci... Volcioc s'a smuls din lanț și a fugit...

Brînov se uită cu luare aminte la chipul copiilor adunați în juru-i. Nu observă nici urmă de spaimă. Pe fețele lor se citea neliniștea. El se apropie de foc și se așeză pe-o piatră. Copiii se așezară și ei împrejurul lui Brînov.

— Să chibzuim în liniște situația. Apa poate să năvălească în peșteră — asta-i una la mână... stăm prost cu proviziile — două la mână. Vasăzică, trebuie să părăsim peștera. Dar Senia e bolnav — una la mână... nu putem trece pârâul — două la mână! Vasăzică trebuie să rămânem în peșteră... Ce ziceți? Asta-i situația!

Brînov își întinse mâinile deasupra focului și își mișcă degetele. El se uită la copii: în stânga — la Polia și la Tinia... în dreapta — la Boris și la Mitia.

— Să plecăm numaidecât! zise Polia.

— Să rămânem! propuse Boris.

— După mine însă — nici una, nici alta, făcu liniștit geologul, fără să se miște din loc.

Deodată, sărind în picioare, el rosti militărește:

— Atențiune! Strângeți și împachetați toate lucrurile. Pregătiți-vă pentru cazul unei evacuări urgente a peșterii. Numesc pe Zirianov, Vladimirschi și Burdinschi de serviciu la noapte. Indatorirea celor de serviciu este să urmărească creșterea apei. Ordinul să fie executat întocmai... Boris, încotro ai și apucat-o? Am să anunț eu când punem plantoanele.

Activitatea era în toi.

Anton împachetă proviziile cu ajutorul lui Serioja.

Boris și Mitia se apucară de colecții. Tinia și Polia puseră la punct jurnalele.

Somnul parcă li-l luase cineva cu mâna. Toate pregătirile se isprăviră într-o jumătate de oră, și excursioniștii se așezară iarăși la foc.

— Iacă și Prăpastia Albastră! oftă Serioja Burdinschi.

Tinia Oîchin se uită la tovarășul lui și apoi își îndreptă privirea inteligentă asupra șefului expediției.

— Cuzma Savelievici, dar de ce Prăpastia se numește Albastră? întrebă curios Malîș.

Geologul îl înțelese pe tânăr : trebuia să le împrăstie copiilor gândurile triste.

— Vânătorii povestesc, că în Mai, povârnișul de miază-zi al văii se face albastru peste tot. Asta-i din pricină că înflorește urguiul — ghiocelul din Transbaicalia. Numai din loc în loc, flori albe de urda vacii se ivesc pe covorul albastru. În vremea asta, în prăpastie vin țapi, rătăcesc pe acolo capre, cocoși de mestecăn și potârnichi ; se adună să se îndestuleze cu flori și cu boboci de urgui... De altfel vânătorii au credința că — dacă-și spală țeava cu esență de urgui — atunci pușca „n'are să mai dea greș“ : alicele au să nimerească neapărat pasărea...

Brînov povesti îndelung, cum fac vânătorii pândă de capre „la urgui“. Începu apoi să dea lămuriri cum se pregătește o vopsea liliachie din petalele urguiului. Trecu pe nesimțite la episoade din propria-i viață, bogată în întâmplări.

Le plăcu mai cu seamă copiilor povestea : cum a călărit Cuzma Savelievici pe un ren, pentru întâia oară.

— A fost o călătorie de nevoie. Mă îmbolnăvisem. Atunci m'au suit călare pe un ren. Dar pe ren trebuie să stai călare cu genunchii ridicați, în sus. Asta nu-i treabă ușoară. Atunci ce mi-a venit în cap ? Mi-am legat genunchii cu un prosop deasupra șei. Renul, nu știu cum, s'a poticnit. Iar eu am venit cu capul în zăpadă și am rămas spânzurat de coarnele renului. Acesta dădea din cap în sus și în jos, ca să se descoțorosească de ȋmine... și mă afunda în zăpadă, cum moi pâinea în lapte, din ce în ce mai adânc ! Era un răs nemaipomenit. Numai mie nu-mi venea a râde, ci doar tovarășilor mei de drum... Iată cum am primit,

în Nordul Transbaicaliei, botezul de luptă ca v. înător de zăcămintele... Ei, dar e vremea să ne culcăm ! își aduse aminte geologul. Trebuie să prindem puteri.

Se culcară. Senia avea mare fierbințeală. Se svârcolea, gema, aiura din când în când și tot timpul cerea apă. Polia nu se deslipi de bolnav : se culcă, strânsă ghem, la căpătâiul lui. „Bravo ție, Burdinschi, că n'ai uitat să pui chinină în farmacia de campanie, se gândea fata cu recunoștință. Avem toate doctoriile trebuitoare“.

Polia îi urmări și văzu, cum Brinov și Zîrianov, care erau în primul planton, își luară mantalele de ploaie și ieșiră din peșteră. În fața lor se întindea noaptea plină de necunoscut.

În curând Brinov se întoarse. Se apropie de Senia, îi puse mâna pe frunte și ascultă răsuflarea bolnavului. Își așternu apoi lângă foc, aruncă o privire la copiii care dormeau, își scoase cismele — și peste un minut dormea de-a-binelea.

„Cum poate Cuzma Savelievici să facă una ca asta ! își zise Polia, venindu-i în gând, fără voie, o mustrare. E o primejdie așa de mare, iar el doarme dus...“

Nici nu-i venea să-și creadă ochilor : de aceea se apropie în vârful picioarelor de foc, căutând să nu facă sgomot. Geologul dormea tuș, cu mâna sub cap; iar pe chipul lui nu era întipărită nici turburarea, nici neliniștea.

Buimac încă de somn, Serioja Burdinschi murmură fără șir ceva despre peșteră, năruire, revărsare... Dar Hromov și băieții nu putură înțelege nimic, până când Servis nu ieși din tufișuri, lătrând vesel, și până când nu se ivi Polia în pragul peșterei.

— Andrei Arcadievi! exclamă cu bucurie Polia.
Și Cheșa... și Troșa... și Vania...

Membrii „expediției de salvare” intrară în peșteră după Serioja și după Polia.

A-l trezi de-a-binelea pe geolog a fost mai greu decât să-l trezească pe Serioja.

— Poftim, de asta mă și temeam! zise Brînov, dând bunăziua profesorului și copiilor. N'ați putut veni mai târziu!

— Serioja a adormit când era de planton. Polia îl privi, supărată, pe Burdinschi.

— Dar dacă ne-ar fi inundat apele? Ce-ar fi fost? zise indignat Boris. Vai, ce gură-cască ești!

— De ce vă temeți? Ce planton? De ce să vă inunde? întrebă nedumerit Hromov. Ce-i cu voi? Faceți jocuri militare?

În loc să răspundă, Hromov se adresă lui Anton:

— Hai, tovarășe intendent! Unde ți-s proviziile? Pregătește gustarea! Dar vezi să fie cât mai bună!

Clătină din cap, îndreptându-se spre Serioja:

— Vasăzică nu te-ai putut stăpâni? Ai adormit, ai părăsit postul...

— Tocmai către ziuă, se desvinovăți tânărul. De cinci ori am măsurat, Cuzma Savelievici. Apa nu s'a mai urcat.

— Dar dacă într'adevăr ar fi fost barată albia? îl întrebă cu asprime Brînov. Dar dacă ne-ar fi amenințat într'adevăr inundația? Atunci ce ar fi fost?

— Vasăzică, n'a fost nicio primejdie? întrebă zâmbind Malîș. Ne-ați încercat numai. Nu-i așa?

— Acum înțeleg totul, șopti Polia.

Boris Zîrianov izbucni deodată în hohote de râs și începu să danseze, plesnindu-se cu palmele peste umeri, genunchi, solduri:

— Vai, Cuzma Savelievici, cum ne-ați mai păcălit. Vai, cum ne-ați mai păcălit ! Iar Serioja a măsurat apa de cinci ori !

— V'am păcălit, bineînțeles, răspunse neturburat geologul. Dar vezi că s'ar fi putut întâmpla să fie încă și mai rău : ar fi putut fi într'adevăr inundație. Noi am procedat așa cum ar fi trebuit să procedăm în fața unei adevărate primejdii, fără să punem la socoteală, firește, cazul lui Serioja... Ați înțeles ?

De-abia acum începură Hromov, Cheșa, Troșa și Vania să priceapă ce se întâmplase cu „stăpânii” peșterei.

Tinia Oichin alergă deodată la colecții :

— Dar cinabrul ? Ați uitat de cinabrul ?

— Bine, bine, copii. Anton a și pus masa, zise Brînov. Hai să luăm gustarea ! La masă au să se deslege limbile... Lui Senia îi e mai bine. A trecut primejdia. Acum trebuie să ne pregătim de drum...

JURNALELE

(Sfârșit)

Din caietul lui Zahar

În sfârșit, iată-ne iarăși împreună în Ienda. Câte evenimente s'au petrecut în aceste două săptămâni !

Cuzma Savelievici îi laudă pe băieți : v'ați purtat ca niște viteji !

Iar Trofim Zubariov i-a și botezat pe cei salvați „locuitorii peșterei“.

Boris nu mai poate de bucurie : lui i se cuvine onoarea găsirii cinabrului. Medicii nu-l lasă încă pe Senia să părăsească patul. Se va însănătoși peste câteva zile. Cheșa și Linda îi dau zor lui Mitia cu gramatica.

Elevii și-au pus în rânduială echipamentul și colecțiile.

Bunii locuitori ai Iendei ne aduc fel de fel de merinde pentru întoarcere. Ne simțim adevărați eroi.

Seara, Cuzma Savelievici și Andrei Arcadieveci pleacă cu treburi prin orașel.

Rămaserăm singuri. În odaie era lumină : luna plină își trimetea razele pe fereastră. Nu ne venea să ne culcăm. Era cea din urmă seară petrecută la Ienda. Măine dimineață pornim înapoi acasă, la Novie Cliuci. Toți erau însuflețiți : se gândeau, bucuroși și veseli, la viitor. Iar ultima seară petrecută la Ienda a fost pentru noi seara visurilor.

Ne-am așezat cu toții în jurul patului lui Senia, care — palid la față — stă culcat, dar zâmbește tot timpul : e mulțumit că suntem lângă dânsul.

— Peste zece ani, începe rar Cheșa, aș vrea să viu cu expresul din Vladivostoc aici, pe meleagurile natale.

— Cu gradul de amiral ? întrebă Troșa cu o naivitate prefăcută.

— Nu chiar dintr'odată ! zâmbește Cheșa. Dar, bineînțeles, în uniformă de marină. În drum am să mă întâlnesc...

— ... cu pictorul Astafiev, îi suflu eu.

— Da, cu vestitul peisagist Zahar Astafiev, și încă...

— ... și încă cu inginerul metalurgist Zoia Alexeevna Vihrioiva, spune fata noastră cu codițele pe spate.

— Da, și cu ea. Ne dăm jos din tren în stația Chedrovaia și... n'o recunoaștem : clădirea de piatră a gării, cu mai multe etaje, cu soclu de granit... peronul lung, betonat... gazon, flori... ne întâmpină șeful stației — un om înalt și, ca și înainte, uscățiv...

— ... Ivan Ivanovici Gladchih, se prezintă Vaniușa. Amiralul urmează :

— Ivan Ivanovici lasă gara pe seama ajutorului său ; iar noi, tuspătru, pornim în goană cu un „Zis-125” pe minunata autostradă, spre Ienda. Încă de departe vedem oraşul, desfăşurat pe malurile Vitimului, şi clădirile combinatului polimetalurgic. Ne îndreptăm într’acolo...

— Şi cine credeţi că vă iese în întâmpinare ? adăugă un glas cunoscut. Vă întâmpină Anton Timofeevici Treşcenco, inginerul şef al combinatului. Vă arată mândria metalurgiei neferoase a Transbaicaliei ; iar după aceea vă poartă în maşina lui, să zicem un „Zis-152”, şi vă duce să vă arate oraşul. Ne îndreptăm spre şcoală, o clădire cu patru etaje, împodobită cu sculpturi...

— Iar aici, îl întrerupse pe Anton un glas domol de fată, aici vă întâmpin eu — Linda Ternovaia, profesoară în şcoala din Ienda. Vă conduc prin clasele luminoase. Asistăm la lecţia celui mai bun profesor de istorie din Transbaicalia.

— ...Trofim Ivanovici Zubariov, urmează Troşa. Voi ascultaţi cu încântare povestirile mele despre miiturile greceşti şi despre expediţiile lui Ermac. După lecţie ne urcăm în „Zis”-ul tovarăşului Treşcenco şi ne ducem la spitalul model al oraşului. În drum întâlnim un blond cunoscut, cu un moţ care îi iese de sub şapcă, ducând o coşcogeamite servietă în mână...

— ...Acesta-i Tinia Oichin, lector-propagandist pe lângă comitetul orăşenesc al Comsomolului din Ienda, remarcă cu modestie Maliş. Nădăjduesc că mă veţi lua şi pe mine ? La nevoie, mă puteţi ţine pe genunchi, dacă nu-i loc.

— Pentru tine este totdeauna loc, Tinia, îi zise duios Troşa. Şi aşa ne apropiem de clădirea albă a spitalului, care străluceşte în soare. Drept vorbind, nu-i

spital, ci un adevărat orășel-livadă, un colțișor de Crimee ! Și din ce pricină ? Fiindcă medic primar al spitalului este vechea noastră cunoștință...

— ... Polina Borisovna Biriulina, îi suflă „vechea cunoștință”. Dar de ce numaidecât „medic primar” ? Pot fi și simplu medic consultant.

— Nu întrerupe sborul fanteziei ! zice gânditor Mișarin, și, ridicându-se puțin într'un cot, adaugă cu convingere : — ... vă încheiați seara la mine, la pepiniera pomicolă și de flori. Doresc ca pământul ținutului nostru să fie tot atât de darnic ca și cerul acesta cu minunatele lui asfințituri de soare, ca și mărunțiile pământului cu bogăția lor... La gara Csenevscaia am văzut livada profesorului Bessudnov. A sădit-o și o îngrijește de 10 ani... Eu știu prea bine că la noi se poate cultiva și mărul, și pepenele galben, și vișinul !

Iată cine-mi era Senia, „timidul nostru” ! Pentru întâia oară, modestul și sfiosul nostru tovarăș ne-a povestit despre visurile sale.

— Dar pe mine ? Pe mine m'ați uitat ! protestează Zîrianov. Adică ce ? Sunt oare mai rău decât toți ? Cine a descoperit cinabrul ? Cine a suferit în peșteră ?

— Tu ești doar artilerist, replică Troșa. N'ai ce căuta în Ienda !

— De ce nu ? Nu mă pot întâlni oare în tren cu Cheșa și cu Zoia ? Zîrianov se supără într'adins ; iar Troșa se adresează Amiralului :

— Cheșa, ești de acord să te întâlnești în tren cu tunarul ăsta ? Liniștește-te, Boria, din respect pentru meritele dumitale trecute și s'a comandat un loc în vagonul internațional.

Zoia băgă deodată de seamă că Mitia și Serioja șoptesc ceva.

— Nu-i frumos, băieți ! Lăsați secretele. Toți au

spus pe față, iar voi vă apucați să tăinuți. Zoia arde de nerăbdare. Hai, spuneți mai repede !

— Mitia vrea să se facă arhitect, zice Serioja ; iar eu îl rog să construiască un teatru în Ienda.,

— Vai, Serioja ! sare dela locul ei Zoia. Vrei să te faci artist. Nu-i așa ? N'am ghicit ?

Trofim Zubariov se adresează lui Tolia Ciornoborodov, care tăcuse tot timpul :

— Dar ce-i cu tine, Tolia ? N'ai născocit nimic ? Sau compui o piesă pentru Serioja ?

— Fiindcă m'ați uitat, am să vă joc o festă ! Am să ajung în Ienda înaintea tuturor.

— Tare am vrea să știm cum ai să isbutești ? zice Zoia, scuturându-și codițele.

— Foarte simplu : voi v'ați lungit drumul ; iar eu am să vin de-a-dreptul pe Transiberianul de Nord care are să treacă prin Ienda.

Isbucnim în râs. Ca totdeauna, Tolia dă dovadă și acum de prezență de spirit și de inventivitate.

Deodată, Senia Mișarin întreabă :

— Băieți, dar dacă are să isbucnească războiul ? Ce va fi atunci ?

Urmează câteva clipe de tăcere.

— Dacă va fi război ? repetă Cheșa și adaugă cu pasiune : oricum, tot ce visăm, se va îndeplini. Dacă nu peste zece ani, atunci peste cincisprezece ! Deviza noastră este doar : Curaj, Eroism, Grandoare !

— L-am uitat pe directorul nostru și pe profesori ! rostește înspăimântată Polia. Unde au să fie ei ?

— Da, l-am uitat și pe Cuzma Savelievici ! adaugă cineva.

Iarăși tăcere. Toți cad pe gânduri.

— Ei vor fi mereu împreună cu noi, rostește Cheșa cu glasul înăbușit de emoție.

Ieri am plecat din Ienda. Ajunsesem până aproape de Vitim — hotarul regiunii. O luăm spre miază-zi. Ne așteaptă înaintea noastră râuri pe care le vom trece, poteci ascunse, pōpasuri în jurul focului... Ne grăbim. Trebuie să ajungem înainte de începerea școlii.

Dela Ienda apucăm spre miază-zi. Ne îndreptăm spre Aniutchi. Încă nu-i asfalt pe aici : jumătate drum, jumătate potecă...

— Știți voi de ce mina se numește Aniutchi ? întrebă șeful expediției.

Nimeni nu știe.

— La mijlocul veacului trecut, un demnitar sosi în sat. Luă casele la rând. Intr'o izbă, gospodarul se îndreptă către femeia lui : „Niura, dă un scaun Înălțimii Sale”. În altă izbă — „Ania”. În cea de-a treia — „Anușca”. În cea de-a patra „Anca”. În sfârșit toate gazdele se numeau „Ana”. Demnitarul ieși din ultima izbă și spuse : „Numai Aniutchi, de jur împrejur Aniutchi, nu poți răsufila de Aniutchi”. Numele vechi al minei s'a uitat. S'a înrădăcinat numele nou : „Aniutchi”.

Biroul comsomolist ținut aici ședință. Luară parte toți excursioniștii. Hotărîrăm ca, la sosirea în Novie Cliuci, să ne împărțim în patru echipe. Una, în frunte cu Cheșa, se va ocupa de construirea stadionului. Alta va face reparația școlii și a inventarului (Șefa echipei fiind Biriulina). A treia echipă va scoate o revistă școlară (responsabil am fost numit eu). A patra echipă a primit sarcina de a organiza o serată — „pentruca prima serată din școală să ne dea avânt pentru tot anul de învățătură”. Tolia Ciornoborodov se va îngriji de acest lucru.

Cu toții ne vom ocupa cu punerea la punct a colecțiilor. Fiecare pe rând.

— Trebuie să-i mobilizăm pe toți școlarii, trebuie să atragem tineretul mînei să colaboreze cu noi! zise Andrei Arcadieviici.

Cheșa stă și gînditor și bucuros. Imi spune :

— Ah, Zoia, ce minunată va fi seria noastră din clasa a noua !

Intr'adevăr, simțim cum ne-a înfrățit și ne-a oțelit excursia...

Ajunserăm cu bine la Chedrovaia și apoi la Zagoccea, ținînd linia căii ferate. Aici, fără să ne așteptăm, avurăm o primire triumfală. Secretarul comitetului raional de partid ținu o cuvîntare plină de căldură. Spiridon Gorchin, secretarul comitetului raional al Comsomolului, era radios de fericire și de bucurie pentru școala noastră și făgădui că va veni în curînd pe la noi.

Ținem drumul spre casă și douăzeci de voci cîntă:

*Rîzînd de furtuni,
Pornind prin păduri,
Căutînd metale rare,
Din poala muntelui,
Pe drum de cerbi mă sui
Spre înzăpezita trecătoare.*

Aici se întrerup însemnările din jurnalul lui Zahar Astafiev.

19.

DUPĂ EXCURSIE

La mină erau multe noutăți. Sosise încă un grup de „nordici” — elevi în clasa a opta. Excursionistii

se întâlniseră cu dâșii, aproape de Ienda, când lăsa-seră drumul, intrând în taigă.

Elevii trebuiră să facă cunoștință cu noii veniți în clasele superioare. Hromov vizita des internatul — cu atât mai mult, cu cât majoritatea profesorilor, în frunte cu Ghenadii Vasilievici, se aflau atunci la Zagoea, la conferința raională a profesorilor. Numai Cuhtencov nu plecă, ocupat fiind cu reparația școlii, împreună cu Șura Ovecichina, care luase parte la excursie alături de Hromov.

În ziua sosirii la Novie Cliuci, Hromov împreună cu elevii îl petrecură pe șeful expediției, care pleca la Ircuțc. Cuzma Savelievici se grăbea să-și ducă raportul la direcția geologică din Siberia de Răsărit.

— Am să-l iau la rost pe profesor și pe unii birocrați de acolo! amenință Brinov, încălecând și strunind un armăsar sur, stropit cu negru. Ei, urați-mi succes! Servis, haidem!

Hromov, Cheșa și Boris îl urmăriră îndelung cu privirea pe geolog, până ce el trecu Djalinda prin vad, urcă povârnișul Zarecei și se mistui în sfârșit în pădurea de cedru.

În casa lui Evsiucov toate erau neschimbate, afară doar de unele prefaceri în ale gospodăriei care nu-i dădeau astâmpăr mai cu seamă Clavdiei Nicolaevna: Petrușca fătase în bună rânduială, cartofii dăduseră din belșug în floare, iar roșiile din paturile calde se copseseră frumos la soare. O vedeai pe harnica gospodină ba în grădina de zarzavat, ba în grajd, ba în cămară, unde punea la murat pentru iarnă, în pu-tini cât toate zilele, castraveți, ciuperci și tomate. Iar când Nazar Ilici și Cheșa plecară pentru câteva zile la coasă, dincolo de Djerel, Clavdia Nicolaevna, că-

reia nu-i plăcea să aștepte ajutor și să se sprijine pe altul, se apucă de munca grea bărbătească.

Evsiucova i se părea lui Hromov o femeie uimitoare. Subțirică și gingașă, nu știa ce-i odihna în treburile gospodărești, lucra fără zarvă și nici n'o simțai, când umbla încoace și încolo. Nu se văita nicio dată. Această femeie cu puțină învățătură purta veșnic cu dânsa o cărticică, oriunde s'ar fi dus : în bucătărie, în șura de lemne, la grajd sau la magazinul de alimente. Modestă și domoală, dar cu un simț ascuțit, ea se interesa și de munca de toate zilele a soțului, și de treburile școlare și comsomoliste ale lui Cheșa, și de interesele complicate și diferite ale lui Hromov.

Hromov se apucă s'o ajute la gospodărie.

— Dar dumneata nu știi să tai lemne cum trebuie !

— Am să mă deprind ! răspundea scurt și puțin jignit Hromov punând cu greu pe capră un trunchi de doi metri.

— Lucrul de căpetenie este să-i dați ușor drumul în spre mine, îl dăscălea gazda ; atunci fierăstrăul are să umble singur.

Iși scutura o șuviță de păr și își mijeia vesel ochii negri. Intre degetele ei subțiri, fierăstrăul se mișca ușor și supus iar trunchiul se desfăcea repede în bucăți scurte.

Dar, când Hromov puse mâna pe topor, Evsiucova nu se putu stăpâni și îl dădu la o parte. Profesorul nu se putea deprinde în ruptul capului cu felul ei de a sparge lemnele. Punea curmătura de lemn pieziș pe un trunchi, sprijinea cu talpa partea de jos a bucății și, cu o aruncătură iute de topor, o despica, ajungând cu tăișul până aproape de picior.

— Ai să te schilodești ! izbucni cu spaimă Hromov. Ai să rămâi fără picior !

Ea răspunse printr'o glumă. Butucul gros și rotund se prefăcu în câteva clipe într'un morman de bucățele despicate.

...A doua zi, după reîntoarcerea în Novîe Cliuci, Hromov, Ovecichina și Cheșa se duseră la directorul școlii. Cuhtencov îi întâmpină cu calmul lui obișnuit, plin de voie bună, liniștit și fără grabă în mișcări și în vorbe. Ii ascultă ca de obicei, fără să-i întrerupă și fără să-și expună dintr'odată părerea. Se sculă apoi în tăcere dela masă, își luă din cuier șapca ponosită pe care o purta și vara și iarna, și rosti scurt :

— Haidem.

— Incotro ? întrebă neliniștit Hromov, neînțelegându-l pe director. Platon Sergheevici, trebuie să luăm o hotărîre. Totuși, e o inițiativă a copiilor...

— Haidem la Vladimirschi, răspunse Cuhtencov, preîntâmpinând-o astfel pe Ovecichina, care era gata să țină un discurs inflăcărat.

Peste cinci minute ei ședeau în biroul cunoscut, unde privirea întâlnea peste tot numai mostre de minereuri — astăzi atât de dragi și atât de apropiate lui Hromov.

— Dar știți dumneavoastră câți cai ne trebuie ? remarcă directorul minei. Sunt acolo niște pietroaie așa de mari, că nici cu trei cai nu le poți căra.

— Vladimir Afanasievici, gândește-te numai ce însemnătate educativă va avea construirea stadionului, căuta să-l convingă Hromov.

— Bine, dar dumneata nu ești un birocrat oarecare ! izbucni Ovecichina, făcând un gest larg cu mâna. Ești doar un gospodar sovietic.

Concluziile lui Platon Sergheevici aveau un caracter mai practic și în acelaș timp mai larg :

— Stadionul nu va fi numai pentru școlari. Întreg tineretul minei va putea veni acolo. În felul acesta, unii se vor ține mai puțin de distracții, alții își vor pierde mai puțin vremea, hoinărind cine știe pe unde. După o odihnă sănătoasă și munca tineretului va merge mai bine...

— Asta-i adevărat, zise Vladimirschi, ducându-și palma la capul ras ; cutele de lângă gură i se neteziră într'un zâmbet. Acum trebuie să ținem seamă de voi, mai ales că vă suntem datori și pentru cinabru.

Vladimirschi primi să le repartizeze patru cai, zece lopeți și piconi.

— Dacă n'au să ajungă, băieții vor aduce singuri de acasă, îl liniști Cuhtencov pe Hromov.

— Nu vă dau însă niciun lucrător, îi preveni directorul minei. Știi doar, Platon Sergheevici : munca e în toi ; suntem în miezul sezonului la exploatările aurifere.

— Dar nici nu vă cerem, Vladimir Afanasievici. Ne vom descurca singuri, zise Cheșa. Avem mâini zdravene. Forțe sunt destule...

Vladimirschi izbucni într'un hohot sgomotos de râs :

— La naiba, de acum încolo și tu și Mitia să vă întrebuințați puterea cu folos. Cred că-i mai bine așa decât să vă faceți zob nasurile !

Cheșa se fâstâci. Hromov și Cuhtencov se uitară unul la altul : totuși Vladimirschi a știut să se lupte cu sine însuși și să se învingă !

— Andrei Arcadieevici, să nu uit, zise Vladimirschi posomorându-se. Are să reușească Mitia la examen, are să treacă oare ?

— El știe acum regulile pe de rost, răspunse Hromov. Bine înțeles, asta încă nu înseamnă o învățătură practică : dar cred că are să treacă.

Hromov era îngrijorat de un singur lucru : rămăseseră zile numărate până la începutul anului școlar. Trebuiau să se grăbească cu stadionul.

N'avu însă nevoie să-i zorească pe băieți.

Cuhtencov dădu cea dintâi lovitură cu ranga.

Înainte vreme pensionarii spitalului din Zarecie nu se interesau niciodată de priveliștea din partea de miază-zi, către taigă... Convalescenții se îngrămădeau la ferestrele largi care dădeau spre Djalinda, spre izvor, dig, fabrică și spre căsuțele de pe lângă mină, risipite pe povârniș. Aveai aici o priveliște mai interesantă decât pustietățile taigăi. Acum însă pacienții lui Burdinski — băiași, tăietori de lemne, vânători — se prefăcuseră în spectatori neastâmpărați, curioși... În fața lor se desfășura o priveliște neobișnuită : școlarii construiau stadionul ! Uneori câte un convalescent nu se mai putea stăpâni : sărea încet-șor pe fereastră și, încovoiat, uitându-se din când în când în urmă, cu coada ochiului, alerga să-l ajute pe Boris Zîrianov, care scotea o cioată uriașă din pământ... sau pe Anton Treșcenco, care tăia înverșunat cu toporul un tufiș rebel... sau pe Cheșa Evsiucov și pe Hromov.

De pe mal șesul cel verde părea semănat cu cărbuși negri.

Intr'o pauză scurtă, Cheșa îi spuse profesorului :

— Nu știu de ce nu-l văd aici pe Serioja. Nu cumva s'a îmbolnăvit ?

— Locuiește aproape, în curtea spitalului, răspunse Ciornoborodov. Am putea merge până acolo.

— Voi trece eu să văd ce-i, zise Cheșa, întrebându-l din ochi pe profesor.

— Du-te, răspunse Hromov, dar deodată se răsgândi. Nu, rămâi. Ești doar brigadier. Mă reped chiar eu.

Peste cinci minute, el bătu la ușa casei Burdinschi. Neprimind niciun răspuns, Hromov deschise ușa, păși în vestibul și se opri în pragul odăii.

Serioja stătea trântit pe canapea cu capul vârît în pernă. Albertina Mihailovna ședea alături, ca un străjer. Cu o înfățișare nespus de furioasă, Simion Stepanovici șchiopăta prin odaie, împiedicându-se cu bățul de picioarele scaunelor și ale taburetelor.

— Să-ți schimbi hainele numaidecât și s'o ștergi la tovarășii tăi ! zise chirurgul, adresându-se fiului său.

— Seriojenca, n'ai să te duci nicăieri ! tună Albertina Mihailovna. Așează-te și repetă scherzo-ul.

— Berta !

— Sioma !

— Cum poate el să repete nenorocitul ăsta de scherzo, când colegii lui scot cioate din pământ !

— Are degete de muzicant, nu de salahor. Destul l-au chinuit cu excursia.

— Mamă ! Serioja sări deodată în picioare și se trezi față în față cu Hromov.

— Nu doriți o cafea ? Sau lapte ? îi propuse politicos Burdinscaia ; dar profesorul prinse o notă de nesiguranță în glasul ei de bas.

— Mai scutește-ne cu tonul tău de „lume mare !“ zise Simion Stepanovici, aproape răcnind. Ce rost are aici cafeaua ? Dar poate dorești într'adevăr o cafea ? Nu ? Cu atât mai bine ! De altfel după cafea era să fii servit cu un scherzo !

cum are de gând să împodobească școala. Hromov o asculta fără s'o întrerupă.

— Andrei Arcadieviici, poate că există ceva în toate acestea pe care eu n'am isbutit să-l pricep, îl întrebă în sfârșit Burdinscaia, ținând în mâini ultima pernă, micuță ca un pisoie.

— Da. Și îmi pare rău că nu v'am vorbit de asta mai înainte. Atunci când Serioja n'a făcut nimic ca să-i despartă pe Mitia și pe Cheșa, am rămas foarte mirat. Atunci când el a mințit, am început să pricep vag câte ceva. Iar când ați încercat să-l convingeți să nu se ducă în excursie, m'am lămurit aproape cu totul.

— Dumneata mă învinuiești pe mine ?

— Nu vă învinuesc ; vreau numai să vă vin în ajutor. Dumneavoastră cultivați în sufletul copiilor dragostea pentru artă, pentru muzică, pentru lucruri frumoase și pentru o purtare civilizată...

— Și asta-i rău ?

— Nu. Dar asta nu e totul. Dumneavoastră vă creșteți copiii ca într'o seră, pe când ei au nevoie să stea sub cerul liber, au nevoie în viață de tovarăși. Au nevoie de simțul răspunderii față de colectiv... Iar dumneavoastră le răpiți toate acestea... Oare v'a făcut plăcere faptul că Serioja a adormit când era de plan-ton la peșteră ?

— O, nu ! recunosc Burdinscaia și oftă. Trebuie să mă înțelegi, Andrei Arcadieviici : eu sunt o femeie bătrână — mi-i greu să mă schimb.

— Dați-ne numai făgăduiala, răspunse Hromov, că Serioja va fi totdeauna acolo unde se vor afla tovarășii lui.

— Acuma nu-mi rămâne altceva de făcut...

Hromov își luă rămas bun și porni grăbit la sta-dion.

Hromov înțelese că sosise clipa hotărîtoare. Ultima poziție a sistemului de educație casnică, practicat de Burdinscaia, urma să capituleze. „Trebuie să smulgem tot ce-i vechi !” repetă el în sine cuvintele lui Cuh-tencov.

Spuse liniștit și preocupat :

— Cel mai bun lucru ar fi, după mine, ca Serioja să-și schimbe hainele. Dacă se găsesc la dumneavoastră niște cisme vechi, o haină vătuită și o pereche de mănuși din doc impermeabil, acesta-i cel mai bun costum de lucru ce se poate închipui... Cât privește lopata, cere-i lui Cheșa, i se adresează el de-a-dreptul lui Serioja.

Băiatul stătea în mijlocul camerei, așteptând nerăbdător.

— Du-te, zise Albertina Mihailovna, vădit șovăitoare. Cuvântul profesorului e lege.

— Fuga ! răcni Simion Stepanovici. Fuga, în tempo de scherzo.

În ușa, Serioja se ciocni piept în piept cu infirmiera dela spital, care gâfâia din pricina alergăturii.

— Simion Stepanovici, bolnavii care sunt pe picioare — fug.

— Ce ? Unde ?

— La stadion ! de-abia mai putu rosti infirmiera.

— Vai, lua-v'ar naiba pe toți ! Dar asta, draguță, e o călcare de lege. Simion Stepanovici se întoarse în băț și porni repede spre ușa, schiopătând.

Hromov și Burdinscaia rămaseră singuri. Albertina Mihailovna așeza grijuliu pe canapea pernele și pernuțele rânduindu-le foarte simetric.

În timpul acesta, ea povestea câte perdele și milieuri făcuse împreună cu fetele în cursul verii, și

...A doua zi după începutul lucrărilor, către seară, o chitară se auzi în păduricea de cedru. Un grup de tineri mineri se alătură școlarilor.

Văzduhul era încărcat, de zăpușeală. Norii încremeniți te trăgeau la somn. Școlarii își aruncaseră cămășile și tricourile. O sudoare cu iz înțepător curgea șiroaie pe spinările lor arse de soare. Fiecare palmă de pământ tare, pietros, se supunea încet, împotrivindu-se cu îndărătnicie piconului și lopeții.

— Vasăzică construim stadionul? se adresa lui Cheșa un muncitor tânăr, care purta o pălărie de păs-lă, dată pe ceafă.

— Da, stadionul. Cheșa se ridică și își îndreptă umerii largi, întăriți în timpul verii.

Zahar se uită la Cheșa și, dintr'o smucitură, înfip-se ranga în pământ, drept înaintea tânărului miner.

— Mă duc să beau apă, zise el, îndreptându-se spre spital.

— Dar nici n'avem măcar echipe de fotbal! Tânărul muncitor privi ranga lui Astafiev, scuipe și își trecu chitara dintr'o mână în alta.

Cheșa zâmbi stăpânit:

— Și ce-i dacă n'avem echipe? Hai să le organizăm: una școlară și alta minieră. Să începem antrenamentul.

Zubariov se adresa deodată muncitorului cel tânăr:

— Cetățene muzicant, nu poți să mă ajuți cu chitara să scot din pământ pietricica de aici?

Asta era un fel de provocare. Tânărul muncitor se uită la prietenii lui, iar aceștia la dânsul. Pe urmă el puse cu băgare de seamă chitara pe pământ și, dintr'o mișcare, își scoase peste cap cămașa cadrilată, apucă ranga lui Astafiev și se grăbi să vină în ajutorul lui Zubariov.

Cum isprăveau schimbul, tinerii mineri și muncitori dela uzina de înnobilare a minereurilor veneau în fiecare seară la Zarecie. Și acum nu se mai trudeau douăzeci-treizeci de școlari pe pământul întelenit, ci sute de brațe mânuiau lopata și piconul, sfârâmau și răsturnau țărâna îndărătnică din Zarecie, până ce prindea să se înfiripeze mirajul turbure al asfințitului.

Lucrau și profesorii care se înapoiaseră dela conferința din Zagocea.

Nici bătrânii de pe lângă mină nu scăpară de ispită. Odată, Nazar Evsiucov se arată prin Zarecie și răsturnă în căruța lui moș Borovicov o lespede de piatră de un metru. Se sgudui oleacă și moșul odată cu căruța. Păcăind din luleaua lui înverzită, el întrebă cu naivitate:

— Nazarușca, nu cumva și eu, cot la cot cu tine, vom încep să jucăm la bătrânețe fotbal? Ce zici? N'o să alcătuim o echipă a bătrânilor?

Mijindu-și ochii de plăcere, moșul dădu bici calului.

El avea, ca totdeauna, cea mai mare bătaie de cap. În fiecare zi, după ce căra tuturora apă, moșul își lăsa butoiul în curtea școlii, își înhăma calul la căruță și pornea spre stadionul din Zarecie. Dar chiar înainte de căratul apei, moș Borovicov trebuia să împartă băieților vopsea, ulei, chit și geamuri, și să controleze cum merge reparația școlii. Cu noaptea în cap, moșul începea să inspecteze toată școala. Aceasta era clipa, când tinerii tâmplari, geamgii și zugravii treceau prin grele încercări. Băncile se dregeau în curte, fiindcă în același timp avea loc vopsirea dușumelelor, a panourilor și a pervazurilor dela ferestre și dela uși.

Moș Borovicov începea inspecția din curte. Trecea dela o bancă la alta și se uita îndelung la fiecare, aplecându-se și chircindu-se. Mergeau după dânsul

cu luare aminte și Polia Biriulina, și Linda Ternovaia, și Senia Mișarin : ei erau din belșug mânjiți pe față și pe mâini cu vopsea neagră și cu lac. Pe ziare vechi, așternute pe pământ, erau așezate cutii, străchini, și se tăvăleau pensule de toate mărimile.

— Uite, cineva și-a săpat aici numele cu briceagul, dincoace o ancoră, iar acolo-s niște spiriduși și niște săgeți. De ce ? oftă moșul. De ce ? Asta-i barbarie ! Doar avutul acesta e al poporului, vasăzică al vostru.

Elevii tăceau, simțindu-se vinovați.

— Dacă vi-i urît la lecție, spuneți asta profesorului sau stăpâniți-vă, îi dăscălea Borovicov. Nu toate științele sunt vesele, dar fiecare e trebuitoare. Ce vină poartă lemnul dacă vi se urăște la lecție. Uf !

Moșul își purta cu băgare de seamă unghia galbenă pe deasupra băncii. Uitându-se încă odată la o scobitură meșteșugită, Borovicov clătină din cap.

— Aici e o crăpătură, urmă el. Trebuie s'o astupați bine de tot și să dați cu vopseaua deopotrivă și mai neted... În deobște măi băieți, vorba ceea... muncești cu sudoare, ai gust de mâncare !

În vremea asta profesorul de matematici se apropie de cei ce lucrau.

— Bine ai venit, Ghenadii Vasilievici ! îi dădu binețe moșul. El îl luă pe profesor la braț : Haidem să aruncăm o privire la munca băieților.

După un minut, glasul moșului răsună în școală, unde el dăscălea o altă brigadă, în frunte cu Vania Gladchih, cum se mestecă vopseaua pentru dușumele, cum se bat cuiele și cum se întinde chitul.

Reparația școlii era pe sfârșite.

Încăperea din colțul etajului al doilea, unde învățau elevii clasei a noua, fusese pusă în rânduială din

capul locului. Aici dușumelele se uscaseră și străluceau — de parcă vopseaua ar fi fost amestecată cu soare. Tabla lucea, ca făcută din cărbune.

Aici, în clasa asta, răsuna o larmă de glasuri : copiii se ciorovăiau, întrerupându-se unul pe altul. Zahar Astafiev, aplecat asupra băncii de lângă fereastra care dădea spre Djalinda, muia o peniță subțire într'o sticlă cu tuș negru și scria, cu litere rotunde și citețe, pe sferturi de coală de desen. Vreo treizeci de foi, astfel scrise, erau întinse pe ceielalte bănci, ca să se usuce. Fiecare foaie era încadrată cu un ornament : un desen sobru, făcut cu tuș negru, care se încheia deasupra paginii cu o steluță roșie.

Zahar însoțea fiecare titlu cu câte o vigneta.

„Jurnalul tânărului geolog“ — avea drept vigneta taiga și un foc pe malul unui râu.

„Legenda izvorului Ivan-Talî“ — șuvița plină a unui izvor, care alerga pe pietre.

„Prizonierii peșterii Argintul-viu“ — o stâncă, iar în fața ei un pârâiaș și un cort răsturnat.

„Visurile noastre“ — un automobil care sbura pe șosea pe lângă dealuri spre clădirile înalte și svelte ale unui mare oraș.

„De vorbă despre rostul vieții“ (scrisă de Cheșa) — în colțul stâng globul pământesc și pe dânsul harta U.R.S.S. desenată cu roșu ; iar la dreapta — o carte pe scoarța căreia era scris : „Așa s'a călit oțelul“.

Cu toate aceste titluri și vignete — în rânduri roșii, albastre și verzi, în zigzaguri și în semicercuri — se începeau paginile care cuprindeau schițe, povestiri, versuri despre excursia recentă, precum și tot ceea ce frământa sufletul elevilor.

Începu discuția cu privire la titlul revistei.

— „Tinerețe“ ! Numai „Tinerețe“ ! exclamă Tinia Oichin. Țara noastră are o tinerețe aparte : simți că ești în stare să realizezi orice, că poți să faci totul, că parcă veșnic viața ți-e înaintea.

— Nu-i tocmai bine exprimat, dar e destul de nimerit spus ! remarcă cu convingere Tolia.

— Dar de ce să nu-i spunem „Schimbul“ ? Eu propun „Schimbul“ ! ripostă cu înflăcărare Zoia. Doar noi suntem un schimb. Un schimb al celor ce construiesc cincinalul.

— Mie însă îmi place „Lupta“. Asta-i un titlu tare ! Boris căuta stăruitor să-și convingă tovarășii.

— Poți să numești revista și tu, ba chiar baterie de artilerie, zise Trofim, dându-i un duș rece.

Zîrianov îl amenință furios cu pumnul : — Nu cumva vrei să faci cunoștință cu „artileria de buzunar“ ?...

Deodată toți tresăriră.

Răsturnând cu sgomot scaunul, Tolia Ciornoborodov se opri în mijlocul camerei. Ochii lui mari și rotunzi ardeau inspirați. Părul i se zburlise :

„Prietenia“ ! „Prietenia“ ! Nimic mai mult !

Tolia rosti acest cuvânt cu atâta putere de convingere, încât cu toții se supuseră.

— Da, zise Andrei Arcadievi, prietenia temeinică și sinceră a oamenilor sovietici. Prietenia lui Marx și Engels... prietenia lui Lenin și Stalin. Prietenia tuturor generațiilor revoluției. În acest cuvânt noi punem totul : și tinerețea, și schimbul, și lupta. Nu-i așa, Varvara Ivanovna ?

Profesoara de limba rusă care corecta un articol pentru revistă, zâmbi — ceea ce i se întâmpla rar. Dădu din cap și citi mai departe manuscrisul.

Zahar Astafiev se apucă să facă prima literă din titlul de pe coperta revistei.

Între timp, Ghenadii Vasilievici, întovărășit de moș Borovicov, intră încet în cameră.

Zoia alergă în întâmpinarea profesorului.

— Vai, Ghenadii Vasilievici, nu-i așa că-i frumos? „Prietenia”! Lui Tolia i-a venit ideea asta. Nu-i așa că-i frumos, moșule? Ei, ce zici?

— Desigur că-i frumos, greierașule, răspunse profesorul de matematici.

— E frumos, desigur, adevări moșul. Mai ales dacă prietenia nu-i numai pe hârtie, ci și în fapt...

Ghenadii Vasilievici săgetă în toate părțile cu privirea ochilor lui cenușii și se plimbă încet de-a-lungul băncilor, cercetând atent paginile revistei și citind cu glas tare titlul articolelor. Moșul mergea după dânsul, urmărind cu vădită curiozitate fața profesorului. Mutându-și mukul de țigară dintr'un colț al gurii în altul, Ghenadii Vasilievici remarcă fără să se adreseze anume cuiva:

— După mine n'ar fi stricat să se fi păstrat și un colțișor pentru matematici. Nu-i așa?

— N'ar fi stricat deloc, Ghenadii Vasilievici, replică Hromov. Dimpotrivă...

Boris se plesni cu palma peste frunte:

— Cum de nu ne-a venit în minte!

— A început artileria! zise Zubariov. Hai, apucă-te de lucru și... compune!

— Numai să i-l revizuești dumneata, Ghenadii Vasilievici, îl rugă Hromov.

— Se poate, consimți profesorul.

— Dar despre căratul apei nu se poate scrie ceva? Întrebă naiv moșul care până atunci tăcuse.

Toți izbucniră în râs, iar moșul îi șopti conspirativ lui Hromov:

— L-am atins. Nu-i așa ? L-am atins pe Ghenadii Vasilievici.

În timpul acesta, profesorul de matematici se îndrepta spre ușă.

— Ghenadii Vasilievici, zise Grebțova în urma lui, poimăine este examenul de corigență. N'ați uitat ?

— N'am uitat, Varvara Ivanovna, n'am uitat ! rosti profesorul de matematici aproape declamând. Să nu uitate cumva Vania și Mitia ! Vom vedea ce-au învățat ei în excursie.

Moșul îi răspunse în acelaș ton și deodată începu să se grăbească :

— Vom vedea, e limpede ca lumina zilei. Vai, m'am luat cu vorba, și Tatiana Iacovlevna așteaptă apă !

— Și care dintre acestea o să fie articolul de fond ? Andrei Arcadieveci se uită la copii cu ochii rătători.

— Articolul în care se va vorbi despre tot : și despre școală, și despre excursie, și despre prietenie, zise visătoare Linda.

Tinia Oichin se furișă nebăgat în seamă spre Tolia Ciornoborodov și, uitându-se peste umărul acestuia, îi trase chiar de sub nas o foaie de hârtie. Se feri de palma de elefant a lui Tolia și, după câteva clipe, se sui în picioare pe bancă și începu să citească :

*Ții minte crângul scund de cedru
Și smeurișul dintre pietre șure,
Potecile șerpuitoare, frânte,
Și viersul de izvoare din pădure ?
Când îți arunci privirea pe fereastră,
O duioșie simți în piept. Ții minte !
Să știi, cu toată umbra de tristețe,
Că tinerețea noastră-i — înainte !*

În amintirea fiecăruia se înfiripau, fără voie, tablouri din excursia de astă vară : popasurile de peste noapte în corturi, mersul pe potecile înguste, trecerea peste Olecma... apoi Iablonca, halta dela izvorul Ivan-Talii, cercetările din Prăpastia Albastră, viața din peșteră“, toate nădejtile, neliniștile și încercările din vara aceea minunată, care n'o să se mai întoarcă niciodată.

Chipul Varvarei Ivanovna se luminează ușor.

Rămas pe gânduri, Hromov privi pe fereastră.

— Acesta-i articolul de fond, zise el rupând tăcerea. Ne mai lipsește numai articolul lui Cuzma Savelievici. Peste o zi, două el trebuie să se întoarcă.

20

NOI NELINIȘTI

Istovit din pricina sângelui pe care-l pierduse, geologul Brinov zăcea nemișcat în șanțul dela marginea drumului. O greutate nespus de mare i se prăvălise pe piept. Ceva ascuțit i se înfipsea în pânțec. Ca printr'o pânză care îi împăinjenea din ce în ce mai mult privirea, Cuzma Savelievici vedea chipul sever al soției sale, ochii triști ai fiului, o florică albăstră de urgui alături de un minereu roș-aprins și buzele strânse neîncrezător ale profesorului din Ircuț. Totul se contopea și se învârtea, se apropia și se îndepărta, iar deasupra, stele sclipeau în înălțimea întunecată, de nepătruns.

Autocamionul se răsturnase la o cotitură povârnită, dincolo de dumbrava de mesteacăn, după ce coborîse mai mult de jumătate din panta spre Novie Cliuci. Brinov și exploratorii geologi, care plecaseră împreună

cu dânsul din Ircuțc, ședeau pe niște lăzi mari de scândură, acoperite cu o prelată. În aceste lăzi se găsea echipamentul necesar amplelor explorări, împachetat cu mare grijă.

Șoferul isbuti să sară din cabină. Tovarășii de drum ai geologului se aleseră cu răni ușoare. Dar Cuzma Savelievici Brînov zăcea neputincios, strivit de greutatea implacabilă a metalului care, înainte de a da viață Prăpastiei Albastre, nu se știa de ce trebuia să-l nimicească pe dânsul, cel ce găsisese pentru țară mine-reul de mercur...

O durere cumplită îl făcu pe geolog să-și piardă cunoștința.

El nici nu-și dădă seama cum i se ridicară de pe trupul sfârtecat lăzile cu eticheta absurdă, acum jignitoare: „Fragil“..., cum îl purtară în brațe opt kilometri pe lângă scheletele galbene ale caselor neisprăvite și pe lângă stadionul din Novie Cliuci... cum îl duseră la Burdinschi, în sala de primire a spitalului, albă de-ți lua ochii... și cum desprinseră de pe trupul lui însângerat sdrențele, care înainte fuseseră îmbrăcămintea sa.

Il treziră pe Burdinschi noaptea târziu. Examenul făcut lui Brînov nu-l liniști deloc pe chirurg.

— Un lucru-i limpede: de cuțit nu scapă. Palpitația nu înșeală: pânțele e tare ca piatra... E atinsă, probabil, vezica urinară... Dar dacă se declară o peritonită? La naiba, ăsta-i primul caz de acest fel din cariera mea... Și, doar nu-i vorba de o simplă apendicită...

— Ce-ar fi să-l transportăm în Zagocea? întrebă prudent infirmiera dela salonul chirurgical.

Burdinschi se supără.

— Ce-ți mai trece prin cap, răutate ce ești? Vrei să' moară pe drum? Pregătește bolnavul pentru operație!

— Dar nu și-a revenit încă din șoc, Simion Stepanovici, replică infirmiera.

— Eu nu vreau ca Brînov să treacă din șoc, drept pe lumea cealaltă. Pregătește-l! repetă chirurgul.

Infirmiera ieși în tăcere.

...Geologul stătea întins pe masa de operație: o față palidă... luminile ochilor mărite ca la huhurezi... fruntea acoperită de o sudoare rece. Se trezi, când erau pe sfârșite ultimele pregătiri. Ochii lui neliniștiți întâlneau privirile chirurgului.

— Nu numai ție ți-e dat, măi frate, să scotocești măruntae! rosti Burdinschi. Am să ți le scotocesc și eu. Poate să dau peste cine știe ce vână...

Brînov zâmbi istovit, făcu un gest slab cu mâna și închise din nou ochii.

— Hai să începem, zise chirurgul, înclinându-și capul. Să fie într'un ceas bun!

Serata școlară avu succes. Zubariov prezintă programul. El captivă cu totul atenția spectatorilor întrecându-se pe sine însuși. Nepărtinitor ca un adevărat prezentator de program, el pune în glumele lui spirit și expresivitate.

Mai cu seamă „Scenele comice în glumă și în serios” plăcură mult elevilor.

În primul tablou (autor Polia Biriulina) personagiile erau „zugravi și dulgheri, nu de azi de ieri, meșteri buni de gură”. Imbrăcați în salopete albastre, mânjiți de vopsele, elevii făceau gesturi largi cu pensulele, le muiau în cutii de tablă și vopseau bănci și pupitre nou-nouțe. Mai ales Anton Treșcenco îl imita minunat

pe moș Borovicov, care cicălea pe tinerii care-l ajutau, încruntându-se cu duioșie : „Voi sunteți meșterii strică și drege de frică !” Vania Gladchih era neîntrecut în rolul geamgiului cel roșcat. Tabloul se încheia cu versurile lui Ciornoborodov :

*Totul am vopsit cu grijă,
Cinstea ne-am păstrat cu foc.
Când sosesc cei dintr'a'ntâia,
Au îndată'n bancă loc.*

Boris Zîrianov, Maliș și Anton Treșcenco se reprezentară pe ei înșiși în versurile „Frații dela internat”. Aici era vorba și de jocul de volei, cu mingea care cade în curtea vecină a babei Marfa Ionovna, și de purtarea urâtă a unor tineri la cantină, și de lipsa de disciplină care se manifesta uneori la internat, totul era ironizat în versurile umoristice ale lui Tolia Ciornoborodov.

Eroul celui de-al doilea tablou (autor fiind Zahar Astafiev), era tânărul geolog nătâng Rtutic¹ Chinovarchin² care ia drept „metale prețioase” ba niște castraveți din grădina de zarzavat a mătușii Evfrosinia, ba niște cărămizi de pe stradă, ba un robinet ruginit de samovar, găsit în gunoaie...

Dar iată că, după toate pățaniile și greșelile sale, Rtutic Chinovarchin întâlnește un geolog experimentat și începe să se pregătească pentru explorări de zăcămintele...

Tocmai atunci, Hromov fu chemat din sală în cancelarie. Directorul școlii, emoționat și palid, îi aduse la cunoștință o veste tristă, fără să se uite în ochii pre-

¹ Rtut — mercur. (N. T.).

² Chinovar — cinabru, minereu de mercur (N. T.).

însorului. Albertina Mihailovna îi dăduse un telefon : Brînov fusese adus la spital într'o stare disperată. Tocmai îl operase Burdinschi. Viața geologului era în primejdie.

— Mă duc la spital, zise cu hotărîre Hromov.

Șura Ovecichina fu într'o clipă la ușă, legându-și repede basmaua și încheindu-se la haină :

— Te însoțesc și eu...

Ei se întoarseră în sală. Intre timp, pe scenă tinerii geologi, ținându-se de umeri, cântau :

Haide, cântece, la drum...
Rtutic, drag, nu fii posac :
Geologu'n munți de-acum
Ne va duce la atac !

Profesorul zâmbi trist și începu să se strecoare încetișor spre ușă.

Ochii elevilor erau ațintiți asupra scenei.

A doua zi dimineață, ultima zi de vacanță, toți elevii din clasa a noua se adunară la școală.

Școlarii deschiseră cu luare aminte ușile și se uită curioși în clase.

Băncile de curând vopsite răspândeau un pătrunzător iz de lac. Dușumelele spălate lună miroseau a ierburi de câmp. Dela brațele de lemne așezate pe niște table lângă sobe, venea parcă un geruleț tomnatic de pădure. În toate clasele, în cancelarie și în sală, perdele albe și liliachii erau prinse la ferestre, dușumelele erau așternute cu preșuri în culori vii, portretele conducătorilor precum și ale savanților și scriitorilor vestiți atârnavă pe pereți.

— Ce bine-î în școala noastră ! izbucni Zoia, apucând-o pe Linda și învârtindu-se cu ea prin sală.

Băieții făcură cerc în jurul lui Mitia Vladimirschi.

— Când ai să uiți vreo regulă, îl dăscăli Anton pe Mitia, să-ți amintești unde ai tocit-o : la Ivan-Talîi, la Urium sau la pescuit. Și regula dintr'odată are să-ți vină în minte.

— Mitia, zise în glumă Trofim, să nu încurci mai cu seamă pronumele : să spui cât mai rar „eu“ și cât mai des „noi“.

— Asta o știe acum, remarcă Maliș. A învățat-o temeinic.

— Oare de ce nu vin profesorii ? întrebă neliniștită Polia. E timpul să începem.

Gâfâind, Serioja Burdinschi intră în sală ca o furtună.

— Copii ! Copii ! începu el să strige încă din ușă. Toți se întoarseră spre dânsul.

— Cuzma Savelievici a fost strivit...

Toți îl uitară într'o clipă pe Mitia Vladimirschi. El însuși uită dintr'odată că are de dat peste câteva minute corigența la limba rusă. Serioja începu să povestească, într'un suflet :

— L-au adus noaptea... în nesimțire... scăldat în sânge... Tata l-a operat... nu s'a întors până acum acasă.

Buzele Zoiei începură să tremure. Ea se retrase în fundul sălii, se așeză la pian, luă câteva note și deodată, acoperindu-și fața cu mâinile, se lășă cu pieptul pe clape.

— Haidem, băieți, la spital ! strigă Boris și se repezi spre scară.

După dânsul porniră Cheșa, Zahar și Trofim.

— Incotro ? zise Hromov, aștinând băieților calea. Avea fața obosită și ochii puțin înfundați în orbite. Incotro ? Nu trebuie. Am să vă spun eu... Tocmai vin de acolo... Copii, Cuzma Savelievici se simte foarte rău, foarte...

Platon Sergheevici trecu repede, răspunzând la salutul școlarilor. După dânsul veneau Ghenadii Vasilievici cu vechea lui servietă în mână și în sfârșit Varvara Ivanovna, liniștită în aparență, ca totdeauna.

— Vreți să asistați cu toții ? îi întrebă ea pe elevi cu vocea ei limpede, care avea rezonanțe de aramă. Fie ! N'am nimic împotrivă...

Profesorii intrară în clasă. Elevii se îngrămădiră la ușă, așteptând să li se dea voie.

— Intrați ! zise Varvara Ivanovna.

Copiii se potoliră deodată și intrară în clasă, călcând cu băgare de seamă, de parcă s'ar fi temut să nu calce peste ceva fragil sau răsunător.

Masa de lângă tablă era acoperită cu un postav roșu. Platon Sergheevici ocupa locul prezidențial ; la dreapta lui stătea Ghenadii Vasilievici, iar la stânga — Varvara Ivanovna. Profesorul de geografie se așeză pe un taburet lângă fereastra deschisă și se uita spre Zarecie, unde culorile galbene ale toamnei jucau pe verdeța întunecată.

Uitându-se la copii, Cuhtencov zise :

— Înainte de a răspunde la oral, Dimitrii Vladimirschi trebuie să dea teză... Varvara Ivanovna, care-i subiectul tezei ?

— „Ce învățături am tras din excursia geologică”, răspunse monoton profesoara de limba rusă. Vladimirschi, vino aici ! Iată o foaie de hârtie. Scrie și caută să nu faci greșeli. Teza e eliminatorie.

— Copii, dacă veți mai face gălăgie, zise deodată aspru Platon Sergheevici, voi fi silit să vă invit a părăsi clasa. Despre ce-i vorba? Ce s'a întâmplat?

Isprăvind tratativele purtate în șoaptă cu Cheșa și cu Zoia, Tinia Oichin ridică mâna:

— Platon Sergheevici, dați-ne voie să scrim cu toții despre asta. Doar ăsta-i subiectul nostru, al tuturor!

— Scrieți! răspunse directorul. N'aveți nimic împotrivă? se adresa el profesorilor. Vă dau două ore.

— Bun lucru! rosti profesorul de matematici, făcând gestul lui obișnuit: își duse degetul arătător la coada ochiului stâng și se uită cu luare aminte la copii.

Hromov cunoștea felul fiecărui elev de a compune o lucrare scrisă. Zahar face mai întâi planul pe o foiță aparte, se gândește îndelung și după aceea scrie fără întrerupere, neridicându-și ochii de pe hârtie. Cheșa se lasă din când în când pe speteaza băncii, își încrucișează brațele pe piept și privește țintă într'un singur punct. Trofim pare plictisit, se uită ba la profesori, ba la colegi, ba pe fereastră, iar între timp foaia se umple cu rânduri dese. După ce scrie câteva cuvinte, Zoia pune cu grijă sugătoarea pe hârtie. Anton își acoperă lucrarea cu pieptul și tot trage cu coada ochiului pe delături de parcă s'ar teme ca nu cumva cineva să-și arunce ochii pe ea. Iar Boris scrie, cu capul mai, mai să atingă banca, și admiră aproape cu glas tare ceea ce a ieșit din mâna lui: „Așa zic și eu!“, „Bun, bun!“, „Ah, cum am mai întors-o din condei!“

Malîș dădu cel dintâi foaia scrisă cu litere mari, rotunde... apoi Zahar, care-și înșirase rândurile, ca niște mărgeluțe, pe liniile caietului. După dânsii — Trofim, Cheșa și Senia. În sfârșit își duse și Mitia,

fără chef, foaia la masă. O dădu Varvarei Ivanovna și rămase pe loc, nehotărându-se parcă să treacă înapoi în bancă.

— Du-te la loc. Am s'o controlez numaidecât, zise Varvara Ivanovna și puse mâna pe un creion roșu.

Fără a-și schimba nicio clipă expresia de nepărtinire întipărită pe față, profesoara făcu câteva însemnări în text, cu creionul roșu ; apoi dădu teza directorului, lui Hromov și lui Ghenadii Vasilievici.

— Varvara Ivanovna, citește-o cu glas tare, zise Platon Sergheevici.

Varvara Ivanovna citi rar, accentuând cu grijă perioadele, prin pauze, fără însă a ridica sau a coborî glasul :

„Mai înainte, până la excursie, cu toate că locuiam în taigă, nu o cunoșteam aproape deloc. În timpul vacanțelor, tata mă ducea la oraș, la rude ; cât privește iarna, eu nu mă duceam mai departe de Djalinda și de muntele Poclonaia. De-abia acum însă, după expediție, după ce am străbătut sute de kilometri pe potecile fiarelor, prin prăpăstii și peste dealuri, am aflat cât de frumos și cât de bogat este ținutul meu. Împreună cu tovarășii mei, am căutat să gădesc pentru Patria noastră zăcămintele și le-am găsit...

— Înainte de „și“ trebuia să pui virgulă, remarcă Varvara Ivanovna. Să răspundă Vania, de ce ?

— Fiindcă arată pauza dintre propozițiunile secundare și cea principală, răspunse repede elevul.

Varvara Ivanovna citi mai departe :

„În excursie m'am deprins să prețuesc ajutorul tovarășilor mei, sentimentul prieteniei... m'am deprins să respect colectivul... „Glasul omului singuratic este mai slab decât un scâncet“, a spus Maiacovschi. Greutățile și încercările excursiei m'au făcut să mă gân-

desc în primul rând — nu la mine, ci la soarta cauzei comune, la tovarășii mei și acum mă neliniștește cel mai mult starea sănătății scumpului nostru Cuzma Savelievici...

— Iarăși n'ai pus virgula înainte de „și“, remarcă Varvara Ivanovna. O căldură îi vibra însă în glas. Bravo, ai scris foarte corect... ai scris cinstit... ai înțeles rolul conjucției „și“ cu inima ; de-acuma trebuie s'o' înțelegi și din punct de vedere gramatical.

— Mitia, de azi înainte nu te mai numești nici „Prăjină“, nici „Cintezoi“, rosti încet Trofim Zubariov, după ce Varvara Ivanovna isprăvi de citit compoziția. Porcelele se desființează !

În tăcerea care se lăsă, vocea lui Mitia Vladimirschi răsună plină de emoție :

— Imi îngăduiți să dau oralul ?

Când Mitia ieși la tablă, Vania Gladchih îi șopti lui Cheșa.

— Măine-i rândul meu. Ai să vezi, n'am să vă fac de răs !

Șase zile încheiate se luptă Simion Stepanovici ca să salveze viața geologului. Chirurgical se scula din pat de câteva ori pe noapte, traversa schiopătând curtea spitalului și, așezându-se la căpătâiul lui Brînov, îndrepta asupra-i privirea ageră a ochilor lui neobișnuit de albaștri.

Burdinschi știa că făcuse operația bine, după toate regulile. Se temea însă de complicații ce ar putea surveni datorită traumatismului.

Chirurgical își pusese toată nădejdea în organismul rezistent al geologului.

Cuzma Savelievici se trezi a șaptea zi dimineață. Ridicându-și pleoapele grele, Brînov văzu mai întâi

crengile unui cedru uriaș. Se întindeau ca niște mâini spre fereastra deschisă și îl chemau spre tufișurile dragi, în adâncul taigăi. Pentru întâia oară i se întâmpla geologului să-și privească bătrânul prieten de aici, dela fereastra spitalului.

Brinov întoarse încet capul. Burdinschi urmărea privirea bolnavului.

— Se pare că-s viu, Simion Stepanîci? Întrebă cu glas nesigur geologul. Dar ce-i cu dumneata? Ești supărat pe mine?

— Su-pă-rat, su-pă-rat, răspunse chirurgul, trăgând cuvintele.

— Da? Și de ce? zise geologul, cu un ușor zâmbet pe buze.

— Mă mai întrebi? Neruș'natul!

— De ce mă ocărești, Stepanîci! Cum te lasă inima!

— Parcă tu ai inimă? îl apostrofă chirurgul. Regele cinabrului — ăsta ești! Din pricina ta, Albertinei Mihailovna i s'au umflat ochii de atâta plâns. Iar Serioja nu-și mai găsește loc, de câte ori își aduce aminte că a adormit lângă peșteră...

Brinov îl privea pe chirurg cu ochii surâzători.

— Cuzma Savelievici, zise Simion Stepanovici, să știi că am avut de făcut o operație foarte grea!

— Mulțumesc, Stepanîci, mulțumesc. Spune-mi un singur lucru: când am să mă dau jos din pat?

— Peste o lună.

— Ce? Peste puțină. Nu pot trândăvi atâta vreme.

— Nu poți? se prefăcu supărat Simion Stepanovici. Dar îți închipui că mie îmi vine la îndemână să te țin în spital? Școlarii tăi m'au scos din sărite cu telefoanele și cu vizitele lor: „cum îi merge“ în

sus, „cum îi merge” în jos ! „Salvați-l !” Parcă eu n'aș vrea !

— Înțelege-mă, trebuie să mă duc la Prăpastia Albastră. Dacă ai ști cât e de necesar să mă duc acolo !

De-abia acum Brînov se turbură într'adevăr. Un gând stăruitor îi frământase veșnic conștiința, și în timpul delirului, între vis și viață, și în timpul convorbirii cu doctorul...

— Aici nu-i vorba de mine, Simion Stepanovici, ci de datoria mea... Simion Stepanovici, dragul meu, exploratorii mei n'au pățit nimic ? Ce-i cu dâșii ?

El se uită neliniștit la chirurg.

— Din partea mea mi-ajunge și unul, răspunse Burdinski. Exploratorii tăi sunt nevătămați. Au plecat la Prăpastia Albastră. Locuiesc acum în peștera Argintului-viu.

Geologul oftă ușurat. Convorbirea îl obosise. Se uită pe fereastră. Dealurile de lângă Novie Cliuci, acoperite de un galben gingaș, străluceau șters sub razele potolite ale soarelui de Septembrie.

Un somn liniștit și adânc, somn de convalescent, îl cuprinse pe geolog.

TOAMNA

La mijlocul lui Septembrie, pământul înțelenit a fost curățat cu totul de rădăcini. S'au scos pietrele. Gropile au fost astupate, iar ridicăturile de pământ — nivelate. S'au bătut stâlpi de amândouă părțile stadionului și s'au pus scânduri de-a-curmezișul. Aceste porți dădeau stadionului o înfățișare de loc frecventat de oameni, de parcă el ar fi durat aici de ani de zile.

Puteau începe antrenamentele. Vladimirschi dădu dispoziții să se confecționeze tricouri de mătase albastră și roșie pentru amândouă echipele.

La mijlocul lunii se nimerise o zi caldă de duminică. Terenul primului stadion din taiga Zagocinscaia vuia și fremăta.

Agitându-și bățul gros și plin de noduri, Burdinski se adresa lui Vladimirschi și lui Cuhtencov :

— Ia spuneți, unde credeți că are să fie centrul cătunului Novie Cliuci ? La voi ? Moft ! La noi în Zarecie. V'ați îngrămădit acolo, de-a-lungul izvorului, sub izvor, deasupra izvorului, fereastră în fereastră, ușă în ușă... Sunteți o grămadă de case și nimic altceva. Pe când noi, croim aici bulevarde — drepte, largi... Nu voi lăsa să se taie niciun copac. Oho ! În curând vor veni cei de dincolo la mine, cu rugăminți : „Simion Stepanovici, dați-ne un locșor să ne facem o casă“. De ce ? Pentru că avem aici în primul rând spațiu, în al doilea rând o pădurice de cedru, în al treilea rând stadionul și în al patrulea — o promptă îngrijire medicală... Dar eu și Albertina Mihailovna n'o să aprobăm așa, oricui.

Profesorii și conducătorii minei stăteau lângă cerdacul spitalului. În aer plutea o înfiorare rece, amintind sosirea toamnei. Un fum vesel se ridica drept în sus din hornurile celor patru case de curând isprăvite. Încă vreo zece case, aproape terminate, se înșirau de-a-lungul drumului care duce la Zagocea. Iar la stânga, vuia terenul verde al stadionului, pe care siluetele roșii și albastre ale echipei miniere și ale celei școlare alergau după mingi.

Hromov, care se afla lângă directorul minei, rosti pe gânduri :

— Stadion în taigă !

— Primul în raionul nostru ! exclamă Vladimirschi. Dar n'o să ne oprim numai la atât, Hromov. Câte și mai câte au să fie ! Englezii ascundeau de noi bogățiile noastre. Căutau să ne deruteze. Intocmeau hărți false. Iar când au plecat, ei au aruncat utilajul în Șilca. Avem aici aur pentru sute de ani. Il vom descoperi. Vom construi o uzină nouă. Vom mecaniza toate procesele tehnologice. Vom face un drum. Vom construi o casă de cultură. Vom schimba numele minei noastre. În loc de Novîe Cliuci, îi vom zice Velichie Cliuci.

— Dar ai uitat grădinile ! remarcă muștrător Ghenadii Vasilievici.

— Da, vom avea și grădini ! zise Vladimirschi zâmbind oarecum copilărește. Vor fi și grădini în Novîe Cliuci !

Inima tânărului profesor începu să bată fără voie : ce zile fericite îi așteaptă !

...În seara aceea, școlarii și tineretul minei, discutând între ei, coborîră la râu. Urcându-se pe scândurile șubrede ale podului umblător, Tolia Ciornoborodov ridică mâna spre Zarecie :

*Pe râpi unde curge pârâul,
În taiga de cedru și pin,
O minge-a echipei Dinamo
Tot zboară spre cerul senin.*

Podul umblător se întoarse încet, tăind râul ; stând pe el și se părea că se învârtesc și malurile mohorâte ale Djalindei, și stelele mari ale lui Septembrie, și deaurile rotunde, mici... Iar luminile spitalului din Zarecie sclipeau când într'o parte, când în alta.

— Te salut, mină ! Te salut, toamnă ! Te salut, școală dragă !

Puțin timp după ce se construi stadionul, Inochentii Evsiucov a fost ales secretar al organizației comsoliste din școală. Lui Tinia Oichin i se încredință conducerea detașamentului de elevi pionieri. Zoia Vihriova era președinta comitetului elevilor. Clasa a noua își consolidează locul de fruntașă pe școală. Vania Gladchih și Mitia Vladimirschi se văzură nevoiți să se pună serios pe carte, deoarece opinia publică a clasei îi judeca aspru, fără milă...

Cele treizeci și șase de pagini ale primului număr din revista „Prietenia” atârnau pe peretele sălii spațioase dela etaj : câte șaisprezece pagini așezate pe două rânduri, iar restul de patru pagini alcătuia rândul al treilea, cel mai de sus. Dintre toate, cel mai mult ieșea în relief desenul lui Zahar Astafiev, care reprezenta pe tinerii exploratori geologi mergând în lanț pe o potecă, iar înaintea — în risipa de flori a urguiului albastru — se vedea prăpastia, ajunsă vestită. Doar două dintre paginile revistei rămăseseră goale. Pe ele era scris : „Aici va fi articolul lui Cuzma Savelievici Brînov, când acesta se va însănătoși”. Cîneva adăugase la iușteală cu creionul : „Grabnică în sănătoșire, Cuzma Savelievici !”

La câteva zile după adunarea în care fusese ales responsabil al cercului de istorie, Trofim Zubariov puse în coridor, bătută în perete, o hartă a Europei, într'o ramă de lemn. Deasupra, pe o bandă albă de hârtie sta scris cu litere mari : „Pe fronturile celui de-al doilea război mondial”. După câțeva vreme, Troșa, în colaborare cu Tolia Ciornoborodov, alcătui o vitrină cu tăieturi din ziare...

În fiecare duminică, Cuhtencov și Hromov se duceau cu elevii pe dealuri. Școlarii se întorceau amețiți de frigul ușor al toamnei și de jocurile militare, cu buzele vinete din pricina sucului de merișoare: în toamna aceea, poamele acestea acoperiseră ca spuza întinderile Transbaicaliei. Băieții studiau diferite motoare, desenau hărți topografice și făceau exerciții cu măști de gaze. Boris Zîrianov, în înalta-i calitate de instructor de PVHO¹, îi învăța cu răbdare pe elevii din clasa a șasea (ia te uită la Boria!); iar Polia, ca instructor GSO², activa neobosită în domeniul încredințat ei, al pansamentelor și al târgilor.

Malîș — Tinia Oichin — era absorbit de educația copiilor. Moțul lui bălan se înfrătea acum fără întrerupere cu cravata roșie de pionier. Tinia o purta și în internat, și la lecții, și pe stradă... Intra în cancelarie cu cravata la gât și captiva cu ea pe director, pe membrii biroului comsomolist și pe părinți, ori de câte ori voia să ia o nouă măsură cu privire la munca cu pionierii.

Odată, nu cu mult după un meeting închinat unei campanii eliberatoare a Armatei Roșii, Tinia Oichin propuse să se trimită o scrisoare școlarilor din orașul Luțc.

— Să le trimitem și un dar! îl susținu Polia Biriulina.

În curând, cărți, portrete și busturi ale conducătorilor, aduse de elevi de pe acasă, fură așezate într-o lădiță geluită de Moș Borovicov. Iar Zahar Astafiev compuse scrisoarea.

El scrise că niciun hotar nu mai desparte acum pe școlarii Ucrainei Apusene și ai Bielorusiei Apusene

¹ PVHO — organizația de apărare pasivă împotriva gazelor și a aviației inamice. (N. T.).

² GSO — gata pentru apărarea sanitară. (N. R.)

de școlarii Transbaicaliei... că pe o întindere de nouă mii de kilometri inimile copiilor sovietici sunt pătrunse de aceeași iubire față de Patrie.

Scrise că, pe vremuri, în timpul țarilor, Siberia era țara surghiunului și a temniței... că bunicul lui Boris Zîrianov a fost exilat la minele Ust-Carschia, pentru activitate revoluționară... că mica haltă Zagocea s'a prefăcut — în anii Puterii Sovietice — într'un centru raional înzestrat cu un depou de locomotive și de vagoane, cu două cinematografe („unul într'o clădire de piatră”), cu trei școli, cu un post de radioficare și cu o mare uzină electrică... că raionul Zagocea are o suprafață cât un stat, ca Belgia... că printre dealuri se găsește în taigă mult aur, antimoniu și cositor... și că școlarii, în timpul unei expediții făcute vara, au descoperit în Prăpastia Albastră un bogat zăcământ de minereuri.

Zahar a mai scris că Anton Treșcenco vrea să se facă geolog, Zoia Vihrioia — inginer metalurgist, Cheșa Evsiucov — marinar, Linda Ternovaia — profesoară, iar Boris Zîrianov — artilerist. Toate acestea se pot realiza și sunt cu putință în Țara Sovietică („frații noștri mai mari au și isprăvit învățământul superior sau urmează acum în universități”). Zahar nu uită să scrie și de faptul că tinerii și fetele care împlinesc vârsta de optsprezece ani vor lua parte în curând la alegerea organelor puterii locale.

La sfârșitul scrisorii Zahar îi felicită pe școlarii din Luț cu prilejul celei de a douăzeci și doua aniversări a Marelui Octombrie care se apropia și pe care „voi o sărbătoriți pentru întâia oară ca oameni liberi”. Ghenadii Vasilievici și moș Borovicov cerură stăruitor să adauge salutări dela partizani „din partea unor bătrâni luptători pentru Puterea Sovietică”. Var-

vara Ivanovna controlă cu stricteță ortografia și punctuația.

Scrisoarea, acoperită de zeci de semnături, și lădița cafenie de lemn luară drumul lung spre apus, spre pământul sovietic eliberat...

La serata din Octombrie, după serbare, Cheșa ieși pe scenă, ținând în mână o mică foaie de hârtie. După lumina pe care o radia fața lui Cheșa, după fulgerele care scăpărau prin despicăturile înguste ale ochilor săi, băieții înțelesesă că se petrecuse ceva neobișnuit.

— Dragi tovarăși! citi răspicat Cheșa (pentru întâia oară noi putem rosti și scrie liberi aceste cuvinte emoționante). Școlarii din Luțul sovietic vă trimit un salut fierbinte. Nu mai avem jandarmi și șleahlici care să ne strige „muscali“. Iar limba rusă se aude acum liber pe străzile Luțului... Impreună cu voi vom construi o viață nouă și fericită“.

Foaia de caiet cu un mare chenar dreptunghiular, care mărginea prin linii roșii câmpul alb dimprejur, trecu din mână în mână.

— Octombrie pe care-l sărbătorim astăzi se află în inima fiecăruia dintre băieții aceștia, zise Cuhtencov către Hromov.

În sfârșit, scrisoarea ajunsese în mâna lui Ciornoborodov.

— Am și căpătat material pentru viitorul număr al „Prieteniei“! rosti redactorul revistei școlare.

— Iar tu să faci versuri, Tolia, versuri despre Luț și despre Novîe Cliuci, propuse serios Trofim Zubarov. Numai că aceste versuri trebuie să fie foarte bune.

LA BRÎNOV

În sfârșit, elevii căpătară învoire să-l viziteze pe Cuzma Savelievici. Chirurgul îl rugă pe Hromov să treacă mai întâi pe la dânsul: voia să-i prevină de ceva pe profesor și pe școlari.

Ceata gălăgioasă de copii ajunse acasă la Burdinschi. Taniușa, care se juca în curte, dădu musafirilor bună ziua, ceremonios și, în același timp, cu o umbră de șiretenie.

— Tata și mama sunt acasă, zise fetița. Și deodată, fără să se poată stăpâni, ea porni fuga înainte și începu să bată în ușă. Ne-au venit musafiri! Ne-au venit musafiri!

— Intrați, intrați cu toții! prinse a bubui prietenos glasul Albertinei Mihailovna, când îi văzu pe elevi.

Broderii colorate, ornamente de stofă și lucruri de mână cu fel de fel de desene trecură iarăși, pestrițe, pe dinaintea lui Hromov și a copiilor. Iar acei care se așezară pe canapea, simțiră la spate, pe de lături și sub cot perne și pernuțe — rotunde, ovale...

— Oho! glumi Simion Stepanovici. Ce om fericit e Brînov: ce de prieteni are! Seriojenca, pune samovarul nostru cel mare, cel de două vedre...

— Ce faci? Ce faci? se sperie Șura Ovecichina. Doar n'am venit în vizită. Am venit să vedem bolnavul.

Dar nu intra în obiceiul Albertinei Mihailovna să dea drumul musafirilor săi așa de „ușor”.

Ea se puse numaidecât să-i trateze pe profesori și pe elevi cu fel de fel de cornulețe, biscuiți, pistil...

— Totul e făcut de mâna mea, de mâna mea! spunea ea, aducând o nouă tratație.

— Dar aveți de gând într'adevăr să-l vizitați pe Brînov cu toată trupa asta ? îi întrebă chirurgul. Asta-i peste putință. Doar nu-i bal mascat.

— Du-te dumneata... Burdinschi arăta spre Hromov. Și dumneata... El făcu același gest spre Ovecichina.

— Dar eu ? Dar noi ? începură să țipe într'un glas elevii, uitând de rânduielile severe ale casei Burdinschi.

— Cât despre voi... doctorul se gândi câteva clipe : doi, la sorți...

— Trei, Sioma, îl corectă cu blândețe Albertina Mihailovna.

— Bine, fie și trei, încuviință Simion Stepanovici.

Cu toate rugămințile insistente, nu se putu dobândi nici un adaos dela doctor.

Geologul răsfoi curios paginile revistei școlare, pe care Zoia o legase cu un șnur.

Fără să se întrerupă, Brînov citi totul la rând. Nu sări nici „colțul matematicii“.

— Ia te uită ! L-ați ademenit și pe Ghenadii Vasilievici. Bravo, măi copii, mă bucur și pentru voi și pentru școală. Geologul își șterse bărbia cu palma, semn că era neliniștit de ceva. Ce face Vania Gladchih ? A trecut în clasa a noua ?

— Vai, Cuzma Savelievici, dacă ați fi văzut cum l-a frecat Ghenadii Vasilievici ! Știți cât de roșu se face Vania, când e turburat. Dar atunci noi credeam că are să explodeze și o să se aprindă !

— Dar ce tot lungiți vorba ! zise Trofim. Ivan Gladchih a dat corigența la algebră și a trecut în clasa a noua.

— Dar tu, Zubariov, tot așa ai rămas ? rosti zâmbind geologul și începu să citească mai departe.

În sfârșit geologul dădu peste cele două pagini goale, pe care rămăsese însemnarea făcută cu creionul — și citi : „Grabnică însănătoșire, Cuzma Savelievici !“

— V'am tras pe sfoară. Nu ? V'am tras pe sfoară ? zise el cu părere de rău și rămase chiar puțin abătut.

Dar ochii albaștri ai lui Brînov se luminară într-o clipă.

— Diavolilor, mi-ați lăsat loc ! Dar dacă n'aș fi scăpat ?

— Noi eram siguri că n'o să ne trageți pe sfoară, zise cu convingere Cheșa.

Elevii începură să povestească, care mai de care, despre stadion, despre reparația școlii, despre revistă, cum au dat examen Mitia și Vania, despre corespon-

Elevii începură să tragă sorții. Cheșa, Zoia și Trofim scoaseră biletele norocoase.

— Tot am să-l văd pe Cuzma Savelievici ! bodogăni Boris Zîrianov. Tot am să-l văd !

Simion Stepanovici îl luă pe Hromov la o parte :

— Să nu aduci vorba față de Brînov despre familia lui. Acesta e punctul lui vulnerabil. Rănile i se închid. Dar sufletul a început să se tângue.

— Fii liniștit : am eu un leac.

— Nu cumva ai primit răspuns la telegrama noastră ? întrebă bucuroasă Albertina Mihailovna.

— Da ! Am primit.

Brînov stătea culcat în pat, singur în tot salonul. Ii întâmpină pe profesori și pe elevi cu o nespusă bucurie. Geologul urmări cu o privire recunoscătoare cum așeza Zoia într'un pahar de apă, cu mișcări atente, o crenguță de rosmarin uscată aproape de tot.

— Aveți să vedeți, Cuzma Savelievici, creanga are să învie și are să înflorească. Florile au să fie ca niște steluțe. Vor mirosi ca'n taigă : a rășină...

Ridicându-se într'un cot, Brînov luă șervetul de pe chiselele și farfurioarele care se aflau grămadă pe masa lui de lângă pat.

— Luați copii... poftim, îi îndemna el pe școlari. Pe mine chiar că m'au năpădit bunătățile. Ba Albertina Mihailovna îmi aduce o dulceață nemaipomenită, ba Maria Ionovna coace niște brânzoaice cum nu se mai află, ba Clavdia Nicolaevna îmi trimite o farfurie de colțunași... Așa m'au îndopat, că nici nu-mi vine să mă mai duc în taigă !

Se întristă auzind că Burdinscaia îi luase înainte și că băieții erau sătui.

dența cu orașul Luț, despre seratele școlare și despre tânărul geolog Rtutic Chinovarchin.

— De ce Rtutic ? De ce Chinovarchin ? întrebă râzând Brînov.

— Asta a născocit-o Zahar, rosti zâmbind Cheșa, în cinstea descoperirii noastre.

Cum și era de așteptat, convorbirea trecu la ceea ce-l frământa și pe geolog, și pe profesori, și pe băieți.

— „Zgârciții“ dumitale dela trust, zise Hromov, trimit oameni după oameni, utilaj după utilaj... Acuma nu-i mai dai de urmă lui Nazar Ilici pe acasă, veșnic îi la drum... Ai dat greș, Cuzma Savelievici, când nu i-ai prețuit cum trebuia pe șefii din Ircuț...

— Să încerce numai să facă mofturi, ripostă geologul, că guvernul n'o să le dea voie ! De altfel am și primit câteva scrisori bune dela direcție...

Afară se stârni vânt. Cedrul începu să bată ușurel în geam cu crengile lui verzi.

— Când mă uit la copacul acesta, totdeauna îmi aduc aminte de excursia noastră de astă vară, zise geologul.

Intorcându-și năsucul cărn spre fereastră, Zoia făcu niște mișcări ciudate cu mâinile.

Hromov se întoarse repede și văzu un grup sculptural, care împodobește cedrul lui Brînov; alături de chica stufoasă a lui Boris — mutrișoara rotundă a lui Ciornoborodov ; părul ciufulit, roșu ca focul, al lui Vaniușa lângă capul tuns chilug al lui Senia Mișarin. Imbrățișând cu mâinile trunchiul gros și drept, călare pe ramuri, băieții nici nu se uitau la semnele Zoiei, deoarece ochii lor erau ațintiți asupra geologului.

— Drept vorbind, elevilor strașnic li-i dor de dumneata, rosti cu un ton firesc Ovecichina. Ei sunt siguri că la vară vor găsi cu dumneata alte bogății!

Simion Stepanovici intră în salon.

— Destul! Ajunge! Când am să-i dau drumul din spital, o să vă săturați de vorbă.

Hromov și Ovecichina cerură severului doctor o îngăduință de încă câteva minute. Profesorii și geologul rămaseră singuri.

Brînov se uită pe fereastră: cedrul se golise. O umbră de dor și de suferință se întipări pe fața geo-

logului. Ovecichina își puse mâna pe umărul lui, acoperit cu pătură verde de spital.

— Cuzma Savelievici, nu fii trist. Peste o săptămână-două ai să fii pe picioare.

Brînov se ridică într'un cot.

— Nu-i vorba de asta, prieteni, nu-i vorba de asta, se posomorî geologul. Uite, am găsit cinabru. Și voi, și copiii ați intrat în viața mea, ca oamenii cei mai apropiați mie... Dar...

Hromov și Ovecichina schimbă o privire. „Spune!“ citi Hromov în ochii profesoarei.

— Uite ce, Cuzma Savelievici, am onoarea să te anunț că soția dumitale se află la Ircuț și că peste trei zile va fi aici împreună cu fiul. Și îi întinse geologului telegrama.

Peste zece zile, într'o seară luminoasă, înstelată, Andrei Hromov se întoarse iarăși din Zarecie. Brînov era aproape vindecat. Iar Simion Stepanovici făgăduise că, zilele acestea, îi va da drumul geologului din spital să pornească pe pîtecile taigăi... Hromov zâmbi, aducându-și aminte cum se lăuda Burdinschi față de dânsul și de soția geologului: „Eu o să capăt mare faimă cu tine, Cuzma Savelievici. Am și scris un articolăș în revista „Chirurgia“. Și așa, vasăzică, eu, Burdinschi, chirurgul unei mine, dau drumul din spital geologului Brînov în vîrstă de treizeci și șase de ani, căsătorit, membru de partid... și luați aminte: nu bea — ceea ce se întîmplă rar în lumea geologilor...”

Hromov aștepta cu nerăbdare întoarcerea la școală a prietenului său. Brînov avea mult de lucru.

I A R N A

Era o iarnă aspră.

O ceață deasă se lăsase de cu seară peste depresivitatea în care se afla așezat Novie Cliuci pitindu-se și lipindu-se de arinișul de pe malul apei și de căsuțele de pe lângă mină. Diminețile de iarnă îi întâmpinau pe locuitorii cătunului cu niște funigei albi de ger, care abia se destrămau către amiază.

Toată iarna asta, oameni, provizii și utilaj se cărau spre Ienda în camioane și pe cai, pe coturile înghețate ale Djalindei, peste creastă, pe potecile înzăpezite. Din când în când avioane sburau pe deasupra minei. Se îndreptau spre Olecma. La Prăpastia Albastră se desfășurau în desigurile crestei Iablonovii lucrările pregătitoare pentru o nouă și mare mină, care urma să se construiască în vara următoare.

Iar școala își ducea viața ei obișnuită.

Copiii — micul popor rezistent la gerul Transbaicaliei — nici nu se gândeau măcar să stea pe acasă. Școala nu și-a întrerupt activitatea nici pentru o zi, chiar pe gerurile de șaizeci de grade. Aceasta era o lege nescrisă a vieții din Transbaicalia, lege care nu ținea seamă de dispozițiile stricte care prevăd întreruperea lecțiilor când gerul ajunge la treizeci de grade.

Așa încât, ca totdeauna, băiețandrii neastâmpărați umblau forfota și acum prin curtea școlii frecându-și doar din când în când nasul și obrații ciupiți de ger. În clasă însă, în timpul lecțiilor nu se auzea nicio tusă, niciun strănut, nicio smârcăială... Fețele îmbujorate sunt pline de veselie, ochii strălucesc îndrăzneț,

iar făpturile bine legate ale copiilor radiază o sănătate de fier.

Seara, școala vuia de zarvă. Într-o clasă, lumina fumurie a lanternei magice îi conducea pe elevi pe țărmurile Crimei, pe lângă viile crețe și prin fața palatelor albe ca zăpada... În altă clasă, băieții — sub conducerea Albertinei Mihailovna — meștereau câte ceva din hârtie, carton și din placaj... În altă clasă, se repeta o nouă piesă a lui Tolia Ciornoborodov și a lui Zahar Astafiev... În sfârșit, dincoace, Varvara Ivanovna și membrii cercului ei ascultau referatul Poliei Biriulina despre chipul tânărului oglindit în literatura rusă.

Cum ieși din spital, Brînov se duse în primul rând la Prăpastia Albastră, care-i atrăgea demult și gândul și inima. Se întoarse însuflețit și iarăși începu să vină, serile, la școală. Călătorea cu băieții pe hartă și desena „omuleți” cu crete colorate: pregătea pentru excursia de vară un nou grup de tineri geologi.

O tradiție se statornici în școală: înainte de a trece în clasa a noua, elevii trebuiau să dea un examen greu, în taigă.

Școlarii din clasele inferioare intrau cu sfială în muzeul școlii, unde se păstrau mostrele de roci, ierbarele, jurnalele, lădițele, busolele, ciocănașul istoric al lui Zîrianov și „sandwich”-ul de cinabru, descoperit în vestita peșteră din Prăpastia Albastră.

Cea dintâi generație de exploratori ai măruntaielor pământului nu se sătura să povestească peripețiile „legendare” ale excursiei din 1939. Ingăduitoare și plină de răbdare, ea își iniția urmașii.

— Dar care-i lucrul de căpetenie în excursie? întrebă un elev din clasa a șasea.

— Lucrul de căpetenie ? îi răspunse Zubariov. Lucrul de căpetenie este să ai picioare lungi și să nu-ți fie capul gol.

— Frumos îți mai șade ! se supără Tinia Oichin pe Trofim și răspunse în locul lui : Lucrul de căpetenie este să existe între toți prietenie, și fiecare să aibă încredere în tovarășul său, ca în sine însuși... Tu însuși n'ai simțit parcă în timpul excursiei puterea prieteniei ? își întrebă Tinia Oichin colegul.

— Am simțit-o, Maliș, am simțit-o. Dar vezi că nu trebuie să fii totuși nici ageamiu.

— Să contezi pe tine și să-ți ajuți tovarășul, asta-i lozinca mea, răspunse Maliș. E verificată de excursie.

— Iar lozinca mea iată care-i : „să te ajuți pe tine însuși și să contezi și pe tovarăși !” Nu-i așa ? Asta ai vrut să spui ?

— Troșa, se amestecă în vorbă Zoia, te-ai făcut un răutăcios și jumătate, că-i primejdios să te și apropii de tine...

— Dece, cetățeană Vihrioa ? Am spus oare ceva jignitor ? Sau n'am dreptate ?

— Nu, Troșa, dar înainte erai mai potolit ; acum însă te aprinzi din nimic.

— Da ? N'am băgat de seamă.

Troșa se îndreaptă spre scara suedeză, lângă care atârna harta lui geografică.

— Ce ai cu el, Zoia ! zise supărat Anton. Nu te mai lega de dânsul !

— Aseară Troșa s'a dus la director, îi șopti Zoia lui Maliș și lui Senia Mișarin, și l-a rugat să-l învoiască acasă. Platon Sergheevici nu i-a dat drumul. Iată de ce fierbe.

— Desigur s'a întâmplat ceva ! Poate îi este rău Dăriei Fiodorovna ?

— Se poate să nu ne fi spus nouă? Să se fi ascuns de noi? exclamă Zoia și repetă: Vai, cum s'a făcut! Și de ce-o fi așa de mândru?

— Eu nu mai joc nici șah cu dânsul, remarcă Senia. Se agață de mine la fiecare mutare.

— Trebuie să stăm de vorbă cu el, zise Tinia. Se petrece ceva cu dânsul.

— Eu știu ce-i, știu! Am ghicit! zise aproape strigând Zoia și își astupă numaidecât gura cu palma. Ea se aplecă misterios spre Maliș: Desigur că-i îndrăgostit! Oare de cine? Că la noi în clasă nu-i nicio fată frumoasă.

— Dar tu? o întrebă zâmbind Maliș.

— Eu sunt cârnă! Nu, trebuie să-l urmărim... Numai Poliei să nu-i spunei nimic. S'ar întrista. Ea se întristează așa de tare ori de câte ori se întâmplă ceva cu vreunul dintre noi...

Tot timpul recreației, Zubariov nu se depărtă de lângă hartă.

Era la mijlocul lui Martie. Incepuseră niște geruri cumplite, strașnice — parcă fără de sfârșit.

Intr'un rând, moș Borovicov bătu în geamul casei lui Evsiucov acoperit cu un strat de zăpadă.

Hromov și Cheșa ieșiră în curte după apă. Ce apă mai era și asta! Zăngănea în căldări. Din căușul moșului curgeau în căldări niște bucăți de ghiață, ascuțite și strălucitoare. Căușul nu apuca să se deșerte, că suprafața apei din butoi se și acoperea de o pojghiță de ghiață. În curte rufele întinse pe frânghie, împietrite de ger, pocneau ca tabla...

Moșul bombănea întruna :.

— Na-ți-o bună! Martie s'a luat la întrecere cu Ianuarie. De acum până la „patruzeci de mucenici“ are să fie tot ger și ger. Chiar până la ziua mea.

— Dar câți ani ai, Piotr Danielovici ? îl întrebă cu gândul aiurea Hromov, căscând de frig.

— Șapte decenii, Andrei Arcadievice. Merg pe-al optulea... Dar dumneata ține mai bine căldarea. Dacă am să te ud din greșală, are să te acopere numaidecât o pojghiță de ghiață... Acum, urmă moșul, am intrat într'un an însemnat: împlinesc șaptezeci de ani: cincizeci de căsnicie și douăzeci de ani de când lucrez la școala de pe lângă mină... Uite-așa.

Moșul își răsuci capul de mulțumire: îl încânta foarte mult ceeace spunea.

— Un an însemnat, însemnat, repetă Borovikov. Dar de ce nu purtați mănuși?

Hromov îl privi cu luare aminte pe bătrân:

— M'am deprins, Piotr Danielovici, m'am învățat... Vasăzică douăzeci de ani numai la școală ! Trebuie să serbăm jubileul!

Borovikov nu auzi sau nu înțelese.

— Intr'adevăr așa-i, așa-i, Andrei Arcadievice, sunt sănătos, sănătos... nu sufăr de nicio boală: n'am lipsit nicio zi dela școală... Poftim la mine duminică la plăcintă, la aniversarea mea. Baba face niște bragă — să-ți lingi degetele... Am zece bonuri de apă la dumneata, nu uita...

Moșul mână căluțul bălțat, acoperit de promoroacă, spre malul apei, către casa lui Ghenadii Vasilievici. Hromov se uită îndelung în urma lui, stăpânit de un gând nou.

Când porniră amândoi spre școală, Cheșa se miră de ce căzuse pe gânduri profesorul de geografie. Iar Hromov pășea și se gândea la moș Borovikov, la bătrânul partizan: „Șaptezeci, cincizeci, douăzeci: o viață lungă, o dragoste credincioasă, o muncă cinstită...

Moșul era iubit de toți... era-respectat, poțit ca mu-safir și toți se sfătuiau cu dânsul. El era întotdeauna la fel: caracter vesel, veșnic cu o nouă glumă pe buze, cu o vorbă de duh, totdeauna vioi. Viața moșului se contopise cu viața școlii, unde era și sacagiu, și tîm-plar, și intendent, și neoficialul „moșulică” al școla-rilor.

— Ia uitați-vă! Cheșa atrașe atenția profesorului în altă parte. Cămile... cară greutatea la Prăpastia Al-baștră.

Caravana de cămile sosi în Novie Cliuci, trecând prin desișul taigăi, prin inima pădurii de cedri. Ani-malele cu părul galben-închis, înhămate la sânni, își purtau cu mândrie capetele turtite. Niște dinți mari și gălbui, de culoarea mahorcăi, ca dinții fumătorilor, ieșeau din fălcile lor puțin depărtate, care se mișcau pieziș.

Cămilele se culcară pe pământul înghețat, punân-du-și sub ele picioarele încălțate parcă cu „galoși” de piele groasă. Ele rumegau stăruiitor cu buzele lor um-flate, scoteau ritmic din bot rotocoale de aburi și aș-teptau cu răbdare căraușii, ca să pornească la Urium.

Hromov se uita mirat la gheboasele locuitoare ale stepei, care — tăcute și grave — își făceau slujba în taiga aspră a Transbaicaliei. Dar caravana de cămile nu era un lucru nou pentru familiile minerilor. Numai cete de copii, veșnic curioși, se strângeau în jurul a-nimalelor nepăsătoare, împungându-le cu degetul și strigând „tîmen, tîmen” — cuvânt mongol care tre-cuse în vorbirea obișnuită a limbii ruse, așa cum au trecut și cămilele, din stepă în taigă.

Soarele destrăma funigeii gerului. Firișoare de aur străbăteau văzduhul și prefăceau cerul, dealurile,

Djalinda și căsuțele cătunului într'un singur bloc strălucitor.

Hromov și Cheșa mergeau grăbiți spre școală: un meeting era anunțat pentru dimineața aceea. Ieri sosisse la mină știrea că Finlanda lui Mannerheim, învinsă de Armata Roșie, capitulase și semnase un tratat de pace.

Când Hromov și Cheșa intrară în sală, ei îi văzură pe școlari îngrămădindu-se lângă hartă. Trofim Zubariov o puse repede la punct cu creioane colorate. Trase cu roșu o linie groasă, frântă. Ea trecea la nord de Viborg și la vest de lacul Ladoga, în direcția Nord-Est. Zubariov împrejmui cu un cerc roșu peninsula Hanco.

El dădu la o parte pe elevi dela hartă și o măsură dintr'o privire :

-- Precizie și exactitate ! Ochi bun și gust artistic !

Amintindu-și parcă de ceva, el își băgă iute creionul în buzunarul de sus al hainei și se repezi la fereastră.

Elevii se așezară în front, pe două rânduri, de-a lungul coridorului școlii: cei mai mici — în primul rând; cei mai mari — în rândul al doilea.

Trofim se apropie de director :

— Platon Sergheevici!

— Ce vrei?

— Am însemnat pe hartă tot ce trebuia.

— Bine... Dar de ce nu ești în front?

Pe fața smeadă a lui Zubariov, ochii ardeau ca de friguri.

— Nu mă simt bine. Dați-mi voie să mă duc la doctor.

Cuhtencov privi iscoditor în ochii tânărului:

— Du-te!

Se dădu cuvântul profesorului de geografie.

Ce poți spune în vreo zece-cincisprezece minute, când ai de spus așa de multe!

În astfel de prilejuri, Hromov simțea înăuntrul lui un fel de încordare: un fior ușurel îi trecea prin tot trupul, mobilizându-i toate forțele spirituale, întreaga sa energie nervoasă.

Această senzație, această concentrare nervoasă lăuntrică, această convingere pasionată, nășteau totdeauna cuvintele necesare, puternice, și emoționante... cuvinte care legau — pe drumul cel mare al vieții tuturor, pe calea scopului unic — Leningradul, Baltica și Istmul Careliei, de Novie Cliuci.

— Oare tu, Cheșa Evsiucov, n'ai făcut zilele acestea un referat despre istoria flotei ruse? întrebă Hromov. Și câte cărți n'ai citit și răsцитit tu, Tinia Oichin, ca să povestești la cercul de istorie lupta dela lacul Ciudsc! Dar Zoia Vihriova nu mi-a arătat un caiet plin de date cu privire la viața și opera lui Lomonosov! Dar tu, Trofim Zubariov, ți-ai uitat oare lucrarea închinată apărării Petrogradului, împotriva lui Iudenici...

Hromov îl căută în rând pe Zubariov, dar nu-l găsi.

Profesorul vorbea despre Leningrad, despre izbândă Armatei Roșii, despre Novie Cliuci, despre școală...

— Vai, am cam întârziat!

Moș Borovicov dădu buzna în sală. Avea o căciulă cu apărătoare pentru urechi și barba ca o pădure în toiul iernii: aducea cu Moș Gerilă.

— V'am rugat să nu începeți fără mine! rosti cu muștrare moșul, adresându-se lui Cuhtencov.

Acesta își desfăcu brațele cu o înfățișare de vinovat și arătă la ornicul rotund de pe peretele dintre ferestre: peste cinci minute trebuia să înceapă prima lecție.

Dar moșul se schimonosi deodată de parcă ar fi băut oțet și se scărpină cu degetul arătător la rădăcina nasului. Directorul, care îl cunoștea bine pe Moș Borovikov, își dădu seama că acesta are să-i spună un secret.

Ii șopti lui Hromov să încheie meetingul și se duse în cancelarie, împreună cu Borovikov.

— Zău, Platon Sergheevici, tânărul ăsta vrea să plece cu cămilele.

— Cine ?

— Trofim... Zubariov... a cărui mamă se află în lenda... Eu însumi am auzit cum s'a înțeles cu căraușii.

Cuhtențov, numai cu șapca în cap, porni fuga pe coridor. În același timp se auzi clopotul. Peste câteva minute directorul se întoarse. Ii spuse muștrător moșului :

— Fugarul tău se află în clasă, la lecția Varvarei Ivanovna.

Moșul răbufni :

— Eu nu-s flecar, Platon Sergheevici. Mă știi de douăzeci de ani. Tânărul are fața turburată. Il roade ceva la inimă. Supraveghează-l mai bine.

Moșul ieși. Directorul se opri în pragul biroului său și rosti cu glas tare :

— Da. Dar de ce se găsește la lecție, dacă a cerut învoire să se ducă la doctor? Andrei Arcadievi, treci pe la mine să mai stăm de vorbă, se adresă directorul lui Hromov, care tocmai atunci intra în cancelarie.

*TROFIM ZUBARIOV NU SE MAI DUCE
LA ȘCOALA*

Peste câteva zile, Trofim Zubariov zise nepăsător colegilor din internat :

— Bucătăria Aprovizionării nu-mi priește. Am să trec la hrană rece.

Zubariov nu se mai duse la cantină.

Polia Biriulina, care puna la inimă orice fleac, își ieși cu totul din sărute :

— Nu pot pricepe nimic! S'au răsfățat băieții, și pace! Lui Trofim nu-i mai plac pârjoalele și șnițelele. Vrea purcel și găscă. Iar pe prietenul său Anton, nu poți să-l scoți din cantină nici cu boii. Nu mai pricep nimic !

— Intr'un cuvânt: conte, nobil, adăugă Vania Gladchih, cu fața plină de zâmbet. La conacul lor dela Ienda aveau un bucătar special.

Băieții însă știau prea bine că mama lui Trofim Zubariov era îngrijitoare la un birou din Ienda și că singurul ei fiu crescuse, cunoscând grijile materiale de fiecare zi.

La toate întrebările și muștrările, Zubariov răspundea rece :

— Nu-mi priește masa! Aceleași și aceleași feluri! Așa trecu o săptămână și jumătate.

Intr'o zi, Trofim Zubariov nu veni la lecții.

— Ascultă, Cheșa ! spuse Zoia într'o recreație, luându-l de o parte pe Evsiucov. E prost cu Troșa.

Zoia își potrivea repede codițele cu degetele ei scurte. Fața ei se îmbujoră. Ea căută îndelung să-l convingă de ceva pe Cheșa. Clopoțelul le întrerupse însă convorbirea.

A doua zi dimineată, Cheşa veni la internat. Zubariov şedea pe cerdac, cufundat în cartea de istorie.

— Ce-i cu tine, Troşa? Nu ți-i bine?

— Precum vezi: odată ce-am ieşit să respir aer curat.

Cheşa se uită la faţa trasă a tovarăşului său şi simţi cum i se strânge inima.

— Troşa, mai ții minte? În excursie vorbeam deseori despre prietenie...

— Țin minte, Cheşa, și-ți mulțumesc, răspunse Zubariov. M'ai întrerupt însă la punctul cel mai interesant. Ajunsesem tocmai la reformele lui Speranschi...

— Dar onoarea clasei? nu se lăasă Cheşa. Dar conştiința de comsomolist?

Faţa lui Zubariov păli; dar el tăcu şi își vârî nasul în carte.

Și așa, Cheşa nu putu scoate nimic dela Zubariov. Atunci, înciudat, el îl „strânse în chingi” pe Anton Treşcenco. Acesta își suci mura înăcrită când într-o parte, când în alta, bodogăni ceva şi refuză să răspundă, dar în cele din urmă, înțelegând că nu putea scăpa din strânsoarea lui Cheşa, povesti totul. Iată ce era: Daria Fiodorovna se îmbolnăvise... — era a doua lună de când Zubariov nu mai primise niciun ban de acasă. Ar fi putut, bine înțeles să ia masa pe credit. Asta se îngăduia internilor, care se aflau într-o situație mai grea. Ar fi putut trimite o cerere la mina din Ienda — şi ar fi fost ajutat. Dar „contele” era plin de amor-propriu (Cheşa ştia acest lucru), un amor-propriu îndrăcit. De aceea el jucă teatru şi se hotărî să rabde. N'avea, fireşte, niciun fel de „hrană rece”. Tânărul slăbise şi era îngrijorat de soarta mamei sale. Cheşa îl ocări pe Anton, îi băgă sub nas

pumnul lui puternic și se duse la școală, socotind că o să-l găsească acolo pe Platon Sergheevici.

Nu greși. Directorul era în cancelarie. Căuta să-l convingă de ceva pe Hromov. Cheșa auzi cuvintele din urmă :

— Andrei Arcadieevici, nu ți se pare că prea ne-am lăsat pe tînjală ? În deobște, la școală, niciodată nu se cade să te lași pe tînjală. Îți mai amintești de prima noastră convorbire?

— Imi amintesc, Platon Sergheevici, răspunse Hromov. Tocmai voiam să-ți spun ceva. Ghenadii Vasilievici propune...

Sosirea lui Cheșa întrerupse convorbirea directorului cu profesorul.

Evsiucov povesti tot ce afluase despre Zubariov.

— Dar Treșcenco? izbucni Andrei Arcadieevici. Ce? Ia parte și el la jocul ăsta rușinos? Tovarășul său flămânzește, iar el...

— Ba deloc, Andrei Arcadieevici! Băieții îl luau în răs pe Anton, fiindcă întârzia la cantină: toți știu că-i place să mănânce; iar el mânca numai felul întâi și — cum plecau cu toții — împacheta felul doi în hârtie, pentru „conte“... adică, iertați-mă, pentru Troșa. Treșcenco n'avea bani de prisos, altfel i-ar fi împrumutat ! Zoia însă a mirosit ceva și i-a pus bani lui Zubariov, într'o carte. El i-a dat însă banii îndărăt și a ocărît-o.

Cuhtencov zâmbi. Cheșa zâmbi și el sfios...

— Uite ce mândri sunt! Și Anton și Zoia sunt tovarăși buni. Dar trebuie să-i învățăm să lucreze în colectiv, zise Cuhtencov.

— Poate ar fi bine ca toată clasa să strângă bani? propuse Cheșa.

Cuhtencov clătină din cap :

— Nu m'ai înțeles. Trofim s'ar putea simți jignit. Și afară de asta, Cheșă, să nu uiți niciodată că locuiești în Țara Sovietică, într'o țară cu inimă bună, cu minte înțeleaptă și cu brațe sdravene... o țară care se îngrijește totdeauna de soarta copiilor săi.

În ziua aceea Zubariov nu se arată la școală.

În recreație, Cuhtencov chemă la dânsul pe Varvara Ivanovna și pe Hromov.

— După cum vezi, Andrei Arcadieviici, așa-i munca noastră de dascăli, zise Cuhtencov : fiecare zi ne pune probleme noi... Cine umblă după „traie liniștit“ — acela n'are ce căuta la școală ! Cine umblă după liniște, acela pierde „momentul“ — și la școală asta e mai primejdios decât la șah. Aici n'ai de-aface cu pioni de lemn, ci cu oameni vii !

După obiceiul său, profesoara își aprinse o țigară.

— Trebuie să se depună bani pentru băiat, asta-i totul, zise Hromov. Dar ce ? Școala nu va putea găsi o sută de ruble ?

— Da ? Așa crezi că stau lucrurile, Andrei Arcadieviici ? îl întrebă cu asprime Varvara Ivanovna. Ușor mai rezolvi dumneata problemele pedagogice.

Hromov roși.

— Nu e vorba numai de sută de ruble, urmă profesoara. Zubariov, ca și Zoia, ar putea-o porni spre Ienda.

— Vom găsi bani. Chiar astăzi. Cu asta resolvăm însă problema numai pe jumătate. Asta-i, zise Cuhtencov. Trebuie să se stea de vorbă cu dânsul. Te deleg pe dumneata, Andrei Arcadieviici. Gândește-te la asta... Iar dumneata, Varvara Ivanovna, trimite o scrisoare mamei lui Zubariov și una la comitetul minei. Trebuie să-i dăm o mână de ajutor Dariei Fiodorovna.

A doua zi dimineață, profesorul veni la internat. Elevii își făceau lecțiile. Masa cea mare era plină de

cărți, caiete și de linii. Vanja Gladchiu citea ceva cu încordare, ținându-și degetele încleștate în părul lui roșu. Strângând tocul între degetele-i groase, Tolia Ciornoborodov scria repede pe hârtie. Tina Oichin făcea un desen complicat. Dar într-o clipă, nu mai fu nimeni în cameră. Hromov rămase singur cu Zubariov. Troșa ședea ca de obicei, foarte drept, pieptănat îngrijit, cu aceeași cravată sub haina lui veche, ponosită. Pe chipul slăbit al tânărului se putea citi hotărârea de a înfrunta orice atac.

Simțul lăuntric îi șopti lui Hromov că niciunul din cuvintele pregătite de dânsul nu va atinge inima lui Troșa. Indepărtând cuvintele acestea, profesorul se gândi: „Trofim Zubariov, ce deosebire este între viața părinților mei și viața ta, între copilăria ta și a mea — eu, care sunt mai în vârstă cu o generație decât tine?”

Și Hromov începu să vorbească, ca și cum s'ar fi gândit cu glas tare:

— Troșa, tatăl meu, ca și bunicul, a fost un simplu cismar. Chiar numele nostru de Hromov se trage, desigur, dela meseria asta. Tata spunea că și lui îi pusese ră pielea la saramură... Dar el era făcut dintr'un material aparte: cu cât îl hărțuiau mai mult, cu atât se făcea mai tare... N'am să uit niciodată mâinile talei — mâini de muncitor... O palmă lată, aspră, bătătorită, cu niște degete foarte vioaie și dibace. Când tata lua cu ele o bucățică de piele și o pipăia, degetele însăși parcă grăiau: „box”, „șevro”, „antilopă”... dar degetele acestea știau să se și strângă într'un pumn. Mie și fratelui meu ne plăcea adesea să ne jucăm: încercam să îndoim degetele talei.

Soldatul Arcadie Hromov din armata țaristă s'a făcut bolșevic. A răsculat regimentul în fortăreața Svea-

borg. A fost condamnat la moarte. A fugit prin Finlanda în Suedia. A suferit amărăciunile și umilințele unei vieți fără căpătâi prin țări străine. Hromov vorbea, amintindu-și scurtele povești ale părinților.

Mama avea doisprezece ani, când nevoia a silit-o să plece de-acasă la muncă. A cusut doi ani rufe soldățești, într-o magherniță umedă, de piatră — rufe pentru armata care se prăpădea în Manciuria... La cincisprezece ani, ea luă parte cu prietenele sale la mișcările de stradă. Un cazac o lovi de pe cal cu șfi-chiul de plumb al nagaicei.

Căutând să scape de urmărire, mama ajunse până la Riga, unde se imbarcă pe un vapor și trecu la Stockholm... Acolo, în emigrație, doi revoluționari, doi bolșevici s'au întâlnit și s'au iubit. Amândoi au suferit lipsuri la Copenhaga, au răbdât de foame la Paris și au tremurat de frig la Hamburg...

Și deodată — Februarie 1917, revoluția! Știrea asta îi găsi la Stockholm. Una din zilele cele mai fericite a fost acea zi de Aprilie, când Lenin a sosit numai pentru câteva ceasuri la Stockholm! Muncitorii din Piter, marinarii Kronstadtului, soldații răsculați, întreg poporul, îl așteptau pe marele conducător al revoluției...

Peste puțin timp, părinții mei plecară în Rusia. Bolșevici leniniști, ei luară parte cu înflăcărare la construirea noii vieți.

Incepu războiul civil, cu nesfârșitele lui drumuri, pe care părinții mă purtau pe mine și pe fratele meu. La Chiev, o bandă petluristă mână la execuție „familia bolșevicului”: pe mama, pe fratele meu și pe mine. Și deodată muncitori metalurgiști din Piter, îmbrăcați în haine de piele, roase, ne smulseră chiar din fața gloanțelor.

Mama îi aduse în subsolul nostru. Ei priviră tencuiala căzută din pricina gloanțelor și degetele noastre umflate. Impărțiră cu noi desigur ultimul codru de pâine de secară. Iar mama le dădu bombele, ascunse într'o saltea de puf, care scăpaseră dela toate perchezițiile.

În timpul lui Denichin, tatăl meu fusese lăsat în Odessa pentru lupta în ilegalitate. A fost denunțat. Eram bolnav de dezinterie, când au venit să-l aresteze pe tata. M'au aruncat jos din pat, ca să cotrobăiască în saltea. „Madame, fii liniștită, totul o să meargă după lege“, zise un ofițer spilcuit. I-a scos tatei toți dinții cu mânerul revolverului. Abia am reușit să scăpăm de el.

Pe urmă tata și mama au plecat să lupte pe fronturile războiului civil. Eu și fratele meu am avut un an greu — un an de foame, când mâncam numai forșmac¹ de scrumbie rău mirositoare... apoi viața în căminul de copii în 1920...

Pentru întâia oară, Hromov se apropie cu inima așa de deschisă de trecutul scump lui. În aceste amintiri se înfiripa chiar pentru dânsul un rost nou, nebănuit mai înainte. El nu vedea aici o biografie personală sau un destin personal, ci biografia și destinele a două generații. Mult ar fi vrut ca trecutul să-i deschidă ochii școlarului asupra zilei în care trăește el, reprezentantul unei noi generații, a treia generație a revoluției.

— În numele cui au răbdât oamenii aceste suferinți, Troșa, și încă multe altele? Puterea noastră, solidaritatea noastră — ne mai pomenită în istoria omenirii — s'au născut în lupta asta și în aceste încercări. Și toate acestea nu s'au întâmplat, desigur, adaugă pro-

¹ Forșmac — un fel de mâncare de carne și pește. (N. T.)

iesorul zâmbind, pentruca Trofim Zubariov să nu mai vină la școală.

Tânărul ședea cu umerii drepți, cu mâinile pe cartea pusă pe muchie, și îl privea pe profesor țintă în ochi.

— Mi-i foarte greu, Andrei Arcadievice. Știți cât mi-e de greu să învăț.

— Știu, răspunse profesorul.

— Săptămâna trecută era cât pe ce să mă agăț de convoiul de cămile... L-am mințit pe director, spunându-i că-s bolnav... Dar mi-am adus aminte cât de neliniștiți am fost cu toții, când fugise Zoia. M'am gândit că mă vor căuta și pe mine... M'am rușinat... Mi-am zis că ar fi o dovadă de slăbiciune...

— Știu și asta. Dar ți-i greu, fiindcă vrei să suferi singur. Puterea Sovietică însă ne-a învățat să ne ajutăm unul pe altul. Iți dai seama, Zubariov, de unde vine puterea oamenilor sovietici?

Chipul încordat al tânărului nu-l înșelă deloc pe profesor. Troșa nu scăpase niciun cuvânt.

— ...Vine de acolo că, noi, oameni din diferite generații și de profesii diferite, din toate unghiurile țării, suntem mereu împreună. Și în cele mici, și în cele mari. Partidul ne-a învățat asta.

— Dar unde-s acum părinții dumneavoastră, Andrei Arcadievice? întrebă repede Zubariov.

— Tata construște o nouă uzină, iar mama duce muncă de partid.

— Iar dumneavoastră ne învățați pe noi... izbucni Troșa.

Ochii profesorului și ai școlarului se întâlniră. Amândoi înțeleseseră, că fiecare — în felul său — se gândeste la același lucru.

— Ai dreptate, Troşa, noi trecem şi vom trece mai departe, din generaţie în generaţie, ca o ştafetă, forţa veşnic tânără a bolşevismului. Partidul nostru este un partid deosebit. Are acum patruzeci de ani... va avea şi şaizeci, şi optzeci, şi o sută... Va rămâne totuşi tânăr. Uită-te la portretul lui Stalin. Uite Troşa, ce ochi tineri are conducătorul nostru. Aceasta-i tinereţea ideii inspirate, a gândirii veşnic vii şi creatoare, tinereţea inspiratei pasiuni revoluţionare... Nicio încercare nu înspăimântă o astfel de tinereţe care supune vârsta. Astfel de încercări a avut şi va avea şi generaţia mai veche, şi generaţia mea, şi cea nouă — generaţia voastră.

Se făcu tăcere.

Hromov se apropie cu băgare de seamă de punctul dureros al lui Zubariov:

— Uite, de tine s'a îngrijit, cum a putut, 'Anton, tocmai acela de care băieţii îşi băteau joc din pricina lăcomiei lui. Zoia, o tovarăşă sinceră şi cinstită, a vrut şi ea să te ajute. Cheşa nu şi-a găsit astâmpăr până n'a aflat ce-i cu tine. Polia Biriulina a pus în mişcare pe toţi comsomoliştii. Colegii vor să strângă bani pentru tine. Aceasta-i o pildă de prietenie desinteresată... Aşteaptă, nu te grăbi... Hromov surprinse pe faţa lui Zubariov semne de turburare. Acuma nu mai suntem în 1920. Avem în spatele nostru peste două decenii de construcţie. Intrăm în mijlocul celui de al treilea cincinal. Faptul că statul are să te ajute acum nu numai pe tine, ci şi pe mama ta, asta nu-i binefacere, nu-i pomană, ci un ajutor din partea statului popular, din partea puterii scumpe inimilor noastre... Iar faptul că tu eşti mândru, puternic şi răbdător — asta nu-i rău. Are să-ţi prindă bine în viaţă.

Nici profesorul, nici elevul nu băgară de seamă cum intrară în sală Tinia Oichin, Tolia Ciornoborodov, Vania Gladchih și Anton Treșcenco. Ei ascultau mai de mult convorbirea dintre profesor și elev.

— Troșa, zise Tinia, am hotărît ca în vacanța din Martie să mergem cu toată clasa la Ienda. Cu schiurile.

— Până și moș Borovicov se pregătește de plecare, rosti Vania Gladchih. „Eu, zice, n'am de gând să păzesc școala în ziua aniversării mele de șaptezeci de ani. Apoi mi-a venit și mie chef, zice, să văd pe Daria Zubariova: eu am muncit douăzeci de ani la școală ca sacagiu și am crescut copiii, iar ea a muncit douăzeci de ani ca îngrijitoare la comitetul minei — și muncitorii o respectă foarte mult. Noi doi parcă am fi tot una“.

— Douăzeci de ani! Chiar de douăzeci de ani? întrebă Trofim. Va să zică moșulică al nostru, Andrei Arcadievice este din generația veche... dintre acei care au făcut revoluția.

— La școală noi ne-am fi prăpădit, desigur, fără dânsul, el ne cunoaște pe fiecare, remarcă Tolia.

— Ce ziceți, băieți? întrebă zâmbind Hromov. Hai, gândiți-vă, cam ce bucurie am putea face bătrânului? ...A doua zi, Trofim Zubariov veni la lecții.

25.

MOȘ BOROVICOV

Dela un timp moș Borovicov băgă de seamă că-i veneau cam des musafiri și că în preajma lui era o mișcare ciudată. Bătrânul n'avea doar orbul găinilor...

Ducându-se la culcare, moșul — cu gândul la somnul care va veni — chibzuia și socotea ba una, ba alta...

— Marfa Ionovna, oare n'o fi asta din pricina dulcețurilor tale? se adresă el nevestei. Dulceața ta de merișoare îi mai dulce decât cea de vișine. Zău așa! Sau poate din pricina bragăi — faci o bragă strașnică! Nimeni în tot cătunul n'o face mai bună.

— Născocești și tu, răspundea cu glas somnoros Marfa Ionovna. Mare scofală: dulceață și bragă...

— Sau o fi aflat cineva înaintea noastră că ne-au ieșit numerele la loterie? Sau poate a găsit cineva o comoară sub izba noastră? Iar noi ne-am culcat pe-o ureche și habar n'avem!

— Dormi, drace împielit, nu mai umbla cu născociri! răspundea supărată Marfa Ionovna.

Moșul tăcea, dar se lăsa furat mai departe de „născociri“.

Iar a doua zi, „dracul împielit“ primea din nou oaspeți — cu plăcere dar și cu curiozitate — și se tot frământa în sinea lui: oare ce caută ei aici?

Cheșa Evsiucov se ivi cel dintâi. Venirea lui nu-l miră pe bătrân: el nu era musafir, ci unul de-ai casei. Il puse pe gânduri pe moș numai faptul că băiatul îl iscodi și-l paraiscodi, cu creionul și cu hârtia în mână: cum a fost el, Borovicov, băiaș în vremea veche... cum tăiau și spânzurau odinioară englezii la mină... cum a căpătat moșul patru decorații „Sf. Gheorghe“... cum s'a luptat ca partizan și cum a fost ridicat din temelii Novîe Cliuci.

— „Cum, cum“! izbucni istovit, în cele din urmă, moșul. Dar ce, Cheșa? Ai de gând să te faci popă? Vrei să mă spovedești? Eu n'am niciun păcat. Sunt

curat ca sfinții. Ionovna, dă-i dulceață de cea proaspătă — să mai tacă din gură.

Cheșa unse tacticos cu dulceață o bucată de pâine din făină de grâu; dar întrebările curgeau mai departe.

Peste câteva zile poetul școlii, Tolia Ciornoborodov, îl vizită pe moș Borovicov. El holbă la moș niște ochi rotunzi, ...își zburli părul și scrise și el ceva; iar la plecare, exclamă din prag: „Am găsit, am găsit! E o rimă bună: zorii-victorii!” Atunci Marfa Ionovna se îndoii dacă Tolia e sdravăn la cap și adăugă că viața de internat n'are să-i ducă pe băieți la bun sfârșit.

Dacă Zahar ar fi venit cu hârtie și cu creion, moșul l-ar fi dat desigur pe ușă afară. Dar Astafiev îl câștigă pe moș cu aparatul fotografic. Tânărul era, ca de obicei, zgârcit la vorbă și țacănea doar, fotografiindu-l pe moș ba numai „cu barbă“, ba până la brâu, ba în picioare, singur, cu baba și chiar cu uriașul său motan vărgat, poreclit Ocnașul.

Intr'o zi frumoasă cu soare, Senia Mișarin dădu busna în casă cu o cutie de vopsele și cu o pânză. Il așează pe sacagiul școlii într'un fotoliu, și moșul șezu o oră și jumătate fără să se miște, până începu să se roage:

— Chinuitorule, lasă-mă să beau o țigară!

De-abia căpătă moșul prin rugăminți cinci minute pentru o țigară.

Aveau cu ce să-și bată capul moșul și Marfa Ionovna, cu atât mai mult, cu cât la toate întrebările moșului urmau răspunsuri în doi peri.

Veni în cele din urmă și Platon Sergheevici. Bău o cană sdravănă de bragă, făcută de Borovicova, și îi descusu stăruiitor pe bătrâni: ce nevoi au, ce lipsuri și ce le-ar dori inima.

Moșul amătuise (pe semne de braga babei) limba în-
să i se făcu ascuțită și înțepătoare :

— Ce-am vrea? Am vrea să-l vedem pe fiul nostru
— Pavel Petrovici Borovicov, care își face slujba la
aviație! Am vrea să ne ducem la fiică și la nepoți, la
Leningrad și la Harcov! Iată ce-mi lipsește mie! Iar
cât privește îmbrăcăminte, să n'aveți grijă, Platon
Sergheevici: doar nu ne-am trezit acum pe lume. Am
avut când ne îngriji, slavă domnului!

— Bine, bine, dar totuși? îl iscodi Platon Sergheevici. Danilici, oare nu-ți poștește nimic inima?

Moșul turnă musafirului bragă din ulcica cu capac
și îi făcu semn cu degetul, adică „apleacă-te mai a-
proape“.

— Ba-mi poștește, Platon Sergheevici, îmi poștește,
șopti moșul, acoperind cu barba lui stufoasă urechea
directorului. Aș dori mult să știu: de ce îmi dă lumea
târcoale? Ce vor dela mine? Lălmurește-mă, dumneata,
ca vechi prieten.

Directorul își deschise ochii mirat, și-și ridică mâi-
nile în sus:

— Ce-ți mai trece prin minte, Danilici! Ia te uită!
Ce mai treabă! Dar eu nici nu știam. Iți dau târcoale?
Ia te uită!

Moșul scuipă mânios :

— Umbli cu viclenii, Sergheevici, cu viclenii! Adău-
gă apoi mai liniștit: Bine, dacă vrei să-mi faci o plă-
cere, mărturisesc că demult visez la o lulea din spumă
de mare. Bun lucru, asta te ajută la gândit. Atâta tot !

Convorbirea se sfârși aici.

Era pe la sfârșitul lui Martie..

Sâmbătă seara, Tinia Oichin și Zoia Vihriova bătură
la ușa lui Borovicov.

Il găsiră pe moș bând ceai. Lângă dânsul, pe un fund rotund, se afla un ceainic mare de aramă. Un borcan început cu dulceață de merișoare, se găsea alături de paharul moșului.

— Ce ședință o mai fi fiind? întrebă Borovicov, ștergându-și cu un șervet brodat fața arămie ca și ceainicul. Astăzi e ziua mea de baie. Sâmbătă. Ce i-a apucat? Descurcați-vă și fără moșul.

Zâmbind, Tinia își netezea moșul:

— Nu acuma, Piotr Danilovici, ci mâine la orele șase.

— Și să nu vii singur, adăugă Zoia, ci cu Marfa Ionovna. Poftim un bilet...

Moșul dădu să întindă mâna după bilet, dar harnica Marfa Ionovna i-o luă înainte. După ce învârti biletul în mâini, ea îl vârî tacticos în buzunarul șorțului. Borovicov se uită cu coada ochiului la nevastă-sa se știri și luă ceainicul.

— Mâine, ziceți? Cu atât mai bine, rosti cu o blândă ironie moșul. V'ați pus pe ședințe. Nu vă mai ajunge săptămâna, acum v'ați apucat și de duminici.

— Ce-ai pățit, Danilici? îl întrebă cu o neașteptată blândețe Marfa Ionovna. Moșule, nu cumva nu ești bine? Slăbiciunea ta, doar, sunt ședințele.

— Of, babo, nu te mai potolești!

— Haidem, Danilici, zise împăciuitor bătrâna. Poate se împart premii sau se dă vreun concert.

— Și să nu uiți, Piotr Danilovici, să vii în mare ținută!

— Dar ce? Nu cumva sunt general? Bine-bine...

După ce-și petrecu oaspeții, Marfa Ionovna se duse la grajd să mulgă capra, apoi mai cotrobăi pe ici-colo, și făcu mult sgomot cu farfuriile la bucătărie, iar mo-

șul — moleșit de baie și de ceai — adormi fără s'o mai aștepte.

A doua zi, moșul și baba trebuiră să taie lemne cu fierăstrăul și să dreagă grajdul. Se lăsă seara, bătrânii se grăbiră să se ducă la școală și uitară de bilet.

De-abia după ce ajunseră la școală, Marfa Ionovna se opri în loc, ca arsă, și plesni din palme :

— Sfinte dumnezeule, am uitat invitația în șorț.

— Așa — așa, începu s'o necăjească moșul, fiindcă tu sari totdeauna înainte... Văzând însă că nevastă-sa era amărîtă, el adăugă : Nu-ți fie frică... totuși... oricum... eu sunt ajutorul intendentului. Au să ne deie drumul.

Când moșul se ivi în sală îmbrăcat în haine negre, cu cravată legată chiar sub barbă, larma de alămuri a fanfarei și o furtună de aplauze îl întâmpinară prietenos. Văzu chipurile vesele ale copiilor, îndreptate spre dânsul. „Am întârziat, mormăi nemulțumit moșul, ghiontindu-și ușor nevasta. Ne-am mocoșit atât ! Să știi că s'or fi spus lucruri însemnate în lipsa noastră”.

Dar nimeni nu ținu vreo cuvântare. Se făcu deodată tăcere ; și în tăcerea asta, Cheșa Evsiucov și Zoia Vihrioiva îi conduseră pe bătrâni în primul rând și îi așezară în fotolii.

— Nu-i alta decât că vor să mă aleagă președintele comitetului local. De aceea se și dau pe lângă mine ! îi șopti nevastă-sii sacagiul, foarte turburat.

În timpul acesta, directorul trecu la masa prezidiului, acoperită cu stofă roșie. Cu glas răspicat, el vesti solemn :

— Elevi, astăzi sărbătorim pe scumpul nostru Piotr Danilovici Borovicov.

Atunci, asurzit din nou de tunetul fanfarei și de aplauze, moșul se ridică puțin din fotoliu, aruncă o privire la baba lui și începu să se scotocească prin buzunare. El scoase punguța de tutun de care nu se despărțea niciodată, dar nu-și făcu țigară. Duse fără rost punguța la ochi și apoi făcu cu mâna: „Fie ce-o fi!”

Iar Marfa Ionovna, după ce stătu vreo cinci minute cu gura căscată, își luă basmaua de pe cap, se legă din nou cu ea și îl apucă pe moș de braț, temându-se parcă să n'o ia la sănătoasa.

În sfârșit, moșul își văzu portretul, desenat de Senia Mișarin, atârnat acum printre steaguri pe peretele dintre ferestre, deasupra căruia sta scris pe o panglică roșie: „Trăiască moș Borovicov, vrednicul muncitor-patriot, care împlinește azi șaptezeci de ani și douăzeci de ani de muncă la școală!” Văzu și revista școlară cu cele trei fotografii scoase de Astafiev. Dintr'una, Ocnașul își holba ochii asupra sălii.

— Of, dracu să mă ia! M'ați păcălit, băieților, m'ați păcălit! L-ați păcălit pe moș Borovicov!

După ce fu ales în prezidiu, moșul îi ceru lui Ghenadii Vasilievici invitația și se agăță de ea, ca de o ancoră de salvare. El își vârî barba fumurie în biletul alb, pătrat:

...„Direcția, comitetului local, organizația comsomolistă și comitetul elevilor vă invită la serata jubiliară, în onoarea lui Piotr Danilovici Borovicov, care împlinește șaptezeci de ani și douăzeci de ani de muncă în școală”.

Desigur, există în viața fiecărui om de ispravă o astfel de zi deosebită, când el își dă seama că nu i-au trecut anii în zadar, că a fost vrednic.

O astfel de zi sosise pentru moș Borovicov. Spina-rea gârbovă, adusă de muncă, i se îndreptă. Umerii i se ridicară. Ochii îi străluceau tinerește. „Ehei, uite cine sunt eu! Să-l fi adus aici pe aviatorul meu și toate odraslele neamului Borovicov... Iată cine mi-i sacagiul școlii“ !

Moșul uitase pe ce lume era, când Nazar Ilici, din rândul al doilea, îi făcu cu ochiul un semn plin de înțeles, ciupindu-se sub bărbie, adică : avem să-i tragem un chef. Degetul noduros al moșului se întinse și el în semn de răspuns, dar privirea aspră a Marfei Ionovna îl trezi la realitate.

Apoi ieși Tolia Ciornoborodov și își citi versurile despre „Moșul-patriot“ :

*Foamea nu știu ce-i, nici somnul...
Nu dospesc eu pe cuptor :
Lemne o să tai la școală,
Car jumate de izvor !*

Au fost multe cuvântări. Capul moșului începu să i se învâртеască. Ii era cald. Ce-ar mai fi băut din căușul lui apă rece ca ghiața !

Un morman de daruri se ridica pe masă în fața moșului. Piotr Danilovici privea nerăbdător pipa frumoasă, roșie cu negru, ferecată cu lamele de metal... minunata punguță de piele neagră pentru tutun și pachetele de tutun aromat „Djubec“. Marfei Ionovna îi plăcu mai ales fularul colorat, lucrat de mână, pe care Zoia Vihrioiva îl dăruise moșului „din partea fetelor“ :

— La mulți ani, Piotr Danilovici, la mulți ani ! Să porți sănătos fularul nostru !

În sfârșit moșul începu să vorbească. Își luă avânt. De altfel, parcă până acum vorbise vreodată cu ade-

vărat? Schimba doar două-trei cuvinte, turnând apă din butoi în căldări.

Moșul înțelese că acum poate să dea drumul la gură, și asta și făcu.

— Uite ce vreau să spun. Acum douăzeci de ani eu și baba mea am fost partizani. Atunci eu și Ionovna eram tinerei de lot — fiecare n'aveam decât jumătate de veac.

— Lasă, nu mai adăuga, nu se putu stăpâni Marfa Ionovna. N'aveam decât patruzeci și ceva.

— Nu-i vorba de asta, Marfușa, răspunse moșul. Vreau să spun că noi așteptam încă de pe atunci, plini de curaj, timpurile noi și aveam încredere că vom apuca să vedem ziua aceea, când pământul nostru se va înnoi și când puterea noastră o să se slatornească. Moșul își apucă barba fumurie cu degetele lui noduroase, apoi își lăsă mâinile pe masă și începu să netezească grijuliu o cută a postavului roșu.

— Măi băieți, vreau să vă dau pe față o taină. A venit pe semne vremea asta. Când am împlinit șaiszeci de ani, uite ce gând mi-a venit în cap: „Cum se face că anii mei s'au scurs, iar viața cea adevărată de-abia acum începuse în Rusia?” Și atunci mi-am luat un angajament: să apuc sfârșitul celui dintâi cincinal. Bun! mă uit eu: cincinalul a fost îndeplinit în patru ani. Mulțumesc zic, că mi-ați dăruit un an de viață. Numai că viața din țara noastră se face din ce în ce mai interesantă. Mi-am luat al doilea angajament: să apuc sfârșitul celui de-al doilea cincinal...

Școlarii, atenți, se potoliră. Tatiana Iacovlevna îl privea pe moș Borovicov entuziasmată, ca un copil. Chipul Varvarei Ivanovna era luminat de un zâmbet.

Iar Șura Ovecichina părea că e gata-gata să se re-peadă și să-l îmbrățișeze pe moș.

— Și așa, își sfârși moșul gândul, îmi iau acum un nou angajament: zece ani deodată, și el făcu un gest larg cu mâna, până în 1950... Iar cine nu crede, încheie moșul în râsul tuturor, pe acela îl poftesc ca peste zece ani să vină ca oaspete în Nove Cluci.

...O ceată gălăgioasă îl petrecu pe moș Borovicov până acasă. Noaptea înstelată se întindea deasupra minei. Dealurile rotunde, albe, se conturau lămurit în văzduhul limpede.

Moșul îl chemă mai aproape pe Cheșa Evsiucov și întinse spre cer mâna, în care ținea pipa lui nouă:

— Ce stele sunt acelea?

— Ursa Mare, Piotr Danilovici.

— Nu Ursa Mare, ci Căușul. Of, școlarul! Căușul, îți spun. Nu-i vorba aici de căușul meu, ci de cel ceresc. Moșul făcu șiret cu ochiul. Când o să mor, am să car apă și pe lumea cealaltă. O să iau cu mine butoiul, că și el a viețuit cam tot atât cât mine. Cât privește căușul — el e pregătit gata.

Tovarășii de drum ai lui Borovicov începură să râdă.

Lumina stelelor se revărsa pe barba albă a moșului, pe ochii săi tineri și pe statura lui sdravănă.

Iar tovarășii de drum ai lui moș Borovicov nu se gândeau la moarte, ci la viață.

PRIMĂVARA

În Aprilie primăvara își desfășură cu îndârjire forțele, vrând parcă să lase timpul în urmă. Spărgea ghețurile Djalindei curățind de zăpadă Stanovicul,

lablonca și ramificațiile lor, și acoperind povârnișurile munților cu o verdeață bogată.

Aproape toată luna Mai fusese foarte cald.

Dar pe la mijlocul lui Iunie, când examenele de primăvară erau pe sfârșite, începură să cadă niște ploi, într'o monotonie neîntreruptă, nemaipomenite pentru anotimpul acesta. Zi de zi, puhoaie de apă se abăteau asupra cătunului Novie Cliuci. Toate cele douăzeci și trei de dealuri care înconjurau cătunul minier erau acoperite de nori joși. Pe ulițele povârnite ale cătunului, șuvoaiele goneau spre pârâu, ducând cu ele pietre, surcele, frunze și crengi de arbuști desrădăcinați. Pârâul, care în deobște murmură domol între două pâlcuri de ariniș, își lărgise stăpânirea, și acum, arinișul ajunsese tocmai în mijlocul apelor vijelioase. Ca să se ducă la școală, copiii care locuiau pe malul stâng al izvorului trebuiau să înconjoare tot cătunul, urcându-se în susul apei... sau să treacă prin vad, desculți, cu pantalonii suflecați până sus. Otgonul podului umblător care lega amândouă malurile Djalindei, se rupsese... și Zarecie rămăsese despărțită de cătun. Râul se umflase, iar apele se strângeau încet, dar amenințător, la dig.

De cincizeci de ani nu mai plouase așa în Novie Cliuci și în împrejurimi.

În clasele unde se dădeau examenele, era o lumină de amurg. Erau nevoiți să aprindă de dimineață lumina electrică. Școlarii răspundeau la întrebări în îngânarea monotună, plictisitoare a ploii, care ba bolborosea ceva în depărtare, ba își apropia glasul chiar de geamuri, ba bătea în ferestre cu picăturile ei dese și mari ca măzărichea. Ghenadii Vasilievici se plimba printre bănci cu mâinile la spate și, săgetând cu ochii săi cenușii ploaia, norii și Djalinda, spunea :

— Bună treabă măi băieți ! Bună treabă, n'am ce zice !

— Bine că măcar copiii cei mai mici au isprăvit cursurile, răspundea Varvara Ivanovna, înfăolindu-se în șalul ei de Orenburg.

Numai Tatiana Iacovlevna parcă nu se sinchisea de monotona ploaie. Pe semne unde însăși Tatiana Iacovlevna era schimbătoare ca vremea.

— Băiețașule, zicea profesoara, ridicându-și chipul uscățiv, băiețașule, te ascult...

Iar sdravănul „băiețaș”, pe măsura lui Boris Zîriarov sau Vania Gladchih, istorisea bucata „Porcarul” a lui Andersen, spunea pe de rost versuri de Heine, conjuga sau declina... Dar dacă se încurca „băiețașul”, atunci până și zbârciturile piezișe ale ploii i se păreau senine și binevoitoare față de zbârciturile severe ale Tatianei Iacovlevna.

Dar așa ceva nu se întâmplă la examenele clasei a noua.

Această clasă mergea bine.

În toiul examenelor, Zahar Astafiev și Tolia Ciornoborodov atârnavă pe perete, în sala școlii, numărul opt al revistei „Prietenia”. Când izbutiseră ei să-l scoată ? Cum își făcuseră timp ? În revistă se răsfrângea întreaga viață a țării și a școlii în primăvara aceea :

„Situația pe fronturile celui de-al doilea război mondial”.

„Corespondența cu școlarii din Luț”.

„Jubileul lui moș Borovicov”.

„Activitatea extrașcolară”.

„Conferințele lui Cuzma Savelievici”.

„Noul material didactic pentru școală”.

Și ploua într'una. Ploile se revărsau în șuvoaie mari, surpând prispele, rupând plutele, făcând gropi pe ulițele povârnite ale cătunului.

...Clasa a noua avea de dat ultimul examen la geografie.

Dormitorul spațios al băieților din internat se prefăcuse într'un muzeu geografic. Tot globul pământesc era înfățișat în hărți, atârnate deasupra paturilor, întinse pe mesuțele de noapte și chiar pe paturi. Până și soba era acoperită de o hartă a Japoniei. Lângă uriașa pară cafenie-închisă a Africei, Trofim Zubariov îi explica Zoiei cum și-au împărțit imperialiștii „continentul negru”. Maliș și Vania Gladchih, lângă harta Europei semănând ca un crab, discutau cu aprindere despre cauzele prăbușirii Franței. Astupându-și urechile cu palmele, Tolia Ciornoborodov stătea aplecat asupra cărții.

Cum deschise ușa camerei, Cheșa văzu totul dintr'o singură privire. Tânărul răsufă din greu. Mantaua impermeabilă, aruncată peste vesta-i de lână, strălucea ca spălată de ploaie. Apa îi șiroia de pe glugă. Se părea că apa îi curgea lui Cheșa din ochi, din nas din gură...

Trofim Zubariov își întrerupse convorbirea cu Zoia și arătă cu nuiua spre cel ce intrase.

— „Tată, tată, plasa noastră...” începu el.

Cheșa îl dădu grăbit la o parte :

— Băieți, lăsați cartea, băieți ! Djalinda a rupt digul și a năvălit prin spărtură. Aruncându-și pe umeri mantale de ploaie sau bucăți de doc impermeabil, Cheșa, Boris, Anton și Vaniușa Gladchih, în fruntea celorlalți elevi dela internat, o porniră în goană prin torentele de ploaie spre locul unde se deslănțuise Djalinda.

Apa râului se învoldura și clocotea cu turbare. Tre-când peste dig, râul pătrunsese în spărtură. Pulioaiele turburi mânau năvalnic cisme de cauciuc, bărcile, vâslele, căușurile și gălețile — toate sculele băiașilor. Târau tot ce puteau târî, îngropând cu furie oarbă în mâl și'n prundiș ceeace nu era în stare să treacă prin spărtură.

Pe o movilă băieții îl văzură pe Vladimirschi. Era în capul gol. Cisme sale înalte, vânătoarești, erau stropite de noroi. Fața lui aspră, plină de hotărîre, era îndreptată spre dig. Toți se strânseseră aici : Cuhtencov, Brînov, Hromov, moș Borovîcov, Nazar Ilici, minerii și muncitorii dela uzina de înnobilare a minereurilor. Toți priveau și arătau cu mâinile spre dig.

— Trebuia să fi făcut un deverson, zise cu părere de rău cineva. N'am apucat. Acuma însă-i prea târziu : apa trece peste creastă.

Vladimirschi se uită, plin de nerăbdare, spre cel ce vorbea : știa și el asta.

Între timp digul continua să fie spălat mai departe de apă.

— Trebuie să reparăm digul ! rosti cu hotărîre Vladimirschi. Piotr Danilovici, organizează transportul... Nazar Ilici, îngrijește-te de scule !

Peste câteva minute, Cuhtencov și Hromov coborîră spre dig. Muncitorii, lucrătorii dela uzina de înnobilare a minereurilor și băiașii veneau după dânsii. A fost destul o singură privire, pentru ca Zahar și Cheșa să se înțeleagă unul pe celălalt... și încă o privire — ca gândurile lui Cheșa și Zahar să treacă la Zîrianov, Treșcenco, Vania Gladchih și Troșa Zubariov : școlarii se alăturară celorlalți.

De sus ploaia te biciuia. Jos era apă. Vuind și tur-

bând, valurile te răsturnau, îți legau mâinile și îți înghețau trupul.

Căruțele umblau forfota. Moș Borovicov și Nazar Ilici mânau fără milă caii. Nevestele băiașilor frământau cu ghetetele pământul care chiftea. Oamenii cărau pe târgi pietre, țărână, gunoaie... Asta era umplutură pentru digul care trebuia întărit pentru a fi apărat împotriva furiei ploilor.

— Tovarăși, aceeași poveste a fost și cu râul Huanha, zise Trofim Zubariov abia mișcându-și buzele învinețite. Râului i se urise în vechea lui albie și se năpustise într-o parte.

Vania Gladchih replică ironic, scuipând apă :

— Malîș, trage, te rog, o fugă până la internat și adă-i lui Troșa o carte. Noi vom lucra, iar el va citi cu voce tare.

Dar Malîș nu răspunse. Părea că nici nu auzise cuvintele lui Vaniușa. Incleștându-se de o piatră, stând chiar pe muchia digului, în primejdie de a fi luat în orice clipă de apă, Tinia Oichin privea spre școală.

Djalinda era nedomolită. Câteva magazii de pe mal, smulse de apă, se aplecaseră într-o rână și se prefăcuseră într'un morman inform de lemn, fier și piatră.

Marfa Ionovna, pierdută în calabalâcul ei, ședea pe acoperișul casei lui Borovicov, înconjurată din toate părțile de apă. Ținea îmbrățișată cu amândouă mâinile capra, care behăia jalnic. O barcă mare se afla lângă casa cufundată până la ferestre în apă. Din barcă, moș Borovicov și Brînov se tocmeau cu baba

— Dă-te jos, îți spun ! răcnea moșul. Altfel ai să te duci pe Amur cu izbă cu tot.

— Unde să plec, Piotr Danilici, cum să-mi las gospodăria ? se văicărea bătrâna.

— Marfa Ionovna, dă-te jos ! căuta s'o convingă

Brînov. N'are să se întâmpile nimic cu lucrurile dumitale. Trebuie să salvăm școala...

— Coboară, nevastă! se mânia cumplit moșul... Altfel dau divorț!

— Bine, primi Marfa Ionovna, numai să-mi luați și capra.... Fără capră nu plec...

— Ce-i de făcut cu dumneata? zise Brînov, nerăbdător, dând din mână. Coboară-ți încornorata!

Apa luase stăvilarele, ajunsese la școală și pătrunsese la parter.

— Platon Sergheevici, Andrei Arcadieviți! dădea ordine Vladimirschi. Aici sunt destule brațe și fără voi. Vă rog, duceți-vă la școală!

Cuhtencov și Hromov, împreună cu băieții, se repeziră la școală.

Dar se speriaseră degeaba: școala nu fusese uitată.

Albertina Mihailovna și Șura Ovecichina umblau până la glezne în apă cărând aparatele laboratorului de fizică și piesele muzeului școlar. Cu poalele suflecate, turburată la culme, Tatiana Iacovlevna, care știa totdeauna să se descurce, intra din clasă în clasă, scoțând portretele și păturind preșurile. Ghenadii Vasilevici și Varvara Ivanovna, împreună cu tinerii grădinari, apărau de ape lotul experimental de pe lângă școală.

Zoia Vihrioia conducea brigada de școlari comsomoliști. Ea dădea dispoziții și lui Mitia Vladimirschi și lui Serioja Burdinschi, și Lindei Ternovaia, și lui Senia Mișarin. Scuturându-și codițele, Zoia îi trimitea pe băieți când într'un colț, când în altul al școlii.

Clavdia Evsiucova veni împreună cu femeile din cătun. Hromov rămase uimit de sprinteneala acestei femei plăpânde, de puterea mâinilor ei mici și de felul cum știa ea să lucreze.

Ei se întâlneau pe scară. Oameni maturi și copii umblau năvalnic în sus și'n jos pe scară, cărând la etaj mobilă, aparate, cărți, și întorcându-se în grabă.

Evsiucova avea în brațe un maldăr de hărți.

— Și dumneata, Clavdia Nicolaevna !

— Și eu ! îi răspunse pe același ton femeia și, neli-niștită, îl întrebă : nu l-ai văzut pe Cheșa al meu ? Nici pe Nazăr ?

— Sunt pe dig, Clavdia Nicolaevna... E greu acolo. Djalinda a turbat : ia totul la vale !

Evsiucova scutură din cap, dând la o parte o şuviță de păr care-i căzuse pe frunte :

— O să apere digul. Dar dumneavoastră ați invitat lume pentru joi la serbarea de absolvire : acum nu vă mai arde de asta.

— Ce stați în drum ? Dați-vă la o parte !

Marfa Ionovna Borovicov veni udă, ciufulită, răsuflând din greu. Cu o mână îmbrățișase uriașul glob pământesc, iar cu cealaltă țara după dânsa capra — scoasă parcă din adâncurile mării.

— Dragii mei, cât pe ce erau să mă despartă apele de moșul meu, zise Marfa Ionovna. Și ce grajd bun s'a prăpădit... Fusesse ridicat tocmai la sărbătorirea moșului. Ei, Clavdia, eu am să merg înainte, iar tu mân-o pe Mașca mea, că au scos-o din minți apele.

Femeile se zoriră.

Hromov se uită după ele, gândindu-se : „Cât de dragă li-i școala ! O vom salva oare ? Serbarea va avea loc, va avea loc ! Cum s'a hotărât, așa va fi !”

Când Cheșa și Zahar se întoarseră dela dig, școala nu mai era în primejdie.

Uzi până la piele dar bucuroși, prietenii urcau hudița povârniță, spre culmea cătunului Novie Cliuci.

Ajunși la casa lui Evsiucov, ei se întoarseră amândoi deodată și priviră îndelung în jos, spre vâlcea.

Întreg cătunul se întindea la picioarele tinerilor. Djalinda potolită își aduna apele revărsate peste maluri.

Cheșa și Zahar văzură că stricăciunile, făcute de apele turbate, au fost îndreptate și că apele, supuse înțelepciunii și voinței oamenilor, goneau iarăși prin albie. Lopețile și vătraiele erau din nou gata să scli-pească, metalul scump era gata să-și scapere luminile — metal trebuitor țării și poporului... Iar școala era din nou gata să-i primească pe elevi între pereții ei...

Uzi, cu hainele umflate pe dâșii, școlarii se îmbră-țișară și rămaseră așa, fără să-și ia ochii dela prive-liște.

— Vasăzică am dat examenul de primăvară, zise Cheșa și zâmbi cu surâsul lui obișnuit.

Zahar înțelese că Cheșa avea în vedere nu numai literatura și matematica.

Ploaia torențială se opri. Norii se destrămară dea-supra cătunului, iar prin despicătura norilor negri, raze orbitoare năvăliră spre pământul ud, spre dealuri și spre oamenii însetați de soare.

MEREU ÎMPREUNĂ

Mai trecu un an. Primăvara sosi din nou — primă-vara anului 1941.

Fumulețul liliachiu al rosmarinului în floare se târa iarăși ca o ființă vie pe povârnișurile dealurilor.

Iar când absolventa Zoia Vihrioa, o fată sveltă, cu cozile căzându-i din față pe umeri și dându-i o înfățișare aproape copilărească... când Zoia puse pe masa comisiei de examinare un vas cu flori — atunci primăvara intră odată cu soarele înăuntrul școlii. Soarele se juca în coama de foc a lui Vania Gladchih, de astă dată frumos pieptănată. Razele de soare cădeau pe moțul blond al lui Maliș. Fulgerări repezi alergau pe cravata nouă a lui Trofim Zubariov. Umbre jucăușe tremurau pe fața arămie a lui Inochentii Evsiucov.

Ultimele zile — zilele de examen — trecură năvalnic.

Era cea din urmă primăvară de școală.

Ziua absolvirii sosi.

Hromov îi văzu la ușa cancelariei pe elevii din clasa a zecea : discutau în gura mare cu moș Borovicov.

— Piotr Danilovici, zise Zîrianov, agitând un cio-can. Să n'ai nicio grijă. Avem să facem totul noi înșine.

— Dar ce ? Suntem copii mici ? Ce ? Avem nevoie de dădacă ? rosti nemulțumit Anton Treșcenco, târăgăbind cuvintele. În mâini ținea o panglică roșie.

— Tovarășul Borovicov poate să se odihnească fără grijă, zise Trofim Zubariov. Palatul nostru va fi aranjat. Scena va fi construită. Asigurarea ordinei rămâne pe seama elevilor de serviciu.

— Ești bolnav de inimă, Piotr Danilovici, remarcă Maliș.

— Bine, dacă-i așa, încuviință moșul atunci mă duc să-mi las puțin capul pe pernă.

Mare înfrigurare domnea în cancelarie. Ghenadii Vasilievici, președintele comisiei, pregătea invitațiile

împreună cu directorul. Profesorul de matematici era neliniștit.

— Tatiana Iacovlevna, se interesă el, ai controlat? Marfa Ionovna a făcut bragă?

— Vai, Ghenadii Vasilievici, fără îndoială. Cum poți să te îndoiești?

Dobrovolscaia se așează pe canapea între Varvara Ivanovna și Albertina Mihailovna; și timidă, acope-rindu-și cu cartea fața entuziasmată, șopti:

— Ah, astăzi mă simt de parcă aș avea șaisprezece ani! Sunt așa de fericită...

Peste câteva clipe ea alergă la Gorchin, se plecă asupra lui și îl sărută pe frunte:

— Vai, Spirenca, băiețașule!

Oarecum desorientat, Gorchin se uită stingherit la Șura Ovecichina. Fata ridică cu blândețe din umeri. Gorchin citi în ochii ei: „Ce să-i faci? E doar mă-muca!”

De după peretele despărțitor dintre cancelarie și biroul directorului, se auzi glasul lui Platon Sergheevici.

— Varvara Ivanovna, Alexandra Grigorievna! Aveți scrisul frumos. Dați-ne ajutor la completarea diplomelor.

Soarele se ascunde după dealuri. Apusul arde ca un foc uriaș. Acele ornicului din coridorul școlii se apropie de ceasurile opt. Incep să se adune elevii, părinții, invitații dela mină. Mitia Vladimirschi vine împreună cu tatăl său, iar Cheșa — cu Nazar Ilici și cu Clavdia Nicolaevna.

Se ivesc și prietenii încercați ai școlii: Simion Ste-

panovici, Albertina Mihailovna, Cuzma Savelievici și moș Borovicov.

Școlarii, părinții și musafirii se uită la anunțurile atârinate pe pereți, trimise dela Moscova, Leningrad, Tomsc, Ircuț, Vladivostoc... Diferite placarde îi cheamă pe absolvenți să vină la institutele de mine, medicină, juridic, transporturi, de pedagogie și textile.

Elevii clasei a zecea se îngrămădesc în fața anunțurilor și se uită la tablourile care reprezintă clădirile universităților, atrăgătoare și totodată tainice, la camerele căminelor de studenți, la laboratoare, la sălile de mese...

Boris Zîrianov se oprește în spatele fetelor, care privesc anunțul unui institut de pedagogie. Boris se uită oarecum de sus la tablouri: aici e vestibulul, aici clădirea principală, aici sala de lectură unde studenții — sub abajururi — se apleacă asupra cărților.

— Nu. Astea nu-s pentru mine! zice provocător Boris care a și înaintat cererea la școala militară.

— Dacă nu-s pentru tine sunt pentru noi, răspunde liniștit Linda.

— Of, Boria, Boria! zice Tolia Ciornoborodov. Oare nu știi ce-a spus Maiacovschi?

Și, fără să aștepte răspuns, el rosti:

Bună-i orice fel de muncă.

S'o alegi doar după gust!

Între timp Senia Mișarin și Polia Biriulina, sub conducerea gastronomului-amator Anton Treșcenco, se grăbesc să aranjeze bufetul. Cheșa și Vania așează într'un colț al clasei o puțină mare cu vestita bragă a Marfei Ionovna.

Ghenadii Vasilievici intră în clasă.

— Bravo! zice el. Putem pofti lumea? Ei, Senia, dă-mi o căniță să încerc dacă-i bună braga! El des-

chide ușa dinspre coridor: Vă rog, poștiți!

Adulții se așează în mijlocul tinerilor absolvenți.

Unul după altul, Tinia Oichin, Cheșa Evsiucov, Zoia Vihrioa, Trofim Zubariov și Zahar Astafiev se apropie de masa prezidiului și se întorc, purtând cu grijă sub lumina vie a becurilor electrice niște foi mari — diplomele evidențierilor. Aceste foi încep să circule în jurul mesei, întârziind în mâna părinților și a colegilor. Nazar Ilici își netezește mustața, ochii negri ai Clavdiei Nicolaevna strălucesc pe fața ei arămie și — fără pic de invidie — Mitia Vladimirschi îi strânge mâna lui Cheșa.

Încep cuvântările. După directorul școlii vine directorul minei, în urma căruia ia cuvântul, cu înflăcărare, secretarul comitetului raional al Comsomolului, apoi Tatiana Iacovlevna le dă „băiețașilor“ sfaturi, ca o mamă. Cheșa și Malîș răspund în numele elevilor din clasa a zecea la toate urările și sfaturile.

Ei vorbesc pentru ultima oară în clasa asta, unde au petrecut atâtea zile frumoase și unde — atâția ani — i-au privit din portrete chipurile lui Lenin și Stalin, Lomonosov și Belinschi, Cernâșevschi și Tolstoi.

Fața oacheșă a lui Cheșa este în aparență liniștită. Pare că se stăpânește. Cuvintele însă curg unul după altul.

— Acum doi ani, pe Iablonca, visam la viitorul nostru. Iar astăzi trăim acest viitor, am intrat în el. La poalele Iabloncâi a răsărit orașul Chinovar. Un drum trece peste crestele pustii... Uzina hidroelectrică, stadionul, palatul de cultură, grădina școlii — nu mai sunt visuri, ci realități... Și vreau să vă spun — glasul lui Cheșa se umple de o putere tinerească — că nu vom

permite nimănui să ne ia nici viața asta, nici viitorul nostru !

Ia cuvântul Maliș. El s'a mai maturizat în anii aceștia. S'a mai dezvoltat. Accente bărbătești vibrează în vocea sa. Dar ochii lui cenușii privesc tot atât de deschis și de întrebător iar moțul îi cade pe fruntea largă, curată...

Maliș își amintește de tot ce se întipărise adânc pentru totdeauna în memoria și în inima elevilor.. tot ce s'a făcut prin elanul vesel și temeinic al prieteniei școlarești... tot ce s'a creat prin puterea și prin flacăra sudurii comsomoliste : excursiile geologice, construirea stadionului, scoaterea revistei, lupta cu inundația, serbările, discuțiile, cărțile...

Ce ani frumoși și plini de conținut au trăit ei ! Ce bine-i să pășești în viața largă !

— Oriunde ne-am afla, vom fi mereu împreună, — își încheie cuvântarea Maliș — împreună unul cu altul, împreună cu voi, tovarăși mai mari, împreună cu poporul, cu Partidul și cu Stalin. Mereu împreună !

Glasul lui Tiniă tremură de emoție. El vede emoția asta și în ochii căprii ai lui Cheșa, și pe fața palidă a lui Troșa Zubariov, și în degetele Zoiei care își potrivește codițele...

Vine și ora când toate au fost spuse, când copiii își iau rămas bun dela adulți, ca să rămână restul serii în cercul lor, cu visurile, gândurile și nădejtile lor...

Hromov iese încet din clasă după elevi și dă în coridorul școlii. Se oprește în dreptul unei ferestre deschise, respirând miresmele primăverii proaspete din Transbaicalia.

Pe sub ferestre trec, la braț, șiruri de tineri, chipuri atât de dragi lui. Ei cântă. Hromov distinge glasul curat și subțirel al Zoiei... vocea catifelată, guturală a Lindei... glasul de trâmbiță al lui Boris și glasul puternic, răsunător al lui Cheșa...

Ei cântă cântecul lui Tolia Ciornoborodov, cântecul despre dealuri, primăvară, tinerețe și fericire.

„Tot așa, se gândește Hromov, cei de o vârstă cu ei pășesc în zilele acestea pe strada Rustaveli, pe Nevschii Prospect, pe cheiurile Capitalei, pe drumurile Tambovului, pe Creșciaticul luminat ca ziua. Trec tineri cu ochi negri și albaștri, cu păr blond sau de culoare închisă, mândri, cinstiți, dârji — o nouă generație a Țării Sovietelor.

Inochentii Evsiucov, drum bun pe mare! Anton Treșcenco, taiga să-ți destăinue toate bogățiile pământului! Penelul tău să dăruiască țării tablouri care să radieze bucurie, Zahar Astafiev! Măinile tale mici să dea țării un metal tare, Zoia Vihriova! Boris Zîrianov, să stai gata cu tunurile tale!”

Hromov privește spre apus... Ce departe ești tu, Moscova!

În anii aceștia, el nu simțise niciodată distanța celor șapte mii de kilometri care despart Novîe Cliuci de Moscova. Nu! El nu se despărțise nici de Moscova, nici de tinerețe, nici de stelele Kremlinului...

Profesorul stă și ascultă. Glasurile școlarilor vin acum din Zarecie, răsună dincolo de pădurea de cedri de după stadion... Notele cântecului se sting, din ce în ce mai surde, în întunericul nopții de Iunie. Iar acum Hromov vede cu alți ochi, cu ochii minții, cum

pășesc școlarii lui, ținându-se strâns de mână, și aude, numai cu inima, cele din urmă cuvinte ale cântecului atât de simplu și de duios, compus de Tolia :

*Primăvara Transilcaliei să trăiască !
Scumpul meu ținut să'nflorească !*

Mogocea-Cita.

1942-1948

ERATA

- La pag. 3 rândul 7, în loc de *S. Seipaciev* se va citi *S. Scipaciov*.
La pag. 160 paranteza din rândul 18 — 19 de sus se va citi :
(bunul Liu Ia-mi ne dăruise o jumătate de sac cu cartofi).

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Elevii din clasa a opta	3
Noul profesor	17
Primele zile	22
Sărbătoarea	32
La familia Burdinschi	39
Lecția	49
O convorbire pe față	64
La internat	72
Așa s'a sfârșit adunarea	82
Evenimente neprevăzute	90
Cabana	103
Directorul minei	108
Pentru onoarea clasei	113
Excursia	121
Jurnalele	138
Jurnalele (urmare)	158
Prăpastia Albastră	170
Jurnalele (sfârșit)	184
După excursie	190
Noi neliniști	206
Toamna	217
La Brînov	224
Iarna	231
Trofim Zubariov nu se mai duce la școală	240
Moș Borovicov	249
Primăvara	258
Mereu împreună	268

Dragi cititori,

Vă rugăm să ne scrieți ce părere aveți asupra cărții „Mereu împreună” de O. Havchin. Adresa noastră este : Editura Tineretului, str. Atena nr. 25, Raionul Stalin, București.

O. HAVCHIN, Mereu Impreună. Red. resp. al cărții Ecaterina Sișmanian. Editura Tineretului, București 1952. 280 pag. (20 fig.) format 32/84/108 mm., Combinatul Poligrafic „Casa Scântei”. Dat în lucru 22/II/1952. Bun de tipar 7.IV.1952. Hârtie semivelină de 65 gr./m.p. ft. 84x108. Tiraj 20100. Coli de tipar 16. A. 461.